MISSYI APOSTOLSKIEY CZĘSC III.

W KTOREY SIĘ PRZEKŁADAIĄ

NAUKI

Z PRZEDNIEYSZYCH ARTYKUŁOW
WIARY SWIĘTEY
KATECHIZMU MISSYONARSKIEGO

Przez XIĘDZA
KAROLA FABIANIEGO
KANONIKA KALISKIEGO,
Szkół Wydziałowych Łęczyckich
KAZNODZIEIE

NAPISANE,
Po Rożnych Mieyscach
MOWIONE,
POWTORNIE
WYDRUKOWANE.

Roku Pańskiego 1792.

w KALISZU
w Drukarni J. O. Xcia Jmci PRYMASA,
Arcy-Biskupa Gnieźnieńskiego.

STATUTUM CONCILII TRIDENTINI.

PLebani, & quicunque Parochiales, vel alias curam Animarum habentes, per se vel per alios idoneos si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis Solemnibus, plebes sibi commissas pascant salutaribus Verbis, docendo quæ scire omnibus est necessarium ad Salutem, ne illud impleatur Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Seff: 5. Cap. 2. de Reform.

Et Seff: 23. Cap: 1. de Refor: *Cum Præcepto Divino mandatum sit, omnibus, quibus animarum Cura Commissa, Oves suas agnoscere.... Sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, ut Divinorum præceptorum memores, facti forma gregis, in judicio & Veritate pascant, & regant.*

Unde Communiter Theologi afferunt, lethalem ab illis culpam committi, qui postquam curam Animarum susceperunt, negligunt docere, commissum sibi gregem scitu necessaria, juxta illud. *Audies de ore meo Verbum, & annuntiabis eis alioquin: Sanguinem ejus de manu tua requiram.* Ezech: Cap: 3.

SERMO
AD
PASTORES ANIMARUM

In Congregatione Decanali Lanciciæ ab Authore hujus Operis Dictus.

Pascite, qui in Vobis est, gregem DEI, facti forma gregis ex animo. 1. Petri 5.

NE arbitremini, Genus Electum, Regale Sacerdotium, Gens Sancta, populus acquisitionis, omni Cultu Venerandi Sacerdotes, & Ecclesiarum Rectores, ne inquam arbitremini, me in Congressu vestro perorantem, ita arrogantis esse animi, quasi Vos velim

edocere, de iisque quæ veſtri ſunt muneris, commonefacere. Si enim id attentare præſumerem, aut Veſtræ Paſtorali Authoritati derogarem, aut eam perſonæ meæ, (quod abſit) inſolenter attribuerem.

Duplici impulſus motivô, hanc dicendi aſſumpſi provinciam, tum ut deſideriis Veſtris ſatisfacerem, tùm ut ea quæ dicturus ſum, ipſemet audirem. Quis mihi hoc tribuat, ut ſermo DEI, qui vivus eſt, penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingenſque uſque ad diviſionem animæ, compagum quoque ad medullarum, memetipſum transverberet, & ore meo prolatus, contra memetipſum fulminet.

Idcirco præceptum Apoſtolicum, quô ſtringimur & obligamur, explanandum aſſumpſi. *Paſcite* inquit Beatiſſimus Apoſtolorum Princeps, & primus Chriſti in terris Vicarius Eccleſiæ Dei, Petrus. *Paſcite qui in Vobis eſt gregem Dei, fa-*

cti

ᵭi *forma gregis ex animo.* Quibus verbis admonemur, ut commisso nobis Gregi, pascua provideamus, eaq; salutaria. Providere utrumque Pastoralis Officii munus principale est, Primum quidem obtinetur prædicatione; & doctrinæ Christianæ pabulô, secundum ut sit salutare uniuscujusque Pastoris exemplô. Duobûs Verbîs complectar omnia. Pastores animarum sumus, Gregem Christi pascamus Verbô. Prima pars sermonis. Ut simus forma gregis, pascamus Exemplô, Pars altera, En totum Sermonis argumentum. Non in persuasibilibus humanæ Sapientiæ Verbis, sed in spiritu & veritate, (ut loquitur Paulus) id explanandum aggredior.

Minimè Vos latere arbitror Sacri Auditores, quanta sit statûs nostri Sacerdotalis Excellentia, & potestas amplissima. Hanc ad duplicem Classem reducunt Theologi. Prima est *potestas Ordinis*. Secunda est, ex ejusdem Theologiæ loquen-

quendi modo *Poteſtas clavium, seu Jurisdictionis.* Jlla per Ordinem ad Corpus Chriſti reale, quod eſt in Altaris Sacramento. Hæc verò per ordinem ad myſticum ejus Corpus, quod eſt ipſius Eccleſia compoſita, ex omnibus Fidelibus. Vi harum poteſtatum, quam mirabilia, quam Sacroſancta operamur! Noſtrum eſt incruentum Sacrificium DEO immorale, tum pro populo, tùm pro nobiſmetipſis. Noſtrum eſt, Conficere Corpus, & Sanguinem Chriſti, adminiſtrare Sacramenta Fidelibus. Noſtrum eſt operari quæ ſunt ſolius Divinæ potentiæ. Quis enim poteſt dimittere peccata niſi ſolus DEUS? Hanc poteſtatem, ipſis ſolis contulit Sacerdotibus, ut exerceant Judiciariam poteſtatem, illa ſive ſolvendi, ſive ligandi. Noſtrum eſt, ut ſimus Diſpenſatores Myſteriorum DEI, ut ſimus medici, quoſvis morbos animæ curantes, ut ſimus Magiſtri & Doctores, erudientes multos ad juſtitiam & viam ſalutis fidelibus populis demonſtran-

tes,

tes. Denique ut ſimus mediatores inter DEUM & homines, iratum placemus, Legationis munere fungamur, ad concludendam pacem illam, de qua agitur inter Cælum & terram, inter DEUM offenſum & hominem peccatorem. O! quam ne dicam præcelſæ functiones, ſed Angelicis etiam humeris formidandæ. De his, ſi vellem ſingillatim diſſerere, in immenſum creſceret Oratio. Hæc solummodo quæ propoſueram explanabo. Neceſſitudinem videlicet prædicandi Verbô, prædicandi Exemplô.

Ordiamur à primo. Quod exigit Apoſtolus, ab iis, quibus cura Animarum commiſſa eſt, illud eſt, non poſtremum, imo principale, ut Verbum Fidei, Inſtructionis, ſalutis, ſedulo miniſtrent, ab hoc utiq; miniſterio Paſtores nuncupamur, quod cibum Animæ, mentis pabulum, Cæleſtem alimoniam. Gregi Dominico, præbere teneamur. Poſiti ſumus, velut in ſpecula, ut Vo-

cis

cis noſtræ clangore, dormientes ſuſcitemus, bene certantes animemus in præcipitia ruentes cohibeamus, hoſtium ſpiritualium inſidias detegamus *Speculatorem* inquit ad Prophetam, & in perſona ejus, ad omnes Paſtores populi ſui DEUS: *Speculatorem Te conſtitui, audies de ore meo Verbum, & annuntiabis populo meo.*

Hanc irrefragabilem, Prædicandi Verbi DEI neceſſitudinem nonne patheticè nobis indicat, Paſtoralis, perenni digni memoriâ Archi-Præſulis Vladislai Łubienii Epiſtola, quæ manibus noſtris teritur. Præſtantia (inquit ille) Verbi Dei, Vis ejus admirabilis & efficacia, clare patet, in hac Religione, quâ gloriamur, in hac Sancta Fide, quam profitemur, in hac Chriſti Eccleſia, cujus membra ſumus, hæc enim omnia, à Verbo Dei ortum, hæc progreſſum hæc incrementum accepere. Sacroſancta Fides noſtra, primum Ortum ſuum debet prædicationi

tioni Verbi Incarnati JESU Christi; Progressum prædicationi Apostolorum. *In omnem* enim *terram exivit sonus eorum, & in omnes fines terræ Verba eorum.* Propagationem totô, qua latepatet universó, Prædicationi Sanctorum Patrum, Ecclesiæ Doctorum, Episcoporum, Pastorum curam Animarum gerentium. Verbo DEI dissipatæ tenebræ infidelitatis. Verbo DEI profligatæ Hæreses, Verbo DEI innumeri conversi peccatores, Justi in Gratia confirmati, Verbo DEI regitur Ecclesia, Verbo DEI conservatur, Verbo DEI perennatura ad consummationem sæculi. Quis igitur ambigat prædicationem Verbi DEI, non esse munus Pastorum principale?

Si prædicatio Verbi DEI, haud foret essentialiter annexa Pastorali Officio, nunquid cum tanta verborum emphasi, adhortaretur ad id operis suum Timotheum Apostolus: *Testificor coram DEO & JESU Christo, per Adventum ipsius, & Regnum*

ejus,

ejus, *prædica Verbum.* Nunquid Divina dogmata. Sacrosancta Concilia, Canones, Sanctiones Sanctorum Patrum, & Doctorum Ecclesiæ, Censuræ, tam accriter contra hos detonarent, qui vel suo desunt officio, vel illud perfunctorie administrant. Audiamus, quid ejusmodi Pastoribus comminetur DEUS: *Væ* (inquit) *Pastoribus, qui pascebant semetipsos, o Pastor! o idolum!* Quis est ille? Nonne is, qui os habet, & non loquitur? Oculos habet, & non videt, pedes & non ambulat, guttur & non clamat? Quis inquam ille? nonne is, qui rudes non instruit. depravos plebis mores non corrigit, contra vitia non tonat, talis præter figuram exteriorem. & Nomen Pastoris, inane est simulacrum. Væ ejusmodi Pastoribus, (ait Dominus) nam juxta S. Jsidorium, pro delictis commissi suæ Curæ populi damnantur, cum vel ignorantes non instruunt, vel peccantes non arguunt.

Sed

Sed auſcultate quæſo rem vix credibilem, niſi magnæ Authoritatis ſcriptorum Cantipratani, & Segneri, Pontifici Eccleſiaſtæ, teſtimoniô fulciretur. Anno Domini 1242. Celebrabatur in Galliis, ſimilis ut hic Parochorum Congreſſus. Unus de eorum numero, juxta morem deſignatus, ut in eodem Conventu Verba faceret. Verum cum in hoc munere non adeo fuerat exercitatus, diu anceps hærebat, quod nam pertractandum Argumentum aſſumeret. plurimumq; dolebat. quod hanc in ſe Provinciam ſuſcepiſſet. Hac de re nimium anxio, ſiſtit ſe conſpicuum truci & horrido aſpectu dæmon, & perturbati animi cauſam inquirit: Qua intellectâ, ait: Bono animo eſto, ego tibi ſuggeram dicendi materiam, ſic igitur loquere. *Rectores tenebrarum infernalium, Rectoribus Eccleſiarum Parochialium ſalutem dicunt, & plurimas agunt gratias ob magnam in docendis populis ſocordiam, & negligentiam, ex ignorantia ſiquidem naſcitur*

scitur peccatum ex peccato damnatio, & ſubjunxit: ſcito me coactum à DEO, ut hæc tibi enarrarem. Cui Sacerdos: ſi hæc in Conventu dixero, fides mihi non dabitur, & ſomnia me arbitrabuntur omnes narrare. Tum dæmon: ut Fidem habeas, en ſignum, & illico vultum ejus tetigit, qui ita plane immutatus, ut atro carbone nigrior videretur, lava te inquit: quantum volueris, colorem priſtinum non recuperabis donec ea, quæ dixi, in Conventu Parochorum enarraveris, ubi verò hoc munere perſunctus fueris, & in oculis omnium, aquâ te luſtrali reſperſeris, priſtinus ille vultûs tui Candor, poſtliminio redibit, nec aliter, quam Cacodæmon prædixerat, geſta ſunt omnia. Ex his patet liquido. Quanta ob neglectam Verbi DEI prædicationem, animarum pernicies, quantum diſcrimen ſalutis ipſiuſmet Paſtoris.

Penſemus itaq; (ut monet Divus Gregorius.) Quot per noſtram lin-

linguam converſi? Quot de perverſo ſuo opere, noſtrâ operâ correpti? pænitentiam egerunt? Quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit? quis avaritiam, quis ſuperbiam declinavit? Penſemus, quod lucrum fecimus nos, qui accepto talento ad negotium miſſi ſumus. Penſemus, ſi loco lucri detrimentum non fecerimus in animabus pretioſo Sanguine Chriſti redemptis, & Curæ noſtræ præcommiſſis. Penſemus quot ejus conſpectui, animarum manipulos, de noſtra prædicatione præſentabibus. Idem eſt Commiſſas Curæ noſtræ animas negligere, quod perdere proprias. Qui alteri vadem ſe præſtat, fidem illi ſuam ita obligat, ut ſi principalis debitor, non ſit, ſolvendo ipſe Creditori ſatisfacere teneatur. Edicite autem obſecro, quid aliud egiſtis, cum animarum curam in humeros Veſtros admiſiſtis, DEO fidem veſtram obligaſtis, pro animabus (Veſtræ Pareciæ) ſpopondiſtis. Vos igitur obligamini, ut fideles debitum obſe-

quium

quium Christo pendant, si id Vestrâ forte negligentiâ defraudant, Vos rationem reddere, & tanquam fidejussores, illorum debita expungere cogemini.

Sed satisne Pastori prædicare Verbo? minime, prædicet insuper exemplo. necesse est, juxta Apostolicum præceptum, ut sit forma gregis ex animo, hoc est: ut quod prædicatione docet, probæ Vitæ exemplô comprobet. Uti nos docuit Pastor Pastorum Christus cui non satis erat salutari doctrinæ suæ pabulo, oves pascere, pavit eti m exemplô, ipsomet attestante. *Exemplum dedi Vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & Vos faciatis.*

Doctrina quævis, quantumvis, difficilis, non potest melius facilitari, quam exemplis, in his enim maximè elucet Veritas; Quantomagis doctrina Evangelica, quæ difficile à rudi præsertim plebecula intelligi percipiq; potest, nisi ostendatur

datur in exemplo. Habet equidem Paſtor Gregis Dominici, haberéq; poteſt in promptu, ſeu ipſius Chriſti Legislatoris noſtri ſeu plurimorum Sanctorum exempla, quæ ſuis ovibus proponat, cæterùm exempla, quæ audiuntur vel leguntur, non ſunt ita efficacia ad perſuadendum, efficaciora longe ſunt, quæ conſpiciuntur, maxime verò permoventia, quæ in ipſo Magiſtro ſpectantur, nimirum, ſi opere compleat, & exequatur, quæ prædicatione docet. *Nil magis* (inquit Sancta Tridentina Synodus) *pietatem & Cultum DEI promovet, quam eorum Vita & exemplum qui ſe Divino miniſterio dedicarunt.* (*)

Sed cùm contrariorum, contraria ſit ratio, auſim dicere: Nihil magis peſſundare pietatem DEI Cultum remorari, ipſa etiam inconcuſſa Fidei dogmata, labefactare, quam diſſormes Sacerdotum mores. Jlla depravati (ut nunc eſt) ſæcu-

(*) Seſſ: 22, Cap: 1. de refor.

sæculi licentia, non se diu in publicum proferre audebat, & quæ clanculum delitescebat in tenebr s, tandem erupit palam, cum se introductam in ipsum Sanctuarium Domini conspexit. Nil aliud quippe expectabat impietas, quam, ut illi auxiliares suppeditaret copias, difformis Pastorum Vita, ut se latius propagaret.

Quis non videat, ex pravo Sacerdotum exemplo, innumera oriri Vitia, illudque efficax admodum esse, ut plebis animos ad quæque execranda pelliciat, quod enim in Pastore conspicitur, hoc putatur esse licitum. Pastorum Vitia, (verba sunt melliflui Doctoris) sunt quædam invitamenta ad peccandum. Ut ingens lapis, si de vertice montis delabatur, secum obvia quæque rapit, ut in præceps, unâ cum illo ruant, sic rudis simplexque populus, arbitratur plerumque tuto se posse illos imitari, quos novit suos esse Duces & Pastores.

Hic

Hic Vos maximè attentos velim. quam nobis Sacerdotum ideam mente effingere debeamus, juxta ſenſum, ſpiritum, figuras in Evangelio expreſſas. Vos eſtis faces quadam ardentes, ad illuminandam Eccleſiam. Vos Civitates in montium vertice locatæ, quæ facilius ab omnibus poſſint conſpici. Vos ſal terræ, cujus virtus corporibus communicata, eadem à corruptione præſervat. Verbô: Vos Chriſtiani populi regulæ morum ſenſibus ſubjectæ, & animatæ, ſpecioſi ſane tituli, ſed niſi concordet cum Vita Paſtorum, non modo, non extollunt ſplendore ſuo gloriam noſtram, ſed contemptum pariunt, tantoq; profundius deprimunt, quantô altiùs extollere debuiſſent.

Præbeamus igitur ex nobiſmet ipſis, exemplum bonorum operum, in Doctrina, integritate, gravitate, verbum ſanum irreprehenſibile, ut ii, qui ex adverſo ſunt vereantur nihil mali habentes, dicere de nobis.

Pascamus DEI Verbo, commissum nobis gregem pascamus exemplo, forma facti gregis ex animo, ad cujus aspectum informentur alii, & concipiant fætus similes diversarum Virtutum, sicut ad spectum virgarum diversi coloris, oves Jacob concipiebant agnos juxta colores, quos intuebantur. Simus forma bene vivendi, ut qui nos viderint, legant in operibus nostris, velut in libro, & exemplari, quod agere debeant, ut cum apparuerit Princeps Pastorum, percipiamus immarcescibilem Gloriæ Coronam, Pastoribus animarum specialiter appromissarum. Fiat.

PRZED-

PRZEDMOWA
AUTORA

BEz Wiary niepodobna iest podobać się BOGU, Wiara zaś iest z słuchania, á słuchanie przez Słowo Chrystusowe, ale iakże słuchać będą bez opowiadacza? mowi Paweł Swięty. Aby tedy w sercach ludzkich Wiara się Swięta pomnażała, aby w grubey niewiadomości rzeczy do zbawienia potrzebnych, dusze Krwią Chrystusową odkupione nie ginęły, postanowiłem w tey trzeciey Części Missyi Apostolskiey przełożyć Nauki z przednieyszych Artykułow Wiary Swiętey, tak dla pożytku czytaiących, iako i dla Kapłanow, Katechistow, ktorzy z Pasterskiego obowiązku swego, powinność do opowiadania Nauk Chrześciańskich maią.

Kładzie się na początku Zbior przednieyszych Artykułow Wiary Swiętey Katechizmu Missyonarskiego, a to

dla proſtych ludzi, i dzieci małych, aby ſię tą Nauką Zbawienną napawać mogły, i wzraſtaiąc w lata, roſły oraz w umieiętności rzeczy do zbawienia koniecznie potrzebnych. Daymy to bowiem, żeby tego nie rozumiały, czego ſię nauczą, ale potym łacno zrozumieią, czego ſię nauczyły, i tym dłużey pamiętać będą, im ſię wcześniey nauczyły.

Też same Katechizmu pytania, i odpowiedzi na szczegulne Nauki dzielę, i poiedyńczo one wykładam, ktore ſłużyć mogą Paſterzom Duchownym zá krotkie Kazania, żebym ſię i czytaiących przyſłużył zbawieniu, i tym ułatwił sposob opowiadania Nauki nayporzebnieyszey, z Artykułow Wiary Swiętey, niczego więcey nie pragnąc i nie żądaiąc, tylko, żeby ta zbieranina moia ſłużyła do pomnożenia większey, á większey BOGA Chwały.

ZBIOR

Przednieyszych Artykułów

WIARY SWIĘTEY

Katechizmu Missyonarskiego.

CO ieſt Pan BOG? Dobro nieſkończone Stworca Nieba i ziemi.

Jaki ieſt Pan BOG ſam w ſobie? Jeden we trzech Oſobach, albo w Troycy S.

Co ieſt Troyca Swięta? BOG Oyciec, BOG Syn, BOG Duch Swięty.

Wiele ieſt Bogow? Jeden tylko.

Czy może bydź więcey Bogow? Nie może bydź żadną miarą.

Wiele Oſob w Troycy Swiętey? Trzy.

Ktora z nich ſtarſza? albo mędrſza? albo doſkonalſza? Wſzyſtkie ſobie rowne, bo ſą jednym Bogiem.

Jaki ieſt Pan BOG względem nas? Sprawiedliwy, bo za złe życie piekłem karze, a za dobre Niebem płaci.

Co ieſt Niebo? Szczęście wieczne pochodzące z iaſnego widzenia Pana Boga.

Co ieſt Piekło? Nieſzczęście wieczne pochodzące z niewidzenia Pana Boga, z cierpienia mąk ognia wiecznego.

Gdzie ieſt Pan BOG? Jeſt w Niebie i na ziemi, i na każdym mieyſcu wſzyſtko widzi i ſłyſzy.

Kto człowieka ſtworzył i ten świat? Pan BOG.

Na co Pan BOG człowieka ſtworzył? Na to, żeby go znał, kochał, chwalił, Jemu ſłużył, a potym z nim w Niebie krolował.

A świat, i inſze rzeczy na co Pan BOG ſtworzył? Dla człowieka, ażeby ich zażywaiąc, Panu Bogu ſłużył.

Jak ma człowiek Panu BOGU ſłużyć? Wierząc, co BOG powiada, czyniąc co przykazuie, nie czyniąc czego zakazuie.

Co ma człowiek w ſzczegulności wierzyć? Każdy człowiek przyſzedłſzy do rozumu, powinien pod utratą zbawienia ſwego wierzyć, i wiedzieć te cztery rzeczy. Pierwſza: że BOG ieſt. Druga: że ieſt ſprawiedliwy. Trzecia: że ieſt ieden we trzech Oſobach. Czwarta: że Syn Boży ſtał ſię dla nas Człowiekiem, i wierzyć wſzyſtko, co Kościoł Katolicki wierzy.

Możeſz kto bydź zbawionym bez wiary? Nie może, bo bez wiary, nie może ſię żaden podobać Panu BOGU, iako naucza Paweł Swięty.

Czego

Czego potrzeba procz Wiary do zbawienia? Dobrych uczynkow, bo bez nich wiara iest umarła, iako naucza Jakob S.

Ktora Osoba Troycy Swiętey stała się człowiekiem? Druga, to iest Syn Boży.

Syn Boży stawszy się Człowiekiem, iak się nazywał? JEZUS Chrystus.

Co to iest Pan JEZUS? Jest Syn Boży, prawdziwy BOG i oraz prawdziwy Człowiek.

Czy iest Pan JEZUS wszędzie? Według Bostwa, iest wszędzie, według Ciała, nie masz go wszędzie.

Gdzie iest Pan JEZUS według Ciała? W Niebie na prawicy u Boga Oyca, i na ziemi w Nayświętszym Sakramencie.

Czyli iest Pan JEZUS żywy w Nayświętszym Sakramencie? Jest żywy BOG z Duszą i z Ciałem.

Czyli Pan JEZUS iest cały i w naymnieyszey odrobinie, i czyli go wszyscy całego pożywamy? Jest cały, i wszyscy całego pożywamy.

Czyli iest chleb i wino w Nayświętszym Sakramencie? Nie masz, tylko osoby chleba czyli przymioty.

Co Kapłan łamie w Nayświętszym Sakramencie? Osoby chleba łamie, ale Pana JEZUSA nie łamie.

Dla czego Syn Boży stał się Człowiekiem? Ażeby nas odkupił od wiecznego zatracenia, na ktoreśmy zasłużyli, przez grzech pierworodny, albo uczynkowy:

Co to ieſt grzech? Dobrowolne przeſtąpienie Przykazania Bożego, albo Kościelnego.

Wieloraki ieſt grzech? Dwoiaki, pierworodny i uczynkowy. Ale zaś uczynkowe grzechy, inſze ſą śmiertelne, inſze powſzechne, inſze naprzeciw Duchowi Swiętemu, inſze wołaiące o pomſtę do Boga, inſze cudze, inſze wymyślne, inſze głowne.

Co ieſt grzech pierworodny? Ktorymeśmy w Adamie zgrzeſzyli i w nim ſię rodziemy.

Co ieſt grzech uczynkowy? Ktorym człowiek po wzięciu rozumu dobrowolnie grzeſzy.

Co ieſt grzech śmiertelny? Jeſt dobrowolne przeſtąpienie Przykazania Bożego albo Kościelnego, godne kary wieczney.

Co ieſt grzech powſzedni? Jeſt dobrowolne przeſtąpienie Przykazania Bożego albo Kościelnego w małey rzeczy, godne karania doczeſnego w czyſcu, albo na tym świecie.

Ktore ſą grzechy przeciw Duchowi Swiętemu? 1 Rozpacz o zbawieniu. 2. Zbyteczna ufność o tymże zbawieniu. 3. Sprzeciwienie ſię uznaney prawdzie. 4. Zatwardziałość w grzechach 5. Zazdrość miłości Braterſkiey. 6. Zaniedbanie pokuty aż do śmierci.

Ktore

Ktore są grzechy wołaiące o pomstę do BOGA? 1. Umyślne mężoboystwo. 2. Nieczystość naprzeciwko przyrodzeniu. 3 Uciśnienie ubogich i sierot. 4. Zatrzymana zapłata, sługom i robotnikom.

Ktore są grzechy cudze? Ktore popełniamy rozkazaniem, nieprzeszkodzeniem, nieo naymienieniem, grzechu cudzego bronieniem, namową i podchlebstwem.

Ktore są grzechy wymyślne? Ktore sobie sami ludzie wymyślaią, i za grzech maią a w samey rzeczy nie są grzechy.

Wiele iest grzechow głownych? Siedm: Pycha, Łakomstwo, Nieczystość, Zazdrość. Obżarstwo, Gniew i Lenistwo.

Wiele Przykazania Bożego? Dziesięcioro: 1. Wierz w BOGA iednego. 2. Nie bierz nadaremno Imienia Jego. 3. Pamiętay, abyś dzień Swięty święcił. 4. Czciy Oyca twego i Matkę twoię. 5. Nie zabiiay. 6. Nie cudzołoż. 7 Nie kradniy. 8 Nie świadcz na przeciwko bliźniemu twemu fałszywego świadectwa. 9. Nie pożąday żony bliźniego twego. 10. Ani żadney rzeczy iego.

Wiele Przykazania Kościelnego? Pięcioro: 1. Dni Swięte święcić. 2. Mszy S. w każde Swięto i Kazania, osobliwie prostym ludziom, słuchać. 3 Posty nakazane zachować. 4. Spowiadać się przed swoim Kapłanem, albo przed inszym z iego pozwoleniem, i Nayświętszy Sakrament przyimować, przynaymnie

mniey raz w rok około Wielkieynocy. 5. Dziesięciny, i inne powinności Kapłanom i Kościołom oddawać. Procz tego, czasow zakazanych wesel nie odprawiać.

Wiele iest Sakramentow Swiętych? Siedm. 1. Chrzest. 2, Bierzmowanie. 3. Ciało i Krew Pańska, 4 Pokuta. 5. Kapłaństwo. 6. Małżeństwo. 7. Ostatnie Oleiem Swiętym namaszczenie.

Co w nas te Sakramenta sprawuią? Jedne, łaskę Boską, przez grzech utraconą przywracaią, iako to Chrzest i Spowiedź, a drugie, nam iey przyczyniaią.

Czy może kto bydź zbawionym bez Chrzu? Nie może. Dla tego kiedy dziecię słabe, może go każdy człowiek rozumny ochrzcić, chcąc to czynić, co czyni Kościoł Boży, polawszy go chociaż i prostą wodą, mowiąc razem te słowa: Ja ciebie Chrzczę w Imie Oyca, i Syna, i Ducha Swiętego.

Jak mamy do Stołu Pańskiego przystępować? 1. Trzeba bydź na czczo. 2. Spowiadać się grzechow śmiertelnych, a ieżeli tych nie ma, to powszednich, a ieżeli i tych nie ma, to dawnych. 3. Z iak nay większym Nabożeństwem przystępować. 4. Pomodlić się przynaymniey przez poł godziny, i wystrzegać się zaraz po wziętey Swiętey Kommunii splunienia.

Jak

Jak się mamy na Spowiedź gotować? 1. Z wielką pilnością przypomnieć sobie wszystkie grzechy. 2. Załować za grzechy. 3 Wszystkie grzechy, ktore tylko pamiętać możesz, wyznać przed Kapłanem. 4. Obiecać szczerą poprawę. 5. Gniew bliźniemu darować. 6. Krzywdy ponadgradzać. 7. Pokutę naznaczoną odprawić.

Spowiedź zacząć od powszechney Spowiedzi, krotko zmowioney. Potym mow: Spowiadałem się tego czasu, nie opuściłem nic na przeszłey spowiedzi, pokutę wypełniłem.

Zakończyć Spowiedź tak: Z tych i innych wszystkich całego życia moiego grzechow, osobliwie z tych N. N. (*tu może wyrazić grzech iaki z przeszłego żywota, ktoregoś się iuż spowiadał*) daię się winien Bogu moiemu, żałuię serdecznie dla samey nieskończoney Godności i Dobroci Boskiey, ktorą kocham i szacuię sobie nadewszystko, obiecuię szczerą poprawę, proszę o pokutę i rozgrzeszenie.

OBIA-

OBIASNIENIE
Szczegulnieyszych Artykułów WIARY SWIĘTEY *Katechizmu Missyonarskiego.*

NAUKA I.
O ZNAKU KRZYZA SWIĘTEGO.

Jest ten pobożny Chrześciańſki obyczay, że znak Krzyża Swiętego na sobie wyrażamy, i od tego zbawiennego znaku ſprawy naſze poczynamy. Zebyśmy to pożytecznie czynili, krotko ſię wam przełożę: Co ſię za Taiemnice zamykaią w znaku Krzyża Swiętego. Powtore: Jak wielka ieſt moc i dzielność znaku Krzyża Swiętego, i iakie ztąd pożytki na duſze naſze ſpływaią.

Wiedzieć to naprzod powinniśmy, że znak Krzyża S. nic innego nie ieſt, tylko wyrażenie ſpoſobu odkupienia naſzego,

ſzego, i nabożne wſpominanie, iako Jednorodzony Syn BOGA żywego zſtąpiwſzy z łona Oyca ſwego Przedwiecznego na świat, życie ſwoie naydroższe na Krzyżu dla nas położył, aby nas był odkupił, i wybawił od wiecznego zatracenia, na ktoreśmy zaſłużyli przez grzech pierworodny i uczynkowy. Wiele razy tedy wyrażamy ten znak Krzyża Swiętego, przypominamy ſobie to tak wielkie Dobrodzieyſtwo Zbawiciela naſzego JEZUSA.

Wiedzieć i to mamy, że ten chwalebny zwyczay żegnania ſię, podany nam ieſt od Swiętych Apoſtołow, iako o tym ſtary Tertulian, ktory żył około Roku Pańſkiego 200. *L. de Coron: mil: cap.* 3. świadectwo daie: *Ad omnem progreſſum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum &c. frontem Crucis ſignaculo terimus.* Czyli to z domu wychodziemy, czyli gdzie przychodziemy, czyli ſię odziewamy, czy kiedy ſię poſilamy, do ſtołu ſiadamy, czy ſprawę iaką zaczynamy, Krzyżem S. czoło naſze znaczemy. Po tym albowiem znaku, rozeznawali ſię wierni od niewiernych, ſynowie światłości, od ſynow ciemności. Ten znak Krzyża S. ieſt cechą naſzą, piętnem i herbem, z ktorego dochodziemy, iż należemy do dziedzictwa wiecznego, ktore nam krwią ſwoią Pan JEZUS kupił. Jako ludzie ſzlachetnie urodzeni, zaſzczycaią ſię herbami ſwoich przodkow,

kow, dziadow, pradziadow, i tym ſamym należą do ich dziedzictwa, ſą uczeſtnikami ich zaſług, fortun, doſtoieńſtwa. Tak i my, ktorzy ſię znakiem Krzyża Chryſtuſowego zaſzczycamy, dochodzić możemy, że on ieſt Głową naſzą, my członkami iego, a zatym, że ieſteśmy dziedzicami Nieba, wſpołdziedzicami JEZUSA Chryſtuſa, iako mowi Paweł Swięty.

Ponieważ tedy ten znak Krzyża Chryſtuſowego, ieſt nam prawowiernym Chrześcianom powſzechny, iakże go na ſobie wyrażać mamy? i co ſię w nim za taiemnice zamykaią? Co do pierwſzego, iak ten znak wyrażać mamy? Odpowiadam: z nauki Kościoła Bożego i podania SS. Apoſtołow, tak: Palce prawey ręki, kładziemy na czoło, mowiąc te ſłowa: *w Imię Oyca*, potym też palce kładziemy na pierſi, mowiąc te ſłowa: *i Syna*, potym dotykamy ſię ręką lewego ramienia, i przenoſząc ią na prawe ramię, mowiemy: *i Ducha Swiętego*. Dla czego zaś to, tym ſpoſobem czyniemy? Odpowiadam, że dla wielkich Taiemnic, ktore ſię przez to wyrażaią. Gdy bowiem kładziemy rękę naſzą na czoło, i mowiemy: *w Imię Oyca*. Wyznawamy pierwſzą Oſobę Troycy Przenayświętſzey, bo iako czoło ieſt początkiem całego człowieka, i od czoła i głowy, inne członki pochodzą. Tak BOG Oyciec ieſt początkiem Troycy Przenayświętſzey,

ſzey,

fzey, iako pierwfza Ofoba, od ktorey inne pochodzą, bo Syn pochodzi od Oyca, Duch S. od Oyca i od Syna. Gdy zaś kładziemy rękę na pierfi, i mowiemy: *i Syna*, przypominamy fobie tajemnicę Wcielenia Syna Bofkiego, iako dla zbawienia nafzego, z ftąpiwfzy z Nieba na świat, Wcielić fię raczył w żywocie Nayświętfzey MARYI, aby ftawfzy fię Człowiekiem, zadofyć uczynił fprawiedliwości Bofkiey za grzechy nafze. Gdy zaś przenofiemy rękę z lewego ramienia na prawe, i mowiemy: *i Ducha świętego*, przypominjmy fobie, ześmy przez łafkę Ducha S. przenieśfięni z lewey ftrony na prawą, to ieft z fynow gniewu i zatracenia wiecznego, ftaliśmy fię fynami Bofkiemi przyfpofobionemi, przez łafkę poświęcającą na dufzę nafzę, przy Chrzcie S. wlaną. Uważaycież, iak tu wielkie Tajemnice, w tych lubo tak krotkich zamknięte słowach.

Jak wielka zaś ieft moc i dzielność znaku Krzyża S. ztąd poznać możemy, że ieft ofobliwfzą obroną dufzy i ciała. Uczy nas Wiara Pifma S. że na pożarcie dufz nafzych, krąży iako lew, czart przeklęty, rożne zafadzki czyni, ftawia fidła, żeby nas w nie wplątał, zarzuca myśli wfzeteczne, fprofne imaginacye, iak może, fkłania wolą do złego. Coż nam profzę, za obronę Pan JEZUS zoftawił przeciwko tak wielkiemu nieprzy-

iacie-

iacielowi duszy naszey? Oto Krzyż swoy, Znak swoy, Chorągiew swoię, ktorą go zwoiował. Wiele razy tedy kładziemy na siebie z żywą wiarą ten znak Krzyża Chrystusowego, zaraz czarci przeklęci pierzchaią; i nic nam szkodzić nie mogą, szczekać iako psi mogą, ale ukąsić nie mogą. Jako psy ziadliwe, kiedy się do kiia na nie bierzemy, uciekaią, tak i czarci, gdy się tym znakiem uzbraiamy. Gdybym się z tym chciał rozszerzać, wielebym wam tu dowodow, z rożnych przykładow i życia Swiętych przywiodł, to tylko wspomnę, co czytamy o Swiętym Antonim Pustelniku, na ktorego się całe prawie piekło oburzyło, tysiącami zlatowało się czartostwa, do iego Pustelniczey komorki, rożnych bestyi biorąc na się postaci, iuż iako węże na niego syczeli, iuż iako lwi ryczeli, i paszczę otwierali, iuż iako niedźwiedzie pazurami go rozszarpać chcieli, iuż przeraźliwemi głosami, wrzaskami, wystraszyć go z owey pustyni, kusili się, a on się z nich urągał, i iednym wyrażeniem znaku Krzyża Chrystusowego, owe woyska czartowskie gromił. Pisze S. Grzegorz, że nawet sami Poganie niewierni, doznawali wielkich skutkow przeciw czartom, znaku tego Chrystusowego. O iednym żydzie wspomina, że gdy go czartostwo udusic chciało, w owym przestrachu, przeżegnał się, i ledwie co to uczynił, za-
raz

raz owe czartoſtwo, iak gdyby piorunami rozpędzone, odſtąpiło wołaiąc: Darmo, darmo, iuż mu ſzkodzić nie możemy, prożne ieſt naczynie, ale naznaczone. Uważcieſz, co to ieſt za łaſka Pana Jezuſowa, że nam Krzyż ſwoy, zoſtawił, iak tarczą nieprzełamaną, przeciwko tym duſz naſzych nieprzyiaciołom.

A nie tylko duſzy naſzey, ieſt obroną Krzyż Chryſtuſow, ale i ciała, iako ſię to z rozlicznych dowodow pokazuie, i z życia Swiętych Pańſkich, iż im owe iady, trucizny, węże nie ſzkodziły, gdy ten znak Krzyża S. czynili. O Swiętym Benedykcie czytamy, iż go otruć chciano, gdy wziął w rękę napoy ow trucizną zaprawiony, i przeżegnał, natychmiaſt kubek, czyli ſzklenica na drobne ſię cząſtki ſkruſzyła. Czytamy i o innych wielu SS. Pańſkich, iż choroby rożne tym znakiem leczyli: ślepym wzrok, głuchym ſłuch, niemym mowę przywracali. Maią po dziś dzień, wielu pobożnych Chrześcian zwyczay, że gdy ziewaią, znak ten Krzyża S. na uſtach wyrażaią. Ten zwyczay ztąd ma ſwoy początek: Za czaſow S. Grzegorza Papieża, tak ſtraſzne i zaraźliwe powietrze było, że kto tylko z ludzi ziwnął, zaraz umierał. Nie było żadnego ſpoſobu, na uchronienie ſię tey zarazy, dopiero, gdy z rozkazu Grzegorza S. ludzie ziewaiący, uſta ſwoie znakiem Krzy-

za Swiętego żegnać poczęli, wolni od owey zarazy zostawali.

Jest znak Krzyża S. obroną i od nagłey śmierci. Swiętego Edmunda sam Pan JEZUS nauczył, aby kładąc się spać, czynił znak Krzyża Swiętego na czole, na ustach, na piersiach, mowiąc te słowa: *JEZUS Nazareński, Krol Zydowski, niech mnie strzeże od nagłey a niespodziewaney śmierci*, i to mu przyobiecał, iż ktorzy to nabożnie czynić będą, od nagłey śmierci będą zachowani. Krotkie nabożeństwo, a tak nam pożyteczne, opuszczać byśmy go nigdy nie powinni. Rodzice powinniby dziateczki swoie, z młodych lat, do tego sposobić, żeby się wzwyczaiły uzbraiać tym zbawiennym znakiem, przeciwko złym wszystkim przygodom.

Coż za pożytek z tey Nauki mieć będziemy? Ten naprzod: że gdy Krzyż Swięty na sobie wyrażamy, przypominamy sobie dobrodzieystwo odkupienia naszego, a tym samym pobudzamy się do miłości i wdzięczności Zbawicielowi, iż dla nas śmierć sromotną na Krzyżu podiąć raczył, i krwi swoiey na okup nie żałował. Powtore: Iż nie insza dla nas do Nieba droga, tylko Krzyżowa. Cierpieć nam z Chrystusem koniecznie potrzeba, ieżeli się z nim cieszyć chcemy. O! iakośmy słodzić sobie powinni wszystkie utrapienia życia naszego, pomniąc na to, że nam tę ście-

szkę

ſzkę przykładem ſwoim Pan JEZUS utorował. Potrzecie: iż iawnie pokazuiemy tym powierzchownym znakiem, żeśmy ſłudzy JEZUSA ukrzyżowanego, i że nie wſtydziemy ſię tego piętna, ktorym ſię Poganie gorſzyli, ktore ſobie żydzi za głupſtwo poczytali. My Chrześcianie tym ſię znakiem zaſzczycaymy, i mowmy ſobie z Pawłem Swiętym: Nie mamy ſię z czego innego chlubić, tylko z Chryſtuſowego Krzyża, iako znaku wybrania naſzego.

Niech ſię z nas śmieią Heretycy, niech ſię urągaią, niech ſię tym znakiem brzydzą. Przyidzie ten czas, kiedy ten znak pokaże ſię na Niebie, my ſię z radością do niego, iako pod Chorągiew zbawienia naſzego garnąć będziemy, oni ſpoyrzawſzy na Krzyż Chryſtuſow, wyć od żalu, rozſiadać ſię od boleści będą. Day im oświecenie Dobrotliwy Boże, a nam Łaſkę Twoię, abyśmy, ktorzy tu żyiąc, ieſteśmy uczeſtnikami Krzyża Twego, i Chwały wieczney w Niebie z Tobą uczeſtnikami byli. Amen.

NAUKA

NAUKA II.

Z pierwszego Pytania Katechizmu Missyonarskiego.

Co iest Pan BOG?

Tey prawdy: że iest BOG Stworca Nieba i ziemi, z samego przyrodzonego światła rozumu dochodzić możemy, ale co to iest ten BOG? to iest nad pojęcie stworzenia. Tak właśnie, iako między rzeczami stworzonemi, lubo nie masz nic iaśnieyszego, nic oczywistszego nad Słońce, ktore widziemy, przecież nie mniey nad nie niewidziemy, a to dla wielkiey odległości, ktora iest między iego okrągiem, a słabością widoku naszego. Podobnie mowić możemy, że lubo nic nie masz do zrozumienia łatwieyszego, iako to: że iest BOG; z tym wszystkim, o niczym wiedzieć mniey w tym życiu nie możemy, iako o tym: Co to iest ten BOG?

Co to iest BOG? spytaymy się owych Pogańskich Mędrcow? zamilkną, i pozwolmy im czasu do myślenia, niech nad tym pytaniem rozumy suszą, wszyscy iednostaynie odpowiedzą: Im bardziey myślemy o tym, co to iest BOG? tym bardziey nie wiemy. Co to iest ten BOG? Widziałyż go kiedy

oczy

oczy nasze? niedy; słyszałyś Go uszy? nigdy? dotykałyśz się Go ręce nasze? nigdy; Co to iest ten BOG? Ia sam wiedzieć nie mogę. To tylko wiem, że iest Wszechmocny, nieograniczony, niepoięty, nieskończony, dobry, mądry, wszystko widzący, wszystko przenikaiący, wszystkie doskonałości w sobie iako w morzu jakim nieprzebranym, i bezdennym zamykaiący. Co to iest BÓG? lubo tego doskonale opowiedzieć, okryślić nie możemy, temi Go tu krotkiemi opisuiemy słowy. Ze iest Dobroć nieskończona Stworca Nieba i ziemie.

Dla czego Pana BOGA naszego nazywamy Dobrocią nieskończoną, niektore wam tu przyczyny przełożę.

Naprzod: Dla tego mowiemy: iest BOG Dobrocią nieskończoną. Zebyśmy Go kochali, i do miłości się ku Niemu pobudzali. Bo to sam rozum pokazuie, że co iest dobrego, to iest godne kochania, do tego iest iakaś przyrodzona woli ludzkiey skłonność, i tak kochamy złoto, srebro, pieniądze, bo nam te rzeczy dobre, i użyteczne. Kochamy się w piękney i ozdobney sukience, w smaczney potrawie, w słodkim napoiu, bo w tych rzeczach dobroć niejaką upatruiemy. Tak Dzieci kochaią Rodzicow, dla ich dobroci. Wystawcie mi tu maleńkie iakie dziecię, i pozwolcie mi, niech się go spytam: Kochaszże też ty dziecino Oyca, Matkę? odpowie: że kocham. Niech się go

B dalcy

daley pytam: dla czegoż kochasz, choćby go nie uczono, odpowie zaraz, bo mam dobrego Oyca, mam dobrą Matkę. Sam tedy rozum pokazuie, że co iest dobrego, godne kochania. Ale BOG iest istotnie dobry, i owszem sama Dobroć nieskończona, bo gdyby tey dobroci nie miał, tym samym nie byłby Bogiem. Coż za tym idzie? oto ta nie zbita prawda, żesmy Go kochać powinni, że wszelakiego od nas kochania, wszelakiey miłości godzien. I toć to iest, coby nam bydź powinno naymocnieyszą pobudką do kochania BOGA; że iest Dobroć nieskończona. Uważmy tylko dobroć rzeczy stworzonych, iaka iest; oto odmienna, skazitelna, nietrwała. Dobroć zaś Boska iest nieskończona, ieżeli tedy te rzeczy doczesne, nietrwałe, skazitelne kochamy, iakżesmy nie powinni kochać tego, ktory iest nieodmienny, i nieskończenie dobry, i nieskończonego godny kochania. Iego Dobroć iest nad wszystkie dobroci; Iego piękność iest nad wszystkie piękności; Iego zacność, iest nad wszystkie zacności, iakże Go nie kochać? Zebysmy się do tey miłości Pana BOGA pobudzali, nazywamy Go dobrocią nieskończoną.

Druga przyczyna, dla czego Pana BOGA nazywamy Dobrocią nieskończoną, iest ta: Ze ieżeliśmy Go przez ułomność obrazili, abyśmy dla Iego dobroci za grzechy nasze żałowali. Zebyśmy się do tego żalu pobudzać umieli, krotką wam o tym naukę prze-

przełoże. Wiedzieć macie, że żal bydź może troiaki; Ieden niepożyteczny, drugi pożyteczny, ale niedoskonały, trzeci doskonały. Pierwszy, żadną miarą usprawiedliwić człowieka nie może. Drugi, lubo sam przez się nie usprawiedliwia, usprawiedliwić iednak może, kiedy iest z Sakramentalną pokutą złączony. Trzeci tey iest dzielności, że i sam przez się grzechy gładzi i maże.

Pierwszy żal niepożyteczny, byłby w ten czas, gdybyśmy nie dla BOGA, nie dla Iego Dobroci, Miłości, Godności, nie dla boiaźni piekła, ani dla nadziei Nieba, ale dla rzeczy iakiey doczesney, marney, przemiiaiącey, żałowali. Tak żałował Saul, gdy go o przestępstwo Przykazania Boskiego strofował Samuel, mowił on niby skruszonym sercem, zgrzeszyłem. Ale to się na nic nie przydało. Czemu? bo dla tego tylko żałował, żeby Królestwa doczesnego, i powagi u ludzi nie utracił. Tak żałował i ow Antyoch, o ktorym mamy w Księgach Machabeyskich. Ten widząc się bydź ciężką chorobą złożonym, i od BOGA za grzechy swoie ukaranym, płakał, i żałował, mało na tym. Patrzcie, co czyni? Kościoł Boży ktory był złupił, kosztownemi z skarbu swego darami ubogaca. Naczynia święte pobrane wraca, pomogłoż mu to do zbawienia? Nie, bo nie dla BOGA, ale dla samey tylko boiaźni utraty życia żałował. Tak, gdyby kto żałował, że przez swoie piiaństwo, wiele pieniędzy stracił, zdrowia się pozbawił. Gdyby

by kto żałował, że dla swoich kradzieży, sławę, poczciwość, dobre imię stracił. Gdyby iaka niewiasta, żałowała i płakała, że ią sam grzech wydał, albo dla iakich innych marnych doczesnych przyczyn, takie żale, nie błagałyby BOGA, aleby Go bardziey gniewały. Obiaśniam to podobieństwem. Gdyby iaka Coreczka złośliwie Matce policzek wycięła, potym chcąc ią przeprosić, żałowała tego, i mowiła: Odpuść mi Matko, żal mi tego, bo mnie ieszcze ta ręka ktorąm na ciebie podniosła, od zadanego tobie policzku boli. Co rozumiecie: gdyby poddany Pana albo Króla swego, w błoto wrącił, nogami zdeptał, potym chcąc go przebłagać, mowił: żal mi tego com uczynił, bom cię w błocie nurzaiąc, swoie sukinie skalał. Takie żale, takie przeprosiny, izaliby nie nowym szyderstwem były. Takby z BOGA szydzili, ktorzyby dla rzeczy iakich marnych, doczesnych, albo dla swego dobra, pożytku, za grzechy żałowali.

Drugi żal iest pożyteczny, lubo nie zewszystkim doskonały. Pożyteczny nazywa się dla tego, że przezeń możemy BOGA ubłagac, i łaskę Iego przez grzech utraconą odzyskać, Nie zewszystkim iest doskonały z tey miary: iż sam przez się tey mocy nie ma, tylko kiedy iest z Sakramentalną Spowiedzią złączony. Ten żal wzbudzamy w sobie z tych dwoch pospolicie przyczyn, albo dla nadziei nadgrody, albo dla boiaźni kary, albo dla nabycia Nieba, albo dla uwaro-

wania

wania się piekła. N. M. ieżeli się miłością BOGA, do żalu serdecznego nie pobudzacie, niech was własny interes wzbudzi. Płakał Ezau Syn Jzaaka, i ryczał od żalu, iako mowi Pismo. Gen: 27. *Irrugiit clamore magno*, że za trochę pokarmu prawo pierworodne stracił, azażby nie bardziey rozszlochać się nam od żalu należało, że za krotką, i znikomą rozkosz, prawo do wiecznego dziedzictwa traciemy.

Kto chce w sobie żal dla nadziei nadgrody wzbudzić, niech spoyrzy w Niebo, kędy Błogosławieni BOGA widzą, i z Nim krolują. Niepodobna żeby utrata wiecznego szczęścia, żalu mu w sercu nie sprawiła. Kto zaś chce dla boiaźni kary żałować, niech stanie nad ową przepaścią piekielną, i niech sobie pomyśli. A wytrzymaszże te ognie? te męki? te katownie? Gdyby ci teraz przyszło na miękko wysłanym łożu cały rok przykutym leżeć, ani się na drugą stronę nie przewrocić, męka by dla ciebie nieznośna była. Coż? kiedy nie przez rok, ale przez całą wieczność, nie w miękkich puchach, ale w siarczystych ogniach, będziesz zanurzony? Gdybyś o tym żywo pomyślił, niepodobna, żeby ci ten ogień łez pokutnych z oczow, i żalu serdecznego z piersi nie wycisnął.

Trzeci żal naydoskonalszy, naypożyteczniey szy, bo iest bez interessu, dla samey Dobroci BOGA, gdy żałuie człowiek dla tego iedynie, że iest BOG nieskończenie do-

bry.

bry, i że ſię każdym grzechem nieſkończenie brzydzi. Ten żal ieſt nakſztałt owey błagalney ofiary, iż nam zagniewanego BOGA przebłagać może. Ten żal ięſt taki, ktory nas z ſynow gniewu, Synami Boſkiemi czyni. Ten żal Magdalenie grzeſznicy u Nog Jezuſowych odpuſzczenie wſzyſtkich grzechow ziednał. Ten Piotrowi łez gorzkich ſtrumienie z oczu wyprowadził. Ten Thaidę nierządnicę w Swiętą odmienił pokutnicę. Ten żal ięſt naydoſkonalſzy, bo tu nie upatruie człowiek żadnego ſwego dobra, nie ogląda ſię na kary, ale patrzy na ſamę Dobroć Boſką dla ktorey żałuie. Tak właśnie iako gdyby Syn ze ſługą zmowili ſię na kradzieſz Oyca, ſługa kradłby Pana, Syn kradłby Oyca. Gdyby ſię obay poſtrzegli, i za to żałowali, żalby ich był rożny i odmienny, bo gdybyście ſię pytali ſługi, dla czego żałuie? Odpowiedziałby, dla tego, że ſię boi Pana, aby go nie karał, aby go do więzienia nie wtrącił, aby go z myta i zaſług nie kwitował. Gdybyście ſię zaś pytali Syna, dla czego żałuie? Odpowiedziałby: dla tego, żem tak dobrego Oyca, ktory mi niczego nie żałuie, ktoremu wſzyſtkiego dobrego życzyć powinienem, á ia go krzywdził. Zal ſługi, byłby ſłużebniczy, Syna, byłby Synowſki. Taki żal ieſt nam bardzo potrzebny, bo procz Sakramentalney Spowiedzi, na zgładzenie grzechow naſzych, inſzego ſpoſobu nie mamy, tylko żałować dla ſamey i iedyney Dobroci BOGA.

Zeby-

Zebyśmy ſię tedy do tego żalu pobudzali,
w aktach żalu tego ćwiczyli, nie inaczey
wam Pana BOGA naſzego opiſuiemy, tylko
że ieſt Dobrocią nieſkończoną.

Trzecia przyczyna, dla ktorey Pana BO-
GA naſzego nazywamy Dobrocią nieſkończo-
ną, ieſt ta: Abyśmy nigdy w Iego Dobroci
nie rozpaczali, ani też zbytecznie w niey nie
ufali. Ta rozpacz, i zbytnie ufanie, ieſt to
dwoiaki ſzkopuł, o ktory ſię wiele grzeſzni-
kow rozbiło. Niechcę ſię tu teraz o tym
rozſzerzać, i badać o przyczyny, dla ktorych
nayczęściey przychodzą grzeſznicy do rozpa-
czy? Ze ſię albo wieſzaią, albo zabiiaią,
albo topią, doſyć mi tu przywieść zdanie
Swiętego Bernarda, ktory tak mowi: Odwa-
żenie ſię na grzech raz, drugi, trzeci, ſpra-
wuie nałog, nałog ſprawuie potrzebę nieia-
ką grzeſzenia, potrzeba grzeſzenia ſprawuie
niepodobieńſtwo do niegrzeſzenia, niepodo-
bieńſtwo do niegrzeſzenia ſprawuie rozpacz.
I iak tu zabrnie człowiek, iak iuż na tym
oſtatnim ſzczeblu i ſtopniu zguby ſwey ſta-
nie, maiąc zatwardziałe ſerce, zaślepiony ro-
zum, nie ma względu na Dobroć Pana BO-
GA, ale uważaiąc ciężkość grzechu ſwego;
o tey Dobroci Iego i miłoſierdziu wątpi, ale
o ciężkości grzechu tego na innym mieyſcu
obſzerniey mowić ſię będzie.

Czwarta na koniec, i oſtatnia przyczy-
na, dla czego nazywamy Pana BOGA Dobro-
cią nieſkończoną, ieſt ta: Zebyśmy chocby
też i w naywiękſzych utrapieniach, dolegli-
wościach,

wosciach, i nędzach życia tego, nie narzekali na BOGA, że o nas nie dba, nie pamięta, że nas bez miłoſierdzia karze. Takie narzekania, ſprzeciwiaią ſię Dobroci Pana BOGA. ponieważ BOG nie tylko ieſt w ten czas dobry, kiedy nam dobrze czyni, ale i w ten czas, kiedy nas dotyka. Nie tylko to ten Oyciec dobry, ktory fortunę Synowi daie, ale i ten ktory karze, bo tym ſamym ukaraniem Dobroć ſwoię i miłoſierdzie pokazuie. Tak ſię właśnie dzieie: Jako gdy Oyciec, widząc igraią ego z innemi chłopiętami Syna nad rzeką, lub przepaścią, idzie kniemu, ſurowo go zgromiwſzy i ukarawſzy do domu prowadzi, innym tego nie czyni. Gdyby ſię kto tego Oyca pytał, czemu innych nie łaie, nie ſtrofuie, nie karze, odpowiedziałby: Nie moie to dzieci. Ja ſwego Syna karzę, bo go kocham. Podobnie BOG czyni z temi, ktorych dotyka. Znak to ieſt między innemi wielki Oycowſkiey Iego Dobroci, gdy nas raczey tu na tym swiecie karze za naſze niedoſkonałości. Przeto nigdy narzekać nie powinniśmy, ale raczey Oycowſką Iego Rękę całować, i mowić z Auguſtynem Swiętym. Tu mnie raczey Boże karz, tu ſiecz, tu pal, tylko na wieki przepuść, Amen.

NAU-

NAUKA III.

Z tego pytania. *Iaki ieſt Pan BOG sam w sobie?* Odp: *Ieden we trzech Osobach, albo w Troycy Swiętey.*

PRzyſtępuiemy do drugiego Pytania Nauki tey Katechizmowey. Jaki ieſt Pan BOG ſam w ſobie? i odpowiadamy: ieden we trzech Oſobach, albo w Troycy Swiętey. W tey odpowiedzi zamyka ſię przepaśćiſta Taiemnica, żadnym rozumem ſtworzonym niepoięta. Ieden we trzech Oſobach ieſt BOG. Ieden, i oraz trzy Oſoby, iako nas Wiara Swięta uczy *Trzey ſą ktorzy świadeſtwo daią na Niebie, Oyciec, Słowo, i Duch Swięty, á Ci trzey iedno ſą.* 1 Joan: 5.

Ze BOG ieſt, ktory wſzyſtkim rządzi, i że świat bez BOGA nie ieſt, rozumem przyrodzonym tego dochodzić możemy, i ſami Poganie światłem Wiary Swiętey nie oświeceni, dochodzili. Pierwſzy dowod tey prawdy ieſt, iż rzeczy ſtworzone ruſzaią ſię, á iedna drugą pociąga, aż muſi przyyść do takiey rzeczy, ktora wſzyſtkim moc do ruſzenia daie. Tak właśnie, iako widziemy w zegarku, że ſię minutka ruſza, tę minutkę ruſza kołko, to kołko ruſza drugie, to drugie pociąga trzecie, to trzecie poruſza czwarte,

co wszystko pochodzi od iednego zwinionego żelazka, albo sprężynki, ktora wszystkiemi kułkami władnie. Tak i BOG mocą swoią wszystko obraca, á sam w mocy swoiey stoi, od nikogo iey nie biorąc. Co poznać możemy na Niebie, na Słońcu, na Morzu, Wiatrach, drzewach, ziołach, bestyach, ludziach, iż iedno z drugiego, iako ogniwo u łańcucha wiśi, rusza się, tey iednak ruchomości nie ma zkąd inąd, tylko od tego, ktory wszystkim władnie á sam w mocy swoiey wiecznie stoi, á ten iest BOG.

Drugi dowod mieć możemy że iest BOG, iż nic stworzyć samego siebie ani mogło, ani może. Oyciec rodzi Syna, á Oyca drugi Oyciec, tego drugiego inny, aż przyiść muśi do pierwszego Stworcy, ktory będąc niestworzonym, wszystkie rzeczy stwarza, á ten iest BOG. Toż się na wszystkich innych rzeczach pokazuie, iż gdy iedna z drugiey idzie, i rodzi się, do tey przyiść muśi, ktora iest sama nie rodzona, ani stworzona, wszystkich rodzaiow, i stworzenia przyczyną. Co nie innego iest, tylko BOG.

Trzeci dowod mieć możemy, że iest BOG, z nierowności stopniow wyższych, i niższych. Tak naprzykład: widziemy co ciepłego, nad tę rzecz ktora iest ciepła, iest inna ciepleysza, nad ciepleyszą gorętsza, aż przychodzi rozum do samego ognia, ktory w sobie gorący iest, i przyczyną gorącości. Tak gdy poznaiemy Kmiecia, albo sługę, domyślamy się, że iest nad nim Pan iego. nad

Panem

Panem Starostą, nad Starostę Woiewoda, nad Woiewodę Krol, á nad Krole bydź musi taki, ktory wszystkie Urzędy ma w sobie, á nad sobą Urzędnika, ani drugiego Króla nie ma, á ten iest BOG.

Czwarty dowod mieć możemy że BOG iest, z rozporządzenia dziwnego rzeczy nierozumnych. Tak naprzykład, drzewo nie wie co czyni, gdy liscie, kwiecie, iagody, iablka rodzi, á iednakowo co rok i swoim porządkiem to czyni. Ktoż drzewo naucza! Miey takie gałązki, takie liscie, taki kwiat, muśi bydź taki ktory tym zawiaduie, i rozporządza, á ten iest BOG. Jeżeli powiesz, że to wszystko sprawuie natura, to tylko słowo insze, á w rzeczy samey mowisz, że to BOG sprawuie. Poniewasz albo ta natura iest stworzona, to ten ktory ią stworzył, Bogiem iest. Albo niestworzona, to tym samym że iest niestworzona Bogiem iest.

Z tych dowodow, każdy zdrowym rozumem rządzący się, dochodzić może Jestestwa BOGA. I lubo tenże BOG iest niewidomy, ale stworzenia Jego widome, ktore nam Go pokazuią, i niby wytykaią. Tak właśnie, iako ten ktory widzi piękne Organy, i słyszy wdzięczne głosy z nich pochodzące, z samego widzenia i słyszenia, zaraz się domysla, iż musi bydź taki Organista, lubo go nie widzi, ktory wdzięczne owe głosy wypuszcza, i składa. Tak kto na stworzenia swiata tego patrzy, a widzi Niebo, Słońce, Gwiazdy, góry, pola, rzeki, morza, domy-

domyślić się zaraz może, iż muśi bydź ten. ktory to uczyntł.

Poznać tedy rozumem możemy: że ieſt BOG. ktory świat i Niebo napełnia, i że ten BOG niemoże bydź tylko ieden. Ieden Stworzyciel, ieden Pan, ieden Rządzca, ieden początek i koniec wſzyſtkiego. Bo ieżeli w iednym Pańſtwie dobrze się rządzącym, ieden ieſt Król i Monarcha, i gdyby wielu było, rządu by dobrego nie było, boby ieden mogł roſkazywać, drugi zakazywać. Dopieroż BOG, ieden tylko bydź muśi, i na to rozum pozwala. Ale że ten BOG ieſt ieden w TROYCY Swiętey, ze w BOGU są trzy Oſoby, Oyciec, Syn, i Duch Swięty. á te trzy Oſoby są iedney iſtoty, i iednym Bogiem, tego żaden rozum ludzki ſtworzony, ani poiął, ani mogł poiąć, gdyby nam był Syn Boſki nie obiawił.

To pewna, że w Piśmie Swiętym Starego Teſtamentu była wyrażona ta Taiemnica, ale bardzo ukrycie. Wyrażona ieſt nayprzod w onych słowach: Gen: 1. *Na początku ſtworzył BOG Niebo i ziemię, ... á Duch Boży unoſił ſię nad wodami.* W ktorych słowach: mianuie ſię Oyciec, ktory ſtworzył. Syn albo Słowo, ktore ſię tu Początkiem zowie, i Duch Swięty unoſzący ſię nad wodami. Także przy ſtworzeniu Człowieka gdy powiedział: *Uczyńmy Człowieka na Obraz i podobieńſtwo Naſze.* Nie mowił tego do Aniołow (iako głupie żydoſtwo baie,) bo Aniołowie są ſtworzenia, ktore nic ſtworzyć

nie

nie mogą, ale mowił (iako wykładaią Oycowie Swięci) do Syna, i Ducha Swiętego. Azaſz ſię nie wyraża Obraz i podobieńſtwo BOGA w TROYCY Swiętey Iedynego na duſzy naſzey, ktora Duchowna ieſt i nieśmiertelna iako BOG. Iedna ieſt, á ma trzy mocy. Rozum, pamięć, i wolą, ktore to trzy mocy iednę duſzę czynią. Wſpomniał o tey Taiemnicy i Dawid w Pſalmie 32. mowiąc: *Słowem Pańſkim Niebioſa ſię utwierdziły. á Duchem uſt Iego wſzyſtka moc ich ſtanęła.* Wſpomina tu trzy Oſoby, BOGA, Słowo, i Ducha Swiętego, ktorym ſtworzenie Nieba przyznaie. Sam BOG do Moyżeſza mowił: *Ia ieſtem BOG Abrahamow, BOG Jzaakow, BOG Jakubów*, potrzykroć to ſłowo powtarzaiąc: BOG, BOG, BOG, daiąc znać o trzech Oſobach w Boſtwie iedynym. A gdy ſię we trzech Oſobach pokazał Abrahamowi, on nie trzem, ale iednemu ſię pokłonił. Namieniono o tey Taiemnicy i Jzaiaſzowi Prorokowi, ktory przed Maieſtatem Boſkim ſłyſzał Serafinow ſpiewaiących, i nieuſtannie powtarzaiących te ſłowa: *Swięty, Swięty, Swięty Pan BOG Zaſtępow, pełna ieſt wſzyſtka Ziemia i Niebioſa Chwały Iego.*

Dla czego zaś w przyrodzonym i piſanym Zakonie ſtarym onym Oycom, nie tak iaśnie oznaymione ſą trzy w Boſtwie Oſoby, i owſzem nięiako zataione, i ukryte przed ich wiadomością zoſtawały? Oycowie Swięci daią te przyczyny. *Naypierwod:* Ze doſyć było na on czas do zbawienia ludziom,

wierzyć

wierzyć w iednego BOGA. Co rozumem przyrodzonym dochodzić mogli. O Osobach zaś, nikt z rozumu przyrodzonego domyślić się nie mogł, poki o tym iawne z Nieba nie nastąpiło obiawienie. *Powtore.* z strony samych żydow, do bałwochwalstwa skłonnych, bardzo było niebespieczno o trzech im Osobach w Bostwie powiadać, gdyżby się zaraz byli do bałwochwalstwa o trzech Bogach, nie poymuiąc Taiemnic Boskich skłonili, nie umieiąc rozeznać rzeczy tak trudney, co iest iedność iednego BOGA, á co rożność Osob. *Potrzecie:* Ze Zakon stary był iak dziecię niedoskonałe, i niedorosłe, miał się za czasem znieść i odmienić, był bowiem tylko Figurą i cieniem prawa łaski Chrystusowey, przeto niegodziło się wszystkich mu Taiemnic otwarzać, ale wzrostu czekać było trzeba. Tak iako czynić zwykli rostropni i baczni Nauczyciele, ktorzy dzieci nie zaraz do wysokich i trudnych nauk wiodą, ale pierwey ich łatwieyszych uczą, i przez niższe Klassy do wyższych prowadzą, aby przez poięcie łatwieyszych, do poięcia trudnieyszych sposobnieyszemi byli. *Naostatek:* Ze ta Taiemnica TROYCY Przenayświętszey tak trudna i rozumem ludzkim niedościgła, zachowana była do obiawienia samemu Chrystusowi, Synowi Boskiemu, iako sam powiedział. *Nemo novit Filium, nisi Pater, neq; Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revellare.* Math: 11. Nikt nie zna Syna, tylko Oyciec, ani Oyca kto zna, tylko Syn, i komuby on chciał obiawić.

Jakoż to Obiawienie TROYCY Przenayświętszey zaczęło się nayprzod przy Wcieleniu Syna Boskiego. Potwierdzone było u Jordanu, przy Chrzcie Chrystusowym. Gdy w otwartych Niebiosach Duch Nayświętszy w postaci Gołębiczey się pokazał, á Oyciec Przedwieczny z temi odezwał się słowy: *Ten iest Syn moy kochany, w ktorym mi się upodobało*. Ponowione na owey Taboreyskiey górze przy Cudownym Chrystusa Przemienieniu, gdy Twarz Iego roziaśniała iako Słońce, szaty nad śnieg wybielały, przy obecności Moyżesza i Eliasza, przy trzech świadkach do tego przybranych, Piotrze, Janie, i Jakubie. Słyszany był tenże głos co i u Jordanu Oyca Przedwiecznego. Dał się widzieć w iasnym obłoku Duch Przenayświętszy. A Chrystus iako Iednorodzony Syn Oyca Przedwiecznego ukazał promyczek Chwały Bostwa swego ktore się pod zasłoną postaci Iego ludzkiey taiło. Jaśniey ieszcze potym o trzech Osobach, i iednym Bostwie oznaymił nam sam Iednorodzony Syn Boski. Gdy przed Wniebowstąpieniem swoim, dał ten rozkaz Apostołom, i ich następcom. *Idąc na świat cały, opowiadaycie Ewangelią wszystkiemu stworzeniu, Chrzcąc: w Imie Oyca, i Syna, i Ducha Swiętego.* W ktorych słowach wyrażaią się trzy Osoby Boskie, Oyciec, Syn, i Duch Swięty, á w tych trzech iedno Bostwo, nie trzy Bogowie, ale ieden BOG. I tać to iest Taiemnica, ktorą w Składzie Apostolskim wyznaiemy. Wierzę w

BOGA

BOGA Oyca Wſzechmogącego. Wierzę w JEZUSA Chryſtuſa Syna Jego. Wierzę w Ducha Swiętego.

Trzy ſą tedy w Boſtwie Oſoby, ale iako nas Wiara Swięta uczy: Inſzy ieſt Ociec, inſzy Syn, inſzy Duch S. i dla tego wierzemy, że ſię w żywocie MARYI Wcielił Syn Boży, nie Duch Swięty. Ze Duch Swięty zſtąpił na Apoſtołow, á nie Oyciec, ani Syn. W Boſtwie iednak, w mocy, w Maieſtacie, władzy, Wſzechmocności, rozności naymnieyſzey nie maſz. Jaki Oyciec, taki Syn, taki Duch Swięty. Nieſtworzony Oyciec, nieſtworzony Syn, nieſtworzony Duch Swięty. Niezmierny Oyciec, niezmierny Syn, niezmierny Duch S. Przedwieczny Oyciec, Przedwieczny Syn, Przedwieczny Duch Swięty. Z tym wſzyſtkim, nie trzech Przedwiecznych, ale ieden Przedwieczny, nie trzech nieſtworzonych, niezmiernych, ale ieden nieſtworzony, niezmierny. Wſzechmocny Oyciec, Wſzechmocny Syn, Wſzechmocny Duch Swięty, nie trzech iednak Wſzechmocnych, ale ieden Wſzechmocny. Oyciec BOGIEM, Syn Bogiem, Duch Swięty Bogiem, nie trzech iednak Bogow, ale tylko ieden. Oyciec Panem, Syn Panem, Duch Swięty Panem, nie trzech iednak Panow, ale tylko ieden.

Oyciec

Oyciec Przedwieczny, poznawaiąc od wiekow samego siebie; rodzi rownego sobie w Bostwie Syna, Syn pochodzi od Oyca, a iest rowny i wspołistotny Oycu. Duch Swięty pochodzi od Oyca, i od Syna, a też wszystkie istotne doskonałosci, ma sobie własne, ktore są własne Synowi, i Oycu. Oyciec od nikogo nie iest, ani stworzony, ani zrodzony. Syn od samego Oyca iest, nie uczyniony, nie stworzony, ale zrodzony. Duch S. iest od Oyca i Syna nie uczyniony, nie stworzony, nie zrodzony, ale pochodzący. Lubo tedy Oyciec Przedwieczny Syna rodzi, ale się natura Iego Boska nie rodzi. Lubo Duch Swięty pochodzi od Oyca i od Syna, ale natura Jego Boska, ktora iest taż co w Oycu i w Synie, nie pochodzi. Oyciec Przedwieczny, gdy siebie samego poznaie, to poznanie Synem iest, i dla tego zowie się Chwałą Oyca, zowie się *Słowem*, iako Ian Swiętego mowi: *Na początku było SŁOWO, a SŁOWO było u BOGA, a BOGIEM było SŁOWO*. A że Oyciec i Syn wzaiemnie się przed wieki kochaią. Ta miłość, iest Duch Swięty, ktora że iest istotna Bogu, tym samym Bogiem iest.

Ale iż to rzeczy są trudne, i niepoięte; bo BOG tym samym nie byłby Bogiem, gdyby mogł bydź stworzonym rozumem poięty. Coż tedy sobie za po-

pożytek z tey nauki weźmiemy? Mieymy ten: Ze lubo poznawać dofkonale iftoty Bofkiey niemożemy, z własności famemu BOGU iftotnych, ale możemy poznawać z Dobrodzieyftw, ktoreśmy odebrali od Troycy Przenayświętfzey, iako to z Dobrodzieyftwa ftworzenia, Odkupienia, z Dobrodzieyftwa Poświęcenia, i ufprawiedliwienia nafzego.

Pierwfze Dobrodzieyftwo Bofkie ftworzenia, ieft tak wielkie, że chociafzby innych nie było, powinienby człowiek za to famo niefkończenie BOGA kochać, i bydź Mu wdzięcznym, bo wedle wfzelakiego prawa każdy powinien oddać, albo nadgrodzić to wfzyftko, co komu winien. A że człowiek przez to Dobrodzieyftwo ftworzenia, wziął od BOGA fwoię bytność, wziął ciało ze wfzyftkiemi zmyftami, dufzę ze wfzyftkiemi władzami, przeto powinien wfzyftko to obrocić i wydać na ufługę BOGU, iesli nie chce bydź złodzieiem i niewdzięcznym fwemu Dobroczyńcy. Dom zbudowany od kogo, komu ma ftużyć? ieżeli nie fwemu Panu. Syn komu bardziey ufługi winien? ieżeli nie Oycu, ktory go zrodził, dopieroż ftworzenie komu bardziey powinno bydź wdzięczne, iako Stworzycielowi fwemu, że go z przepaści nikczemności fwoiey na świat wyprowadzić raczył. Uważże tu człowiecze? Gdyby cię był BOG ftworzył, iako drzewa, kamienie, bydlęta, miałbyś za co Stworcy fwoiemu dziękować, miałbyś Mu za co ftużyć. Coż dopiero, kiedy cię ftwo-

rzył

rzył na Obraz i podobieństwo swoie, iakoś Mu za to dziękować powinien? A dziękowałżeś też kiedy BOGU za to? podobno nigdy. Więc przynaymniey teraz podziękuymy BOGU za to Dobrodzieystwo, i to sobie zawsze w pamięci mieymy; że BOG Stworcą naszym, my stworzenie Iego.

Drugie Dobrodzieystwo nieoszacowane Syna Boskiego, iest Odkupienie, a to iest nierownie większe, niżeli stworzenie, bo BOG wszystko stworzył bez prace, iednym chceniem, iednym woli swoiey Aktem, iako mowi Pismo. Rzekł BOG, i stało się wszystko. Ale dla odkupienia człowieka trzydzieści i trzy lat pracował, pocił się, krew swoię wylał, życie tak drogie na Krzyżu położył. Iak wielkie iest to Dobrodzieystwo Boskie, przypomnieycie tu sobie ową niewolą, w ktorey człowiek po grzechu zostawał. Przestąpiwszy Przykazanie Boskie, był wygnany z Raiu, na to padoło płaczu, na męki piekielne skazany, aby iako się stał towarzyszem czarta w grzechu, tak też był i w karaniu, będąc synem gniewu i zatracenia wiecznego. Coż BOG uczynił? oto iako łaskawy i miłosierny, weyrzał okiem Dobroci swoiey na nędze człowieka, i z niewoli go czarta przeklętego wyswobodzić postanowił. Iakimże to sposobem uczynił? Uważaycie: ponieważ zadosyć nie mogło uczynić, żadne stworzenie sprawiedliwości Boskiey za grzech popełniony, bo iż był obrazą nieskończonego BOGA, potrzebował ta-

kiego zadosyć uczynienia, ktoreby miało walor nieskończony, co było nad wszystkie siły ludzkie. Przeto Iednorodzony Syn Boski, zstąpił z Łona Oycowskiego na świat, wziął na się naturę ludzką, aby iako Człowiek mogł cierpieć, iako BOG nieskończony walor temu swemu zadosyć uczynieniu nadał. Ah! co to za Dobrodzieystwo Syna Boskiego maiąc tak wiele innych śrzodkow, i sposobow, ktoremiby nas mogł ratować i zbawić bez pracy, bez trudow, bez boleści. On żeby sobie człowieka kupił, na to kupno całą Krew swoię Nayswiętszą łożył. Czyż mogł przez to większą ku nam miłość pokazać? I toć to iest coby nas naybardziey do miłości i wdzięczności ku BOGU pobudzać powinno, iż nas tak ukochał, że dał Syna Iednorodzonego dla nas. Uważmy, czy też iesteśmy Synowi Boskiemu wdzięczni za to iego Dobrodzieystwo? ieżeli nie, boymy się tego, co powiedział Augustyn Swięty: Kto nie kocha BOGA, iako Stworzyciela, godzien iest piekła, ale kto nie kocha BOGA, iako Zbawcę i Odkupiciela swego, godzien iest, nie iednego, ale tysiącznego piekła.

Trzecie Dobrodzieystwo Ducha Nayświętszego, iest poświęcenie Duszy, ktore tak iest wielkie, że i odkupienie na nicby się nam nie przydało, gdyby to nie przystąpiło. Bo cożby pomogł plastr zgotowany, gdyby go na ranę nie przyłożono? Na coby

by ſię przydało lekarſtwo, gdyby zdrowia nie nie przyniosło i nie ſprawiło? Tę łaſkę poświęcenia i uſprawiedliwienia odbieramy z ſzczegulnego daru Ducha Nayświętſzego. O! co to za łaſka! Ta to ieſt łaſka, przez ktorą człowiek pozbywszy grzechu, iedna ſię z Bogiem, i wraca ſię do przyiaźni Iego takiey, że ſię ſtaie Synem Iego. Ta to ieſt łaſka, ktora człowieka wybawia od potępienia wiecznego, na ktore dla grzechow zaſłużył. Ta to ieſt łaſka, ktora człowiekowi prawo do Nieba, Dziedzictwo do Oyczyzny Niebieſkiey, Krwią JEZUSOWĄ kupione, a przez grzech ſtracone wraca. Ta to ieſt łaſka, dla ktorey JEZUS, przez całe trzydzieści i trzy lat pracował, Krew wylał, życie położył, aby nam ią ziednał.

Te łaſki powſzechne odebraliśmy od Troycy Przenayświętszey: o! iakośmy za nie dziękować powinni. Powinniśmy nie ſkończone dzięki Oycu Przedwiecznemu za ſtworzenie, Synowi Boſkiemu za Odkupienie, Duchowi Nayświętſzemu za uſprawiedliwienie i poświęcenie. A dopieroż gdybyśmy uważyli inne Dobrodzieyſtwa ſzczegulne ktoreśmy odebrali, i codziennie odbieramy, obaczylibyśmy, że niemaſz momentu, niemaſz punkciku naymnieyſzego w życiu naſzym, ktoregobyśmy obfitych łaſk od BOGA, w Troycy Swiętey iedynego nie doznawali. Dziękuymyż za to BOGU, wzbudzay-

dzaymy iak nayczęściey w sobie pragnienie widzenia Twarzy Iego w Niebie, abyśmy Go wraz z Swiętemi Pańskiemi po wszystkie wieki wychwali, i z Swiętemi Serafinami wyśpiewywali Mu owę piosnkę: Swięty, Swięty, Swięty, Pan BOG Zastępow, w Troycy Swięty Iedyny, ktoremu cześć od wszystkiego stworzenia na wieki, Amen.

NAUKA IV.

Z tego pytania. *Jaki iest Pan BOG względem nas?* Odpo: *Sprawiedliwy, za złe życie, piekłem karze, a za dobre Niebem płaci.*

Ten Artykuł Wiary Swiętey ieſt taki, że każdy człowiek przyſzedłſzy do rozumu, pod utratą Zbawienia ſwego, umieć go powinien, i wierzyć, co wyraził Paweł Swięty w liście ſwoim do żydow piſząc: *ad Hæbr:* 11. *Accedentem ad Deum oportet Credere, quia eſt, & quia Remunerator eſt.* Przyſtępuiącemu do BOGA potrzeba wierzyć, że ieſt ſprawiedliwym, oddawcą ieſt, złym za złe, dobrym za dobre płaci: O tey ſprawiedliwości Pana BOGA, mowić, ku zbawiennemu duſz waſzych pożytkowi będę.

To ſłowo Sprawiedliwość, wielorakie ma w Piśmie Swiętym rozumienie. Naprzod przez to ſłowo ſprawiedliwości rozumie ſię. Prawo Boże, Zakon Boży piſany, ktory ſprawiedliwości naucza, i w tym rozumieniu mowił Dawid: *Sprawiedliwosci twoiey Panie przeſtrzegać będę*, i na innym mieyscu. *Naucz mnie Panie ſprawiedliwości twoiey.* Powtore: przez to ſłowo ſprawiedliwość, rozumieią

ſię

śię nie kiedy, uczynki dobre powierzchowne, zgadzaiące śię z prawem Boskim, i w tym wyrozumieniu Chrystus mowił owe słowa: *Potrzeba mi wypełnić wszelką sprawiedliwość*, i o Faryzeuszach, ktorzy na powierzchownych samych uczynkach, pokładali sprawiedliwość swoię, powiedział. *Ieżeli sprawiedliwość wasza nie będzie obfitsza niżeli skrybow i Faryzeuszow, nie wnidziecie do Krolestwa Niebieskiego*. Potrzecie: przez te słowo sprawiedliwość, rozumieć śię może, życie pobożne, cnotliwe, doskonałe, iako o Swiętym JOZEFIE Oblubieńcu Nayświętszey MARYI czytamy, że *był Mężem sprawiedliwym*.

Wielorakie tedy bydź może tłumaczenie sprawiedliwośei, ale ia sobie biorę na uwagę tę, ktora śię w Panu BOGU naszym znayduie. Trzy są Trybunały, na ktorych pospolicie BOG sprawiedliwość swoię pokazuie. Naprzod czyni ią, nie przez siebie, ale przez sędziow, przez Urzędy, Magistraty, Zwierzchności, ktorym poruczył sądy swoie, aby złych i niezbożnych karali, tak, iako im sprawiedliwość, i prawa każą. Przeto na wielu mieyscach, Pismo Swięte: Sędziow zowie Bogami, że na mieyscu Boskim zaśiadaią, i maią władzą sobie od BOGA daną, na ukaranie złych. Ta iednak sprawiedliwość Urzędow ludzkich, częstokroć iest niedostateczna, bo Panowie, ktorzy na urzędach śiedzą, albo źle i niesłusznie sądzą, albo śię respektami ludzkiemi uwodzą, albo w rostrząsaniu spraw pilnosci

nie

nie przykładaią, albo prawa nieſprawiedliwe maią, na takie ſądy i ſprawiedliwości, zalił ſię Mędrzec Pańſki mowiąc: Widziałem pod ſłoncem miaſto ſądu niezbożnosć, miaſto ſprawiedliwośei, nieprawość. Powtore: Tę ſprawiedliwość, czyni BOG częſtokroć, ſam przez ſiebie, tu na tym świecie, zwłaſzcza gdy nas karze przez woyny, powietrza, przez choroby, przez ognie, nagłe śmierci. Taką ſprawiedliwość uczynił BOG nad Synami Helego, ktorych, gdy Oyciec karać nie chciał, ſam ie BOG, na woynie pogubił. Taką ſprawiedliwość uczynił BOG nad Abſalonem, ktory że na Oyca Dawida powſtał, ukarał go ſam BOG za to, gdy na dębie obwieſzony, trzema włoczniami przebity zoſtał. Taką ſprawiedliwosć czyni BOG, gdy tego karze kalectwem, tego chorobą, niemocą, tego ogniem, tego nędzą, i ubostwem albo inszym nieszczęściem, i utrapieniem. Ale ta ſprawiedliwość, nie takby ſię ſprawiedliwością nazywać powinna, iako raczey miłoſierdziem. Bo nam BOG nie może większego miłoſierdzia pokazać, iako kiedy nas tu za grzechy karze. Tak własnie, iako kiedy Oyciec Syna karze, czyni ſprawiedliwość, ale tym ſamym, że go karze, iako Oyciec, czyni mu miłoſierdzie. Albo kiedy, lekarz rozpalonym żelazem piecze rękę, krwi upuſzcza, zadaie boleść, ale przy tym ſprawuie zdrowie. Tak i te ukarania Boſkie, że ſą na dobro Człowieka, że z Oycowſkiey ręki Pana

BO-

BOGA pochodzą, ſą dowodem bardziey iego Miłoſierdzia, niżeli ſprawiedliwości.

Gdzież tedy ta ſprawiedliwość Pana BOGA, naybardziey ſię pokaże? O to na oſtatnim ſądzie, na ſądzie powſzechnym, tam ſię BOG dopiero nayiaśniey z ſprawiedliwością ſwoią wyda, gdy złych za złe karać, dobrym za dobre płacić będzie. Tam pokaże ſię Chwała Chryſtuſa. Pierwſze na świat iego przyiście, było z wielką Iego pokorą, z wielkim Iego wyniſzczeniem, był od żydow wzgardzony, od Heroda wyśmiany, ale to drugie, i oſtatnie przyiście iego będzie z niewymowną Chwałą, bo będzie w mocy wielkiey i Maieſtacie, w mocy, bo ſtraſznego Sędziego w Maieſtacie, bo niezliczonym woyſkiem Swiętych Aniołow, i wybranych ſwoich otoczonego. Tam pokaże ſię Chwała ludzi Swiętych ktorzy tu na tym świecie wzgardzonemi byli, za głupich miani, i poczytani. Tam pokaże ſię ſprawiedliwość nad niezbożnemi, gdy karani wedle miary grzechow ſwoich będą.

I lubo na poiedynkowym ſądzie, ktory zaraz po śmierci naſtępuie, każdy oſądzony, będzie, i według zaſług albo zapłatę, albo karę odbierze, iako mowi Paweł Swięty, potrzeba iednak będzie, i Sądu powſzechnego, żeby ſię na nim ſzczegulniey ſprawiedliwość Boſka pokazała. A naprzod, z tey przyczyny: Iż iako wiele było ludzi dobrych, o ktorych cnocie świat nie wiedział, tak też wiele było ludzi złych, ktorych bez-

bo-

bożności nikt nie dociekł, pokaże tedy BOG, na tym ſądzie, przed całym światem ſwoię ſprawiedliwość, gdy dla Chwały Swiętych ſwoich, wyiawi ich dobre uczynki, a dla zawſtydzenia grzeſznikow ich zbrodnie. Bydź może i teraz iaka pobożna białogłowa, ktora nie tylko żadnym śmiertelnym grzechem BOGA, nie obraziła, ale procz tego. Wiele dobrych uczynkow, ma, rożnemi umartwieniami trapi ciało ſwoie, obſite iałmużny daie, ale tak to wſzyſtko ſkrycie czyni, żeby o tym nikt z ludzi nie wiedział, niechże umrze, owe iey wſzyſtkie dobre uczynki, w niepamięci ludzkiey ſą zagrzebane, żadney na świecie chwały, za to po śmierci nie ma. Z drugiey ſtrony, bydź może iaki ſwawolny młodzian, ktory wielu ſzkaradnemi grzechami obraża BOGA, ale tak potaiemnie, że o iego bezbożnym życiu nikt nie wie. Niechże umrze, nikt ſię o tym nie dowie, O toż na oſtatnim ſądzie, odkryie BOG tę z ſłonę, i wſzyſtko wyiawi, iako mowi Paweł Swięty, 1. *ad Corin;* 4. *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit Conſilia Cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.* Oswieci zakrycia ciemności, i obiawi rady ſerc, a tedy chwała będzie każdemu od BOGA. Powtore: pokaże tę ſwoię ſprawiedliwość, i z tey przyczyny: żeby ieżeli duſza zarabiała ſobie w raz z ciałem na Niebo, wraz z ciałem zapłatę odebrała, tak też: ieżeli duſza wraz z Ciałem, zarabiała ſobie na karanie, w raz z ciałem kara-

ra-

rana była, bo po sądzie poiedynkowym, sama tylko dusza albo zapłatę, albo karę bierze. Ciało zaś w ziemi gniie i w proch się obraca, ani zapłaty, ani kary nie ma, sprawiedliwość tedy wyciąga tego, aby się oboygu zadosyć stało. A do tego: że sąd poiedynkowy, iest taiemny, iawne zaś grzechy, iawnie powinny bydź karane. Nie uczynił by Sędzia zadosyć sprawiedliwości, gdyby iawnego łotra, złoczyńcę, w więzieniu potaiemnie skarał, karać go powinien iawnie, aby się drudzy kaiali. Tak BOG uczyni, na tym sądzie, pokaże iawnie przed całym światem tę swoię sprawiedliwość, aby grzesznik, ktory w oczach Stworcy swego, śmiało, i bezwstydnie grzeszył, w oczach też całego świata, Wyroku potępienia swoiego słuchał.

Teraz poki żyiemy, Sprawiedliwości Pana BOGA dociec nie możemy, dziwuiemy się owym skrytym, i niedościgłym wyrokom Iego, i pytamy się, czemu to BOG czyni? Czemu ten młodzieniaszek pobożny, w kwitnącym wieku umiera? a ten zgrzybiały starzecz, lubo bezbożny i niewstydliwy, tak długo żyie? Widziemy, że nie rownie więcey złych ludzi na świecie niżeli dobrych, i widziemy: że się źli, częstokroć daleko lepiey na tym świecie maią, niżeli dobrzy, że źli nad dobremi gorę trzymaią, czego żywnie chcą nad niemi dokazuią. Jest tak wielu, ktorzy Imie Chrystusowe, Wiarę iego i Sakramenta bluźnią, nawet i miedzy Katolikami nierownie więcey złych, niżeli

do-

dobrych. Iest wielu wszetecznikow, bluźnierców, krzywoprzysiężcow, zdziercow, niesprawiedliwych. Widzi to BOG, i iako Wszechmocny, mogłby wszystkich w iednym momencie, do piekła ztrącić. Nie czyni tego, ale ich cierpliwie znosi, i nie tylko znosi, ale im nawet we wszystkim dogadza, że opływaią w dostatki, nie wiedzą, co to nędza, co głod, co ubostwo, co nieszczęscie, co utrapienie. Nie wiedzą co to bol, co choroba, bo ich głowa nigdy nie zaboli. A ludzie cnotliwi, pobożni, BOGA się boiący, w ustawicznych ucifkach, utrapieniach, kłopotach, życie swoie prowadzą. Teraz się temu dziwuiemy, ale na ostatnim sądzie obaczemy, że wszystko cokolwiek BOG czynił, czynił sprawiedliwie. Tak to właśnie iako gdybyście widzieli zegarek rozebrany. Widzielibyście rożne kołka, iedne większe drugie mnieysze. Widzielibyście rożne sprężynki, łańcuszki, żelazka, krotsze, dłuższe, to krzywe, to okrągłe, to proste, widząc to, dziwowalibyście się i mowili. Coż to, do czego służy? Czemu to krotkie, to długie, to proste, to krzywe? Niechżeby przyszedł doskonały zegarmistrz, niechby owe sztuczki złożył, pochwalilibyście kunsztowne rzemieślnika dzieło. Podobnie się teraz dzieie, dziwuiemy się, uważaiąc rożne szczęścia ludzkiego odmiany, i pytamy się, czemu to tak? czemu nie inaczey? Czemu ten Pan, ten ubogi? ten zdrowy, ten kaleka? ten umiera, ten żyie, poczekaycie iedno,

no, przyidzie ten czas, kiedy sto BOG całemu światu pokaże, że tak czynić sprawiedliwości Iego należało.

Ze BOG na tym świecie, złym szczęści, pokazuie w tym nie tylko sprawiedliwość swoię, ale i Dobroć. Augustyn S. tak to obiaśnia; Niech będzie człowiek naygorszy, z tym wszystkim, nie znaydziecie (mowi on) tak złego, ktoryby czego dobrego żyiąc nie uczynił, za ktore uczynki, że mu BOG po śmierci Niebem płacić nie będzie, dla tego mu, iako dobry i sprawiedliwy, na tym świecie, temi doczesnościami płaci. Z drugiey strony, trudno znaleść miedzy dobremi, tak doskonałego, tak Swiętego, żeby iakich defektow nie miał, iako sami mowicie: że i Swięci, maią swoie ale, dla tego ich tu BOG docześnie, za żywota karze, żeby ich po śmierci, nie karał. Macie tego iasny dowod, z owego Ewangelicznego przykładu, o owym bogaczu, i Łazarzu, o ktorych mowi Pan JEZUS. *Luc: 16.* Bogaczowi we wszystkim się na tym świecie szczęściło, na niczym mu nie zbywało, stroił się bogato, chodził w bławatach i bisiorze, codzień u niego uczty, tańce, bankiety. Łazarz zaś ustawiczny głod cierpiał. wrzodami obsypany, w gnoiu przed Pałacem bogacza leżał, i odrobin ktore z stołu iego spadały, na posiłek żebrał, a wyżebrać nie mogł. Patrzcie co się stało, z obiema po smierci, oto bogaty pogrzebiony w piekle, Łazarz zaś poszedł

pro-

profto, na łono Abrahama, i tam pociech wiecznych zażywał, iako kochane dziecię, na łonie Oyca swego. Widząc to ow bogacz w owych pożeraiących płomieniach, wołać począł: Oycze wierzących Abrahamie zmiłuy się nademną, a ześley do mnie Łazarza, ktoryby umoczywszy w wodzie palec, iedne przynaymniey kropelkę spuścił na moy ięzyk, bo mi ten ogień nieznośnie dokucza. Słuchayciesz co mu na to odpowiedziano: Darmo napierasz się ochłody w tych upałach, bo ieżeliś kiedy co dobrego na świecie uczynił, iużci to BOG za żywota, dobrami doczesnemi nadgrodził, Łazarz zaś ieżeli w czym kiedy przewinił, iuż BOG go w życiu ukarał, a że Łazarz za dobre swe uczynki, nie odebrał za żywota zapłaty, nie dziwuy się że mu BOG za nie po śmierci płaci, a tobie za złe uczynki, za ktore cię za żywota nie karał, teraz karze i karać na wieki będzie.

Nie zazdrościesz tedy złym, tego doczesnego szczęścia, bo ich BOG, tym dobrym mieniem, iako woły na kloc, i iatki piekielne karmi, i tuczy, was ieżeli niedostatkiem, ubostwem, głodem, tu na tym świecie morzy, nie mowcież że to BOG źle czyni, bo czyni sprawiedliwie, czyni z Dobroci swoiey, żeby was w Niebie Chwałą swoią karmił i tuczył. Co wam tak dla oświecenia waszego obiaśniam. Gdybyście widzieli dwa woły, z tych ieden, wolno sobie po polu, po łąkach buia, pasie się, i tuczy, nie zna iarzma, ciężaru; drugi usta-

wi-

wiecznie w pracy, co dzień w iarzmie, ledwie mu kiedy odpoczynku pozwolą, do ciężarow zaprzągaią, biczem zacinaią, ktoryż z tych dwoch pytam się was szczęśliwszy? Podobno mowicie: że ten ktory sobie wolno buia? nie; bo wiecieśz dla czego mu wolności pozwalaią? dla czego karmią, i tuczą? o to dla tego, że go na rzeź myślą prowadzić. Ten zaś, ktory w iarzmie chodzi, w pługu robi, nie rownie szczęśliwszy, bo lubo pracować musi, ale sobie tym samym życia przedłuża. Podobnie BOG sobie, z dobremi i złemi postępuie, tych tu karze, aby potym nie karał, owym tu przepuszcza, aby potym nie przepuścił.

Nakoniec pokaże tę swoię sprawiedliwość BOG, gdy za grzechy na wieki, i nieubłaganie karać będzie. Znayduią się niektorzy niezbożni, ktorzy temu niedowierzaią, i mowią. A czy to podobna żeby Bóg tak był niemiłosierny, aby za ieden grzech miał na wieki karać? A za wieleż grzechow skarany Anioł w Niebie, i w przepaść piekielną wtrącony? za ieden, za ieden, i to tylko myślą popełniony. Za wiele grzechow skarany Kaim? za ieden zaboystwa. Zawiele grzechow skarani, Ezau, Antyoch, Pelagius, i wielu innych, za ieden, za ieden. Dla czego BOG, za ieden grzech śmiertelny przez pokutę nie zgładzony, karać w piekle na wieki będzie? Oycowie SS. daią te przyczyny; Iedni mowią dla tego; iż grzech ma w sobie złość nieskończoną, dla tego też należy zań karanie nieskończone. Drudzy

mo-

mowią, dla tego: Ponieważ grzech czyni Bogu nieskończoną krzywdę, gdy Boga nieskończoney godności i dobroci obraża, sprawiedliwie zasługuie sobie na karę nieskończoną. Swięty Tomasz Doktor Anielski daie tę przyczynę: dla czego Bóg choć iest miłosierny, przecież sprawiedliwie za grzech ieden śmiertelny, przez pokutę nie zgładzony, na wieki karać będzie, bo grzech za żywota nie zgładzony, na wieki trwać będzie. Gdyby grzech zginął, zginęłaby ich nieszczęśliwa wieczność, ale że nigdy nie zginie, bo ta wola, ktorą mieli za żywota, w nich na wieki nie ustanie. Sprawiedliwość tedy Pana Boga naszego wyciąga, aby nie ustawała nigdy i kara.

Z tey Nauki, coż za pożytek weźmiemy? Mieycie ten: Wynidziecie z Kościoła tego, poydziecie do domu, bydź to może, że was owe dawne ponęty, okazye do grzechu wabić będą, bydź to może, że na was pokusy iakie nacierać będą. Uważaycież sobie, i pomyślcie: że nad głowami waszemi wisi na cienkim włosku miecz obosieczny sprawiedliwości Boskiey. Myślcie sobie: gdziekolwiek się obrocicie, że chodzicie nad przepaścią, do ktorey was Bóg ztrącić może zaraz po grzechu, iako tak wielu innych ztrącił. Jeżeli miłość Pana Boga wstrętu grzechu wam nie czyni, niech to

przynaymniey ſprawiedliwość iego ſprawi. Terazci Bóg ſprawiedliwości ſwoiey nie tak używa nad nami, iako powinien, bo ten czas, ktorego nam pozwala, ieſt czaſem miłoſierdzia nie zemſty. Teraz przebłagać go łatwo możemy, ale potym darmo. Nie lepieyże ſię nam teraz z Barankiem poiednać, a niżeli ſię potym ze lwem potykać? Nie lepieyże teraz ſprawę mieć z Oycem, poki Oycem ieſt, a niżeli potym, gdy ſurowym Sędzią będzie. Bo iako nie wczas łodzi ſzukać, kiedy iuż kto tonie, nie wczas reieſtra ſpiſywać, kiedy rachunek oddawać trzeba; nie wczas fortece wzmacniać, kiedy nieprzyiaciel w bramie ſtoi. Tak i my, ieżeli teraz czaſu miłoſierdzia Boſkiego na złe zażywać będziemy, w on czas ſprawiedliwości, bardzo wątpię, żebyśmy miłoſierdzie otrzymali.

Nie dopuſzczay tego dobrotliwy Panie, ale ſpraw z Dobroci Twoiey, żebyśmy ſię tu raczey ſprawiedliwości twoiey lękali, a potym nieſkończone miłoſierdzie twoie wraz z Swiętemi Twoiemi na wieki wychwalali. Amen.

NAUKA V.

Z tego Pytania: *Co ieſt Niebo?* Odp: *Szczęście wieczne pochodzące z iaſnego widzenia Pana BOGA.*

Jeżeli ktora Nauka, tedy ta, powinna by nam bydź naymilſza, nayprzyiemnieyſza, naywdzięcznieyſza, bo tu rzecz o wiecznym naſzym ſzczęściu i błogosławieńſtwie, do ktorego ſtworzeni ieſteśmy, do ktorego wzdychamy, tęſchniemy z tego padołu płaczu. Co rozumiecie, gdyby człowiekowi w niewoli zoſtaiącemu, powiadał kto o iego Oyczyźnie, o iego kochanych Rodzicach, z iakimby ſerca ſwego ukontentowaniem, tak miłey nowiny ſłuchał? czemu? bo niepodobna, żeby mu ſię owa niewola, owo więzienie podobało. Tak i nas nicby barziey rozweſelić nie powinno, iako kiedy nam o Niebie powiadaią.

To Niebo wielorakie ma nazwiſka w Piśmie Swiętym. Nazywa ſię Oyczyzną naſzą, bo poki tu żyiemy, ieſteśmy iako na wygnaniu, iako w niewoli, i w więzieniu, nie mamy tu ſtatecznego mieſzkania, lepianka ta ciała naſzego, ieſt

iako gospoda podrożnego, w ktorey ile tyle przemieszkawszy, zabawić długo nie możemy, tak właśnie iako pielgrzymuiący, co dzień, co godzina, co moment przybliżamy się do owego lądu, gdzie się duszy z ciałem rozstać potrzeba. Jako tedy podrożny, o nic się nie stara, tylko o potrzebne wyżywienie, chociaż co pięknego na drodze obaczy, nie zastanawia się, nie zabawia, ale się przechodzących pyta: ktora iest droga nayprostsza do Oyczyzny iego. Takby i nam czynić należało, w tey podroży życia naszego, ile że nie mamy tu statecznego mieszkania, ale przyszłego szukamy, iako mowi Paweł S. Prawda, że poki żyiemy, na tym świecie ciałem zostawać musiemy, ale w Niebie duchem powinniśmy. Tak iako podrożny, tam iest ciałem, ktorędy przechodzi, a duchem tam, dokąd spieszy. Uważcieasz sobie: Jeżeli Niebo iest Oyczyzna nasza, a to życie, iest iako przeprawa do tey Oyczyzny, tak nam żyć potrzeba, żebyśmy tey Oyczyzny nie chybili.

Powtore: Nazywa się Niebo dziedzictwem naszym, iako mowi Paweł S. *Wy ieſteście dziedzicami Nieba, wſpoł dziedzicami JEZUSA Chryſtuſa.* Do tego dziedzictwa prawo iużeśmy stracili byli, przez grzech pierworodny pierwszych Rodzicow naszych, ale nam go śmiercią i zasługami swemi odzyskał Pan JEZUS

ZUS. Przez łaſkę poświęcaiącą przy Chrzcie S. na duſzę wlaną, nabyliśmy prawa do Nieba, pamiętaymyż na to, abyśmy go nie utracili. A przez coż prawo do tego dziedzictwa traciemy? oto przez każdy grzech śmiertelny, dobrowolny, rozmyślny, na ktory, gdy ſię człowiek odważa, tegoż momentu ſtaie ſię ſynem gniewu i zatracenia wiecznego, wyzuwa ſię z dziedzictwa tego, i prawa do niego, podaiąc ſię w niewolą czarta przeklętego.

Potrzecie: Nazywa ſię Niebo, Krolestwem Chryſtuſowym, iż ci, ktorzy go oſiągną, krolować będą z Chryſtuſem na wieki. Nazywa ſię ſpoczynkiem wiecznym, iż tam ſobie po zakończonych życia tego utrapieniach odpoczną. Tam BOG dopiero otrze łzy z oczow Swiętych ſwoich Wybranych, i nie będzie tam więcey ani ſmutku, ani boleści, ani głodu, ani pragnienia, ani gorąca, ani zimna, ani prześladowania, ani choroby, ale wſzyſtkie pomyślne dobra, tak względem duſzy iako i ciała. Co tylko zechcą, mieć w Bogu będą, czego nie zechcą, to od nich Bóg oddali. Uważcie, iakby ſię za ſzczęśliwego miał taki człowiek, gdyby żył w takim ſtanie, w ktorymby zawſze był zdrowym, nigdy nie chorował, zawſze był weſołym, nigdy nie płakał, u wſzyſtkich był w miłosci, żadnego nie miał nieprzyiaciela,

ita,

ciała, zawsze był ukontentowanym, nigdy się nie frasował, zawsze żył bespiecznie, nigdy nie umierał. Gdzież tak szczęśliwe i swobodne życie? Nie gdzie indziey tylko w Niebie, gdzie odpocznienie nasze bez naymnieyszego uprzykrzenia, osiągnienie wszelkiey szczęśliwości bez boiaźni stracenia.

Co to iest Niebo? do ktorego nâs BOG stworzył. Paweł S. gdy mu go opisywać przyszło, zamikł, i to tylko powiedział: iż ani oko nie widziało, ani ucho nie słyszało, ani rozum ludzki poiąc, ani się w sercu ludzkim pomieścić może, co BOG nagotował dla sług kochaiących siebie. My wam bardzo krotkiemi słowy, to Niebo opisuiemy, iż iest szczęście wieczne pochodzące z iasnego widzenia Pana Boga. Nazywa się szczęściem wiecznym, iż ktorzy go osiągną, na wieki szczęsliwemi będą. Poki Bóg Bogiem będzie, poty Swięci Pańscy szczęśliwemi będą, a że Bóg, Bogiem bydź nigdy nie przestanie, szczęśliwemi też bydź nie przestaną Swięci Pańscy, ani tego szczęścia nigdy nie stracą. Na wieki widzieć Boga będą, na wieki kochać go będą, na wieki cieszyć się nim będą. Widzieć go będą twarz w twarz bez żadney zasłony, kochać go będą bez przestanku, i rozdziału serca, cieszyć się nim będą bez naymnieyszey trwogi, bo się bać nie będą żeby go nie

stra-

ſtracili; żyć z nim nigdy ſię nie uprzykrzy, koſztuiąc go, żadnego nieſmaku nie uczuią, bo ſię w nim każdego momentu, nowe coraz pięknoſci i doſkonałoſci odkrywać będą, i w nowych coraz rozkoſzach, iako w bezdennym pociech morzu, opływać będą. Niebo, ieſt to tak wielkie ſzczęście i dobro, że BOG przez moc ſwoię dać większego nie może, albowiem to dobro, ieſt ſam BOG, ktory ſię daie Błogoſławionym w Niebie. Niebo, ieſt to zebranie wſzelakich pociech, i radości takich, że gdyby tylko iedna kropelka pociechy Niebieſkiey w piekło wpadła, tedyby, mowi Auguſtyn S. piekło w Ray zamieniła, tedyby wſzyſtkie pożary zagaſiła, tedyby wſzyſtkie męki i katownie potępieńcom oſłodziła. Uważcieſz: co to za zapłata będzie w Niebie kochaiącym Boga, gdy na nich BOG, morze całe pociech wyleie:

Mogłby ſię tu kto ſpytać: Czy też ieſt wola Boſka, żebyśmy wſzyſcy w Niebie byli? Odpowiadam na to: iż Pan BOG, ile z ſiebie, chce nas wſzyſtkich zbawić, i ta ieſt wola iego, żebyśmy z nim wiecznie błogoſławieni byli. Ta iednak wola Boſka, ściąga ſię do woli człowieka i ſtoſuie, iako ſam mowi: Położyłem przed tobą ogień i wodę, do czego chceſz, ściągniy rękę twoię, ściągnieſz do ognia, ſparzyſz ſię; ściągnieſz do wody, ochłodziſz ſię; iakoby w ſamey

rzeczy

rzeczy mowił: Masz przed sobą Nieba i Piekło, obierayże sobie z tego dwoyga jedno, obierzesz Niebo, szczęśliwym będziesz; obierzesz piekło, będziesz nieszczęśliwym. Przeto bardzo błądzą, ktorzy na wolą Pana Boga składaią szkaradne grzechy, albo potępienie duszy. Nie iest to wola Pana Boga, kiedyś zły, ale wola, czyli swawola twoia, bo Pan BOG zguby żadney duszy nie chce. Zguba twoia z ciebie (mowi BOG) i ieżeli kogo potępia, nie z Boga przyczyna, ale sam człowiek winnym się staie potępienia swego, na ktore przez złe życie zasłużył. Obiaśniam to dla poięcia waszego podobieństwem: Gdybyście pytali matki, maiącey iedynaka synaczka, ktorego wypiastowała, wypielęgnowała, wychowała, gdybyście się mowię, pytali tey matki: Matko, życzyszże ty sobie z tego synaczka pociechy? życzyszże sobie, żeby był ozdobą domu, podporą familii? Czyby nie odpowiedziała: Cożbym to za matka była, gdybym nie życzyła dobrze dziecięciu memu, dałby to BOG, żebym się doczekała w starości moiey pociechy, z synaczka mego? A gdyby ten syn, przyszedłszy do lat, udał się na swawole, rozpusty, kradzieże, łotrostwa, gdyby go za iego zbrodnie osądzono na szubienicę i powieszono. Czyby Matka temu synowi śmierci tak szkaradney przyczyną była? iak żywo nie, samby

sobie

ſobie był śmierci tak ſromotney winien. Toż ſądźcie i o Panu BOGU naſzym, bo czy podobna trzymać to o Bogu, żeby on chciał człowieka zguby, ktorego na obraz i podobieńſtwo ſwoie ſtworzył, dla ktorego okupu naydroźſzey Krwi Jednorodzonego Syna ſwego nie żałował, ktoremu tyle śrzodkow do zbawienia podał, czy podobna pomyślić o tym? Chce tego BOG, i ta ieſt wola iego, żebyśmy wſzyſcy w Niebie byli, iezeli tego Nieba chybiemy, nie z Boga będzie przyczyna, ale z nas ſamych. Objaśnić to ſobie możecie drugim podobieńſtwem: Oyciec doſtatni, ma ſyna, ten ſyn prawem przyrodzonym należy do dziedzictwa Oycowſkiego, i do całey fortuny iego. A gdyby on oddaliwſzy ſię dobrowolnie od Oyca, wzgardził onym dziedzictwem, poſzedł w poddańſtwo, albo niewolą, tam w uboſtwie i oſtatniey nędzy życie ſwoie prowadził, ktożby temu winien? nie Oyciec, bo on chciał, i tego ſobie życzył, żeby iego fortuna nie komu inſzemu, tylko ſynowi w ręce ſię doſtała, ſam ieſt nędzy ſwoiey przyczyną, że ſię od tak dobrego i kochanego Oyca oddalił. Niebo, jakoście ſłyſzeli, ieſt to dziedzictwo naſze. Tego dziedzictwa, nabył dla nas zaſługami i męką ſwoią Pan JEZUS, iako Oyciec Nayłaſkawſzy dla dzieci ſwoich, przyſpoſobiwſzy nas ſobie za ſy-
nów

nów przez łaskę poświęcaiącą. Gdy się tedy przez grzech od niego oddalamy, gdy to dziedzictwo samochcąc traciemy, gdy się podaiemy w niewolą czarta przeklętego, nie BOG temu winien, my samy sobie zguby swoiey przyczyną. Patrzcie na te Swiętych Pańskich Osoby, na te po Ołtarzach Aniołow SS. wyobrażenia, takie i tym podobne Snycerz zrobić może, ale daycie mu drzewo iakie spruchniałe, krzywe, sękowate, nic z niego nie zrobi, ktoż temu winien? Nie Snycerz, bo on ile z siebie, chce i może, ale samo drzewo niesposobne, przyczyną iest, że z niego nic dobrego bydź nie może. Tak i Bóg, i może i chce człowieka zbawić, ale on ieżeli wszystkie zbawienne środki odrzuca, i sam się niesposobnym zbawienia czyni, z niego samego zguba.

Mogłby się kto ieszcze pytać: Czy wszyscy mieć będziemy rowną w Niebie chwałę? Odpowiadam: że nie, ale iako iest insza światłość Słońca, insza Xiężyca, insza gwiazd, tak inszą ma chwałę Pan JEZUS, inszą Nayświętsza MARYA, inszą SS. Apostołowie, inszą Męczennicy, Prorocy, Wyznawcy, Swięte Panny. Mowiąc zaś dla poięcia waszego, tak to wam obiaśniam. Naprzykład: Niech będzie na świecie iaki Pan pobożny, miłosierny, łaskawy; niechże umrze w łasce Pana BOGA, dusza iego idzie do

Nieba,

Nieba i tam ma swoię chwałę. Niechże będzie tego Pana poddany, pobożnieyszy, cnotliwszy, gdy ten umrze, przewyższa w Niebie chwałą Pana swego. Tak o Filippie Krolu Hiszpańskim czytamy, że w ostatniey chorobie swoiey przed śmiercią miał obiawienie, iż iego własny poddany, miał go nierownie w chwale Niebieskiey przewyższać, dla świątobliwszego życia. Przeto wy naymilsi poddani, ubodzy wieśniaczkowie, nie macie czego zazdrościć bogatym, dostatnim, bądźcie kontenci z stanu waszego, służcie tylko Bogu iako naygoręcey, na wysokim stopniu chwały w Niebie stanąć możecie. Oto macie przykład na S. Izydorze prostaczku, rolniku, o! iak wielu Krolow, Monarchow, ten S. Chłopek chwałą w Niebie przewyższył, że w podłym stanie swoim lepiey Bogu służył, niżeli oni na wysokich godnosciach.

Jeżeli chcecie wiedzieć, co to za przyczyna, że nie wszyscy mieć będą rowną w Niebie chwałę? Na to wam odpowiadam: że to pochodzić będzie z zasług większych, lub mnieyszych, będzie kto miał zasługi większe, Bóg mu też za nie większą chwałą płacić będzie; będzie kto miał zasługi mnieysze, mnieysza też zapłata. Krotko mowiąc, w ktorym stopniu miłości Boskiey i zasług, śmierć kogo zastanie, w takim stopniu

chwałę

chwałę Niebieską mieć będzie po wszystkie wieki. Y toć to iest, co Pan JEZUS powiedział w Ewangelii u Jana S. *w Domu Oyca moiego iest wiele mieszkania*, to iest nierowne Błogosławieństwo, rowne co do wiecznosci, ale co do chwały nie rowne. Niemowlętom, ktore po Chrzcie S. umieraią, dostaie się chwała Niebieska, iako szczere dziedzictwo, bez ich pracy i zasługi, ale nam ludziom dorosłym, dostaie się iako zapłata robotnikom, albo iako korona sprawiedliwości woiuiącym. Im kto więcey zapracuie, tym mu obficiey zapłacą, iaką tu miarą kto sobie wymierzy, taką mu odmierzą. Tak sobie właśnie w tey mierze Bóg postępuie, iako ow Oyciec, ktory maiąc wiele synow, wszystkim daie sukienki, ale nie wszystkim iednakowe; starszym, daie dłuższe, młodszym krotsze i do ich wzrostu przyzwoite. Tak i Bóg nasz, przyodzieie SS. swoich sukienką wiekuistey chwały swoiey, ale nie iednakową, lecz według każdego zasług, i wzrostu w cnotach. Y lubo wszyscy SS. cieszyć się będą widzeniem Twarzy Boga swego, nie wszyscy iednak rownie. Tak właśnie, iak gdyby wam kto z wysokiego mieysca pokazał dyament iaki kosztowny, wszyscybyście go widzieli, ale nie wszyscy iednakowo, boby go lepiey widzieli ci, ktorzyby wzrok bystry mieli, niżeli ci, ktorzyby mieli przytępiony, lepieyby

szacu-

szacunek iego poznawali ci, ktorzyby bliżsi stali, niżeli ci, ktorzyby byli odlegli, i o podal Tak i w Niebie będzie, im kto na wyższym stopniu chwały Pana Boga stanie, tym go iaśniey poznawać będzie.

Jeszcze mogłby się kto spytać: Czy też nie tylko dusza, ale i ciało i zmysły, mieć będą iaką w Niebie chwałę? O tym nie wątpliwie z nauki wiary wiedzieć powinnismy. Jako ciało wraz z duszą na Niebo robiło, tak też wraz z duszą po powszechnym zmartwychwstaniu chwałę w Niebie mieć będzie. Uwielbi BOG ciała SS. swoich tak, że będą iasne iako Słońce, subtelne iakoby Anielskie, niecierpiętliwe, nieśmiertelne. Każdy zmysł będzie miał swoje błogosławieństwo. Oko będzie patrzyło z radością na Pana JEZUSA, N. MARYA, i inszych SS. ucho będzie się cieszyło słuchaniem wdzięcznych głosow Aniołow SS. chwałę Bogu wyśpiewuiących. Usta będą napełnione smakiem, wszystkie smaki w sobie zamykaiącym, zapach i wonność będzie niewymowna, ktora z owych ciał uwielbionych SS. Pańskich wynikać bedzie. Osobliwie zwłaszcza te członki, i zmysły, ktore co ucierpiały, albo uczyniły dla miłości Boga, mieć będą bez wątpienia, szczegulnieyszą swoią chwałę, bo ieżeli na tym ieszcze świecie BOG niektorych SS. swoich uwielbił ciała, iako

to S. Ludwika Biſkupa Toloſańſkiego Oczy całe, że niemi nigdy na twarz białogłowy nie weyrzał. Tak S. Franciſzka Xawerego ręka cała, ktorą tak wiele tyſięcy Pogan ochrzcił. Tak S. Jana Nepomucena, i Antoniego Padewſkiego, ięzyk cały, tego, że ſekretu ſpowiedzi S. nie wydał, owego zaś, że Kazania żarliwe miewał. Tak S. Katarzyny Seneńſkiey, lubo ſię inſze członki w proch rozſypały, głowa iednak cała zoſtała, że ią cierniem koronowała. Jeżeli ieſzcze tu na tym świecie, tak uwielbia BOG ciała SS. ſwoich, coż będzie w Niebie? ktore ieſt mieyſcem nadgrody, i wiekuiſtego błogoſławieńſtwa?

Coż za pożytek weźmiemy ſobie, z tey krotkiey nauki? oto ten, że ieżeli ktora inna rzecz, tedy Niebo nam powinno ochoty dodawać, żebyśmy iak nayuſilniey na zbawienie robili. Tak SS. Pańſcy, patrząc na Niebo, ſłodzili ſobie wſzyſtkie przeciwności życia tego, i ſzczęścia tego nadgrodą naybardziey ſię pobudzali do doſkonałego Chrześciańſkiego życia. Y lubo Auguſtyn Swięty zwykł był mawiać: choćby ani Nieba, ani piekła nie było, choćby BOG ſpalił Niebo, i zalał piekło, tedybym mu ſłużył, i kochałbym go, bo mu ſłużyć i kochać go chcę, nie dla nadgrody Nieba, nie dla boiaźni piekła, ale dla ſamey dobroci, miłości iego, że tego godzien,

abym

abym go kochał i iemu służył. My się iednak i ztąd dopomagać możemy. Gdyż ieżeli SS. owi Pustelnicy, dodawali sobie ochoty, przez małe okienko na kawałek Nieba pogłądaiąc, czemuż my niemamy się pobudzać do gorącey służby Boskiey, ktorzy całe Niebo nam zgotowane widziemy. O S. Ignacym czytamy, że kiedy co o Niebie słyszał, albo mowił, odchodził od siebie, tak często zwykł był oczy ku Niebu obracać, że go pospolicie nie po imieniu nazywano, ale temi słowy: Ten Oyciec, ktory często na Niebo pogląda. Podobnie czytamy o SS. Benedykcie, Bernardzie, że kiedy co o Niebie mowili, cali się zapalali, i prawie gorzeli pragnieniem, aby go osięgnęli. Czytamy i o owych SS. Matkach, że gdy ich synow na męczeństwo prowadzono, one im serca dodawały, wołaiąc na nich: synaczkowie, nie boycie się, i nie lękaycie śmierci, Niebo was czeka, na to się zapatruycie; czym sobie wszystkie męki, i wymyślne tyranow katownie słodzili.

Tak i nam wszystko miło bydź powinno, wszystkie życia tego przykrości, słodkieby nam bydź powinny dla Nieba. Patrzcie, iako ochotnie i usilnie pracuią rzemieślnicy dla doczesney zapłaty? Czego nie ucierpią żołnierze dla mizernego żołdu? Na co się nie odważaią kupcy, dla niepewnego zysku? Na cożby się

odwa-

odważyć nie powinien człowiek zbawienie kochaiący, dla osiągnienia Dobra wiecznego? Ale my tego nie poymuiemy, i rozumieć nie chcemy, bo iesteśmy iak owe głupie dzieci, ktore wolą sobie obrać iabłużko, niż maiętność, bo iabłużko widzą, a maiętności nie widzą. Tak i my, te doczesności kochamy, i do nich całym sercem przystaiemy, a o owę maiętność Niebieską, ktora nas wiecznie szczęśliwemi uczynić może, nie dbamy.

Przypominam tu sobie piękną przypowieść S. Barlaama, ktorą w życiu S. Jozefata, Indyi Krolewica czytamy: W pewnym Krolestwie był taki zwyczay, że tylko na dziesięć lat Krola obierano, a iak się dziesięć lat skończyło, z owey go dostoyności sromotnie zrzucano, na wygnanie posyłano, a inszego na iego mieysce, na tron wsadzano. Trafiło się tedy, że gdy iednego obrano, całe owe dziesięć lat na rozrywkach, uciechach strawił, wszystko to, co miał, marnie tracił, mowiąc sobie: dobrze mi to, że i przez dziesięć lat wygody, iakiey chcę, zażyię. Gdy się lata Krolestwa iego skończyły, na wygnanie skazany, ze wszystkiego złupiony, w wielkiey nędzy i biedzie od głodu umierać musiał. Drugi, ktory po nim nastąpił, był mędrszy, żył skromniey, nie hulał, nie marnił, nie tracił, i co tylko mogł, przez owe dziesięć lat zbierał, a na owe mieysce, gdzie

miał

miał bydź wygnany, przesyłał, gdy się i temu dziesięć lat skończyło, poszedł na wygnanie, ale miał się dobrze do końca, z tego co był przesłał sobie. Podobnie się z wielą ludźmi dzieie, są iedni ktorzy maią się dobrze w tym życiu, nie wiedzą co to głod, ubostwo, choroba, i iuż mniemaią się bydź szczęśliwemi, nie o tym nie myślą, co potym nastąpi, nie pomnią na ową niewolą wieczną, ktora ich czeka, po tym krotkim dobrym mieniu, i na nieszczęśliwy koniec przychodzą. Inni zaś rozumnieysi, ktorzy nie patrzą na to co teraz iest, ale daley, bo będzie potym, przeto mowią sobie: O! wolę ia tu sobie obroczku uiąć, ukrocić namiętnośći, wolę naskarbić tu sobie dobrych uczynkow, i przesłać przed sobą do wieczności, żebym potym wygnaniu duszy z ciała mego, zastał tam skarby zasług moich. Toż i wy czyńcie N. M. Nie zakazuiemy, wam rozrywek, uciech przystoynych, cieszcie się z Bogiem, tych się tylko strzeżcie, ktore są szkodliwe, i zbawieniu niebespieczne; Nie zakazuiemy wam smacznych i delikatnych potraw, iedźcie z Bogiem, iak wam BOG pozwala, ale tylko uymuycie sobie dobrowolnie, marnie nie traćcie tego co wam BOG daie, skarbcie sobie dobre uczynki, i przed sobą ie do Nieba przesyłaycie, bo to wam nie zginie, złodziey

E wam

wam tego nieukradnie, rozboynik nie wydrze, a z tym wam dobrze po całą wieczność będzie.

Słysząc to, podobno mowicie, i myślicie sobie. Gdybym był w młodszym wieku, a słuchał tych nauk, i sprawował się tak, iako mi się sprawować powinność życia Chrześciańskiego każe, mogłbym był sobie na Niebo zarobić? ale żem iuż w latach, i zgrzybiałey starości, iuż się i koniec życia mego zbliża, iakżę sobie na tym końcu Niebo wysłużę? kiedym na nie, przez cały wiek życia mego, tak leniwie pracował? Na to wam odpowiadam: Nie traćcie nadziei, możecie sobie, nie tylko wy młodzi, ale i wy starzy, możecie sobie ieszcze Niebo wysłużyć. Oto macie w Ewangelii, o owych naiemnikach, z ktorych iedni cały dzień robili, i na upale trwali, inni od południa, inni tylko iednę godzinę, a postaremu wszyscy, ieden grosz wzięli, wszystkim rownie zapłacono. Obiaśnia to pięknym podobieństwem Augustyn S. Dwoch Kupcow za kramem siedzi, ieden ma odbyt cały dzień, od rana do wieczora targuie, przedaie, i przez cały dzień utarguie sto tysięcy. Drugi przez cały dzień prożno, za owym towarem swym siedzi, nic nie przedaie, bo nikt do niego nie idzie, aż przed samym wieczorem, o iednę godzinę, trafia mu się kupiec, i bierze u niego towaru za sto tysięcy. Widzicie iedna godzina, tyle mu profitu przyniosła, co owemu pierwszemu,

mu, dzień cały. Tak i wy coście iuż w lata zaszli, a na Niebo mało co, albo nic nie robili. Nie traćcie nadziei, możecie ieszcze, bylebyście chcieli, z pomocą Boga, zarobić sobie na Niebo. Drugi przykład, tenże Augustyn S. przywodzi, o Swiętych Męczennikach, ktorzy całe życie swoie, zasługowali sobie na Męczeńską koronę. A gdy ich tracić miano, bywało to, że ciż sami kacia, ktorzy ich męczyli, nawracali się, życie dla Chrystusa łożyli, i w iedney godzinie, rowną z niemi Koronę brali. Zebyśmy w Niebie byli, nie zchodzi nam na przykładach SS. Pańskich, ktorzy nam tam drogę utorowali, nie zchodzi, na śzrodkach, sposobach, i łasce Pana BOGA do tego nam pomagaiącey, idzmy tylko prostą Przykazań Boskich drogą, doydziemy Nieba.

Obroćmyż tedy oczy nasze do tego Nieba, do ktorego nas BOG stworzył, i affektem Augustyna S. westhnieymy. O! Niebo! Oyczyzno moia, kiedyż cię oglądam? iako Ieleń pragnie do źrzodła żywey wody, tak ia do Ciebie. Usycham od boiaźni, żebym Cię nie stracił. Niech tu wszystko tracę, żałować tego nie będę, bylebym cię ogarnął, szczęśliwa wieczności, i żył z Bogiem na wieki, Amen.

NAUKA VI

Z tego pytania. *Co iest Piekło?* Odpow. *Nieszczęście wieczne, pochodzące z niewidzenia Pana BOGA, i cierpienia mąk ognia wiecznego.*

Naukę tę tym końcem przełożyć wam postanowiłem, aby ieżeliby Dobroć Boska nie była komu skuteczną pobudką, do uwarowania się grzechu, ieżeliby komu nadzieia osiągnienia Nieba, do tego końca nie pomagała, przynaymiey żeby boiaźń piekła, ten zbawienny skutek w sercach waszych sprawiła.

Wiedzieć naprzod potrzeba, że troiakie są mieysca podziemne, ktore się piekłem w Piśmie S. nazywaią. Pierwsze iest takie mieysce Odchłanie, gdzie Dusze Oycow SS. z wielkim utęsknieniem, oczekiwały obiecanego na świat Messyasza, i tam na łonie Abrahama, iako dzieci na łonie Oyca lub Matki spoczywały. Do tych to Odchłani, do tego piekła, zstąpiła po śmierci Dusza Pana Jezusowa, aby Dusze onych Swiętych Oycow, do Nieba wprowadziła, ktore było przez grzech pierwszych Rodzicow naszych Adama, i Ewy zawarte, i to mieysce ma się rozumie-

mieć przez owe ſłowa, ktore mowiemy w
Składzie Apoſtolſkim : *Zſtąpił do piekłow*. Dru-
gie mieyſce ieſt, ktore ſię czyſcem nazywa,
gdzie ſię duſze za grzechy ſwoie, albo śmier-
telne, co do winy odpuſzczone, ale nie od-
puſzczone co do karania doczeſnego, albo za
powſzednie, za ktore tu żyiąc nie pokuto-
wały, i doſyć nie uczyniły, tam ſię do czaſu
Sprawiedliwości Boſkiey wypłacaią i poty
nie wynidą, poki ſię do oſtatniego kwartnika
nie wypłacą, bo nic zmazanego wniść nie
może, do Kroleſtwa Niebieſkiego. Trzecie
mieyſce ieſt piekło: ieſt to mieszkanie wſzy-
ſtkich przeklętych, wſzyſtkich czartow, wſzy-
ſtkich potępieńcow, gdzie uſtawiczne biada,
płacz, i zgrzytanie zębow. Ieſt to bezden-
na przepaść, z wierzchu zamknięta, wgłąb
rozſzerzona, z ktorey zadnego wyiścia nie
maſz. To piekło opiſuiemy wam, że ieſt nie-
ſzczęście wieczne poniewaſz ci, ktorzy
ſię tam doſtaią, nigdy bydź ſzczęśliwemi
nię mogą, ale ſą na wieki przeklęci, na wieki
nieſzczęśliwi. Ta nieſzczęśliwość ich, po-
chodzi częścią z niewidzenia Pana BOGA,
częścią z cierpienia mąk ognia wiecznego, i
ta to ieſt dwoiaka kara, ktorą BOG po wſzyſt-
kie wieki natężać będzie. W każdym albo-
wiem grzechu, iako ſą dwie rzeczy: to ieſt
odwrocenie ſię od BOGA, a obrocenie ſię do
ſtworzenia, tak też za każdy grzech w pie-
kle, dwoiakie ieſt karanie, za odwrocenie ſię
od BOGA, ieſt utrata BOGA, za obrocenie ſię

do

do ſtworzenia, ieſt cierpienie mąk ognia wiecznego.

Nie może bydź większey kary w piekle, iako że potępieńcy, nigdy BOGA widzieć nie będą, że ſtracą to Naywyższe, i Nieſkończone Dobro; ſtracą towarzyſtwo Swiętych Aniołow, Nayświętſzey MARYI, i Wſzyſtkich Swiętych, a to wſzyſtko tracą na wieki, bez żadney nadziei odzyſkania. Gdybyś marnie ſtracił maiętność, fortunę, ſławę, o! iakobyś ſię fraſował, i trapił, ale co to ieſt z porownaniem utraty BOGA? Zżywey uwagi utraty, tak wielkiego Dobra, wyswoıuią ſię na potępieńca wſzyſtkie namiętności, gniew, ſmutek, teſknosc, boiaźń, zazdrość, nienawiść, rozpacz, i iako wsciekłe beſtye, zrzeć go będą. Pamięć trapić go będzie, przypominaiąc mu czas, ktorego mogł uyść, tak wielkiey izkody. Rozum pokazywać mu będzie, że ta ſzkoda, iuż nigdy nie nadgrodzona, nigdy nie powetowana. Wola w uporze zacięta, co raz więkſzą rozpacz w nim ſprawować będzie. Gdyby żadney inney męki i katowni w piekle nie było, tylko niewidzenie BOGA, ta ſama katownia, byłaby nad rozum, wymowę, i poięcie ludzkie.

Procz tey iednak będzie i druga kara, pochodząca z cierpienia mąk ognia wiecznego. Co to za kara? ięzyk tego ludzki, wymowić nie potrafi, iako o Chwale Niebieſkiey Paweł S. mowi: Że ani oko nie widziało, ani ucho nie ſłyszało, ani ſię w ſercu ludzkim pomieścić może, co BOG za błogoſławień-

wieństwo nagotował dla tych ktorzy go kochaią, tak też ani oko nie widziało, ani ucho nie słyszało, ani się w sercu ludzkim pomieścić może, co za kary nagotował dla tych, ktorzy Go obrażaią. Kiedy na tym świecie cierpiemy co złego, przynaymniey tym się cieszemy, że to złe minie, ale w piekle nie masz tey pociechy, bo tam i bol wieczny, i płacz wieczny, i więzienie wieczne, i ogień wieczny. Nasz ogień, ciału tylko boleść zadać może, ale on piekielny, nie tylko ciała, ale i dusze pali. Nasz ogień tak pali, że oraz i trawi, ale ogień piekielny zawsze trawić będzie potępionych, a nigdy nie strawi. Nasz ogień służy nam do potrzeby, ogrzewa nas, przyswieca nam, ale ten ktory Sprawiedliwość Boska, na grzesznych zapaliła, świecić nie będzie dym tylko z siebie smrodliwy, w owych ciemnościach wydawać będzie.

Coż dopiero mowić o tych mękach, ktore na siłach duszy, i wszystkich zmysłach, cierpieć potępieńcy będą. Oczy będą miały nieznośną mękę, patrząc na owe brzydkie larwy, i poczwary czartow. Uszy będą słuchały ustawicznego wrzasku, bluźnierstw, przeklęctwa. Usta i smak czuć będzie, niezmierną gorycz, bo będą napełnione żołcią, i smoczym iadem, iako mowi Pismo. Powonienie będzie czuło smrod siarczysty, częścią z owego dymu pożeraiącego, częścią z ciał smrodliwych potępieńcow, częścią że po dniu sądnym, do piekła, iako do iakiey kło-

aki, wszystkie smrody i fetory, z całego świata zpłyną. tak dalece, (iako mowi Swięty Bonawentura.) Iż gdyby iednego potępieńca ciełsko, z piekła na świat czarci wywlekli, tedyby wszystkich ludzi smrodem swoim, i fetorem zaraziło. Procz tego każdy grzech, będzie tam miał swoie przyzwoite karanie, i tak pyszny za swoię wyniosłość, będzie poniżony w oney przepaści. Łakomy, ktory tak chciwie zbierał fortunę, obaczy się bydź ubogim, nie maiąc żadney pomocy, i wygody, nawet i biedney kropli wody. Nieczysty, ktory dogadzał zmyślnościom swoim, za swoie uciechy cielesne, po wszystkim ciele, przeięty będzie ogniem. Gniewliwy, i zawzięty, z swemi nieprzyiaciołami zrzeć się będzie, ktorzy go ustawicznie katować będą. Obżarty, będzie cierpiał nieustanny głod, tak, że schnąć od głodu i pragnienia będzie. Leniwy, będzie przykuty w onym więzieniu, tak, że się z mieysca na mieysce ruszyć nie będzie mogł na wieki. A te wszystkie bole, tak będą natężone, że z boleściami, ktore kiedykolwiek ludzie cierpieli, nigdy porownane bydź nie mogą. Swięty Bonawentura, obiaśnia to podobieństwem: Gdyby Anioł wszystkie choroby, wszystkie bolenia zębow, łupania głowy, łamania po kościach, w iednę masę zebrał, i na iednego człowieka przepuścił, coby to była za boleść? byłaby niewypowiedziana, z tym wszystkim nieporownanie większa boleść w piekle. Gdyby tenże Anioł, z dopuszczenia Boskiego, zebrał

wszy-

wszystkie maligny, gorączki, febry, ktore kiedykolwiek ludzie cierpieli, i razem zebrane na iednego człowieka przeniosł, coby to za gorączka była? wymowić trudno, ale co to iest, do gorącości owego piekielnego pożeraiącego ognia? Gdyby ieszcze ten Anioł, zebrał wszystkie bolączki, wrzody, ładowite krosty, i niemi iednego człowieka obsypał, coby to był za wrzod? wyrazić nie podobna; to wszystko iednak nie nie iest, cieniem tylko iest, co do porownania, z mękami piekielnemi.

Mogłby się tu kto z was pytać? Czy też wszystkich potępieńcow rowna będzie w piekle kara? Odpowiadam: Że co do wieczności, rowna, bo wszyscy na wieki nieszczęśliwemi będą; Co zaś do natężenia mąk, nierowna będzie i w piekle kara, iako mowi Pismo S. *Apoc*; 18. *v*. 7. *Quantum... in deliciis fuit, tantum date illi tormentum*. Im kto bardziey, i częściey BOGA obrażał, tym też bez bardziey karany będzie. Przeto w piekle, są iedni głębiey, inni ieszcze głębiey, iedni więcey cierpią, inni mniey, inni bardziey na tych zmysłach, ktoremi bardziey Boga obrażali. I tak cięższe i strasznieysze piekło na Katolika, niż na Poganina, strasznieysze piekło dla nas Duchownych, niżeli dla was w świeckim stanie będących, strasznieysze dla tych ktorzy są bardziey na rozumie oświeceni, niżeli dla tych ktorzy tak wielkiego daru łaski Pana BOGA niemieli. Obiaśnić to sobie możemy z Historyi, życia S. Makaryusza Pustelnika wyięty. Ten Swięty Pu-

stel-

ſtelnik, przechodząc ſię czáſu iedego po puſzczy, napadł na kalwaryą, to ieſt trupią głowę na ziemi leżącą, i zaſtanowiwſzy ſię nad nią, pomyślił ſobie. Czyia też to ta głowa? gdybym wiedział, że ieſt ktorego Swiętego Puſtelnika wziąłbym ią, i na uczciwym mieyſcu złożył; ale nie wiem; poklęknąwſzy proſił BOGA żeby mu obiawił, czyia to głowa była? Z wiarą tedy wielką ſpytał ſię owey kalwaryi; Powiedz mi martwa głowo czyia ieſteś? czy Katolika? czy ktorego Poganina? czy ktorego Błogoſławioncgo? czy ktorego potępieńca? Odpowiedziała; ieſtem głową iednego żołnierza Poganina, ktorym tu na woynie zabity poległ. Gdzież duſza twoia? pyta ſię Swięty Makary i rzecze: Zyłem w ślepocie Pogańſkiey, nie miałem tey Wiary, ktora iedynie potrzebna do zbawienia, przeto duſza moia na wieki ieſt potępiona. Pyta ſię daley S. Puſtelnik: A ſą też tam w piekle duſze Katolikow i Chrześcian? odpowie, ſą, ſą, i nierownie głębiey, niżeli my Poganie, bo iż my, takiey znaiomości BOGA nie mieli, ani takiego obiaśnienia, ani tak ſkutecznych, i dzielnych środkow do zbawienia, przeto dla tego iedynie potępieni ieſteśmy, żeśmy ſię o prawdziwey Wierze nie pytali, Chrześcianie zaś i Katolicy, na łonie Wiary Swiętey wychowani, że nie żyli tak, iako im powinność życia Chrześciańſkiego kazała, na cięższe i ſtraſznieyſze piekło zaſłużyli. Co i ſam Pan JEZUS powiedział. Sługa wiedzący, a nie czyniący, bardziey karany będzie.

Może

Może ſię kto pytać: Czy też przybywa męki potępieńcom i kary, gdy ich coraz więcey, do piekła przybywa? i na to odpowiadam: Jako Błogoſławionym i Swiętym Pańſkim z Towarzyſtwa innych Swiętych, co raz większa w Niebie przypadkowa rośnie Chwała, tak też i potępieńcom, co raz przybywać kary będzie, im ſię niemi bardziey piekło napełniać będzie. Ta kara natężać ſię będzie, częścią z owego wycia, rykow, biadania, przeklęctwa, bluźnierſtw, częścią z towarzyſtwa i uczeſtnictwa kary, tych, ktorym był kto przyczyną potępienia, i tak, kto złymi przykładem ſwoim wielu zgorſzył, tyle w piekle będzie miał katow na ſiebie, ile tam ich będzie, złym iego przykładem zgorszonych. Częścią: natężać ſię ta kara będzie, z napełnioney ciałami potępionych, owey przepaści piekielney, w ktorey tak będą upchani, iako śledzie w beczce, tak będą ściśnieni, że ieden pod tyſiącami, i milionami, ciał owych ſmrodliwych leżąc po wſzyſtkie wieki, ruszyć ſię nie będzie mogł, ani na ieden moment. Ieżeli z iednym złym człowiekiem, w bliſkim ſąſiectwie mieſzkać, rzecz iest uprzykrzona, coż będzie w piekle? gdzie ſąſieſtwo, wſzyſtkich czartow, wſzyſtkich przeklętych.

Na koniec mogłby ſię kto ſpytać, czy też potępieńcy w tych mękach, iaką folgę mieć kiedy będą? Nigdy, nigdy, bo ten ogień, ktory Sprawiedliwość Boſka zapali, nigdy nie zgaśnie, i męka nigdy nie uſtanie. Gdyby-

ście

ście się pytali Kaima, albo Judasza, albo owego bogacza Ewangelicznego, iak długo cierpieć będą? To podobno, tak długo, iak długo ten swiat stać będzie? Ah! i swiat minie, a momentu wieczności nie ubędzie. To podobno, przez tyle tysięcy lat, iak iest wiele gwiazd na Niebie, liścia na drzewach, proszkow na ziemi, kropel w morzu, nieskończenie dłużey, bo wszystkie czasy, by też naydłuższe (iako mowi Augustyn Swięty) względem wieczności, za nic. Pokisz tedy cierpieć będą potępieńcy w piekle? Poty poki BOG będzie Bogiem, a że BOG, Bogiem nigdy bydź nie przestanie, nigdy też i oni cierpieć, nie przestaną.

Coż tedy za pożytek, z tey krotkiey o piekle nauki mieć będziemy? Mieymy ten, ktory miał ow Hugo Xiąże Hetruryi. Ten będąc swawolnego, i rozwiozłego życia, gdy czasu iednego wyiechawszy na łowy, przed gwałtowną burzą, i piorunami uciekał, szukaiąc gdzie, mieysca do schronienia się, natrafił na iedną iaskinią, zdało mu się z początku, że tu chuta była, w ktorey szkła topią, wszedłszy tam obaczy kupę oprawcow czarnych, ktorzy z ognistego pieca wyimowali, to głowy ludzkie, to nogi, to ręce, to insze części ciała porąbane, i położywszy na kowadle młotami kuli. Zadziwi się na tak straszny widok, i rozumieiąc że czarownicy iacy byli, myślić sobie pocznie. Poczekaycie tylko łotrzykowie, iak tylko do domu powrocę, każę was poimać, poydziecie mi, na podobne

męki

męki. Aliści ieden z nich zbliżywszy się do niego rzecze. Wieszże ty, co my ieśtesmy? ieśteśmy czarci, to czyniemy z lubieżnemi, co nam Sprawiedliwość Boska czynić kazała, na ciebie tu tylko czekamy, żebyś tak iako i ci, był karany. Co usłyszawszy, strachem przeięty, z iaskini wychodzi, o poprawie życia, i pokucie myśli, i nieodkładaiąc, przed Biskupem Spowiedź z całego życia czyni. Idąc tedy do Kościoła boso, z powrozem na szyi, te sobie słowa powtarzał: *O! Hugo jam non eris ultra Hugo*, iakoby mowił. Byłem do tych czas lubieżnym, iuż będę czystym. Zażywałem zbytkow, w pokarmach, napoiach, iuż będę odtąd wstrzemięźliwym, byłem okrutnym na poddanych, iuż będę miłosiernym, łaskawym. Strawiłem tyle lat na usługach światowych, iuż odtąd samemu BOGU służyć będę: Tak mowił, tak i uczynił. Uczyńciesz też i wy podobnie, weś sobie każdy na uwagę: Gdyby cię w iakim Pałacu osadzono, żebyś nigdy z niego wyniść nie mogł, przykroby ci było, lubobyś tam nic nie cierpiał. Dopieroż gdyby cię do ciemnego iakiego dołu wtrącono, z ktoregobyś nigdy świata nie obaczył, ale tam zgnić musiał, coby to za tortura była, umrzećbyś raczey wolał, aniżeli takie więzienie cierpieć. Ale co to ieśt względem wieczności? pomyślże sobie: Ieżeli grzeszyć będę: BOG mnie do wiecznego więzienia wtrąci, w ktorym ustawicznie gnić będę, a nigdy nie zgniię, palić się ustawicznie będę, a nigdy nie spłonę, robak sumnie-

mnienia grysć mnie zawſze będzie a nigdy nie zgryzie, co moment umierać będę, a nie umrę, boleć uſtawicznie będę, a w tych boleściach nikt na mnie nie ſpoyrzy, nikt ſię nie zlituie, nikt nie użali. Zadney folgi nigdy, nigdy, nigdy mieć nie będę. Zapomni o mnie BOG, zapomnią Swięci Patronowie, zapomni Nayświętſza MARYA. Miłoſierdzie Boſkie, na wieki ſię odemnie oddali, a ſama tylko iego przy mnie zoſtanie ſprawiedliwość, ktorey przez całą wieczność, za doſyć nie uczynię. I mamże ia już więcey BOGA obrażać? Ah! niech raczey zmartwieię, niech ſkamienieię, niech wſzyſtko tracę, i fortunę, i zdrowie, i życie niżelibym Cię miał moy Boże na wieki utracić, i poyść na wieczne zatracenie tam, gdzie płacz i zgrzytanie zębow.

NAUKA VII.

Z tego Pytania: *Gdzie ieſt Pan BOG?* Odp: *W Niebie i na ziemi, i na każdym mieyscu, wſzyſtko widzi i wſzyſtko ſłyſzy.*

Artykuł to Wiary naſzey ieſt, że BOG ieſt wſzędzie. Ieſt w Niebie, ieſt i na ziemi, ieſt i na każdym mieyſcu, wſzyſtko widzi i wſzyſtko ſłyſzy. Ieſt wſzędzie przez ſwoię iſtotę, wſzyſtkim ſtworzeniom bardziey przytomny i obecny, niżeli światło powietrzu i duſza ciału, bo powietrze bydź może bez światła, duſza może bydź bez ciała, lecz żadne ſtworzenie nie może bydź bez Boga. BOG ieſt pierwſzym początkiem, fundamentem i podporą wſzyſtkiego, co tylko ieſt na Niebie i na ziemi, i gdyby ſię na ieden tylko moment od ſtworzenia oddalił, zarazby zginąć i zniſzczeć muſiało. BOG ieſt wſzędzie przez ſwoię Wſzechmocność, nie tylko dla tego, że Wſzechmocnością ſwoią Niebo i ziemię napełnia, nie tylko dla tego, że nas zachowuie, ale też i dla tego,

że cokolwiek czyniemy, bardziey BOG w nas i z nami czyni, niżeli my sami. I tak oświeca nas z słońcem, zagrzewa z ogniem, chłodzi z powietrzem, karmi w potrawach, napawa w napoiach. On ięzyk nasz poru-sza, żeby mowił kiedy chcemy, on nam oczy otwiera, żeby widziały co chcemy, on daie siły rękom naszym do działania, no-gom do ruszania się, słowem mowiąc: w BOGU naszym żyiemy, w nim się ruszamy, w nim iesteśmy, w nim tchniemy.

Jeżeli tedy BOG iest wszędzie, iako iest, bo to Artykuł Wiary naszey, toć iesteśmy wszędzie w oczach iego, toć ża-dnego takiego mieysca nie masz, ani na ziemi, ani pod ziemią, gdzieby nas oko Boskie nie widziało. Szukaycie sobie miey-sca gdzie chcecie, pozwalam wam, gdzie-by was BOG nie widział, nie znaydziecie, kryicie się gdzie chcecie i możecie, po lo-chach, kątach, iaskiniach; zamykaycie drzwi, zasłaniaycie okna, gdybyście się i pod ziemię skryli, oczow Boskich nie unikniecie. Ro-zumieliście pewnie do tych czas, że was nikt nie widział, gdyście wszeteczne myśli w sercu knowali, sprosnemi imaginacyami zabawiali pamięć, wolą do nieczystości skłaniali. Mniemaliście podobno, że was nikt nie słyszał, gdyście pokątnie na sła-wie i honorze bliźnich szkalowali, innych do obrazy Boskiey namawiali, złym przykładem gorszyli, wszetecznemi dys-

skur-

ſkurſami do złego zapalali, ſłyſzał to Bóg! widział to Bóg!

N. M. Gdybyśmy ten Artykuł Wiary, że Bóg wſzędzie ieſt obecny, zawſze w myśli i pamięci mieli, o! iakbyśmy mieli mocną pobudkę do warowania ſię grzechow, do uſilnego ſtarania ſię o zbawienie, bo czy podobna, żebyśmy w oczach Boſkich zoſtaiąc, i na to pamiętaiąc, mieli ſię odważyć na obrazę Boga. Czym ſię to dzieie, że tak śmiało i odważnie grzeſzemy? oto tym: że ſobie głupio perſwaduiemy, iakby nas nikt nie widział, tak bowiem rzekł niezbożny w ſercu ſwoim: iż nie maſz Boga.

Zebyśmy tedy zbawienny pożytek z tey nauki mieli, we wſzyſtkich ſprawach naſzych przytomnego Boga ſtawiać ſobie powinniśmy. Oycowie SS. rożne na to podaią ſpoſoby. Naprzod obecność Pana Boga naſzego, wyſtawiać ſobie możemy przez iego ſprawiedliwość, iż cokolwiek myślemy, mowiemy, czyniemy to wſzyſtko w oczach tego, ktory za złe życie złych piekłem karać, za dobre dobrym Niebem płacić będzie. Łotr by też naywierutnieyſzy, nigdyby ſię nie śmiał na ſzkaradny iaki uczynek odważyć w oczach ſędziego ſwego, bo wie, żeby go za to nieodwłocznie na śmierć ſromotną ſkazał. Bóg nas ſądzić ſurowo będzie, zważcie, co to za zuchwałość? co za

F ſzaleń-

ſzaleńſtwo, w oczach tego Sędziego grzeſzyć? Tego ſpoſobu zażyła owa czyſta i wſtydliwa Zuzanna, ktora będąc od wſzetecznych Starcow na grzech nagabana, wſpomniawſzy ſobie na ſprawiedliwość Boſką, rzekła: Ciaſno mi zewſząd, bo ieśli to uczynię, śmierć mi ieſt, ieśli nie uczynię, nie uydę rąk waſzych, ale lepiey mi to nierownie będzie, że wpadnę w ręce ludzkie, a niżeli żebym miała zemſtę Boſką brać na ſiebie, wolę i umierać, a niżeli zgrzeſzyć w oczach Sędziego Boga. Piękny przykład i naśladowania godny.

Drugi ſpoſob wyſtawiać ſobie przytomnego Boga, uważaiąc Dobroć Jego nieſkończoną, przypominaiąc ſobie Dobrodzieyſtwa Jego, ktoremi nas obdarza. Z tey uwagi, niepodobna, żeby człowiek maiący rozum, nie wnioſł ſobie: Jeżeli Bóg tak dobry, iakoż ia ſię mam odważyć na obrazę Boga tak dobrego? Ta ſama pobudka, utwierdziła owego Starozakonnego Jozefa w mocnym przedſięwzięciu, że ſię nigdy na grzech odważyć nie chciał, będąc bowiem od wſzeteczney i niewſtydliwey Putyfar kuſzony, odpowiedział: *Quomodo poſſum peccare in Dominum meum?* Pan moy i Bóg w dobroci nieprzebrany, bo cokolwiek mam, to wſzyſtko mam od niego. Cożby to był za mój nierozum, abym przeciwko niemu powſtawał, i na to ſię odważał,

czego

czego on mi zakazuie i surowo zabrania? ah! nigdy tego nie uczynię. Podobnie we wszystkich pokusach, okazyach do grzechu postępowaćby nam i mowić należało: Bóg tak dobry, ktory od momentu iako mnie stworzył, sprawuie to. żeby mi na niczym nie schodziło, tak co do ciała, iako i do duszy, ieżeli upadam, on mnie dźwiga; ieżeli się ranię, on mnie leczy: w głodzie, on mnie kármi, w pragnieniu, on mnie poi; w smutku i utrapieniu, on mnie cieszy. Gdzie się tylko obrocę, gdzie tylko poydę, wszędzie mi się ta Dobroć Boska przed oczy stawia. Jeżeli spoyrzę w Niebo, to dla mnie nagotował; ieżeli obrocę oczy na inne stworzenia, te dla mnie stworzył; nic bowiem tak w porządku natury, iako i w porządku łaski nie znayduię, czegoby dla mnie nie uczynił, i mamże ia tak dobrego Boga obrażać? Gdyby mi nic dobrego nie uczynił, kochaćbym go powinien dla tego tylko samego, że Bogiem moim iest, Stworcą moim iest. Ah! czegożem dla niego czynić nie powinien, gdy Bogiem dla mnie samego tak dobrym iest.

Trzeci sposob wystawiania sobie przytomnego Boga przez Wiarę, czynić Akt Wiary, o Boskiey obecności mowiąc: Wierzę Boże moy, że tu iesteś obecny, że na mnie patrzysz i uważasz wszystkie sprawy moie. Ten sposob iest

łacny, i może często w używaniu, zwłaszcza przed zaczęciem ſprawy iakiey znaczniey ſzey. Toż ſamo radzi Augustyn S. Uważay często, mowi on, że Bóg okiem ieſt wſzyſtko widzącym. Idzieſz, patrzy na cię; ſpoczywaſz, patrzy na cię; w dzień, patrzy na cię; w nocy, patrzy na cię; gore świeca, patrzy na cię; zgaśnie świeca, patrzy na cię. Daymy to, że cię nikt z ludzi nie widzi, gdy co złego czyniſz, ale Bóg widzi. Gdybyśmy to w żywey uwadze i pamięci mieli, nigdybyśmy nie grzeſzyli. Czytałem o iednym, że ſię nie mogł odzwyczaić od grzechu, przeciwko ſzoſtemu Przykazaniu, pracowali nad nim rożni Spowiednicy, ale darmo, zawſze ſię iak owe obrzydliwe pſiſko do ſwego wymiotu wracał. Natrafił na iednego pobożnego Kapłana, ktory mu poradził, aby ſobie te krotkie ſłowa na karcie napiſał, i miał ie záwſze przed oczyma: *BOG mnie widzi.* Co gdy uczynił, było mu to hamulcem od grzechu, bo wiele razy go potym pokuſy napadały, ſpoyrzawſzy na owę kartkę, tak ſobie myślił: Jabym tego nie uczynił przy człowieku, nawet i przy dziecięciu, a iako to tam uczynić w obecności Boga mego? tak były ſkuteczne te krotkie ſłowa, że ſię zupełnie poprawił, i ſzczęśliwie w łaſce Pana Boga życia ſwego dokończył. Czytamy także i o S. Efremie, że gdy iedna ſproſna i wſzeteczna niewiaſta

wiasta na grzech namawiała, odpowiedział wrzekomo: Dobrze, uczynię co chcesz, tylko mi powiedz, gdzie poydziemy, abyśmy ten grzech wykonali. Tu w domu, w tey izbie niebespieczno, mogłby nas kto wypatrzyć i wyszlakować. do piwnicy, i to mi się mieysce nie zdaie, żeby nas i tam kto nie zoczył. Rzecze owa wszeteczna niewiasta: mam iu tu ieden potaiemnik, w ktorym są sklepy skryste i niedostępne. Efrem rzecze: Co nam potym daleko chodzić, ale moia rada, poydźmy na rynek w śrzod miasta, gdzie naywięcey ludzi, to mieysce zdaie mi się bydź naylepsze, i do wykonania zamysłow twoich naysposobnieysze. Co słysząc owa wszetecznica, rzecze: Chybabymci oszalała, chybabym wstydu w oczach nie miała, żebym się w takim mieyscu na sromotny uczynek odważyć miała. Dopiero zapalony żarliwością zbawienia duszy iey Efrem Swięty, rzecze: Nieszczęśliwa białogłowo, prawdziwie szalona niewiasto, wstydziłabyś się wykonać sprosności twoich w oczach ludzkich, a nie wstydzisz się Boga, przed ktorym nigdzie się nie ukryiesz? to się ty ludzi obawiasz, a Boga nie? Te krotkie słowa, tyle w sercu oney wszeteczney niewiasty sprawiły, że się zaraz w inszą zamieniła, i z owey nierządnicy, Swiętą została Pokutnicą. Podobnież i wy czyńcie, i na to pamiętaycie, że na cobyście

się

się w oczach ludzkich odważyć nie śmieli, dalekoż bardziey w oczach Boſkich odważać ſię nie macie. Uważcie, coby to był za żal ſercu Oycowſkiemu, gdyby ſyn w oczach iego odważył ſię na ſzkaradny iaki uczynek? Niewypowiedzianie bardziey boli Boga, gdy w oczach iego grzeſzemy, bo patrzyć na to muſi, czym ſię nieſkończenie brzydzi.

Mieyciеſz z tey krotkiey nauki ten pożytek: żebyście we wſzyſtkich ſprawach życia waſzego, pamiętali ſobie na te krotkie ſłowa, i głęboko ie w ſercach waſzych zachowali: Bóg ieſt zawſze przedemną. Bóg ieſt zawſze ze mną. Bóg ieſt zawſze we mnie. Jeſt zawſze przedemną, bo zawſze na mnie patrzy, zawſze o mnie myśli, z oka mnie nigdy ſwego nie ſpuści. Jeſt zawſze ze mną, bo nie mogłbym okiem mrugnąć, ręką władnąć, naymnieyſzego uczynić poruſzenia, bez iego pomocy. Jeſt Bóg we mnie, bo mnie wſkroś przenika, widzi nayſkrytſze myśli ſerca mego. Każdego czaſu, ale naybardziey w okazyach grzechowych, w pokuſach, mieyciеſz to w pamięci i uwadze: Jeżeli zgrzeſzę, Bóg mnie widzieć będzie! Bóg mnie ſądzić będzie! Bóg mnie karać będzie! Ta uwaga, niepodobna, żeby zbawiennych myśli w ſercach waſzych nie ſprawiła.

NAUKA

NAUKA VIII.

Z tego Pytania: *Na co Pan BOG Człowieka ſtworzył?* Odp: *Na to, żeby go znał, kochał, chwalił, iemu ſłużył, a potym z nim w Niebie krolował.*

Zebyśmy ſobie ten potrzebny Artykuł Wiary S. obiaśnili. Wiedzieć naprzod mamy, że każda rzecz ſtworzona, ma ſwoy koniec, do ktorego ią Bóg ſtworzył. Co poznać ſamym światłem rozumu, i widzieć oczywiście możemy. Obroćmy oczy w Niebo, coż tam obaczemy? Obaczemy Słońce, Mieſiąc, Gwiazdy, Obłoki; na coż te światła BOG ſtworzył? Słońce ſtworzył, żeby w dzień światu przyświecało, rano wſchodziło, wieczor zachodziło, tak czyni: przyświeca, wſchodzi i zachodzi. Stworzył Mieſiąc i Gwiazdy, żeby w nocy przyświecały, przyświecaią. Stworzył Obłoki, żeby deſzcze na ziemię ſpuſzczały, ſpuſzczaią. Rzućmy okiem po wſzyſtkich ſtworzeniach, obaczemy, że każde z nich do tego końca dąży, ktory ma zamierzony ſobie od Boga. Y tak ſtworzył

rzył Bóg ziemię, żeby owoce wydawała, wydaie. Stworzył ogień, żeby nas ogrzewał, ogrzewa; ſtworzył wodę, żeby nas chłodziła, chłodzi. Stworzył ptaſtwo rozlicznego rodzaiu, żeby latało po powietrzu, lata. Stworzył zwierzęta, iedne, żebyśmy ſię niemi odżywiali, inne, żeby nas ſtrzegły; inne, żeby nam do pracy dopomagały, i wraz z człowiekiem robiły. Wſzyſtkie czynią zadoſyć końcowi ſwoiemu. Widziemy to, i iuż ſię ani temu dziwuiemy, iako małemu częſtokroć chłopięciu, tak ſrogi woł, da ſobą władnąć, iarzmo na ſzyię kłaść ſobie dopuſzcza, i owſzem pod nię ſię poddaie, pozwala ſobą rządzić, kierować. Gdyby chciało to bydlę moc ſwoię wywrzeć, ktorą ma, wieluby mu ludzi poradzić nie mogło. Czemuż tak ieſt powolne człowiekowi? bo go na to Pan BOG ſtworzył, ten ieſt iego koniec, żeby dopomagało pracy człowiekowi. Wſzyſtkie tedy ſtworzenia maią ſwoy ſzczegulny koniec, i temu końcowi ſwoiemu zadoſyć czynią.

Jeżeli tedy wſzyſtkie ſtworzenia maią ſwoy koniec od Boga ſobie naznaczony, toć muſi mieć i człowiek, a ponieważ człowiek, ieſt oſobliwſzym wſzechmocnych iego rąk dziełem, toć też muſi mieć iakiś oſobliwſzy koniec. Coż tedy ieſt za koniec człowieka? Oto ſam Bóg ktory ieſt przepaścią wſzelkiey

kiey dobroci, piękności, słodkości, Dobro nieskończone i nigdy nieustaiące. Wszystkie dobra stworzone, iako to bogactwa, uciechy, zdrowie, nie mogą bydź końcem człowieka, bo te dobra, że są przemiiaiące, niepokoy sprawuią, że są odmienne, nie trwałe, czynią nas troskliwemi i frasobliwemi, sam Bog iako iest początkiem naszym, tak iest i końcem naszym, sam tylko serca nasze nasycić może.

Zebyśmy tego tak wysokiego końca doszli, naprzod powinniśmy znać Pana Boga naszego. Pytacie: po czymże znać Pana Boga mamy? Oczy go nasze nie widziały, uszy nie słyszały, po czymże go poznawać mamy? Prawda, że nie możemy tym sposobem, iako się sami poznaiemy, ale w inszy sposob, to iest: z iego ku nam dobrodzieystw, nie tylko powszechnych, iako to stworzenia, odkupienia, poświęcenia, zachowania, ale i szczegulnych, że nas karmi, odziewa, opatruie, że cokolwiek mamy, z iego łaski, dobroci, i szczodrobliwości mamy. Y tak iest hoyny w użyczaniu nam tych swoich dobrodzieystw, że nie masz żadnego momentu, ktoregoby nam dobrze nie czynił. Z tych tedy dobrodzieystw powinniśmy znać Pana Boga naszego. Coby to było? żebyśmy odebrawszy tyle łask od niego, nie znali się do niego? Same nierozumne stworzenia potępiałyby

by nas, bo te znaią swoich dobrodzieiow, i iak mogą, tak im, za ich dobrodzieystwa odwdzięczaią. Między zwierzętami, niemasz żadney sroższey, dzikszey, nieubłagańszey nad lwa, z tym wszystkim, mamy wiele przykładow, że i te tak srogie bestye znały się do wdzięczności dobrodzieiom naszym. Czytamy o iednym Rzymianinie imieniem Andradzie, że idąc czasu iednego przez puszczą, usłyszał żałośnie ryczącego lwa, rozumieiąc, że ona bestya, postrzałem iakim raniona zdychała, idzie na głos, i znayduie lwa, ktoremu tarń w łapie zawięzła. Postrzegłszy bestya człowieka, podnosiła ową łapę zbolałą, prosząc go nie iako o ratunek. Ośmieliwszy się ow człowiek, przystąpił bliżey, i poznawszy co się z owym lwem działo, dobył owego ciernia z nogi wycisnął ropę od boleści. Widząc się bydź bestya uzdrowiona, porzuciwszy puszcze i lasy, szła za nim, iako za swoim dobrodzieiem, służyła mu iako szczenię. Co tylko z połowu iakiego dostać mogła, do niego nosiła, zawdzięczaiąc mu owo iego dobrodzieystwo. Gdy potym ow człowiek na morze się puścił, a do okrętu lwa przyiąć nie chciano, puściła się w pław za nim na morze bestya, i poty płynęła, poki nie utonęła. Są i inne podobne przykłady. Te czyż nie powinny nam bydź mocną pobudką, żebyśmy Pana Boga

nasze-

nafzego znali, od ktorego codziennie rozliczne dobrodzieyftwa odbieramy.

Ale nie dofyć ieft na tym, żebyśmy tylko Pana Boga Stworcę nafzego znali, kochać go iefzcze powinniśmy, i fam tego chce, żebyśmy go kochali. Co to za fzczęście nafze, że Bóg kochać fię nam każe. Monarchowie świata, Panowie wielcy, nie pozwalaią fię poddanym fwoim kochać, bardziey chcą tego, żeby fię ich poddani bali, ich władzą, zwierzchność nad fobą uznawali, a Bóg ftworzeniu fwemu tak nikczemnemu kochać fię każe. Gdyby ktoremu z was Król powiedział: kochay mnie. Winfzowalibyście fobie fzczęścia takiego, uważcież co to za fzczęście nafze, że Król nad Królmi, BOG nafz i Stworca, kochać fię nam każe. Y to ieft wielkiego podziwienia godna, że nas do tey miłości obowięzuie, bo ktoż to kiedy widział, żeby rozkazywano Matce, kochay fię w fynaczku twoim, ktoregoś na świat wydała, wykarmiła, wypielęgnowała. Nie trzeba iey takiego rozkazania, gdyż famo ferce macierzyńfkie, ma wrodzoną miłość do fynaczka fwego. Kto kiedy flyfzał, żeby komu przykazywano: kochay fię w piękney i ozdobney fzacie, kiedy fama piękność i ozdoba fzaty, rwie oczy, i ferce wabi do kochania. Kto kiedy flyfzał, żeby obowiązywano głodnego, iedz tę potrawę fmaczną, nie

trzeba żadnego na to obowiązku, bo ſam ſmak, ſam zapach potrawy, zaoſtrza apetyt zgłodniałemu. O! co to za cud dobroci Pana Boga naſzego, że nam kochać ſię rozkazuie, lubobyśmy go bez żadnego rozkazania kochać powinni.

Mogłby ſię kto pytać: Czy wſzyſcy możemy kochać Boga? Na to wam odpowiadam: Gdyby nam BOG rozkazywał, żebyśmy obfite iakie iałmużny dawali na Klaſztory, Kościoły, Szpitale, tegobyśmy wſzyſcy wykonać nie mogli, bo wieluby ſię z was uboſtwem, niedoſtatkiem wymawiać mogło. Zeby nam Bóg rozkazywał, abyśmy ſię na Męczeńſtwo i katownie dla niego odważali, iako ſię odważali SS. Męczennicy, wymawiaćbyśmy ſię mogli ſłabością naſzą. Gdyby nam rozkazywał, żebyśmy wſzyſtko, co mamy, dla niego porzucali, iako uczynili SS. Apoſtołowie, wymowićbyśmy ſię mogli potrzebą, ale gdy nam Bóg kochać ſię każe, niczym ſię od miłości wymowić nie możemy, bo nam wſzyſtkim dał ſpoſobne ſerce do kochania. Kochać Boga możecie, nie tylko wy, ktorzyście go żadnym grzechem ciężkim nie obrazili, ale go kochać możecie i wy grzeſznicy, iako go ukochała Magdalena: kochać go możecie nie tylko wy mądrzy, uczeni, i wy proſtaczkowie. Przytoczę wam tu piękny przykład, ktory czytamy w życiu S. I-

dzie-

dziego. Ten S. Laiczek, przyszedlszy do S. Bonawentury, prosił go, żeby mu na iego wątpliwość odpowiedział: Czy nieuczony prostaczek może rownie Boga kochać, iak go kochaią ludzie Swięci, mądrzy, uczeni, wielcy Doktorowie? Na co mu S. Bonawentura odpowiedział: Wiedz o tym nieomylnie Bracifzku, że nayprostfzy człowiek, nayprostfza babka, może tak, i owszem bardziey kochać Boga, niżeli ktory Doktor i Teolog. Co usłyszawszy Swięty Idzi, cały miłością Boską rozgorzały, wybiegł na ulice, i wielkim głosem wołał: słuchaycie wy prostaczkowie, wy wieśniaczkowie, wy ubogie babki, przy swoiey prostocie, tak Boga kochać możecie, iako go kochaią naymędrsi Doktorowie; czy sobie więcey nad to, życzyć możecie? Bądźcie kontenci i z podłego stanu waszego, tylko Boga kochaycie, przewyższyć możecie chwałą w Niebie, świata Monarchow.

Procz tego, mamy powinność, żebyśmy Panu Bogu naszemu służyli. Co i to za szczęście nasze, że się między sługami Boskiemi liczyć możemy. Wielcy Panowie nie maią tego szczęścia, i doczekać się nie mogą, żeby między Dworzanami Królewskiemi poczytani byli, a nas Bóg sam do usług swoich wzywa, i chce tego, żebyśmy mu służyli. Ci, ktorzy służą Królom, Monarchom, coż maią za korzyść z służby swoiey? Oto

tę, że muszą na usługach Panow swoich i zdrowie, a częstokroć i życie łożyć. W tym życiu mogą mieć iaką krotką nadgrodę, ale przy śmierci maią żal i utrapienie serca, iako doznał na sobie ow wierny, przez lat kilkadziesiąt, Krôla Hiszpańskiego Minister, ktory leżąc na śmiertelney pościeli prosił Pana swego, żeby mu za owe usługi iego, uczynił to, czego żądał. Gdy Krol przyobiecał, ow rzekł: o nic cię więcey moy Panie nie proszę, tylko o to, abyś mi ieszcze na iaki czas życia przedłużył. Gdy mu na to Król odpowiedział, że to nie było w mocy iego, ale w mocy Boskiey, ow serdecznie westchnąwszy, łzami się zalawszy, rzecze: Ah! mnie nieszczęśliwemu, żem na usługach Pana ziemskiego tyle lat życia moiego strawił, ktory mi teraz w niczym pomoc nie może. O! iako lepieybym był uczynił, żebym był służył Bogu, bobym był pewny nadgrody, a nadgrody wieczney. Zebyście i wy podobnie nie narzekali, poki wam Bóg życia pozwala, służcie sz mu wiernie, tym się pobudzaycie, że usługa krotka i mała, a zapłata wielka, bo wieczna. Uważcie tylko, co to ponosić muszą słudzy u Panow, muszą bydź gotowi na wszystkie niewczasy, niewygody, deszcze, mrozy, słoty, upały, muszą się odważać na niebespieczeństwa utraty zdrowia, muszą odstępować i zarzekać

się

się woli swoiey, nie mogą czynić tego, co chcą, ale to, co im każą. A dla czegoż to wszystko czynią tak ochotnie? oto dla mizernego myta, tym się cieszą, i wszystkie sobie przykrości słodzą, że ich zapłata czeka, na ktorą się zmowili. Ah! N. M. iako nieporownanie bardziey powinnibyśmy się pobudzać do służenia Bogu, gdy nam naprzod nic tak trudnego nie rozkazuie, potym że nikczemne usługi nasze, sowicie nam płacić obiecuie.

Co się tey zapłaty tyczę, iest wieczna i nieodmienna, iest taka, ktora nas na wieki szczęśliwemi i błogosławionemi uczynić może, iest tak pewna, że nas nigdy omylić nie może, bo iest ostatnim końcem naszym, iż ieżeli wiernie Bogu w tym życiu służyć będziemy, z nim też wiecznie w Niebie krolować będziemy. Y tenci to iest ostatni koniec nasz, do ktorego nas Bôg stworzył. Gdyby nas był stworzył do iakiey przemiiaiącey szczęśliwości, wielkąby nam był łaskę pokazał, uważcież: co to za łaska, że nas stworzył do szczęścia wiecznego, aby nas wspołdziedzicami Krolestwa swoiego uczynił, Nie masz po człowieku żadnego stworzenia, żeby miało tak szczęśliwy i błogosławiony koniec. Nie masz ani Anioła, ani Archanioła, żeby nas w tym przewyższył, bo tenże koniec maią, ktory ma człowiek. Co większa, że

nas

nas Bóg do tak wyſokiego końca ſtworzył, chciał, żebyśmy byli uczeſtnikami iego wieczney chwały, bo iako on nie ma inſzego końca i błogoſławieńſtwa, tylko ſamego ſiebie, tak chciał, żebyśmy i my nie inſzy koniec mieli, tylko ſamego Boga, ani podleyſzey ſzczęśliwości, tylko właſne iego Błogoſławieńſtwo.

Pomniycie i na to, że was BOG ſtworzył, abyście z nim na wieki królowali. Słyſzeliścieſz kiedy o takim Królu, żeby w nadgrodę uſług ſwoich, całe ſłudze ſwemu Kroleſtwo dawał? Y nie maſz, i nie było, i nie będzie takiego na świecie Króla. Jeden tylko taki ieſt BOG naſz naydobrotliwſzy, ktory nie cząſtkę Króleſtwa ſwoiego, ale całe w nadgrodę nikczemnych uſług ſtworzeniu ſwoiemu daie. O! co to za nadgroda! Ja wam tego wyrazić nie mogę, ale pytaycie Pawła Swiętego, odpowie wam: Ani oko nie widziało, ani ucho nie ſłyſzało, ani rozum ludzki poiąć, ani ſerce ogarnąć tego nie może, co BOG nagotował dla tych, ktorzy go kochaią. Przeto, że nam dał duſzę nieśmiertelną i wieczną, obmyślił dla niey ſzczęście wieczne, i dziedziczką ią właſnego ſwego Błogoſławieńſtwa uczynił. To Niebo, na ktore z tego padołu płaczu poglądamy, nie dla ſiebie ſtworzył, bo gdy ieſzcze Nieba

nie

nie było, był BOG Bogiem, i na niczym mu nie zbywało, ale ſtworzył go, i zgotował dla nas, żebyśmy w raz z Nim uczeſtnikami byli, iego Boſkiey chwały.

Coż za pożytek z tey nauki mieć będziemy? Mieymy ten, że nie ieſteśmy ſtworzeni do tych doczeſności, ktore ſą przemiiaiące i krotkie, ale ſtworzeni ieſteśmy do Nieba, do tego Nieba, ktore nam Dobroć Boſka przed oczy wyſtawiła, że gdzie ſię tylko obrociemy, zawſze ſię z Niebem potykamy, zawſze go widziemy. Jeżeliście dotąd nie uważali, to uważaycie, że wſzyſtkie nierozumne ſtworzenia, iako to, konie, woły, owieczki, pſy, i inne maią głowy, i oczy, do ziemi ſkłonione. Coż tego za przyczyna? nie inſza tylko ta, że te wſzyſtkie zwierzątka, ſtworzone dla człowieka, ſtworzone do ziemi, przeto ſię na nię zapatruią. Sam tylko człowiek ma głowę i oczy do Nieba obrocone, aby ſobie przypominał ten tak ſzczęśliwy i błogoſławiony koniec, do ktorego ſtworzony. O! iakie tu nieſkończoney dobroci BOGA naſzego dzięki powinniśmy, że nam za tak nikczemne uſługi naſze, całym Kroleſtwem ſwoim płacić obiecuie. O! z iakim ſtaraniem i uſiłowaniem, dążyćbyśmy powinni, do tak wyſokiego końca! O! co czynić! i czego nie czynić winniśmy! żebyśmy go doſtąpili?

Zakończmyż tę Naukę affektem S. Augustyna: stworzyłeś mnie Boże do siebie, niespokoyne iest serce moie, poki nie odpocznie w Tobie. O Boże! serca moiego, i cząstko moia na wieki! Coż ia mam innego kochać? i czego pragnąć, procz Ciebie, ktoryś iest szczere dobro, nieskończone dobro, wszelakie i iedyne dobro moie. Odrywam serce moie, od wszelkiego stworzenia, do Ciebie ie obracam, iako do ostatniego kresu, i końca wszystkich spraw moich. Ty odtąd będziesz celem życia mego, wszystkich sił moich, wszystkich zmysłow, prac, i zabaw moich. Iuż więcey niczego nie pragnę, tylko żebym Tobie BOGU moiemu żył, Tobie umierał, z Tobą się cieszył w wieczności szczęśliwey, bez końca, Amen.

NAUKA IX.

Z tego pytania: *Swiat i inne rzeczy, na co Pan BOG ſtworzył? Odpow: Dla człowieka, żeby ich zażywaiąc, Panu BOGU ſłużył.*

NA iaki koniec BOG człowieka ſtworzył, to ſię w przeszłey nauce przełożyło. Naſtępuiące teraz dalſze pytanie tey Nauki Katechizmowey, swiat i inſze rzeczy na co Pan BOG ſtworzył? i odpowiadam: że na to iedynie, aby ich człowiek zażywaiąc Panu BOGU ſłużył. Z czego poznać możemy, że człowieka ſtworzył BOG dla ſiebie ſamego, wſzyſtkie zaś inne rzeczy, tak te ktore ſą na Niebie, iako i te, ktore ſą na ziemi, dla człowieka, i iego ſzczegulney uſługi, iako mowi Piſmo. Wſzyſtko to, cokolwiek widziſz człowiecze, BOG pod nogi twoie rzucił. Słońce ſtworzył na to, żeby ci przyświecało, powietrze na to, żebyś nim tchnął, wodę na to, żeby cię chłodziła, ogień na to, żebyś ſię nim ogrzewał, ziemię na to, żeby cię nosiła, zwierzęta, ptaſtwo, na to, żeby ci częścią do pożywienia, częścią do potrzeb ſłużyły.

Mowić nie możesz, żeby biedne muchy, motyle nie były potrzebne dla ciebie, bo te

ſą potrawą ptakow ktorych ty pożywaſz. Nie iesz trawy, ale ſię nią paſie bydło, ktorym ſię ty karmisz. Rzuć okiem na wſzyſtkie świata ſtrony, obaczyſz że cokolwiek po ziemi chodzi, w wodzie pływa, po powietrzu lata, na Niebie ſię błyſzczy, wſzyſtko to dla ciebie. Wſzyſtkie ſtworzenia tak czułe, iako i nie czułe, ſą oczywiſtym dowodem, ſzczodrobliwości, i Opatrzności Boſkiey, ku tobie, ſą Obrazem piękności iego, wizerunkiem Wſzechmocności, Mądrości iego. S. Auguſtyn o ſobie napiſał: (*Confeſsi lib: 10. Cap: 9.*) że wſzyſtkie ſtworzenia, ktore ſą na Niebie, i na ziemi, nieprzeſtannie iako Kaznodzieie iacy, na niego wołały, aby kochał BOGA Stworzyciela ſwego. Iakoż lubo nie uſty, ale rzeczą ſamą wołaią na nas. Niebo mowi: Ia cię oświecam w dzień i w nocy, abyś w ciemnościach nie chodził. Powietrze mowi: Ia ci daię oddech, ktory cię chłodzi, poſkramia gorącość wnętrzności twoich, aby cię nie ſtrawiła, zachowuie do tego niezliczone rożnego ptaſtwa rodzaie, iedne żeby cieſzyły oczy twoie pięknością pior ſwoich, inne żeby kontentowały uſzy twoie śpiewaniem, inne ktoremibyś ſię karmił. Woda mowi: Ia cię zaſilam w pragnieniu, ſkrapiam ziemie i ogrody twoie, ia zachowałam dla ciebie rożne ryby i one rozmnażam, ktoreby ci do pokarmu ſłużyły. Ziemia mowi: Ia iako Matka twoia, noſzę cię, dodaię ci wſzyſtkich rzeczy potrzebnych, w zbożach, ziołach, owocach, nawet po śmier-

śmierci przymuię cię do wnętrzności moich, pozwalaiąc ciału twemu mieysca, do spoczynku u siebie. Zgoła wszystkie stworzenia, ktore tylko są na świecie, dla nas BOG stworzył, żebyśmy ich zażywaiąc Panu BOGU służyli, i przez nie sobie iako przez srzodki, do łatwieyszego dostąpienia końca naszego dopomagali. Iakoż według nauki Augustyna Swiętego wszystkie rzeczy stworzone, są to iako szczeble, po ktorych dostać się do Nieba możemy, bylebyśmy ich tylko, iak BOG chce zażywali.

Nic na świecie takowego nie masz, czegoby BOG dla człowieka, i iego potrzeb tak doczesnych, iako i wiecznych nie sporządził. I to nawet, co się nam według mniemania naszego widzi bydź złym, szkodliwym niepotrzebnym, z przedziwnego rozporządzenia Boskiego, i dobre, i pomocne, i potrzebne człowiekowi iest. Niemasz trawki, ziołka, listeczka, ktoreby nie służyło, do potrzeby człowieka. Owe iadowite źmiie, węże, padalce, iaszczurki, i te są dla naszego dobra, z nich bowiem rożne lekarstwa, dryakwie wyrabiaią, dla poratowania zdrowia ludzkiego. I sam czart, nad ktorego nie mamy głownieyszego nieprzyiaciela, bo iako lew ryczący krąży na pożarcie nasze, rożnemi na nas naciraiąc pokusami, a gdy się im opieramy, i zwyciężamy, te same iego pokusy, pomoc nam do zbawienia mogą. W ten czas nam tylko rzeczy doczesne, szkodliwe są, i na złe nam wychodzą, gdy ich źle zażywamy. Tak właśnie,

iako lekarstwo, ktore pomoc człowiekowi do zdrowia może, i na to iest sporządzone, żeby pomogło. Niechże go człowiek nie tak iako należy zażyie, to iest nie według miary, nie według czasu, nie według potrzeby, nie tylko zdrowiu nie pomoże, ale ieszcze o większą chorobę a częstokroć i o śmierć przyprawić może, bo mu się przez złe zażywanie, w truciznę obraca, i tak iako trucizna szkodzi.

Abyśmy tedy tych rzeczy ktore od BOGA mamy, zażywać nauczyli się zbawiennie i pożytecznie, potrzeba żebyśmy się do nich zbytnią chciwością, i affektem nie przywięzywali. Wam Panowie, ktorym BOG dał dobra doczesne, fortunę, bogactwa, te nie tylko nie przeszkadzaią do zbawienia, ale ieszcze dopomoc mogą, w tym sztuka, żebyście ich dobrze zażyć umieli. Zażywaycie ich na potrzebę swoię, na potrzebę dzieci, domowych, a co wam zbywa, tym ubogich wspomagaycie, i na chwałę Boską obracaycie. Was zaś ktorych BOG chciał mieć w niższym stanie, abyście sobie pracą rąk swoich pożywienie wyrabiali, w pocie czoła swego, i wy tego co wam BOG daie (chociasz nie tak obficie, iak innym) tylko dobrze zażywaycie, a przytym służcie BOGU, nierownie spokoynieysze życie mieć będziecie, niżeli maią ci, ktorzy w bogactwa obfituią, bo im więcey ma kto dostatkow, tym ma więcey przy nich ugryzienia, niepokoiow, frasunkow, i utrapienia. Przytoczę wam tu,

dla waszey pociechy piękny przykład, czyli przypowiaſtkę, ktorą przywodzi *Æneas Sylvius.* W pewnym Mieście (mowi on) był ieden bogaty Kupiec, handlował lądem, morzem, towarami rożnemi, ale przy tym zgryźliwy, w ſobie zawſze pomieſzany, w uſtawicznych myślach, ktore mu potrzebny nawet i w nocy ſpoczynek przerywały, nikt go nigdy śmieiącego ſię, nikt weſołego nie widział. Mieſzkał przeciw niemu Kowal bardzo ubogi, ale przytym roboczy, kowadła ſwego i młota pilnuiący, ktory był zawſze weſoł, spiewał, żartował. Co wſzyſtko ow bogaty ſłyſzał, widział, i pilnie uważał, myśląc ſobie: z kąd ta temu ubogiemu, przy iego uboſtwie, i tak ciężkiey pracy weſołość? na ktorey mnie, maiącemu wſzyſtko po doſtatku, zbywa. Wdał ſię tedy iednego czaſu, z owym Kowalem w rozmowę, pytaiąc go dla czego tak zawſze weſoły? Ow co raz ſobie pośpiewuiąc, odpowie: Panie, ia co zarobię, to fortuna moia, mam za to pożywienie, i odzienie, a niżeli mi przyidzie groſz iaki nadto, to ſię z tego, i ubogi pożywi. Czemuż nie mam bydź wesoł? Nie mam ſię z czego ſmucić? Myſzy chleba mi nie ziedzą, bo co dziś kupię, dziś też ziem. Gràd mi ſzkody nie uczyni, bo nic nie ſieię. Na morzu towar mi nie utonie bo go nie mam, złodzieia ſię nie boię, bo mi nie ma co wziąść, ubogo żyię, ale zawſze weſoło. Słyſząc to bogacz ow, rzecze: Alboż to, kto doſtatni, bogaty, weſołym bydź nie może? A Kowal, wziąwſzy kun-

kundla swego, i pokazawszy mu w skorze iego płech pełno, odpowie: Iak wiele w tym psie płech, tyle u bogacza myśli, zgryzot, starania, i niepokoiu. Usłyszawszy to, ow bogaty Kupiec, odszedł, a chcąc prawdy doświadczyć, przychodzi drugiego dnia, do tegoż Kowala, gada z nim, dyszkuruie, a tym czasem potaiemnie, spory trzos pieniędzy, złotem, i talerami napełniony, między narzędzia Kowalskie porzuca, zabawiwszy się nie co, odchodzi: Nazaiutrz, szukaiąc potrzebnego do rzemiesła swego, narzędzia Kowal, napada na ow trzos pieniędzy, zadziwi się z kąd to? woła żony, naradzaiąc się co z tym czynić? czy zakopać? czy ogłosić? ieżeli kto nie zgubił? żona zatrzymać radzi, mowiąc: że to nam BOG dał, abyśmy się w ubostwie naszym wspomogli, schowaymy to dla potrzeby swoiey. Ledwie co owe pieniądze schowali, rożne myśli owemu Kowalowi przystąpiły, bo sobie rozważał: Wie żona o pieniądzach, to zapewne nalegać na mnie będzie, żebym ią tak stroił iak się inne stroią. Ieżeli ią ustroię, to mi spysznieie, i ludzie się temu dziwować będą, podam się w porozumienia, z kąd tak nagła stanu mego ubogiego odmiana? Zgoła dostawszy owych pieniędzy, iuż się ani śmiał, ani spiewał, ani żartował, co wszystko ow bogaty Kupiec uważał; w kilka dni, nadszedłszy do niego, pyta się; Panie Kowalu, a iakoć się powodzi? Odpowie: BOG wie iako, oto mnie z szczęściem, podkało nieszczęście. A Kupiec mowi: a mnie szkoda

pod-

podkała, zgubiłem trzos, z pieniędzmi. Słysząc to Kowal, bieży do skrzyni, dobywa trzosa i Kupcowi go pokazuie mowiąc. Czy to nie ten Panie? ten prawi, oddawszy mu go z radością rzecze. Odbierz co twego, i zaraz śmiać się, śpiewać, tak iak przedtym zwykł począł. Uważcieſz; iak to nie ma ſobie czego życzyć, żebyście na tym świecie obfitowali w bogactwa, dostatki, zbiory, bądź każdy kontent z stanu ſwego, i z darow ſobie od BOGA danych, używay ich tak iako BOG chce, a ſzczęśliwſzym będziesz.

Pytać się możecie? ktoryſz to źle zażywaią darow ſobie od BOGA danych? Odpowiadam: Naprzod ci, ktorzy ie marnie tracą, na zbytki, marne utraty, przez co się do ubostwa, i ostatniey nędzy, a częstokroć do rozpaczy przywodzą. Temu ktoremu Pan BOG fortunę iaką daie, tę oraz na niego powinność kładzie, żeby nie marnił, nie utracał, ale żeby według potrzeby oney zażywał, i kiedy może, byle tylko godziwemi, i ſprawiedliwemi ſposobami, oney przyczyniał. Ten obowiązek BOG na Rodzicow włożył, przeto tacy, ktorzy nie dbaią, tylko o to, żeby ſami dobrze się mieli, ſami używali, iedli, pili, a o rozporządzeniu dziatek ſwoich, ani pomyślą, tracą ich fortunę, a ieżeli iaką zostawuią, to zawiedzioną, i zawikłaną w rożne proceſsa prawne, tacy ſprawić się będą muſieli, za złe używanie dobr ſobie pozwolonych, Sędziemu BOGU. Także ci, na złe zażywaią Darow Boſkich, ktorzy pieniędzmi

doku-

dokupuią się obrazy Boskiey, przez co i sami tracą duszę swoię, i innych za sobą na wieczne potępienie pociągaią. Także ci, ktorzy to co im BOG daie, albo co tylko sobie pracą rąk swoich zarobią, przez piiaństwo tracą. Iako to między służącemi, wielu iest takich, ktorzy nim myto, na ktore się z Gospodarzami swemi ugodzili wysłużą, w przod go przepiią. Między rzemieślnikami, ktorzy co tylko zarobią, w kuflu utopią. Toż się rozumieć powinno, o wszystkich darach Boskich, tak przyrodzonych iako nadprzyrodzonych, ktorych nie inaczey zażywać mamy, tylko żebyśmy za ich pomocą, lepiey BOGU służyli, i dosłużyli się zbawienia dusz naszych: *Sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna.*

NAUKA

NAUKA X.

Z tego pytania: Jak ma człowiek Panu Bogu ſłużyć? Odpow: Wierząc co BOG powiada, czyniąc co przykazuie, nie czyniąc czego zakazuie.

Wiemy dobrze, że każdy człowiek na to ieſt ſtworzony, aby ſłużył BOGU, ieſt tedy dalsze pytanie: iak ma człowiek Bogu ſłużyć? i odpowiadamy: że tych dwoch rzeczy od nas w ſłużbie ſwoiey BOG wyciąga: Naprzod Wiary, Powtore: zachowania Przykazań ſwoich. Abyśmy naprzod temu wſzyſtkiemu wierzyli, co nam BOG do wierzenia podaie, i rozum naſz pod tę Wiarę poddawali, że to, co nam Bóg obiawił, ieſt iſtotna prawda. Powtore: żebyśmy czynili to, co nam przykazuie, a nie czynili czego zakazuie. Przez Wiarę chce tego, żebyśmy go znali za Boga, a przez zachowanie Przykazań ſwoich, za Pana, iż on ieſt Bogiem i Panem naszym.

Co ſię tycze wiary, potrzeba, żebyśmy nie tylko wierzyli w Boga, ale nadto: wie-

rzy-

wierzyli Bogu, iż on co mowi, i nam objawia, prawdą iest. Bo co inszego to iest wierzyć w Boga, a co inszego wierzyć Bogu, i może kto w Boga wierzyć, a Bogu nie wierzyć. Iako tego mamy iasny przykład na pierwszych Rodzicach naszych Adamie i Ewie, ktorzy wierzyli w Boga, a nie wierzyli Bogu. Wierzyli w Boga, bo gdy czart kusił Ewę aby iabłko zerwała. Ona mowiła: Bóg przykazał nam, abyśmy z tego drzewa nie iedli. Temi słowy wyznawała BOGA, Panem swoim i Stworcą swoim, ani czart śmiał ich kusić o to, aby oni odstąpili wiary w Boga. Ale Adam i Ewa nie wierzyli Bogu, bo chociasz im Bog przyrzekł: *Ktoregokolwiek dnia skusicie zakazanego owocu, śmiercią pomrzecie*. Atoli oni woleli wierzyć czartu zdradzaiącemu: *zapewnie nie pomrzecie*, aniżeli Bogu mowiącemu: *pomrzecie*: Przeto Chryzostom Swięty twierdzi, że Adam i Ewa przeciwko Wierze zgrzeszyli, nie żeby nie wierzyli w Boga, ale że nie wierzyli Bogu. Wierzyć tedy w Boga należy do rozumu, a wierzyć Bogu należy do woli, ktora nie tylko przyzwolić, ale i pewność mieć powinna, iż to co Bóg mowi, iest prawdą nieomylną. Co ludzie mowią albo obiecuią, to omylić może, ale to nigdy naymnieyszey omyłce podpadać nie może, co Bóg mowi, przeto Wiara funduie się na nieomylnym Boskim słowie.

Mowi zaś Bóg albo przez ſię, albo przez Kościoł ſwoy, albo przez ludzi Duchem Bożym napełnionych, iacy byli Prorocy, i gdy nam ci, do wierzenia podaią, przyimuiemy to nie iako od ludzi, nie iako ludzkie ſłowo, ale iako Słowo ſamego Boga. Ztąd nauczyć ſię powinniśmy prawowierni Katolicy, że co Naywyżſzy Kościoła Bożego Paſterz, i Namieſtnik Chryſtusow na Stolicy Swiętego Piotra ſiedzący, porządnie obrany, całemu Kościołowi do wierzenia podaie, to ieſt tak pewna, iak gdyby to ſam Bóg podawał. Przeto, gdy kanonizuie Swiętego i Swiętym go ogłaſza, wierzyć powinnismy, że ten, ktorego kanonizuie, Swiętym ieſt, i z Bogiem kroluie. Gdy naukę iaką potępia, wierzyć powinnismy, iż błędliwa ieſt, bo w takich i tym podobnych wyrokach zbłądzić nie może. Ani mowcie: że Papież tak człowiek iako i inni omyłkom i błędom podległy, bo wam na to odpowiadam: że Papież gdy co mowi iako człowiek partykularny, to prawda, że pobłądzić może, ale kiedy mowi urzędownie ze Stolicy Piotra Swiętego gdy upewnia iako Chryſtusa Namieſtnik, i powſzechnemu Kościołowi co wierzenia podaie, w ten czas zbłądzić nie może, tak dla obietnicy Chryſtuſowey daney Piotrowi i iego naſtępcom: Iam proſił za ciebie Piotrze, aby nigdy nieuſtawała Wiara twoia, iako i dla ſzczegulney przyto-

mno-

mności Ducha Nayświętszego, ktory na ten czas przez usta iego mowi. Wyrokom tedy Kościoła Bożego nie dla tego wierzemy, że to Papież powiedział, ale dla tego że to Duch Swięty przez usta Papieża powiedział. Tak właśnie, iako gdy wierzemy Pismu Swiętemu i Ewangelii, nie dla tego wierzemy, że to Prorocy i Swięci Ewangelistowie napisali, ale dla tego, że co napisali, z Ducha Bożego napisali, i wierzemy, że to nie ludzkie, ale Boskie Słowa, ktore żadney omyłce, żadney wątpliwości podpadać nie mogą.

Powiedziałem: że do wiary potrzeba tego, abyśmy i rozum nasz pod wiarę poddawali. Pod wiarę bowiem podpadaią rzeczy niewidome, niezrozumiane, niedościgłe, z tym wszystkim, gdy o nich Bóg mowi, bardziey temu wierzyć powinnismy, niżeli temu co widziemy, bo w tych rzeczach, ktore nam pod zmysły podpadaią, oszukać się możemy, i bydź inaczey może iak widziemy, i czego zmysłami doświadczamy, to zaś, co Bóg obiawia, prawda nieomylna, bo to nigdy nie podobna, żeby albo się sam omyślił, albo nas chciał omylić.

Powinniśmy tedy wszystkim Artykułom wiary Swiętey wierzyć, i tym ktore sam Bóg obiawił, i tym ktore nam Kościoł Swięty do wierzenia podaie, chociażbyśmy tego rozumem nie poymowali.

W szcze-

W szczegulności zaś, nie tylko wierzyć, ale i wiedzieć powinniśmy wszyscy, a to pod utratą zbawienia te cztery rzeczy: Pierwsza że iest BOG, Druga: że iest sprawiedliwy, Trzecia: że iest ieden we trzech Osobach, Czwarta: że Syn Boski stał się dla nas Człowiekiem. Te cztery Artykuły tak są do wierzenia potrzebne każdemu Chrześcianinowi, że chociażby inszych nie miał grzechow, tylko tę grubą niewiadomość rzeczy do zbawienia potrzebnych, nie mogłby bydź zbawiony. Przeto Rodzice maią obowiązek, aby dzieci swoie iak tylko do rozumu przychodzą, iek prędko rozeznawać zaczynaią złe od dobrego, dobre od złego, uczyli tego, co im iest do zbawienia potrzebnego, aby po pacierzu przypominali im codziennie, co nie tylko wierzyć ale i wiedzieć maią, temi lub podobnemi słowy: *Wierzę moy Boże, żeś iest Bogiem moim, Stworcą moim, Panem moim. Wierzę żeś iest Sprawiedliwy, za dobre życie płacisz Niebem, a za złe piekłem karzesz. Wierzę żeś ty Boże w Troycy S. Jedyny, i że wtora Osoba Troycy S. to iest Syn Boski wcielił się w żywocie Nayświętszy MARYI stał się Człowiekiem, i na Krzyżu umarł dla zbawienia naszego.* Inne Artykuły Wiary S. nie koniecznie nam potrzeba w szczegulności wiedzieć, dosyć do zbawienia wierzyć w powszechności to wszystko, co nam Wiara i Kościoł Swięty do wierzenia podaie.

daie. Ale te cztery osobiscie każdy człowiek wiedzieć powinien, a to pod utratą zbawienia. Bydź może że między wami samemi są niektorzy tacy, ktorzy nie tylko tych tak potrzebnych Artykułow Wiary Swiętey nie wiedzieli, ale nawet o obowiązku tak surowym wiedzenia, nie słyszeli, o! w iakim oni dotąd zbawienia swego niebespieczeństwie zostawali.

A nie tylko dosyć iest Chrześcianinowi, aby wierzył to, co BOG powiada, ale procz tego powinien czynić to wszystko co BOG przykazuie, a nie czynić tego czego zakazuie, bez czego także nie może bydź zbawiony. Ta bowiem iest wyraźna wola Boska, abyśmy zachowali wiernie wszystkie Przykazania Boskie, wszystkie Przykazania Kościelne, wszystkie obowiązki właściwe stanom, kondycyom, urzędom, sposobom życia naszego w ktorym zostaiemy, zwłaszcza obowiązuiące nas pod grzechem ciężkim. Tę wolą swoię oświadczył Chrystus JEZUS Ewangelicznemu Młodzianowi, gdy spytany od niego, coby miał czynić, aby osiągnął Niebo? odpowiedział: chował Przykazania. Albowiem Niebo iest Koroną zasługi, a zasługa iest pełnieniem wszelkiego Prawa. Przeto Paweł Swięty mowił: że ani nieczyści, ani kazirodzcy, ani pfotliwi, ani opoie, ani krzywdziciele, ci zgoła wszyscy, ktorzy nieposłuszni są Prawu Boskiemu i Kościel-

nemu,

nemu, ciężko na sumnieniu obowiężuiącemu, nie osięgną Nieba.

Zebyśmy przy Wierze Swiętey zbawili duszę naszę, potrzeba nam żyć po Chrześciańsku, żebyśmy zyli po Chrześciańsku, potrzeba żebyśmy Przykazania Boskie zachowali, żebyśmy zachowali Boskie Przykazania, potrzeba żebyśmy wiedzieli o powinnościach życia Chrześciańskiego. To Chrześcianinie zachoway, á żyć będziesz.

NAUKA XI.

Z tego pytania. *Czego potrzeba procz Wiary do zbawienia?* Odp: *Dobrych uczynkow, bo bez nich Wiara umarła, iako naucza Jakub Swięty.*

ZE bez Wiary żaden Człowiek zbawiony bydź nie może, o tym nas upewnił Swięty Apostoł Paweł, ktory mowi, że bez Wiary, podobać się BOGU nie możemy. A ieszcze bardziey sam Zbawiciel JEZUS owemi słowy: Kto uwierzy i ochrzci się, zbawion będzie, á kto nie uwierzy, potępion będzie. Jako tedy ieden iest BOG, ieden Chrystus Syn BOZY, ieden Chrzest, ieden Kościoł Swięty Katolicki Apostolski Rzymski, tak i Wiara iest tylko iedyna, á ta Swięta Katolicka Apostolska Rzymska, po całym świecie, od Swiętych Apostołow ogłoszona, rozlicznemi Cudami wsławiona, tak wielu ciężkiemi prześladowaniami Cesarzow Rzymskich przez lat prawie trzysta, nie tylko nie nadwerężona, ale bardziey wzmocniona.

Inne wiary nie takby się Wiarą nazywać powinny, iako raczey niewiernością, albo odszczepieństwem, albo Herezyą. W nich, tym samym że prawdy niemasz, trwałości

łości nie masz, są podobne do owego gwałtownego deszczu, ktory prętko rowy i doły napełni, ale wnet usycha. Pisze Theodoretus, że za Iego czasu siedmdziesiąt sześć sekt Heretyckich było, ktore wszystkie ustały i zginęły. Swięty Augustyn wylicza osmdziesiąt i osm Wier, sobie przeciwnych, o ktorych swiadczy, że ich większa część zniszczała. Do naszych czasow, po Lutrze, Kalwinie, Zwingliuszu, co bezbożnych Herezyarchow było? ktorzy albo dawno potępione błędy wskrzeszali, albo nowe wymyślali. Mieli za sobą niektorzy wielkich Krolów, Xiążęta, ktorzy im mocne posiłki dawali, á to wszystko zniszczało, i oni w głupstwie swoim poginęli, i wiary ich ustały. Samey Wiary Swiętey Katolickiey trwałość, stateczność pokazuie, że procz niey żadney inney nie ma, w ktoreyby Człowiek mogł bydź zbawiony. W niey samey iest Prawda Boska, ktora iako mowi Dawid, trwa, i trwać będzie na wieki.

Ale tu iest szczegulne pytanie? Czy dosyć iest do zbawienia Człowiekowi, wierzyć to wszystko co BOG obiawił? Odpowiadam, że nie dosyć. Lubo Wiara iest do zbawienia Człowiekowi potrzebna, ale nie sama, procz niey, potrzeba uczynkow dobrych, to iest, żeby życie Chrześcianina, z Wiarą się zgadzało. Miał Wiarę dobrą ow Młodzian, o ktorym mamy u Mateusza Swiętego w Rozdz: 19. á postaremu go Pan JEZUS przestrzegał. Jeżeli chcesz bydź zbawion,

wion, zachowàyże Przykazania. I Swięty Piotr do Wiernych i Wybranych, ktorzy iuż byli w Chrystusa uwierzyli, mowi: starayciesię, abyście przez dobre uczynki upewnili zbawienie wasze. Jaśniey ieszcze Jakub Swięty, gdy mowi: Ze bez dobrych uczynkow iest Wiara, umarła, tak właśnie iako ciało bez duszy, albo drzewo bez korzenia. I daley. Coż ma za pożytek ten, ktory powiada, iż ma Wiarę, á uczynkow nie ma, iżali go może taka Wiara zbawić? Takci wierzą i czarci, á postaremu czartami są. Ty masz Wiarę (mowi on) á ia mam uczynki, pokażże mi Wiarę twą bez uczynkow, á ia ci z uczynkow pokażę Wiarę moią. Gdybyśmy na samey tylko wierze pokładali zbawienie nasze, tedyby ani cudzołostwa, ani łotrostwa, ani kradzieże, ani piiaństwa, przeszkadzać nikomu do zbawienia nie powinny, boby naywiększey zbrodzien, byle tylko wierzył, musiał bydź zbawiony, co iest przeciwko wyraźney nauce Pawła Swiętego, ani cudzołożnicy, ani sodomczycy, ani złodzieie, ani łakomi, ani piianice, ani złorzeczący, ani drapieżce, nie osiągną Królestwa Bożego,

To prawda, że dobre uczynki nasze, ile nasze i same z siebie, bez łaski Boskiey i zasług Chrystusowych, usprawiedliwić nas nie mogą. Mogą iednak z łaską Boską. iako mowi Paweł Swięty: *Nie ia, ale łaska Boska ze mną*, dopieroż kiedy będą z zasługami Chrystusowemi złączone. Jako dziecię

wiel-

wielkiego kamienia famo z mieyfca rufzyć nie może, ale z pomocą filney iakiey ręki, może. Tak i uczynki nafze, lubo ile z fiebie nie maią, i mieć nie mogą tey mocy zafługi, żeby nam za nie BOG płacił. ale z Iego pomocą, łafką, upodobaniem, i wolą, do tey ważności przychodzą, że nam żywot wieczny zafłużyć mogą. Wyraził nam to fam Pan JEZUS owemi fłowy: Jam ieft macica Winna, á wy latorośći, kto mięfzka we mnie, á ia w nim, ten fiła owocu przynośi, bo bezemnie, nic czynić niemożecie. Jako bowiem latorośl bez korzenia ufycha, ale gdy będzie wfzczepiona w macicę winną, albo iakie urodzayne drzewo, pożytek przynośi, tak i nafzę czynności, gdy będą z zafługami Chryftufowemi złączone, i nieiako wfzczepione, zbawienny nam pożytek przyniofą.

Potrzebna ieft każdemu Człowiekowi do zbawienia Wiara, bo ta ieft fundamentem zbawienia nafzego. Przy wierze potrzeba dobrych uczynkow, bo te fą ucaleniem, i nieiakim dopełnieniem zbawienia nafzego. Wiara, to w nas fprawuie, że wierzemy temu wfzyftkiemu, co BOG obiawił. Dobre zaś uczynki wolą Bofką wypełniaią, że czyniemy to, co BOG przykazał, á nie czyniemy czego zakazał. Te dwie rzeczy tak fą do życia duchownego potrzebne, iako do życia przyrodzonego, dufza i ciało, poty człowiek żyie, poki dufza w ciele, iak prętko
wycho-

wychodzi, tak zaraz człowiek obumiera, i trupem się martwym staie.

Tym Artykułem Wiary Swiętey potępia się błąd Lutra, ktory na samę Wiarę spuszczać się każe, á o robotę dobrych uczynkow nie dbać. Tego bezbożnego mistrza ta była nauka, a raczey bluźnierstwo. *Grzesz mocno, á wierz ieszcze mocniey, że za cię Chrystus iuż dosyć uczynił, zbawion będziesz.* Nie Apostolska to nauka, ale diabelska, inaczey nas Chrystus nauczył. Robcie (mowi On) aż przyidę, to iest przy Wierze ktorą macie, starayc ie się o zachowanie Przykazania mego, o dobre Chrześciańskie uczynki, á to dotąd, poki nie przyidę, to iest, póki was z tego padołu płaczu na wolność Synow Bożych nie wyprowadzę.

Mowić nie możecie: że niepodobna Przykazań Boskich zachować, bo i ta nauka od Kościoła Bożego potępiona, zadaiąca BOGU nierostropność i okrucieństwo, iakby On stworzeniu swemu niepodobne rzeczy rozkazywał, á za niewykonanie wiecznie karał. Ani mowić możecie, żeby zachować Boskie Przykazania ciężko było, bo Chrystus mowi: Ciężar moy lekki, i iarzmo moie słodkie. Ale daymy to, żeby też i ciężkość iaka zachodziła w nabywaniu cnot, w ćwiczeniu się w dobrych uczynkach? Alboż tego Chwała wieczna nie godna, żebyśmy dla iey nabycia, ciężkość sobie iaką uczynili? Daymy to, żeby też i ciężko było, ale

z łaską

z łaſką Pana BOGA lekko. Jeżeli ci ciężko iedną ręką kamień wielki z dołu do góry wynieść, przyłoż drugą wynieſieſz. Jeżeli ci ciężko iednym koniem z dołu wóz wyciągnąć, przyprząż drugiego, wyciągnieſz, A do tego: Czyż wy nie doznaiecie ciężkości, ieſzcze iakiey w handlach, goſpodarſtwach, rzemiosłach, w nabywaniu fortuny, dóbr, maiętności, á przecię ſię na to odważacie, dla mizernego zyſku, targacie zdrowie, ſiły, dla iednego groſza, á w zachowaniu Przykazań Boſkich, w uczynkach pobożnych, ciężkość ſobie czynicie.

O! gdybyście to teraz przeniknąć mogli, iaką pociechą duſza ſię napełni w on czas, kiedy od wſzyſtkich opuſzczona zoſtanie, nic z ſobą z tego świata nie weźmie, ſame tylko uczynki za nią poydą. Im ſobie tu na tym świecie więcey cnot i dobrych uczynków naſkarbiła, tym iey płatniey będzie, bo ſię ſpodziewać będzie uſłyſzeć od Chryſtuſa owe słowa: Łaknąłem, nakarmiliście mnie, pragnąłem, napoiliście mnie, nagim był, przyodzialiście mnie, w więzieniu byłem, nawiedziliście mnie. Odbierzcieſz, i oſiągnieycie zapłatę wam obiecaną. Przeciwnym ſpoſobem iaka trwoga i boiaźń ogarnie oną duſzę, ktora wyſzedłſzy z ciała, nic z ſobą na Sąd Boſki nie przynieſie, tylko ſtraſzne grzechow brzemię, ktore ią na przepaść wieczną pogrążać będzie. Dopiero ſobie wſpomni na czas marnie ſtrawiony, dopiero ią żal nieznośny przeniknie, że mając

iąc tyle sposobnośei do dobrego, nie dla zbawienia nie czyniła.

Zeby nas podobna boiaźń nie trapiła, poki nam BOG życią pozwala, przy Wierze Swiętey staraymy się o dobre uczynki, ubogich według możności ratuymy, w potrzebach wspomagaymy, głodne karmmy, łaknące napawaymy, utrapione ciesżmy, abyśmy usłyszeli od Chrystusa owe słowa; Coście tym uczynili, mnieście uczynili.

NAU-

NAUKA XII.

Z tego pytania. *Ktora Osoba Troycy Swiętey ſtała ſię dla nas Człowiekiem?* Odp: *Druga, to ieſt Syn Boży JEZUS Chryſtus.*

WIARA nas uczy, że ieſt BOG ieden we trzech Oſobach, to ieſt BOG Oyciec, BOG Syn, BOG Duch Swięty, à te trzy Oſoby, ſą iednym BOGIEM. Z tych trzech Oſob ſtała ſię iedna Człowiekiem dla nas i zbawienia naſzego. Nie pierwſza, to ieſt, nie BOG Oyciec, nie trzecia, to ieſt nie Duch Swięty, ale druga, to ieſt Syn Boży, ten przyiąwſzy na ſię naturę ludzką ſtał ſię dla nas Człowiekiem, i to Rodzice dzieciom często przypominać powinni, bo to ieſt Artykuł Wiary Kardynalny, o ktorym gdyby Człowiek nie wiedział, dla tey ſamey niewiadomości, nie mogłby bydź zbawiony.

Pytacie: Gdzieſz ten Syn Boſki ſtał ſię Człowiekiem? Odpowiadam: że w Zywocie Nayświętſzey MARYI. Gdy bowiem BOG poſtanowił, Narod ludzki, przez grzech pierworodny zgubiony, z niewoli czarta przeklętego wydźwignąć. To oſwobodzenie plemienia ludzkiego, potrzebowało koniecznie, że-

by

by się przez nie stało zadosyć obrażonemu BOGU, tego zaś zadosyć uczynienia, żadne stworzenie, nawet i Anielskie sprawić nie mogło, bo z iedney strony nie mogło mieć zasług takich, ktoreby przebłagały BOGA, z drugiey strony obraza nieskończonego BOGA, potrzebowała takiego zadosyć uczynienia, ktoreby miało zasługi nieskończone, co było nad wszystkie siły stworzenia. BOG też, tego zadosyć uczynienia sam czynić nie mogł, bo to nie dzieie się tylko starszemu i godnieyszemu, BOG zaś nad siebie, ani starszego, ani godnieyszego mieć nie może. Coż tedy z miłości Narodu ludzkiego uczynił Syn Boży? Oto ofiarował się Oycu Przedwiecznemu, przyiąć na siebie naturę ludzką, i stać się Człowiekiem, aby ile Człowiek mogł cierpieć, i dosyć uczynić za grzechy nasze, ile zaś BOG zasługami swemi nieskończonego waloru, nadgrodził zniewagę BOGU, od człowieka uczynioną. Gdy tedy przyszedł czas ow, ktorego z tak wielkim utęsknieniem, czekali Swięci Patryarchowie, i Prorocy, czas ow pożądany Odkupienia naszego, aby się Syn Boski stał Człowiekiem, zesłał BOG Gabryela Archanioła do Nayświętszey MARYI, w posełstwie, aby Iey Zwiastował, w Zywocie swym poczęcie Boskiego Syna, ktory się Iey widomie pokazawszy, Imieniem Troycy Przenayświętszey pozdrowił: Bądź pozdrowiona, łaskiś pełna Pan z tobą, potym oznaymił Iey Taiemnicę Wcielenie Syna Boskiego: Oto, poczniesz i porodzisz Syna. Na ktore słowa

zmiesza-

zmieszała się naywstydliwsza Panna i rzekła: Jak to bydź może, gdy ia Męża nie znam? Bydź może, odpowie Anioł: bo nie ma nic podobnego u BOGA, Duch Swięty zstąpi na Cię, i moc Naywyższego zaćmi Tobie, że za sprawą Iego poczniesz, bez naruszenia Panieństwa Twego. Gdy na te słowa rzekła Nayświętsza MARYA: Oto ia Służebnica Boska niech mi się stanie według słowa twego, zaraz w żywocie swym poczęła Boskiego Syna, ktorego dziewięć Miesięcy nosiwszy, porodziła.

Porodziła Nayświętsza MARYA Syna Boskiego, czy iako tylko Człowieka, czy oraz i BOGA? Odpowiadam: że porodziła i Człowieka i BOGA, bo Chrystus miał dwie natury, i Boską, i ludzką, dla tego zowiemy Nayświętszą MARYĄ Boga Rodzicielką.

Byłaż ona prawdziwą Matką Boską? Odp: Była Matką, ale oraz i Panną, bo Chrystusa, bez naruszenia Panieństwa swoiego porodziła; o ktorey to przepowiedział Izaiasz w Rozdziale 7. O to Panna pocznie i porodzi Syna, i nazwane będzie Imie Iego Emanuel, co się wykłada Pan z nami, i w Rozdziale 9. Maluczki narodził się nam, Imie Iego będzie Przedziwny, Radny BOG mocny, Oyciec przyszłego wieku, Xiążę pokoiu.

Miałże Syn Boski Oyca? Odp: Syn Boski iłe BOG iest wspolistotny Oycu Przedwiecznemu, i z tegoż Oyca przedwiecznie zrodzony, rodzeniem przedwiecznym, niepoię-

tym,

tym, niewysławionym, iako mowi Jzaiasz: *Generationem ejus quis enarrabit?* Do tego przedwiecznego rodzenia Boskiego, dosiągnąć nie możemy, tylko przez rodzenie tego, co między stworzeniami bardziey przystępuie do podobieństwa z Bogiem, iaka iest odusza ludzka. Sposob zaś rodzenia w duszy ludzkiey iest ten: Gdy Człowiek przez Duszę swoię myśli, ta myśl nazywa się poięciem rozumu, ktore poięcie pochodzi z Duszy, iako z Oyca, i iest słowem rozumu, albo Człowieka, Dusza tedy myśląc, rodzi słowo swoie. Podobnym sposobem: Syn Boski, nie iest co innego, tylko Słowo BOGA, á to Słowo, nie powierzchownie wymowione, bo to przemiia, ale słowo (że tak rzekę) wewnętrzne, i wspóliistotne BOGU. Przeto Słowo BOGA, iest iedneyże Natury z Bogiem, i rowne BOGU, i toć to wyrażaią owe słowa Jana Swiętego, od ktorych swą Ewanielią zaczyna. Na początku było Słowo, á Słowo było u BOGA, i BOG był Słowem, przez ktore się wyraża przedwieczne rodzenie Boskiego Syna. Jle zaś Syn Boski Człowiekiem iest, Oyca nie miał, bo był z Ducha Nayświętszego poczęty. JOZEF Swięty, ktory był Oblubieńcem Nayświętszey MARYI: był tylko Opiekunem, Strożem, Karmicielem JEZUSA i Oycem mniemanym.

Jakże się nazywał w Ciele ludzkim Syn Boski? Odp: że Chrystus JEZUS. Chrystus, znaczy Pomazańca Boskiego, i Kapłana według rządku Melchisedecha, i od tego słowa zowiemy-

wiemy fię Chrześcianąmi, to ieft flugami Chryftufowemi. JEZUS znaczy Zbawiciela. Gdy fię bowiem tak dla nas uniżył Syn Bofki, że fię ftał pofłufznym do śmierci, á śmierci Krzyżowey, za to Go Oyciec Przedwieczny wywyźfzył, i dał mu Imie, ktore ieft nad wfzelkie Imie. Nie mafz żadnego Imienia (mowi Pifmo Swięte) pod Niebem ludziom danego, w ktorymby zbawieni bydź mogli, tylko w Imieniu JEZUS, nie mafz Imienia, na ktoreby wfzelkie kolano upadało, Ntebiefkie, Ziemfkie, podziemne, oprocz Imienia JEZUS. Wielkie tedy ieft to Nayświętfze Imie. Wielkie dla godności tego, ktory ie mianował. Wielkie dla zafługi, dla ktorey mianował. Wielkie dla tego, co fię przez nie wyraża: bo znaczy i wyraża BOGA i Człowieka, to ieft Zbawiciela.

Nie mafz tedy; więkfzey mocy, i dzielności w innym Imieniu, iako w Imieniu JEZUS. Nie wfpominam tu tych Cudow, ktore mocą tego Imienia czynili Apoftołowie, i po nich naftępuiący Swięci Wyznawcy, Męczennicy. Tym Imieniem wfkrzefzali umarłe, leczyli chore, fłuch głuchym, ślepym wzrok, mowę niemym przywracali, tym Imieniem wyganiali czartow z ciał ludzkich, gafili pożary, przenofili góry, i więcey niezrownie dokazywali, niżeli Moyżefz fwą cudowną łafką, bo ktorekolwiek po Chryftufie, ftały fię Cuda, ftały mocą Imienia tego. Przez to Imie, mowi Swięty Bonawentura, otrzymuiemy wfzyftko, cokolwiek do życia

Chrze-

Chrześciańskiego, do osiągnienia zbawienia służyć może. *In hoc Nomine consequimur victoriam, veniam, gratiam & gloriam.* Przez to Imie zwyciężamy nieprzyiacioł duszných, dostępuiemy odpuszczenia grzechow, skarbiemy sobie rozliczne łaski, i na chwałę wieczną zasługuiemy. Nie możemy bowiem skuteczniey przebłagać zagniewanego na nas BOGA, iako przez JEZUSA Chrystusa, ktory iest grzesznych Zbawicielem.

Słuchaycie Bernarda Swiętego, co o tym Nayświętszym Imieniu mowi. Jakiego tylko dobra pożądać możesz, znaydziesz go w JEZUSIE. Oświecenia pragniesz, JEZUS iest światłością, ktora oświeca Człowieka, na świat przychodzącego. Chcesz posilenia? JEZUS iest pokarmem zasilaiącym duszy na życie wieczne. Chcesz uzdrowienia? JEZUS iest lekarstwo na wszystkie niemocy. Żądasz pociechy? serdecznego wesela? JEZUS iest muzyką w uszach, w sercu weselem. Chcesz widzieć, słyszeć, cnot przykłady? JEZUS iest wzorem, i przykładem cnot wszystkich, w nim pokora niezrownana, w nim hoyność nieprzebrana, w nim Dobroć niepoięta, w nim wszystkie dobra, i doczesne, i wieczne. Cokolwiek mamy, wszystko mamy przez Pana naszego JEZUSA Chrystusa, ktoremu cześć i chwała na wieki, Amen.

NAU-

NAUKA XIII.

Z tego pytania. *Czy ieſt Pan JEZUS wszędzie? Odp: Według Boſtwa ieſt wszędzie, według Ciała, niemasz Go wszędzie. Gdzież ieſt Pan JEZUS według Ciała. Odp: W niebie na prawicy BOGA Oyca, i na ziemi w Nayświętszym SAKRAMENCIE.*

WIARA nas Swieta uczy, że Druga Oſoba TROYCY Przenayświętſzey ieſt Syn Boży, prawdziwy BOG, i oraz prawdziwy Człowiek, Zbawiciel naſz Chryſtus JEZUS. Jeſt tedy dalſze pytanie, czy ten Zbawiciel naſz Chryſtus JEZUS, ieſt wſzędzie? Odpowiadamy: że ile ieſt Bogiem, ieſt wſzędzie. Jle zaś ieſt Człowiekiem, to ieſt według Ciała, wſzędzie nie ieſt, bo to był błąd Ubikwiſtow, ktorzy twierdzili, że Chryſtus według Ciała, i natury ludzkiey, tak ieſt wſzędzie obecnym, iako ile Bogiem ieſt, lecz ich błąd Kościoł Swięty potępił.

Ponieważ tedy Pan JEZUS, według Ciała, i natury ludzkiey wſzędzie nie ieſt, gdzież On ieſt? Odpowiadamy: Naprzod w Niebie na prawicy BOGA Oyca. Powtore; tu

tu znami ludźmi na ziemi, pod Osobami Chleba i Wina w Nayświętszym Sakramencie utaiony. Tego nas Wiara Swięta uczy. Ze Syn Boży, wziął Ciało ludzkie na się, począł się w żywocie Nayświętszey MARYI, z niey się narodził, i mieszkał z nami, iako mowi Jan Swięty: *Słowo Stało się Ciałem, i mieszkało między nami.* W tymże Ciele ludzkim cierpiał dla nas, i na Krzyżu życie swoie położył. Nie umarł ile był Bogiem, ale ile był Człowiekiem, tak właśnie, iako gdy Człowiek umiera, nie umiera dusza, ale ciało, tak i w śmierci Chrystusowey, nie umarło Bostwo, ale nátura ludzka. Przeto w tymże Ciele Zmartwychwstał dnia trzeciego, mocą Bostwa swego. W tymże Ciele przez dni czterdzieści po śmierci swoiey, z nami zostawał, pokazuiąc się Uczniom swoim, i z niemi iedząc, w tymże nakoniec Ciele w Niebo wstąpił, i osiadł na prawicy Wszechmogącego Oyca swego, to iest iako mowi Swięty Thomasz Anielski Doktor: Jle BOG, w rowności z Oycem.

Według Ciała, przyobiecał też i z nami ludźmi, bydź i mieszkać Pan JEZUS, gdy powiedział: Já zwami iestem, aż do skończenia świata. Jakimże sposobem? Oto w Nayświętsz: SAKRAMENCIE utaiony. Ten Sakrament, przed śmiercią swoią, na ostatniey Wieczerzy postanowił, pod osobamt Chleba, i Wina, zostawuiąc nam pamiątkę niewypowiedzianey miłości swoiey ku nam, i przedziwnych Cudow swoich. Figurą tego była,

Swa

owa starozakonna Manna, w ktorey te Cuda Pismo Swięte wylicza: Naprzod: że była chlebem ludzkim, ale nie pospolitym, bo na powietrzu uczynionym, nie na ziemi, bez orania, sieyby, ognia i pieca, iakiego chleba nigdy ludzie nie widzieli, ani go mieli, a stała nie tylko za chleb, ale i za inne potrawy mięsne, ktoremi się człowiek posila, małyż to cud? Powtore: iż ona manna, rano z rosą, spadała, a skoro promyczek wschodzącego słońca uczuła, zaraz ginęła, od ognia zaś, lubo ią warzono, smażono, tłuczono, nie ginęła. Czyliż i to nie cud? Potrzecie: że kto iey łakomie nabrał więcey, niżeli mu potrzeba było, naprzykład: nabrał iey kto na dziesięć osob, a w domu nie miał tylko pięć, połowica iey niewiedzieć gdzie się podziewała, i niknęła, iż nazaiutrz nie znalazł, i nie namierzył więcey, tylko na pięć osob. Nie cud że to? A gdy ią kto nazaiutrz chciał chować, ogłodzenia się boiąc, słowu Boskiemu, i iego Opatrznośei nie dufaiąc, gniła, psuła się, i robactwo ią toczyło. A gdy ią w piątek sowicie zbierano, i na przyszłą sobotę w skrzyni Bożey chowano, nie gniła, ani się psowała, ale iako świeża, i dzisieysza zostawała, i nie cud że to? Nad to, co dziwniey, miała w sobie smaki wszystkich potraw, ktorych się im tylko zachciało, i na ktore tylko, kto sobie pomyślił. Miała w sobie smak Kapłoni, krom Kapłona, smak Kuropatwy, krom Kuropatwy, smak Sarny,

krom Samy, lubo istnosci rzeczy tych, to iest substancyi, nie miała. Na koniec trwała, nie ieden miesiąc, ani rok, ale przez lat czterdzieści. Tą iedynie potrawą żył i wzmacniał się lud ow, ktory Moyżesz z niewoli Egipskiey do ziemi obiecaney prowadził, a było go na sześć kroć sto tysięcy. Nie rachuiąc białych głow i dzieci, ktorych było tyle dwoie, a małyż to cud?

Ale większe mamy cuda w Nayświętszym Sakramencie. Naprzod: że pod osobami Chleba i wina, iest tenże sam cały Chrystus Pan, ktory iest w Niebie na prawicy Przedwiecznego Oyca. Powtore: iż na słowa Kapłańskie chleb i wino, przemienia się w Ciało, i Krew JEZUSOWĄ. Potrzecie: iż po poświęceniu, nie masz Chleba ani wina, ale cały Chrystus, pod osobami chleba i wina. Poczwarte, iż po tymże poświęceniu, istota Chleba i wina ginie, same tylko przymioty zostaią, iako to białość, smak, okrągłość. Popiąte, iż tak iest całe i zupełne Ciało JEZUSOWE, w całey poświęcaney Hostyi, iako też i w naymnieyszey cząsteczce, tak dalece, że gdyby Kapłan na sto części Hostyą podzielił, w każdeyby było całe i nierozdzielne Ciało JEZUSOWE. (1) Poszoste: iż lubo Ciała Chrystusowego pożywamy, prze-

(1) *Totus & integer Christus sub Panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie & sub ejus partibus existit. Trident: Sess: 13. Cap: 3 ad finem.*

przeciesz go nigdy nie ubywa, ani się trawi, Zawsze ten Baranek (mowi Swięty Jędrzey Apostoł) trwa cały, i trwać będzie, aż do skończenia świata. Po siodme: Ze oraz iest, na roźnych mieyscach, gdzie tylko ten Sakrament sprawuią, i poświącaią.

W tym Sakramencie, tak pod osobami Chleba, iako i pod osobami Wina, iest żywy i cały Pan JEZUS z Duszą, z Ciałem, Bóstwem, Krwią, i wszystkiemi zasługami swemi, przetoż nie więcey biorą, ktorzy go pod jedną osobą przyimuią, iako Kapłani, ktorzy pod obiema; bo tak pod osobą chleba, iest Ciało i Krew JEZUSOWA, iako pod osobą Wina, iest nie tylko Krew sama ale i Ciało Iego, gdyż tak pod obiema, iako i w każdey zosobna, iest żywy i cały Pan JEZUS. Gdyby bowiem pod osobą chleba, było tylko Ciało iego, a nie było Krwi iego, także: gdyby pod osobą wina, była tylko Krew iego, a nie było Ciała iego, tedyby było Ciało umarłe, nie żywe, krew obumarła, nie żywa. Ale że pod osobą Chleba iest Ciało żywe, toć musi bydź i ze Krwią iego. Ze pod osobą Wina iest Krew żywa, toć musi bydź i z Ciałem iego. A że iest z Ciałem żywym, Krwią żywą, toć iest i z Duszą iego, i z Bóstwem iego, i tak w Nayświętszym Sakramencie z nami zostaie, i tak go pożywamy.

Czemu zaś nie pod inszemi osobami, tylko Chleba i wina, dać się nam, i zostawić raczył, nie insza przyczyna, tylko ta: że chciał bydź pokarmem, i napoiem naszym

iako sam powiedział. Ciało moie iest prawdziwym pokarmem, i Krew moia prawdziwym napoiem, te bowiem skutki w duszy naszey sprawuie, ktore pokarm i napoy cielesny sprawuie w ciele.

A naprzod: iako pokarm ktorego zażywamy, łączy się ściśle z ciałem naszym, bo się przemienia w Krew, i Substancyą Człowieka, tak Chrystus przez pożywanie tego Sakramentu, łączy się z nami, iako sam mowi: Kto pożywa Ciała mego i piie Krew moię, we mnie mieszka, a ia w nim, w czym się wydaie niezmierna iego ku nam miłość. Ta tylko iest między pokarmem cielesnym, a Nayświętszym Ciałem JEZUSOWYM rożność, że: gdy pokarmu cielesnego zażywamy, ten dzielnością ciepła przyrodzonego, obraca się w nas. Chleb zaś Anielski, ponieważ iest żywy, nas obraca w siebie, iako mowi Swięty Leo. Nie co inszego sprawuie uczestnictwo Ciała, i Krwi JEZUSOWEY, tylko żebysmy się w to czego pożywamy odmienili. To prawda: że się nie przemienia substancya nasza w substancyą Chrystusową, ale się przemieniaią affekta, i obyczaie nasze, w affekta i obyczaie Chrystusowe. Tak właśnie, iako gdy kto w lekarstwie piie perły albo złoto, nie odmienia się ani w perły, ani w złoto, ale gdy ich pożywa, użyczaią mu swoich przymiotow, rzeźwości, wesołości, i na siłach po-

krzepienia. Tak też i ten pokarm Anielski, zwłaszcza gdy nie ma względem nas przeszkody.

Powtore: iako pokarm życie w nas sprawuie, i przy nim zachowuie, bo bez pokarmu żyćby długo człowiek nie mogł, częścią dla tego, że ciepło przyrodzone gdyby nie trawiło potraw, musiałoby substancyą ciała trawić, częścią dla tego, że przez zażywanie pokarmu, naprawuią się siły ożywiaiące, ktore w nas, to przez lata, to przez choroby, to przez rożne defekta wątlą się. Toż sprawuie i w duszy naszey ten pokarm Niebieski. On ożywia duszę, on w niey zachowuie łaskę Boską poświęcaiącą, ktorą żyie dusza nasza BOGU, przezeń umacniamy się w cnotach, oddalamy się od tego, co zgubę duszy przynieść może.

Potrzecie: iako przez używanie pokarmu, przybywa nam ciała i wzrostu nabieramy, tak i przez zażywanie Nayświętszego Sakramentu, pomnażamy się w łasce Boskiey, przybywa nam zasług, rośniemy w cnoty Chrześciańskie, przez obfitość darow Niebieskich, ktore w tym Sakramencie odbieramy. Nakoniec: iako pokarm czyni człowieka mężnym, ktorym gdyby się nie posilał, byłby mdłym, słabym, aniby robić, ani chodzić, ani bić się z nieprzyiacielem nie mogł. Toż Chleb Anielski w duszy sprawuie, dodaie bowiem nam sił nad-

przy-

przyrodzonych na zwyciężenie czarta i pokus iego, dodaią męstwa, do Aktow Heroicznych, i odważenie się na śmierć samą dla BOGA. I tać to iest przyczyna, że umieraiącym daią Nayświętszy Sakrament, iako strawne na drogę wieczności, żeby przezeń sił nabrać mogli do dania odporu nieprzyiacielowi duszy, ktory ieżeli kiedy, tedy w ten moment, krąży iako Lew na pożarcie nasze. Z tey samey przyczyny Swięci Męczennicy (iako w dzieiach Koscielnych czytamy) idący na męczeństwo, tym się wprzod Sakramentem posilali, żeby w mękach ktore im Tyrannowie zadawali, nie ustawali, ale mężnie do końca dotrwali, w wyznawaniu Wiary Chrystusowey. Ieżeli bowiem, ow prosty tylko Chleb, ktorym był od Anioła Eliasz posilony, tey był dzielności, że mocą pokarmu tego wszedł, aż na górę Boską. Iakieyże dzielności bydź musi Nayświętsze Ciało JEZUSOWE, Chleb ten Anielski ktory z Nieba zstąpił, nie doczesny żywot ale wieczny w duszach sprawuiący, nie na górę Horeb, ale do Nieba nas prowadzący, w inszych bowiem Sakramentach bierzemy łaskę Boską, ale w tym bierzemy Dawcę wszystkich łask JEZUSA.

O! iakie mu za to dzięki powinniśmy. Wielka to iest i niewymowna łaska, że Syn Boski z Nieba na świat zstąpił, że się Wcielił w żywocie Nayświętszey, MARYI, i przyiął Ciało ludzkie na się. Wielka, że

w tym ciele ludzkim za nas ucierpiał, i życie swoie tak drogie na Krzyżu położył. Ale nie rownie większa, że nam dał Ciało swoie za pokarm, Krew swoię za napoy, co było dopełnieniem nieiakim, wszystkich danych nam łask i Dobrodzieystw swoich, Nad co Dobrodzieystwo (uważa Augustyn Swięty) BOG lubo iest Wszechmocnym, więcey, uczynić nie mogł, lubo iest nieskończenie mądrym, więcey wymyślić nie mogł, lubo nieprzebranie hoynym, więcey dać niemogł.

Jeżeli tedy ten Nayświętszy Sakrament, taką dzielność ma w sobie, czemuż my skutkow iego na duszy, albo mało, albo wcale nic nie doznaiemy? Iedna Kommunia Swiętym człowieka uczynić może, my po tylu, iesteśmy grzesznemi, przyczyna tego iest, częścią nie oczyszczone zupełnie od grzechow sumnienie, częścią słabość wiary, iż pod temi osobami, Ciała i Krwi Iego pożywamy, częścią nie należyte do tey Taiemnicy przygotowanie, częścią lenistwo w służbie Bożey, i oziembłość, przywiązanie serca do tych znikomości ziemskich, ostygła w sercu miłość BOGA, co wszystko z nas samych pochodzi. Tak właśnie, iako gdyby kto z małym naczyniem do źrzodła poszedł czerpać wodę, żeby mało nabrał, nie źrzodłoby temu winno, bo ma w sobie wody obfitość, ale niesposobność szczupłego naczynia. Toż

się

się i znami dzieie, mamy w Nayświętszym Sakramencie źrzodło pociech, mamy łask morze, mamy Dobrodzieystw Iego skarbnicę nieprzebraną, słowem mowiąc: mamy wszystkie Dobra, tak duszy iako i ciała, że się ich uczestnikami nie staiemy. z nas samych przyczyna i wina.

Przyimuymyż go do serca naszego, z Wiarą żywą, z mocną nadzieią, z miłością gorącą, abyśmy tak zbawiennych skutkow uczestnikami byli.

NAUKA

NAUKA XIV.

Z tego pytania. *Dla czego Syn Boſki ſtał ſię dla nas Człowiekiem?* Odp: *Ażeby nas odkupił od wiecznego zatracenia, na ktoreśmy zarobili przez grzech pierworodny albo uczynkowy.*

Przyczynę Wcielenia Syna Boſkiego, doſyć mamy iaśnie w tych ſłowach wyrażoną, żebyśmy to iednak lepiey wyrozumieć mogli, i oraz ſerca naſze wzbudzić do wdzięczności, ktorąśmy powinni, za tak wielkie odkupienia naſzego dobrodzieyſtwo BOGU, w trzech punktach i uwagach krotkich, ta ſię wam nauka przełoży. Syn Boſki ſtał ſię człowiekiem, Naprzod: Aby nas był śmiercią ſwoią zbawił, i ſtał ſię nam Odkupicielem. Powtore: aby nas był nauką ſwoią oświecił, i ſtał ſię naſzym Nauczycielem. Potrzecie: aby nas za ſobą do Nieba doprowadził, i był naſzym Przewodnikiem. Przyiścia tedy na świat Syna Boſkiego, te trzy były przyczyny. Odkupienie nasze, Oświecenie nasze, Zbawienie naſze.

Sły-

Słyszeliście iako przez grzech pierwszych Rodziców naszych, cały narod ludzki, wypadł z łaski Boskiey, i w niewolą czarta przeklętego poszedł, do tey niewoli przyczyniły się, i grzechy uczynkowe innych ludzi na świecie żyiących, przez ktore staliśmy się wszyscy Synami gniewu, Synami zatracenia, i zguby wieczney, to iest straciliśmy prawo do Nieba, a stracili tak, że go żadne stworzenie, ani ludzkie, ani Anielskie, żadnemi wysługami odzyskać nie mogło. Przez grzech bowiem stała się BOGU krzywda, i obraza nieskończona, ktora koniecznie zadosyć uczynienia nieskończonego wyciągała. Tego żadne stworzenie uczynić nie mogło, bo żadnego stworzenia zasługi takie bydź nie mogły, ktoreby mogły mieć walor nieskończony, i porownać się z obrazą nieskończonego BOGA. Słuchayciesz co uczynił, Iednorodzony Syn Boski? Oto z samey, i iedyney ku nam miłości, z łona Oyca swego Przedwiecznego, zstąpił na świat, wcielić się raczył w żywocie Nayświętszey MARYI i stać się człowiekiem. *Słowo stało się Ciałem*, aby iako Człowiek mogł cierpieć, i tę krzywdę, ktora się przez grzech stała BOGU, za nas nadgrodzić, a że stawszy się człowiekiem, był oraz i Bogiem. Wszystkie życia iego zasługi, były nieskończoney godności, nieskończoney świątobliwości, nieskończo-

czo-

czonego waloru. I lubo mogł nas był odkupić, i wyzwolić z tey niewoli czarta przeklętego, iedną modlitwą, iednym westchnieniem, iednym Oycu Przedwiecznemu upokorzeniem się, a nayobficiey iedną Krwi kropelką, On iednak całe trzydzieści i trzy lat życia swego, na ten okup łożył, do ostatniey kropli i do tey nawet, ktorą miał pod sercem Krew swoię wylał, i nie inaczey, tylko na sromotnym Krzyżu, i to między dwoma łotrami zawieszony, nagi, ranami tylko samemi okryty, Ubostwioną Duszę swoię położył. Tak to wiele kosztowało Syna Boskiego odkupienie nasze. Wdzięczniśmy bydź powinni BOGU naszemu, że nas stworzył, ale nie rownie bardziey, że nas odkupił, bo nas stworzył iedną wolą swoią *rzekł, i stało się wszystko.* Nie przykładaiąc do tey sprawy, Wszechmocney ręki swoiey, Odkupuiąc zaś nas, wyniszczył się z samego siebie, postać na się sługi wziąwszy, dał Ciało swoie na rozgi i bicze, głowę pod ciernie, ręce i nogi pod gwoździe, bok i serce pod włocznią, zgoła nie było żadney cząsteczki, w członkach iego, ktoraby okrutnych nie cierpiała bolow.

Tak wiele ucierpiał za wszystkich, iako za każdego z osobna. Mądrość iego nieskończona, tak mu doskonale, i wyraźnie, przed oczyma wystawiła wszystkich tych, za ktorych cierpiał, iakoby

nie

nie był tylko ieden i Miłość iego niewysławiona, tak mu wszystkich na sercu wyrażała iako i wszczegulności każdego. Przeto, tak za wszystkich wylał Krew swoię Iednorodzony Syn Boży, i życie swoie na Krzyżu położył, iak gdyby za iednego, i miłosierdzie tak było wielkie, żeby był cierpiał za iednego to samo, co za wszystkich razem. Uważmyż tedy cośmy winni temu Panu i Odkupicielowi naszemu, za tak wielkie dobrodzieystwo Iego? Gdybyśmy tę Krew ktorą w żyłach i ciele mamy, dla niego przelali. Coż to iest krew nasza, względem ubostwioney Krwi iego? Gdybyśmy to życie ktore od niego mamy, dla niego łożyli. Coż to iest to życie, względem życia Iego, ktore on dla nas na Krzyżu położył? Gdybyśmy się mu, za wiecznych niewolnikow oddali, i wszystkie dni i momenta życia naszego, na usługi iego poświęcili, coż to iest względem niewoli, z ktorey on nas wyprowadził? Pamiętaycież na to Chrześcianie, żeście zakupieni i odkupieni Naydroższą Krwią Jezusową, staraycie się przynaymniey o to, przez dobre Chrześciańskie życie, przez zachowanie Przykazań Boskich, ćwiczenie się w cnotach Swiętych, miłosiernych uczynkach, żeby ten tak drogi okup, był wam na zbawienie, i pożytek Krwi Jezusowey marnie nie zginął.

Powto-

Powtore, dla tego Syn Bofki ftał fię dla nas Człowiekiem, aby nas był nauką fwoią oświecił, i ftał fię Nauczycielem naszym. Że ten był zamierzony cel, przyiścia na świat Zbawiciela naszego JEZUSA Chryftusa, fam to wyznał owemi słowy: Ia ieftem drogą, prawdą, i żywotem. Żywotem, daiąc nam życie doczefne co do ciała, i co do duszy wieczne, iako fam powiedział: Iam przyszedł żeby życie mieli, i obfitiey mieli. Ieft prawdą, podaiąc nam z uft fwoich Niebieską naukę dla doftąpienia zbawienia. Ieft drogą, daiąc nam famego fiebie za przykład, i za przewodnika, do tegoż zbawienia.

Wieleśmy winni Zbawicielowi naszemu za Odkupienie, ale nie mniey i za oświecenie, że nas nauką fwoią oświecił. Troiakie prawo na świecie było. Pierwsze, od początku świata przyrodzone, i na fercach ludzkich wyryte, w te czafy famym fię tylko rozumem przyrodzonym rządzili ludzie, żadnego innego pifanego prawa nie maiąc, i to trwało od Adama, aż do Moyżefza. Drugie było prawo pifane, ktore BOG na tablicach kamiennych Moyżefzowi podał, i aby od wszyftkich zachowane było przykazał. Trzecie prawo łafki, prawo Chryftusowe, ktore z uft iego Przedwiecżney Mądrości wyszło, bo nam go nie tylko za Odkupiciela, ale i za Nau-

czyciela dał Niebieſki Oyciec, iako ſię z tym przy chwalebnym iego Przemienieniu, na górze Tabor oświadczył. Ten ieſt Syn moy kochany, ktoregom ſobie upodobał, tego ſłuchaycie, bo nauka iego, że ieſt Boſka, ieſt nieomylna, i prędzey Niebo i ziemia przeminie, niżeli Słowo Iego.

Nauka Chryſtuſowa, tak ciągnie i zniewala ſerca ludzkie do ſiebie, iako magnes żelazo, nie ſiłą, nie gwałtem, nie mocą, ale ſamą dzielnością Słowa ſwego Boſkiego. Te dwa tylko krotkie Jezusowe ſłowa: Podźcie za mną. Stanęły Apoſtołom, za naymocnieyſzą pobudkę, iścia za nim, i porzucenia wſzyſtkiego cokolwiek mieć mogli. Słyſzał z Ewangelii Antoni wielki, potym Puſtelnik owe ſłowa. Jeżeli chceſz bydź doſkonałym, idź, przeday wszyſtko co maſz, rozday ubogim, i podź za mną, a otrzymaſz ſkarb w Niebie, zaraz poſzedł, za radą Chryſtuſową i ſkutkiem wypełnił naukę Iego. Uſłyſzał podobne ſłowa Swięty Seraficki Franciſzek. Nie mieycie, ani ſrebra, ani złota, ani dwoch ſząt &c. zaraz ſię rady tey Chryſtuſowey ſerce iego chwyciło. Napadł przypadkiem w Ewangelii, na owe ſłowa Serafion, kto nie porzuci tego wſzyſtkiego co ma, nie może bydź uczniem moim. Rozdał zaraz wſzyſtkę ktorą miał maiętność na ubogie, nic ſobie krom ſukni iedney nie zoſtawiwſzy, ale gdy go

i o tę

i o tę ubogi prosił, chętnie ią zdiął z siebie, i onemu oddał, gdy był spytany od przyiaciela, ktoby go tak obnażył? pokazał Ewangelią, ktorą tylko przy sobie zatrzymał, mowiąc. Ta mnie książka ze wszystkiego obrała, przy ciele tylko ei duszy zostawiła, abym tak BOGU moiemu służył. W wielu innych Swiętych dziwne i cudowne odmiany, taż Chrystusowa nauka sprawiła. Ta Swiętym Męczennikom męstwa do cierpienia dodawała. Ta Swięte Panienki przy czystości i niewinności duszy utrzymywała. Ta Swiętych Wyznawcow wiarę wspierała. Słyszemy teraz tęż Ewangelią, ktorą słyszeli Swięci Pańscy, przepowiadaią nam też naukę ktorą Swięci Apostołowie, z Ust Mądrości Przedwieczney wzięli. Coż w nas sprawuią te tak święte słowa Jego?

Nauk Chrystusowych w Ewangelii, nam od Swiętych Apostołow podanych, iest troiaki podział. Iedne są oświecaiące rozumy nasze, obiaśniaiące wiary świętey Taiemnice, wzbudzaiąc do dobrego, podaiące sposoby do dostąpienia zbawienia wiecznego. Inne są rady Chrystusowe, ktore się zciągaią do naśladowania cnot Iego, iako to: Dobrowolnego ubostwa, wzgardy świata, zaprzenia siebie samegó, pokory, umartwienia, cierpliwego i ochotnego wszelakich przeciwności znoszenia. Inne są rozkazy iego, i przykazania,

zania, ktore obowiązuią każdego Chrześcianina, do czynienia tego, co każe. Takie są: kochaycie nieprzyiacioł waszych, i czyńcie tym dobrze ktorzy was nienawidzą. Szukaycie naprzod Krolestwa Niebieskiego, a inne rzeczy, będą wam dane. Pokutę za grzechy czyńcie, wspomagaycie ubogich iałmużnami. Modlcie się do Oyca waszego Przedwiecznego, ktory iest w Niebiesiech, i inne tym podobne Nauki Chrystusowe, że się zciągaią do wszystkich a wszystkich ludzi, według nauki Kościoła Swiętego, nie należą do rad Chrystusowych, ale do Przykazań Iego. Porachuymy się, iak my też te Nauki Chrystusowe pełniemy? On nam każe abyśmy odpuszczali krzywdy bliźnim naszym, a my się ani z nieprzyiaciołami iednać, ani naymnieyszey urazy nam wyrządzoney darować nie chcemy. On każe modlić się za tych, ktorzy nas prześladuią, a my ich przeklinamy, pomstuiemy, złorzeczemy. On każe z tego co nam zbywa, ubogich karmić, ratować, opatrywać, my o tym tylko myślemy, żeby nam samym dobrze było, żeby nam na niczym nie zchodziło. Ieżeli prawdziwemi Chrześcianami bydź chcemy, nie dosyć nam na tym, słuchać nauki Chrystusowey; ale nam ią i wypełniać trzeba.

A nie tylko stał się nam Chrystus Nauczycielem ale i przewodnikiem do

Nie-

Nieba. Więcey nas przykładem swoim uczą, niżeli słowy, przeto mnieyszą część nauki swoiey, założył na mowieniu, względem tego co czynił, i nim czego nauczał, wprzod to sam czynił. I tak, nim do ubostwa, miłosierdzia, cichości, pokory, innych zachęcać począł, stał się wprzod wzorem tych wszystkich cnot, i z siebie samego, brać nam przykład kazał, mowiąc: Uczcie się odemnie żem iest cichy, i pokornego serca. Nim naukę począł o miłości bliźniego, na owey ostatniey Wieczerzy, wprzod Judaszowi zdraycy swemu, o ktorym wiedział, że go na śmierć tak okrutną wydać postanowił, nogi umył, i Ciałem swoim nakarmił. Nim Sakrament Chrztu świętego postanowił, wprzod sam od Jana chciał bydź ochrzczonym. Gdy co zmyślnościom naszym przeciwnego radził, nie mowił: tak wam przykazuię, czyńcie co wam każę, ale: przykład dałem wam, abyście tak czynili, iako mnie czyniącego widzicie. Przeto gdy Uczniom swoim prześladowania, ktore cierpieć mieli dla Imienia Iego, przepowiadał: pytał się ich: Możecież pić kielich? ale zaraz przydał, ktory ia sam pić będę. Czynił tak zawsze Pan JEZUS, iako ow Orzeł, ktory gdy uczy latać boiaźliwe ieszcze Orlęta swoie, sam skrzydła rozwiia, i lata nad niemi, żeby z niego wzor do latania brały. Tak czynił Pan JEZUS, w całym życiu swoim, cokolwiek czynił, czynił dla nauki

nafzey, dla przykładu nafzego, abyśmy torem cnot iego poftępuiąc, w drodze zbawienia nie błądzili: Prawda: że ta droga przykra, oftra, bo zmyślnościom nafzym nie pobłażaiąca, ale befpieczna, gdyż tę fobie Chryftus obrał, i nauczył nas, że nie inaczey, tylko przez wiele utrapienia, prześladowania, ucifkow, wniść możemy do Króleftwa Niebiefkiego.

Mawiał czefto Swięty Ignacy Lojola. Gdyby mi pokazano dwie drogi, rowno i iednakowo do Nieba prowadzące, iednę rożami ufłaną, drugą ciernierm, i oftremi krzemieniami nabitą, obrałbym fobie raczey tę, na ktoreyby mi wiele ucierpieć trzeba, abym fzedł śladem Zbawiciela mego. Gdy mu fię trafiło kogo cieszyć w iakim utrapieniu, albo kogo zachęcać do cierpliwego znofzenia krzyżykow, od BOGA dopufzczonych, nieużywał infzych ftow, tylko tych. Tak Chryftus cierpiał i czynił.

I lubo ftabość nafza, nigdy tego znieść nie potrafi; co ponofił Chryftus dla Zbawienia nafzego, wfzakże ieżeli fzczere mieć pragnienie będziemy, i chęć do naśladowania życia iego, On nam to brzemie lekkim, to iarzmo ftodkim uczyni, my fię tylko palcem iednym przyłożmy do dźwigania Krzyża iego, On nam całym ramieniem pomagać

gać będzie. Piękny wam tu przytoczę przykład. B. Rezoniki Panny. Ta w cię żkim iednym utrapieniu. ktore na nię z dopuszczenia Boskiego przyszło, zostaiąc, obaczyła Pana JEZUSA w tey postaci, w ktorey był na górę Kalwaryiską prowadzony, Krzyż na ramionach swoich niosącego, i pełnemi miłości słowy do niey mowiącego. Duszo podź za mną, chcę cię mieć towarzyszką w drodze moiey. Odpowiedziała S. Panna: gotowam muy Panie, idę zaraz, gdy się ruszyła za Jezusem, i za nim iść poczęła, na owey drodze żadnego mieysca nie było, gdzieby stąpić mogła, bez obrażenia się, bo wszystka droga ona była zarosła cierniem, i pełna głogów. Z tym wszystkim iak tylko mogła, przedzierała się za Jezusem, nic na to nie dbaiąc, chociaż sobie raniła nogi. Gdy iuż nie co w oney drodze postąpił Pan JEZUS, obrociwszy Twarz swoię do niey, rzecze iey: Uważay dobrze, naymilsza Córko moia, a tam tylko kładź nogi twoie, gdzie widzisz ślady moie. Posłuchała rady Pańskiey Rezonika, i pilnie uważaiąc ślady Jezusowe, w też natychmiast wstępowała. Co gdy uczyniła, nie tylko żadney przykrości nie czuła, ale i owszem zdawało się iey, że po miękich chodziła rożach. Z czego dał iey poznać Zbawiciel JEZUS, że naśladowanie Iego nie tylko iest dro-

gą do Nieba prowadzącą, ale ieſzcze
ieſt uymą wſzelakiey ciężkości w tey
drodze.

CC. Jeżeli ſię wam przykre bydź
zdaią utrapienia życia tego, niedoſtatki,
boleści, choroby, wſpomnieycie ſobie
tylko na to, co dla przykładu waſzego
ucierpiał JEZUS. Pamiętaycie, że tą
was drogą nie inną, do Nieba chce pro-
wadzić, ſama krotkość życia naſzego,
ſłodzićby nam wſzyſtkie ciężkości po-
winna. Tym ſię pobudzaymy, czym i
ſiebie, i innych pobudzał Swięty Fran-
ciſzek Aſsyſki. Krotkie utrapienie, po-
ciecha wieczna. Krotka boleść, wie-
czny żywot. Krotki płacz, weſele
wieczne.

NAUKA XV.

Z tego pytania: *Co ieſt grzech?* Odp: *Dobrowolne przeſtąpienie Przykazania Boſkiego, albo Kościelnego.*

OBiaśniwſzy przednieyſze Artykuły Wiary Swiętey, o BOGU w TROYCY Swiętey iedynym, Weieleniu Syna Boſkiego, i inne do zbawienia potrzebne, przyſtępuiemy do Nauk o grzechach. A nayprzod pytamy ſię. Co to ieſt grzech? Potrzebne to pytanie, żebyśmy poznawſzy co to ieſt grzech, ſtrzegli ſię go, iego ſię bali, bardziey niżeli wſzyſtkich innych, ktore bydź na świecie mogą nieſzczęśliwości, bo nadeń, złego gorſzego niemaſz. Ze tak wiele ludzi grzeſzy śmiało, pochodzi to ztąd (mowi Bernard Swięty) że grzechu niepoznawaią, i nie wiedzą co on ieſt; żadney boiaźni, żadnego wſtrętu nie maią, chociaſz ſię nań odważaią. i ta to ieſt naywiękſza przyczyna (mowi on) tak wielu duſz zguby. Przeciwnym ſpoſobem. kto wie i przenika dobrze: Co to ieſt grzech? chociaſzby przez ułomność ſwoię upadł. prętko ſię obaczy i powſtanie. Mamy przykład na Dawidzie. Ten zgrzeſzył, i ciężko, bo nay-

przod

przod niewinnego Uryasza o śmierć przyprawił, potym sprośnym wszeteczeństwem duszę swoię zmazał. Ale się zaraz po grzechu postrzegł, żałował, płakał, pokutował, wołaiąc do BOGA: Zmiłuy się nademną Boże, według wielkiego miłosierdzia Twego. Coż go do takiey pokuty pobudziło? naybardziey to, co sam zeznaie. Poznaię grzech moy, poznaię nieprawość moię, przeto się nią brzydzę, i żal mi tego, żem się na nie odważył. Zebyśmy tedy i my boiazń każdego grzechu zawzięli, trzeba nam go wprzod poznać, potrzeba wiedzieć co to iest grzech.

Grzech w powszechności, (poniewasz rożne są rodzaie grzechow, iako o tym daley mowić się będzie) iest dobrowolne przestąpienie przykazania Boskiego, albo Kościelnego. Z czego zaraz nauczyć się możemy, że do obrazy Boskiey trzy rzeczy wchodzą. Uwaga, wola, skłonienie się woli do tego, co iest przeciwnego Boskiemu prawu. Zeby był grzech, powinna bydź nayprzod uwaga, że to o czym albo myślę, albo mowię, albo czynię, złą rzeczą iest, albo od BOGA zakazaną, bo gdyby człowiek czynił co złego ale nieuważnie; to iest bez wszelkiego rozmysłu, albo z niewiadomości, że ta sprawa iest niegodziwa, grzechuby nie miał, tak właśnie: iako gdyby prostak iaki rozumiał, i sądził to u siebie za rzecz dobrą, nieprawdę powiedzieć, i skłamać, dla ochrony bliźniego, mogłby bydź iakokolwiek wymowiony.

ny. Z tym wſzyſtkim wiedzieć nam potrzeba, że nie każda nas niewiadomość od grzechu wymowić może. Ta iedna ieſt winna, druga bezwinna. Niewiadomość bezwinna ieſt w ten czas, kiedy człowiek nie wiedząc, ani wiedzieć mogąc, o przykazaniu, albo kazaniu, rzecz iaką czyni, rozumieiąc przy tym, że to co czyni, dobrze czyni. Naprzykład Pan maiący ſługę, każe mu przywołać oſobę iaką do ſiebie. Ten nie maiąc żadnego złego podeyrzenia o Panie ſwoim, znaiąc ſię do powinności ſwoiey, czyni to co mu każą niewiedząc, ani ſię ſpodziewaiąc tego, że Pan owey oſoby na obrazę Boſką użyć, ſobie poſtanowił, ſługa nie grzeſzy, bo gdyby był wiedział, nigdyby był nie wołał owey do Pana oſoby. Albo: gdyby dziecię iakie dopiero co wymawiać zaczynaiące, uſłyſzawſzy iakie bluźnierſkie ſłowo, wymowiło go; nie grzeſzyłoby, boby to z niewiadomości bezwinney czyniło, nie wiedząc, ani ieſzcze wiedzieć mogąc, że takie słowa ſą złe i niegodziwe. Inſza ieſt niewiadomość winna. Gdy człowiek nie wiedząc o przykazaniu, rzecz iaką czyni, mogłby iednak wiedzieć, gdyby był chciał, i o to ſię pytał, czy ta rzecz ieſt godziwa? albo nie? Naprzykład: Gwałci kto dzień Swięty, ktoryby święcić powinien, z tey przyczyny, że o święcie nie wie, taka niewiadomość poſpolicie od grzechu nie wymawia, bo lubo to pewna, że nie wiedział, ale był wiedzieć powinien.

Nie

Nie wiedział, bo nie był w dzień Niedzielny na Kazaniu, po ktorym zwyczaynie Kapłani ludowi dni Swięte, Uroczyste, zapowiadaią. Nie wiedział, bo się o to nie pytał. taka niewiadomość winnym człowieka przestępstwa przykazania czyni. Pytać się tu kto może. Ten, ktory nie wie pewnie, czy sprawa iaka iest grzechem, albo nie? iednak powątpiwa, czy mu się to godzi czynić, albo nie? i w tey wątpliwości czyni, czy grzeszy? Odpowiadam, że grzeszy; bo tym samym, że nie wie, czy iest grzech albo nie? á na to się odważa, w rzeczy samey odważa się na grzech. A chociaszby i grzechu w tym, o czym powątpiwa, nie było, podaie się w niebespieczeństwo grzechu, nie maiąc przekonanego rozumu, że ta rzecz ktorą czyni, nie iest rzeczą złą, ani zakazaną. Do grzechu tedy nayprzod potrzebą uwagi.

Powtore: potrzeba woli, żeby to co człowiek czyni, czynił dobrowolnie, nie z musu, i konieczney potrzeby czynienia. Byli tacy ktorzy nauczali, że człowiek nie ma woli swobodney, ale wszystko co tylko czyni, czyni z potrzeby nieuchronney, i nie ma w sobie mocy, źle albo dobrze czynienia. To zdanie iest bezbożne, nauka przeklęta, bo z niey idzie to, że iako bestya roziuszona, gdy człowieka rani, zabiia, pożera, nie grzeszy, bo nie ma mocy swym się popędom sprzeciwić. Tak i człowiek, gdyby

by rozgniewawszy się innego zabił, albo złodziey, gdyby kradł, nie grzeszyłby, boby to z musu czynił, i nie miałby swobodney mocy, aby się był od tego strzymał, co uczynił. Idzie i to, że żaden zły uczynek na karanieby zasługiwać nie powinien. przeto żadneyby bydź nie powinno kary, za naywiększe zbrodnie, ani na tym, ani na tamtym świecie, boby to była niesprawiedliwość wielka, karać kogo za to, od czego się powściągnąć nie może, i co koniecznie czynić musiał. Niesprawiedliwieby czynili wszyscy Sędziowie, karząc zboycow, łotrow, złodzieiow. Niesprawiedliwyby był i sam BOG, gdyby karał za to, od czegoby się odiąć nie mogł człowiek, i mocy do odięcia się nie miał.

Inaczey nas Wiara Swięta uczy: Ze BOG zostawił człowieka przy wolney, i swobodney woli iego. Położyłem przed tobą człowiecze (mowi BOG) ogień i wodę, do czego chcesz zciągniey rękę twoię, ieżeli zciągniesz do wody, ochłodzisz się, ieżeli do ognia, sparzysz się. Jakoby mowił: dałem ci rozum, ktorym poznać możesz, dobrali, złali rzecz iaka, oraz dałem ci i wolą, żebyś sobie między dobrym, á złym, obierał. Tak do Kaima chociasz złego, i na wieki odrzuconego mowił BOG: Izali nie twoiey woli iest, źle, albo dobrze czynić? Tak i Moyżesz do ludu Jzraelskiego: Swiadczę się Niebem i ziemią, że to na waszey woli iest, obrać sobie, czy życie, czy śmierć?

Czy

Czy zbawienie, czy potępienie? Tak Eliasz do owych bałwochwalcow: Komuż wy chcecie, czy BOGU, czy Baalowi służyć? Czyńcie co chcecie. Tak i sam Pan JEZUS, wyrzucaiąc żydom dobrodzieystwa swoie. Jam chciał, a wyście nie chcieli. Tak na koniec Piotr Swięty Ananiaszowi: Azaż ci nie wolno było, zatrzymać sobie dobra twoie, albo ie oddać BOGU? Ktoż cię przymuszał kłamać? i sprzeciwiać się Duchowi Swiętemu? Z tych dowodow tak iasnych i oczywistych poznać możemy, że BOG człowieka zostawił przy wolney woli iego, i póty grzechu nie ma, póki go człowiek woli popełnić nie ma.

Dopiero kiedy wolą swą do złego skłoni na ten czas grzeszy. Wiedzieć potrzeba, że może bydź w człowieku chuć, i nie iako do grzechu pożądliwość, nie tylko bez grzechu, ale ieszcze z zasługą u BOGA, gdy się mężnie sprzeciwiamy, i woli do tego, do czego nas ciągnie, nie skłaniamy. Grzech bowiem każdy, żeby był grzechem, powinien bydź dobrowolny, i z zupełnym na to, czego się nie godzi zezwoleniem, ktorego gdy człowiek nie ma, grzechu nie ma. Tak czytamy o owych Swiętych Pannach, Męczennicach, ktore lubo gwałtem do nierządnych domow wtrącano, lubo niektore i na sromotę wydawano, że to znosić musiały poniewolnie, bez żadnego do złego woli swey skłonienia, gwałt ten ktory cierpiały, drugą im prócz Męczeńskiey w Niebie Koronę gotował.

towal. Pisze S. Hieronim o Nicecie Młodzieniaszku. Tego gdy rożnemi pogrożkami, a nakoniec i mękami do zaprzenia się Chrystusa zniewalano, gdy trwał statecznym w wyznaniu Wiary, niesłychanym sposobem Tyran nastąpić na niego umyślił. Wystawić kazał w roskosznym Ogrodzie miękko wysłane łożę, i na nim świętego Młodzieniaszka z szat obnażonego, iedwabnemi przywiązać wstęgami, tak mocno, żeby ani ręką, ani nogą ruszyć nie mogł. Do tak związanego, nierządną naprawił niewiastę, ktora aby go do wszeteczney skłoniła żądzy, rożnemi wabiła sposobami. O! iakie na ten czas ten Swięty Młodzieniaszek nieporządne chuci cierpieć musiał, pokazał iednak, że te, ani serca, ani woli iego nieprzemogły. Widząc się bowiem związanym, á samym tylko ięzykiem władnąc, uciął go sobie zębami, i nim w oczy plunął wszeteczney owey niewieście, ktora daleko okrutniey go swemi pieszczotami utrapiła, niżeliby go mogli kaci dręczyć nayfroższemi mękami. Przytoczyłem tu te przykłady, z tey przyczyny, że się znayduią niektore tak trwożliwe dusze, ktore poczuwszy w sobie nieporządną iaką chętkę, lub chuć do złego, iuż się tym niewymownie trapią, dręczą, wielki na duszy niepokoy czuią, rozumieiąc że iuż zgrzeszyli. Niechże to was nie trwoży, niech czart iakie tylko może zarzuca wam powaby, niech szczeka, niech uiada, póki to wszystko mężnie odrzucać będziesz, ani się wolą swą na

to

to nie fkłonifz, póty BOGA nie obrazifz. Tak to ieft właśnie, iako gdybyś ty będąc w domu fwoim dobrze zamkniętym, flyfzał przez okno pfy fzczekaiące, coż ci mogą ich fzczekania fzkodzić? gdy ich ani draźnić będziefz, ani z domu nie wynidziefz.

Do grzechu temi trzema przychodzi się ftopniami. Podufzczeniem, upodobaniem, zezwoleniem. Podufzczenie nie czyni grzechu, i nie fzkodzi dufzy, kiedy ie odrzucamy, tak właśnie, iako fkra ognia, gdy padnie na fuknią fzkody nie czyni, gdy ią zaraz gafiemy. Upodobanie lubo iefzcze grzechem nie ieft zupełnym, ale ieft blifką do grzechu okazyą, i wolą do zezwolenia fkłania, bo w czym fobie podobamy, tego i chcemy. A iak prętko wola zezwoli na to, co fię iey podoba, iuż grzech ieft. Poznać to możemy z pierwfzego grzechu Matki nafzey Ewy. Pierwfze podufzczenie było, gdy ią kufił czart w poftaci węża. Czemu wam Pan BOG zakazał ieść z drzewa żywota? tylko pokofztuycie, nie tylko nie pomrzecie, ale będziecie iako Bogowie. Że fię zaraz owemu pierwfzemu podufzczeniu nie fprzeciwiła, naftąpiło upodobanie, á z niego chętka do owocu zakazanego fobie, tak furowo drzewa, iako mowi Pifmo Swięte. Uyrzała Niewiafta, że dobre było drzewo do iedzenia, i piękne oczom, i na weyrzenie rofkofzne. Coż za tym naftąpiło? Naftąpiło zezwolenie, zciągnęła rękę, wzięła z owocu, iadła, i dała Mężowi fwemu, przez co i fie-

bie,

bie, i cały Narod ludzki zgubiła. Patrzciesz, że z poduszczenia grzech się dopiero poczyna, z upodobania już się rodzi, z zezwolenia pochodzi. Z czego nauczyć się powinniśmy, i ten zabrać pożytek. Jako mamy strzedz pilnie woli naszey, żeby się nigdy do żadney obrazy Boskiey nie skłaniała. W czym żebyśmy się utwierdzili, potrzeba żebyśmy raz na zawsze, mocne przedsiewzięcie sobie uczynili, i to często ponawiali, żebyśmy woleli raczey umrzeć, niż BOGA obrazić.

NAU-

NAUKA XVI.

Z tego pytania: *Co ieſt grzech pierworodny?* Odp: *Ktoryme śmy w Ádamie zgrzeszyli, i w nim ſię rodziemy.*

PRzeſzła Nauka była o grzechu w powſzechności, teraz przyſtępuiemy do dalſzych Nauk, o grzechach w ſzczegulności. A nayprzod wiedzieć nam należy, że grzech inny ieſt pierworodny, inny uczynkowy. Pierworodny, ktoryme śmy w Adamie zgrzeſzyli, i w nim ſię rodziemy. Uczynkowy zaś ieſt ten, ktorym człowiek po wzięciu rozumu dobrowolnie grzeſzy. Ten inny ieſt śmiertelny, inny powſzedni, o czym daley mowić ſię będzie, teraz o pierworodnym grzechu nie co wprzod pomowmy.

Grzech pierworodny, nazywa ſię pierworodnym dla tego, że ieſt pierwſzym ludzkim grzechem, od pierwſzego Oyca rodzaiu ludzkiego popełnionym, w ktorym ſię wſzyſcy rodziemy. O czym Swięty Apoſtoł Paweł piſząc do Rzymian w Rozdziale 5. tak mowi: Przez iednego człowieka grzech na świat przyſzedł, á przez grzech śmierć, i tak na wſzyſtkich ludzi śmierć ſię rozeſzła, baśmy wſzyſcy zgrzeſzyli. Upadek ten pierwſzych

wſzych Rodzicow naſzych, i z nim razem całego Narodu ludzkiego, przypomnieć tu ſobie możemy.

Stworzywſzy BOG człowieka na obraz i podobieńſtwo ſwoie, oſadził go w Raiu ziemſkim, mieyſcu rozkoſznym, miłym, ſpokoynym, beſpiecznym, i we wſzyſtko co tylko do potrzeby iego ſłużyło, obfituiącym, aby w pośrodku pozwolonych ſobie uciech, żywot błogoſławiony prowadził. Dał mu panowanie nad wſzyſtkim ſtworzeniem, aby według upodobania ſwego zażywał go, aby rozkazywał rybom, ptakom, i beſtyom. Ozdobił go nieśmiertelnością, że ſię duſza z ciałem iego rozdzielać nie miała; ale po długowiecznym życiu, przenieſiona bydź miała do Nieba. Zoſtawił go w ſtanie niewinności, obdarzył darem poświęcaiącey łaſki ſwoiey, zgoła uczynił go uczeſtnikiem Boſkiey ſwey natury. Zeby iednak doświadczył wierności i miłości iego przeciwko ſobie, iedney mu tylko rzeczy zakazał, to ieſt, aby z iednego tylko drzewa owocu nie koſztował, wſzyſtkich innych pozwolenie maiąc, ktore ſię tylko w tak roſkoſznym Raiu znaydować mogły, grożąc mu śmiercią, że zaraz umrze, ieżeliby ſię go tykać, i koſztować odważył. Ktoregokolwiek dnia ſkuſiſz tego, co ci tak ſurowo zakazuię, śmiercią umrzeſz. Nie powinniż byli pierwſi Rodzice naſi bardziey niż zrzenicy oka przeſtrzegać rozkazu Stworcy ſwego? Powinni byli. Nie powinnisz byli wierzyć pogroż-

kom

kom Boſkim? powinni. Oni ſię iednak z czartem w namowę wdali. Ktory mowił: Za co to wam BOG z tego drzewa pożywać zakazał? pokoſztuycie tylko, zapewne nie pomrzecie, ale owſzem będziecie iako Bogowie iacy, wiedzący co dobrego, co złego. Uſłuchali, na ową pokuſę zezwolili, owocu z drzewa zakazanego ſkuſili, i ſiebie, i oraz cały Narod ludzki zgubili, bo coż za tym poſzło? To, że ich wyrzucił BOG z Raiu rozkoſzy. Oſadził ich na przeklętey pełney ciernia ziemi, żeby w pocie czoła ſwego, na kawałek chleba pracowali, i ſobie go wyrabiali. Odebrał im ſprawiedliwość pierworodną, i ſkarb łaſki poswięcaiącey. Wyzuł ich z dziedzictwa ktore mieli, i uczeſtniſtwa Niebieſkiey chwały, podał na wſzyſtkie kłopoty, choroby, bole, uciſki nędznego życia tego, á na koniec śmiercią ukarał. Mnieyſzaby to była, gdyby tylko byli na ſiebie ſamych te kary zaciągneli, ale zaciągnęli na wſzyſtkich potomkow ſwoich, razem z niemi cały Narod ludzki upadł, i z łaſki Boſkiey wypadł.

Rzeczecie: iak to bydź mogło, poniewaſz Piſmo Swięte mowi Ezech: 18. v. 20. Syn nie poniesie nieprawości Oycowſkiey, ani Oyciec nieprawości Syna, to ieſt, każdy wedle uczynkow ſwoich odbierze, za dobre zapłatę. za złe karanie. Prawda to ieſt, co do grzechow uczynkowych, że ani Syn za grzechy Rodzicow, ani Rodzice za grzechy dzieci ſwoich, ieżeli im żadną do nich przy-

czyną nie byli, na siebie nie zaciągaią winy, lubo częstokroć zaciągaią karę, ktora się rozciąga nie tylko na osoby tych, ktorzy ie popełnili, ale i na Syny Synow, i na ich potomkow. O czym wyraźne mamy świadectwa Pisma Swiętego *Exodi* 20. Ja iestem BOG Mocny, nawiedzaiący nieprawość Oycow na Syniech, aż do trzeciego i czwartego pokolenia. Y tak za grzech Dawida ukarał BOG śmiercią Syna iego. Tę karę widziemy na żydach, że są do tych czas bez Krola, bez Ołtarza, bez Ofiary, wygnancami, i tułaczami po świecie, co na sobie doznaią ich potomkowie za grzechy Oycow, i przodkow swoich. Tak częstokroć za grzechy Krolow, Panow, karze BOG nie kiedy całe Krolestwa, Miasta, Wsie, Poddanych. Za grzechy Gospodarzow, Domy, Familie, Czeladkę. Co do grzechu pierworodnego, tego nie tylko kara, ale i wina na nas wszystkich spływa, że się w nim wszyscy rodziemy. BOG bowiem przeyrzawszy wszystkich ludzi, ktorzy się z Adama rodzić mieli, wszystkich wolą na woli położył Adamowey, iż gdyby był on nie zgrzeszył, i to zachował, co mu BOG przykazał, nie tylko on sam, ale i wszyscy ludzie od niego pochodzący, utrzymaliby się byli w stanie niewinności, gdyby zaś zgrzeszył (iako się stało, że zgrzeszył) i my z nim zgrzeszyli, i ow stan pierwszey niewinności utracili. Obiaśnić to sobie możemy podobieństwem.

Tak ſię to właśnie ſtało, iako ſię w kontraktach i zapiſach obowiązkowych dziać zwykło. Zaciąga Oyciec dług iaki, ten dług zaciąga nie tylko na ſiebie, ale i na dzieci ſwoie, i na potomki dzieci ſwoich, bo ieżeli on go nie wypłaci, one dłużnemi zoſtaią poty, poki go nie wypłacą, chociaż ani byli przy tym, gdy ich Oyciec dług zaciągał, i mogli ſię ieſzcze nie porodzić. Podobnie rozumieymy i o grzechu pierworodnego winie, ktorąśmy wſzyſcy na ſię zaciągnęli, wraz ze wſzyſtkiemi, ktore ſą na świecie nieſzczęśliwościami. Tak właśnie, iako gdy korzeń drżewa iakiego trucizną napuſzczony będzie, wſzyſtkie owoce drzewa owego zaraża, taką zarazą był grzech pierwſzych Rodzicow naſzych, ktory iako powietrzem całą potomność zaraził; był, iako owa byſtra rzeka, ktora cokolwiek dobrego było na świecie, zamuliła, a wſzelakich dolegliwości ſprowadziła powodź. Doświadczamy do tych czas karania tego na tym padole płaczu, wzdychaiący ſynowy Ewy. Poki żyiemy, podlegli ieſteśmy wſzelakim nędzom, chorobom, utrapieniom; znoſić muſiemy rozliczne nieſzczęśliwości, nieurodzaie, zimna, głody, woyny, powietrza, wſzyſtkiego tego grzech ieden początkiem i przyczyną; śmierć nas do tego nie uchronna czeka. Ktoż ią na świat ſprowadził? Grzech Bo gdyby tego nie było, śmierciby nie było.

Mowić kto może: Podobnaż to, żeby za tak małą rzecz, bo za iedno zjedzone iabłuszko, miał tak surowo BOG karać? Podobna, bo lubo to iest rzecz mała, zjeść iabłko, ale wielka zjeść iabłko zakazane, bo wielka iest rzecz zawsze bydź niepostusznym woli Pana Boga. Wielka iest rzecz zawsze gwałcić iego Przykazania. Uważcie proszę, czy to rzecz wielka była, kiedy Bóg przykazał Lotowi i żonie iego, aby wychodząc z Sodomy, nie oglądali się nazad. Mowicie: Nie wielka; a przecie, że się obeyrzała, obrocona iest w słup soli. A do tego, grzech pierwszych Rodzicow naszych nie był to mały. Sześć ciężkich grzechow z niego, iako ze źrzodła wypływaiących rachuią Oycowie Swięci. Naprzod: że chcieli bydź rownemi Bogu; przeto ktorzy byli Panami wszystkich rzeczy stworzonych, z tego Państwa wyzutemi zostali. Powtore: Niepostuszeństwo, iż Przykazania Boskiego nie zachowali, przeto się im z postuszeństwa wszystkie stworzenia wybiły. Potrzecie: Łakomstwo, gdy więcey, niżeli im pozwolono, pożądali, przeto też stracili i to, co im pozwolone było. Poczwarte: świętokradztwo, gdy Bostwo chcieli sobie przywłaszczyć, przeto niewinność i świątobliwość utracili. Popiąte: Duchowne porubstwo. Dusza bowiem ich z Bogiem będąc złączona, wzgardziwszy

nim, do czarta przyſtała, a tym ſamym prawdziwego Oblubieńca przyiaźń utraciła Poſzoſte: Mężoboyſtwo, ktorym i ſiebie i wſzyſtkich ludzi o śmierć przyprawili.

Wſzyſcyżże ludzie, pytacie, w tym ſię grzechu rodzą? Odpowiadam: że wſzyſcy od Adama pochodzący, procz iedney Syna Boſkiego Matki, Nayświętſzey MARYI, ktora przez ſzczegulny przywiley, nikomu innemu nie ſłużący, tylko oney ſamey, nie tylko od uczynkowey, ale i pierworodney zmazy zachowana była, przeto iey Poczęcie, iako Swięte i Niepokalane Kościoł Boży święci. Ta nauka zaſadza ſię na iednoſtaynym Oycow Swiętych zdaniu, ieſt przy tym pobożna, iako to gruntownie wywodzą *Scotus* i *Suares*, bo z iedney ſtrony mogł to Bóg uczynić, ktoremu nic nie ieſt niepodobnego; z drugiey ſtrony, przyſtało to na Syna Boſkiego, aby tak uczynił, to ieſt: aby ta, ktorą ſobie za Matkę obrał, i na moment ieden w niewoli ſzatańſkiey nie była, ale iak owa Eſter, od powſzechnego prawa wyięta zoſtawała.

Mamyż na zgładzenie grzechu tego pierworodnego iaki ſpoſob? Odpowiadam: że mamy Sakrament Chrztu Swiętego, ktory w doroſłych wſzyſtkie grzechy gładzi, niemowlęta zaś, ktore ieſzcze żadnego uczynkowego nie maią, z pierworo-

woro-

worodney oczyſzcza oczyſzcza zmazy, i te, ktore po Chrzcie Swiętym umieraią, proſto do Nieba idą, iako zupełnie w Krwi Chryſtuſowey przez ten Sakrament oczyſzczone. A te, ktore przed Chrztem Swiętym umieraią, czy giną? Giną, ani do widzenia twarzy Boſkiey, i Błogosławieńſtwa wiekuiſtego doſtać ſię nie mogą, według ſłow Chryſtuſowych: Jeżeli ſię kto nie odrodzi z wody i Ducha Swiętego, wniść nie może do Krolestwa Niebieſkiego. Za coż Bóg dopuſzcza, że tak wiele w grzechu tym pierworodnym, bez Chrztu niemowląt umiera? ſkryte ſą w tym i niedościgłe nigdy ſądy Pana Boga, z iakich to Bóg przyczyn czyni? my tego wiedzieć nie możemy, to tylko wiedzieć i wierzyć powinniśmy, że cokolwiek czyni, ſprawiedliwie czyni.

Ktoż z nas nie zadrży na tak ciężką grzechu karę? dopieroż, kto ſię grzeſzyć odważy? uważaiąc tak ſurową ſprawiedliwość Boſką, na pierwſzych Rodzicach pokazaną. Jeżeliśmy ich naśladowali w grzechu, naśladuymyż i w pokucie, tak i kary Boſkie od ſiebie odwrociemy, i Jego Miłoſierdzia doſtąpiemy.

NAUKA

NAUKA XVII.

Z tego Pytania: *Co iest grzech śmiertelny?* Odp: *Dobrowolne Przykazania Boskiego albo Kościelnego przestąpienie w wielkiey rzeczy, godne kary wieczney.*

Po grzechu pierworodnym, o ktorym się mowiło, następuie Nauka o grzechu uczynkowym, ktory iest w ten czas, gdy człowiek po wzięciu rozumu swego dobrowolnie grzechy. Według Augustyna S. grzech uczynkowy, iest mowa, uczynek, albo pożądanie przeciw prawu i przykazaniu człowiekowi danemu. Ten inszy iest śmiertelny, inszy powszedni, śmiertelny iest w ten czas, gdy w wielkiey rzeczy wykraczamy przeciw Przykazaniu Boskiemu lub Kościelnemu. Powszedni, gdy w małey.

O samym tylko śmiertelnym grzechu chcę teraz mowić. Nazywa się śmiertelnym dla tego, że śmierć duszy przynosi, iako mowi Ezechiel Prorok: Dusza ktora zgrzeszy, taż i umrze; i Paweł S. w liście do Rzymian: zapłata grzechu, śmierć.

śmierć. Co się rozumieć powinno nie o śmierci cielesney, ale o śmierci duszy, to iest: o utracie łaski Pana Boga, ktorą dusza żyie. Tą śmiercią pogroził Bóg Adamowi, ktorey godziny z drzewa, ktoregom ci zakazał, pożywać będziesz, śmiercią umrzesz. Po grzechu Adam nie umarł zaraz na ciele, ale umarł na duszy, stawszy się synem gniewu, zatracenia, i zguby wieczney. Słyszeliście iuż nie raz o ciężkości grzechu tego, żebyście to lepiey poznać mogli, iak to zła rzecz i gorzka, gdy człowiek porzuciwszy Boga, od niego porzucony zostanie, krotko wam przełożę te trzy prawdy. Naprzod: że nad grzech śmiertelny, nie ma nic gorszego. Powtore: że nad grzech śmiertelny, nie ma nic sprośnieyszego. Potrzecie: że nad grzech śmiertelny, nie ma nic człowiekowi szkodliwszego.

O wielu rzeczach sądziemy i rozumiemy, że są złe, lubo nie są. Y tak mowiemy: złe ubostwo, a Pan JEZUS błogosławionym go nazywa, gdy mowi: Błogosławieni są ubodzy w duchu, albowiem ich iest Krolestwo Niebieskie, i sam ie sobie obrał, będąc świata całego Panem. Boleści ciała, choroby, złemi nazywamy, a Łazarz na łonie Abrahamowym spoczywaiący, powiada że są dobre, bo mu się zapłatą wiecznych pociech nadgrodziły. Jako ogień złotu nie tylko nie

szko-

ſzkodzi, ale i owſzem czyſtſzym go i drożſzym czyni, tak i choroby, boleści, byle tylko cierpliwie znoſzone były, dobre ſą i wielce nam pożyteczne, bo ſię przez nie uſprawiedliwić i Bogu za grzechy naſze wypłacić możemy. Prześladowania, utrapienia powiadacie że ſą złe, a Jozef Patryarcha Starozakonny mowi: Mnie utrapienia i prześladowania, ktorem cierpiał od właſnych braci moich, ſzczęśliwym i Panem Egiptu uczyniły. Na ſamo wſpomnienie okropne i ſtraſzliwe złe u ludzi ieſt: śmierć ciała, a czy tak ieſt w ſamey rzeczy? Niech powiedzą Swięci Męczennicy, ktorzy z wielką ochotą ſzli na śmierć. Niech powie Paweł S. Doktor Narodow, ktory żądał być rozwiązanym, aby poſzedł do Chryſtuſa. Nie ſą tedy te wſzyſtkie przypadki złe z ſiebie, chyba tylko w mniemaniu ludzkim. Jedno ieſt tylko iſtotnie i prawdziwie złe na świecie, a to ieſt grzech śmiertelny. Co ſię bowiem naybardziey ſprzeciwia Dobroci Nieſkończoney, to ieſt naywiękſze złe, ale grzech ſam tylko ieſt taki, nie maſz bowiem między żadnemi rzeczami takiego ſprzeciwieńſtwa, iakie ieſt między Bogiem a grzechem. Bóg ieſt Dobroć Nieſkończona, grzech (mowi Tomaſz S. Doktor Anielſki) ma złość nieſkończoną. Bóg ieſt niewychwalona Piękność, grzech niewypowiedziana ſzkaradność. Bóg ieſt

celem

celem wszelkiey miłości, grzech iest celem wszelkiey nienawiści. On znosi sprawiedliwość Boską, chcąc aby grzesznika nie karała. Znosi mądrość Boską, chcąc aby o nim nie wiedziała. Znosi nieograniczoność, tego żądaiąc, aby mu przytomna nie była. Znosi wszechmocność, aby się zemścić krzywdy swoiey nad nim nie mogła. Przyznać to musicie, że co iest początkiem wszystkiego złego, i za sobą wszystko złe prowadzi, to iest złe naywiększe, ale sam grzech iest taki: wszystkie nędze i niedostatki, wszystkie choroby i zarazy, wszystkie woyny i niepokoie grzech zrodził. Osądźcieśz, co nad grzech może bydź w złości gorszego? Nie masz nic lepszego, pożądańszego nad Niebo, przeciwnym sposobem: nic strasznieyszego nad piekło, z tym wszystkim, gdyby w Niebie grzech się znalazł, Nieboby nie było Niebem, gdyby znowu w piekle grzechu nie było, piekłoby piekłem nie było, bo grzech piekło usundował.

Jeżeli grzech tak iest zły, uważmyż, iaka bydź musi sprosność iego? Co rozumiecie, gdybyście obaczyli człowieka od stop do głowy skancerowanego, twarz maiącego pełną ropy i wrzodow, oczy wywrocone, nos urznięty, uszy oślim podobne; ah! coby to za obrzydliwa poczwara była? ale co to iest względem duszy, grzechem śmiertelnym zeszpe-

coney? Nie masz tak obmierzłego trupa, nie ma tak iadowitego wrzodu, nie masz w świecie brzydkości i fetoru, do ktoregoby się przyrownać mogła. Grzech tak iest rzecz obmierzła i brzydka, że gdy go Swiętey Katarzynie Seneńskiey, pod nieiakim wyobrażeniem pokazał, mawiać była zwykła: Wołałabym wszystkich czartow widzieć, niżeli ieden grzech śmiertelny. S. Filip Neryusz, gdy stanął przy człowieku w grzechu śmiertelnym będącym, fetoru znieść nie mogł, ktory czuł od niego. S. Antoninus pisze, że Anioł nię zatykał nosa przed scierwem psa zgniłego, zatykał zaś przed pewnym grzesznikiem mimo przechodzącym. Grzechu taka iest sprosność, mowi S. Chryzostom, że gdyby człowiek szpetność grzechu, iaką ma w sobie, mogł przeniknąć, i cielesnemi oczami obaczyć, nigdyby iey znieść nie mogł, takby się go przeląkł, żeby się wolał w ziemi zakopać i ukryć, w wodach utopić, z życiem rozstać, na sztuki rozedrzeć, i uciec od samego siebie, niż na brzydkość duszy swoiey patrzyć. Grzech tak iest brzydki, że na iego pokazanie, trzeba, żeby się słońce, miesiąc i gwiazdy zaćmiły, gdyby ich Wszechmocność Boska nie wspierała. Co żebyście poznali, nie mogę wam tego iaśnieyszym utwierdzić przykładem, iako owych Aniołow, ktorzy zaraz po swym stworzeniu zgrzeszyli. Tylko uważ-

ważcie, iak szczęśliwemi byli z swym Luciferem przed grzechem, iak nieszczęśliwemi po grzechu. Przed grzechem Aniołowie, było to nayzacnieysze Wszechmocnych Rąk Boskich Dzieło. Wlał w nich Bóg wszelaką umieiętność i mądrość, ozdobił ich ślicznemi przymiotami. Cokolwiek piękności, okrasy i darow nadprzyrodzonych Anielska obiąć mogła natura, te wszystkie szczodrobliwość Boska na nich łożyła. Przy stworzeniu samym, tak ich Bóg oświecił, że piękniey nad słońce iaśnieli. Ale, o! nieszczęśliwa odmiano! iak tylko grzechem ciężkim Boga obrazili, i z łaski Boskiey zaraz wypadli, i na samym się dnie piekielnym oparli. Z tak pięknie stworzonych duchow, stali się rogatemi poczwarami, zdarto z nich wszelką ozdobę i piękność, stracili mieysce w niebie, stracili wolność Synow Bożych. Co przedtym Anielską iaśnieli twarzą, teraz iak strászni smocy z piekła wyglądaią. Co przedtym Anielskie wyśpiewywali pienia, to teraz w piekle ryczą biada. Co przedtym nad nich stworzenia pięknieyszego nie było, teraz nic sprośnieyszego, nic obrzydliwszego, nad te piekielne poczwary.

Ale mowmy raczey o skutkach, ktore z grzechu pochodzą. Te są takie, nad ktore nic bydź szkodliwszego człowiekowi nie może. Dwoiakim dobrem Opatrzność Pana Boga naszego każdego

czło-

człowieka ubogacić raczyła. Jedne są dobra natury, drugie łaſki. Otoż gdy człowiek odważa ſię na grzech ciężki śmiertelny, to dwoiakie dobro traci, i ſzkody ſię nabawia nigdy nieopłakaney. Co ſię tycze dobra natury, traci wſzyſtko razem. Traci rozum, bo w ten czas zamiaſt rozumu, bydlęcemi ſię namiętnościami rządzi. Traci pamięć, bo nie pamięta ani na Boga, ani na ſiebie, ani na wieczność, ani na piekło, ani na żadne pogrożki. Traci wolą, bo ſię przez grzech czyni niewolnikiem nałogu, paſſyi i czarta. Traci nawet zdrowie, życie, potomſtwo, fortunę, honor i inne dobra przyrodzone, ktore miał od Boga. Grzech odeymuie zdrowie, iako Antyochowi, odeymuie życie, iako Ananiaſzowi, odeymuie potomſtwo, iako Helemu, odeymuie fortunę, iako Amanowi, odeymuie honor, iako Herodowi. Tak właśnie, iako gdy kto złym prawem trzyma dobra iakie, ſprawiedliwie tracić powinien; tak i grzeſznik przez grzech na to ſobie zaſługuie, aby mu Bóg wſzyſtko to, co dał, odebrał. Y nie tylko ſię to dzieie z wyrokow Boſkich, ale i przyrodzonym ſpoſobem. Przyrodzonym ſpoſobem dzieie ſię, że młody a piiak, zdrowia ſię pozbawia, i prędko życie traci. Lubieżnie wſzeteczny, traci zdrowie; z grzechem zbytkuiący, traci fortunę; łakomiec traci honor i powagę. A chociażby też Bóg, iako

ſię

ſię często trafia, ani zdrowia, ani życia, ani fortuny, ani honoru grzeſzącym nie odbierał, poki ſą w grzechu maią te dobra, iak gdyby nie mieli; maią tak, iak złodziey powroz na ſzyi, na ktorym wiſieć będzie; maią iako umarły koſzulę, w ktorey go pogrzebią; maią iak ryba wędę w gardle, ktora ią zadławi.

Ale nic to nie ieſt ieſzcze względem utraty dobr nadprzyrodzonych, z ktorych grzech człowieka odziera, bo to ſtrata ieſt taka, nad ktorą większa być nie może. Naprzod bowiem grzeſzący, traci łaſkę Boſką poświęcaiącą. Tę łaſkę, ktorey żadne ſtworzenie wyſłużyć nie może, nikt wrocić nie może, nikt w ſzacunku zrownać nie może, procz ſamego Boga. Tę łaſkę, ktorą ſobie nad życie ſwoie ſzacował Pan JEZUS. Tę łaſkę, za ktorą wſzyſtkie ſzczęśliwości i dobra wieczne idą. Tę łaſkę, ktora nas czyni dziedzicàmi Nieba, wſpołdziedzicami JEZUSA Chryſtuſa. Powtore: traci wſzyſtkie cnoty, dobre uczynki, zaſługi nadprzyrodzone, ktorych przez całe życie ſwoie nabywał, bo grzech ieſt iako owa iadowita trucizna, ktora w momencie truie, ieſt iak ow śmiertelny ſztylet, ktory w mgnieniu oka zabiia. Tak iako gdy duſza z ciała wychodzi, ciało trupem ſię ſtaie, i nic do ſprawy życia nie waży. Tak gdy łaſka poświącaiąca z duſzy uſtępuie, ktora ieſt duſzą zaſług, zaſługi

umie-

umieraią, i do otrzymania żywota wiecznego nic a nic nie ważą. Prawda, że zasługi przed grzechem w łasce Pana Boga uczynione, za następuiącą pokutą ożywione bydź mogą, na podobieństwo iaskułek, ktore zimą przymrożone, za następuiącym latem wylatuią, ale te, ktore czyni człowiek w stanie grzechu śmiertelnego, ożywione być nigdy nie mogą. Co bowiem nigdy nie miało życia, zmartwychwstać nie może, ale cnoty i uczynki, gdyby też naylepsze w grzechu śmiertelnym czynione, nie miały życia, bo nie miały łaski, więc przez pokutę wskrzeszonemi bydź nie mogą. Co wam tak obiaśniam. Naprzykład: gdyby człowiek w łasce Pana Boga zostaiący, świątobliwe prowadził życie, i wiele dobrego czynił, martwił się, pościł, iałmużny dawał, a potym wpadł w grzech ciężki śmiertelny, i w onym grzechu trwał rok ieden i drugi, w onym grzechu będący, gdyby więcey sobie ieszcze przyczynił postow, umartwienia ciała, krwawych dyscyplin, włosiennic, to wszystko coby czynił, choćby naylepszego, nicby mu do zbawienia nie pomogło. Gdyby iednak za ow grzech popełniony pokutował, i przez Spowiedź Sakramentalną, łaskę przez grzech utraconą odzyskał, owe pierwsze przed grzechem dobre uczynki iego ożyłyby, i nieiako zmartwychpowstały, ale te, ktore będąc w grzechu czynił, nic

by

by przed Bogiem nie ważyły. Y tać to iest naywiękſza przyczyna, że nas Bóg w prośbach naſzych, w modlitwach naſzych nie wyſłuchiwa. Dziwuiemy ſię często, i myślemy ſobie: co to iest? że w czaſie utrapienia proſiemy Boga, żeby nas pocieſzył, Bóg nie wyſłuchiwa prośb naſzych, i utrapienia nie oddala. Wiecieſz czemu? oto macie przyczynę, ktorą ſam Duch Swięty wyraził: *Eccl.* 15. *Non est ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Nie może bydź żadną miarą przyiemna Bogu modlitwa z uſt grzeſznika, przetoż Bóg na nię uſzy zatula. Tak to ieſt właśnie: iak gdyby kto zabił ſyna Krolewſkiego, i ieſzcze krwią iego ubroczony, ſzedł do Króla, proſząc go o iaką łaſkę, czyby go Król wyſłuchał? Nie tylkoby mu łaſki żadney nie wyświadczył, bo ſię iey ſtał niegodnym, aleby go do więzienia wtrącić, i katom w ręce oddać rozkazał. Tak i nas, iak ma Bóg wyſłuchać, gdy przez grzech w duſzy naſzey zabiwſzy Chryſtuſa, z nieobmytemi ieſzcze ze Krwi iego rękami do niego przychodziemy, i w potrzebach ſię naſzych uciekamy. Wyrzućmy naprzod z ſerca nieprzyiaciela iego, dopiero go przebłagać ſobie możemy.

Na oſtatek nad grzech każdy śmiertelny, nie może nic bydź ſzkodliwſzego, człowiekowi, bo go nabawia wiecznego złego. Błogoſławioną wieczność, w wie-

cznośc nieszczęśliwą; Niebo w piekło zamienia, tak: że człowiek po grzechu, zawsze piekło z sobą nosi, bo ktoregokolwiek czasu, czy w dzień, czy w nocy, czy w domu, czy na ulicy śmierćby go w stanie grzechowym zastała, prostoby go do piekła wprowadziła. Przeto przez miłość was Boga, przez miłość was samych proszę, strzeżcie się grzechu śmiertelnego. Mieycie to w pamięci, co Duch S. mieć każe: (*Eccl. 7. v. 40.*) *In omnibus operibus memorare novissima, & in æternum non peccabis.* Pamiętaycie na smierć, ktora niespodzianie przychodzi. Pamiętaycie na sąd, na ktorym bardzo cięzka sprawa. Pamiętaycie na piekło, z ktorego wybawienia bydź nie może. Mieycie w żywey uwadze i tę Naukę Chrystusową: Na co się przyda człowiekowi, choćby świat cały pozyskał, ieżeli duszę straci. Więc każdego dnia, każdego czasu, ale naybardziey w okazyach i pokusach do grzechu was wiodących. Oświadczaycie się przed Bogiem temi lub podobnemi słowy: Wolę moy Panie w tym momencie życie tracić, niżeli cię obrazić. Obieram sobie raczey piekło bez grzechu, a niżeli grzech bez piekła, bo ty piekło stworzyłeś, a grzech sama złośliwa wola moia sprawuie. Day nam Panie w tym przedsięwzięciu i żyć, i umierać.

NAUKA

NAUKA XVIII.

Z tego Pytania: *Co iest grzech powszedni?* Odpow: *Dobrowolne przestąpienie Przykazania Boskiego albo Kościelnego, w małey rzeczy godne karania doczesnego w Czyscu, albo na tym świecie.*

Że są grzechy iedne większe, drugie mnieysze, iedne: iako ie nazywamy śmiertelne, inne powszednie, wątpić o tym nie możemy, bo to sam Chrystus potwierdził, przyrownywaiąc iedne do balki grubey, drugie do dźbła małego w oku; iedne do wielkich, drugie do małych długow; iedne do śmierci, drugie do rany albo choroby. A iako wedle słow Chrystusowych, ieden bardziey, drugi mniey Pana Boga kochać może, tak też ieden go bardziey, drugi mniey nienawidzieć może; ieden bardziey, drugi mniey grzeszyć może. Pokazuie się to z owey odpowiedzi, ktorą przy męce swoiey dał Chrystus Piłatowi, mowiąc: że większy był grzech żydow, ze złości

i nienawiści grzefzących, niżeli iego, ktory go z boiaźni, refpektem uwiedziony, na śmierć fkazał. Jakoż fam to rozum pokazuie, że Króla i Pana fwego ten bardziey obraża, i na większe karanie zafługuie, kto mu w oczy plunie, albo policzek zada, dopieroż kto go śmiertelnie rani albo zabiia, niżeli ten, ktory czapki przed nim nie zdeymie. Infzy tedy ieft grzech śmiertelny, infzy powfzedni; śmiertelny nazywa fię z tey przyczyny: że śmierć dufzy przynofi, i karę wieczną za fobą pociąga, iako fię o tym w przefzłey nauce mowiło. Powfzedni, przeto fię zowie powfzednim, że lubo śmierci dufzy nie przynofi, ani ią o wieczną zgubę i potępienie nie przyprawia, fzpeci ią iednak i ofłabia, przygafzaiąc w iey fercu ogień miłości Boga.

Grzechy powfzednie dwoiakie fą, i dwoiako fię ich człowiek dopuścić może. Naprzod: chcący, umyślnie, ze złości, albo z fzczerego niedbalftwa. Naprzykład: podaie mi fię okazya do kłamftwa, prożney mowy, obmowifka, bez uięcia iednak fławy bliźniego. Ja kłamię, prożne flowa gadam, czas nadaremnie trawię, z innych fię naśmiewam, i czynię to z uwagą, a lubo mi przychodzi reflexya, że fię to nie godzi, ia to przecię czynię, myśląc fobie: Nie mafzci to tu w tym grzechu wielkiego. Powtore:

re: bydź może grzech powszedni, niechący, z ułomności, z krewkości, porywczości, z zapomnienia i niepostrzeżenia się, bez zupełney uwagi i rozmysłu, o takich tu powszednich grzechach, nie mowię, bo takich i tym podobnych niedoskonałości ustrzedz się nam bez szczegulnego i osobliwszego przywileiu Boskiego, zwłaszcza przez długi czas życia naszego nie można, ale mowię o tych, ktore popełniać zwykliśmy z uwagą, z reflexyą, z nałogu i zwyczaiu, dopieroż ze złości.

Takie grzechy, gdy są w małey iakiey rzeczy, nazywaią się powszedniemi, małemi, nie względem godności i zacności Boga, ktorego przez nie obrażamy, ale względem śmiertelnych, i w porownaniu z niemi co do skutkow, ktore sprawuią, i karania, na ktore zarabiaią. Przeto tak się ich nam strzedz należy, że powinienby człowiek na wszystkie się męki i katownie odważyć, nawet i życie tracić, a niżeli powszednie obrazić Boga. Choćby kto mogł cały świat nawrocić do Wiary, i wszystkich Pogan, Heretykow, Niewiernych pozyskać Bogu, wszystkie Dusze z czyśca, wszystkich potępieńcow z piekła wyprowadzić, dopuściwszy się iednego grzechu powszedniego, naprzykład kłamstwa, tedy i dla tak wielkiego dobra, i tak wielkich pożytkow, tego grzechu czynić nie powinien. Przy-

czyna tego ta: bo bardziey Bóg iednym grzechem chociaż powszednim, zostaie zelżony, niżeli przez wszystkie dobre uczynki uczczony, i dla tego do oglądania chwały swoiey, żadnego nie przypuszcza w grzechu i naymnieyszym będącego, poki się z niego nie oczyści. Tak się grzechem chociaż powszednim brzydzi, iakoby się brzydził oblubieniec swoią oblubienicą wrzodami i sprosnemi krostami po twarzy i całym ciele obsypaną.

Przyczyny, dla ktorych i powszednich grzechow strzedz się mamy, są te: Naprzod dla wielkiego niebespieczeństwa i szkody, ktorą w duszy sprawuią, bo lubo grzech powszedni, iako się rzekło, śmierci duszy nie przynosi, ani iey umarza, ale ią osłabia, i iest iako choroba, a taka, ktora duszę do gorącey służby Boskiey niesposobną czyni. Chryzostom Swięty grzech powszedni przyrownywa do febry, bo iako febra kształt ciału odeymuie, tak grzech powszedni duszy. Jako febra ciało trapi wraz gorącem i zimnem zbytecznym, tak grzech powszedni w duszy, wznieca pożądliwości upały, a oziębłość w pobożności sprawuie. Grzechy powszednie, są iako muchy, ktore kędy padną, splugawią. Są iako trąd, ktory szpeci; są iako łożne, zaraźliwe choroby, ktorym ieżeli się nie w czas zabieży, do śmierci przyprawuią. Są iako klin,

ktory na początku w drzewie małą rozpadlinę czyni, a potym za powtorzeniem uderzenia, na poł go rozdziera. Są iako iskierka do zgrzebia przytkniona, naprzod tleie a potym pali. Są iako sidła, ktore lubo tylko za paznokcie ptaszynę chwytaią, ale ieżeli się z nich prędko nie wywikle, wpada w ręce ptasznika, ktory ią zadławi. Tak i powszednie grzechy, małą nitką człowieka sidlą, ale oczy ćmią, uszy na słyszenie natchnienia Boskiego zatulaią, ręce i nogi wiążą, odeymuią siły, aby prędko odporu pokusom nie dać, a kto tych więzow wcześnie nie potarga, w wieczną go niewolą wprawuią.

Powtore: że powszednie grzechy sposobią i skłaniaią człowieka do śmiertelnych, bo się rożnią od nich, tak tylko, iako się rożni dziecię od męża dorosłego. Jako dziecię i mąż iest człowiekiem, tak grzech powszedni i śmiertelny iest obrazą Boga, iako dziecię nie ma sił takich, iakie ma mąż doskonały, ale ich z laty co raz więcey nabywa, tak i grzech powszedni nie ma takiey mocy, iaką ma śmiertelny, ale do takiey sposobi. S. Tomasz Doktor Anielski (2. *2dæ q.* 68. *Art.* 6. *ad* 7.) rowna grzech śmiertelny do lwa dorosłego, a grzech powszedni do lwięcia młodego. Jako lew dorosły, co tylko w pazury swoie porwie, w momencie rozdziera, młody zaś lewek, luba tego nie może,

że, ale niech mu tylko podrosną pazury, rozerwać potrafi. Tak i grzechy powszednie, mowi ten Swięty Doktor, nie rozrywaiąc one przyiaźni z Bogiem, iako ią rozrywa ow lew srogi, grzech śmiertelny; ale niech im tylko rość w sercu człowiek pozwoli, tak się wzmoc mogą, że go o zgubę przyprawić potrafią.

Ze grzechy powszednie przysposobiaią duszę do ciężkich grzechow, dzieie się to naprzod: *z strony samego człowieka*, ktory gdy się grzechow powszednich nie strzeże, i w nie często wpada, traci przez to boiaźń Boską, za utratą boiaźni Bożey, traci boiaźń grzechu śmiertelnego. Naprzykład: kto często kradnie małe rzeczy, ten powoli traci boiaźń do większey kradzieży, do ktorey żarzy w sobie coraz większą pożądliwość, kto się przysięga, dalibukuie, klnie z porywczości, z złego nałogu, i zwyczaiu, przyidzie do tego, że się będzie przysięgać, kląć, złorzeczyć i ze złości; kto nie ma sobie za grzech, prożne słowa gadać, z innych, czy to rownych sobie, czy wyższych żartować, przyidzie powoli do tego, że on się i na bluźnierstwa, i na potwarzy, i na obmowiska innych odważy. Powtore: *dzieie się to i z strony czarta*, ktory nie iest tak głupi, żeby zaraz do wielkich i szkaradnych iakich grzechow nawodził, pierwey w mnieysze defekta, i powszednie

grze-

grzechy wprawia, a potym w więkſze. Nie zaraz do cudzołoſtwa, boby był ſpłoſzony i odrzucony, ale wprzod do wolnego weyrzenia, potym do poufałości, żarcikow, pokątnych rozmow, a potym i daley. Nie zaraz do zaboyſtwa, ale pierwey do gniewu, do nienawiści, do zemſty pobudza, a gdy to otrzyma, iako wąż ciśnie ſię do ſerca przez te małe ſzpary, iak ſię tam doſtanie, wielki ogień gniewow i zapalczywości wznieca. Naoſtatek: *dzieie ſię to z ſtrony ſamego Pana BOGA*, ktory widząc, że człowiek często powſzednie grzeſzy, wolą iego pogardzaiąc, i odrzucaiąc natchnienia Ducha Nayswiętſzego, ſprawiedliwym ſądem ſwoim, nie odbierać mu ieſzcze łaſki poświęcaiącey, ale też nie dodaie ſkutecznych poſiłkow, umyka żywſzego oświecenia na rozumie, zapalenia woli do dobrego, a zatym co idzie? oto to, czym pogroził podobnie grzeſzącym. Nie ſłuchał lud moy głoſu mego, zaczym puściłem ich według żądzy ſerca ich, poydą za wynalazkami ſwemi. Gdzież poydą? oto od Boga, z grzechu w grzech, a potym na wieczną ſwą zgubę, na przepaść wiekuiſtą, a ſami ſię nie poſtrzegą, iako w nię wpadną. W życiu Swiętey Tereſſy Seraficzney Panny czytamy: Że ona w pewnym zachwyceniu widziała piekło, w ktorym iey pokazano iedno mieyſce prożne, gdy ſię

pyta

pytała, coby to znaczyło? Oznaymiono iey, że to mieysce w piekle dla niey zgotowane było, i tamby się pewnie i nieomylnie była dostała; gdyby była żarcikow niektorych, i proznych rozmow, ktore z pewną osobą miewała, nie poniechała. Ta Swięta Panna wyraźnie powiada, i z tym się oświadcza, że w onych rozmowach nic takowego niebyło, coby cięźkim grzechem bydź sądziła. Patrzcie, iak to i z małey okazyiki, mogło tak wielkie niebespieczeństwo wyniknąć?

Mała iest ognia iskierka, a ieżeli przygaszona nie będzie, wielkie z niey wybuchnąć mogą pożary. Małe są wody kropelki, tych niech się wiele do łodzi naciśnie, onę zatapiaią. Małe iest ziarno gorczyczne, z ktorego potym (iako mowi Pan JEZUS) wielkie drzewo wyrasta. Małe częstokroć obłoczki, wielkie gromy i burze przynoszą. Czy nie tak iest? Niech powiedzą ci, ktorzy w wielkie grzechy zabrnęli, czy nie tak iest? Niech powie własne samychże was doświadczenie? Żaden razem nie staie się z niebożnym, ale z wolna, z grzechu w grzech, od mnieyszego do większego, iako po szczeblach postępuie. Judasz, zarazże on do tey niezbożności przyszedł, że Pana swego, Nauczyciela i Dobrodzieia zdradzieckim po-

cało-

całowaniem w ręce nieprzyiacioł wydał? Nie zaraz. Odważył się wprzod na małe kradzieży, kradł po iednym groszyku z tych, ktore miał sobie powierzone, od iednego postąpił daley, kradł co raz to więcey. Zmogła się zatym chciwość w sercu iego, ta go naraziła na frymarki z Zydami, że z niemi wszedł w targ o Krew niewinną JEZUSA, i onego zaprzedał. Toż się stało, uważa Chryzostom Swięty, i z samemi Zydami. Nie zaraz i oni do tey niezbożności przyszli, żeby Pana Chwały ukrzyżowali. Opanowała ich naprzod prożna chełpliwość, wysokie o sobie rozumienie, ich Przełożeni, to sobie wyperswadowali, że oni tylko sami uczeni, i doskonale wyćwiczeni w prawie i zakonie byli, innemi pogardzali, żadnego nauczyciela słuchać nie chcieli, z czego urosła w nich wielka zazdrość cudzey chwały. A że sława Chrystusa, dla iego życia, cudow, nauki po całey Izraelskiey ziemi, mocno się i głośno rozchodziła, pycha ich znieść tego nie mogła, przeto cokolwiek chwalebnego o Chrystusie usłyszeli; to za krzywdę i uymę sławy swoiey poczytali, gdzie tylko mogli, to go lżyli, szkalowali, szpocili, naukę iego Boską innym chydzili, aż nakoniec na życie iego następować poczęli, i z iedney ku niemu nienawiści, póty się nie uspokoili, póki

go

go na krzyżu między łotry wiszącego nie uyrzeli. Widzicie, iak to wielkie rzeki z małych krynic i potoczkow wypływaią.

Mowciesz iuż i teraz niebaczni ludzie, ktorzy nie tak z ułomności, iako z przewrotności, grzechow się powszednich dopuszczacie. Mowcie: że to fraszki, grzeszki lekkie i małe, ktorych iednym uderzeniem się w piersi, iednym pokropieniem się święconą wodą, pozbyć i zpłokać możecie. Skłamać u wielu, zwłaszcza u młodych, to nic, na próżnowaniu dzień cały strawić, i to nic, zażartować, chociaż nieprzystoynie, byleby uciesznie, i to nic. Powiedzcie mi, czy się przez takie grzechy BOG obraża? Jestci obraza Boska, mowicie, ale nie wielka. Słuchayciesz, cobyście wy mowili o takim synu, ktoryby wprawdzie nie ranił śmiertelnie Oycą swego, ani go zabiiał, ale tylko łżył, znieważał, plwał, policzkował, i iakie tylko mogł, przykrości mu wyrządzał, czybyście go za bezbożnego nie sądzili? Tożsądźcie i o tym, ktory się rozmyślnie i dobrowolnie na grzech powszedni odważa. Grzechy śmiertelne krzyżuią JEZUSA, a powszednie są, iak owe poszyiki, policzki, plwociny, targania, popychania, urągania, ktore przy męce swoiey

iey Chrystus poniosł. Czyż takie wyrządzone Chrystusowi zniewagi, fraszkami u was będą? Nigdy sobie nie mieycie taką rzecz za małą, ktorą się BOG obraża, bo ieżeli małemi przykazaniami pogardzać b dziecie, poydziecie, iak po stopniach, z grzechu w grzech, co raz większy. BOG wam łask swoich umknie, a za umknięciem łask iego, coż następuie? Oto zguba wieczna, ktorey nas uchoway Dobrotliwy Boże. Amen.

NAUKA

NAUKA XIX.

Z tegoż ſamego Pytania: *Co to ieſt grzech powszedni?* Odp: *Dobrowolne przestąpienie Przykazania Boſkiego, albo Kościelnego w małey rzeczy, godne karania doczesnego w Czyscu, albo na tym świecie.*

O dosyć uczynieniu, ktoreśmy BOGU winni za grzechy naſze.

Żebym wam Naukę tę, ktorą przedſięwziąłem o grzechach pierwſzym podziale, to ieſt o śmiertelnym i powſzednim, zakończył, zoſtaie mi ſię mowić o doſyć uczynieniu, ktoreśmy winni ſprawiedliwości Boſkiey za grzechy naſze. Byli bowiem tacy, i ſą po dziś dzień, kacerze i zwodziciele, ktorzy nauczali, że przez żadne uczynki dobre ani ucierpienia, za grzechy naſze doſyć uczynić nie możemy, a zatym (mowią oni) ani nam pożyteczne, ani potrzebne ſą.

Zebyśmy ſię w tym punkcie Wiary S. obiaśnili. Naprzod wiedzieć nam trzeba: że lubo to pewna, iż przez wſzy-

ſtkie

ſtkie utrapienia naſze, i uczynki by nay-
lepſze, nawet, i krwi rozlanie za nay-
mnieyſzy grzech przeciwko nieſkończo-
ney Dobroci Pana Boga popełniony, do-
ſyć uczynić nie możemy. Te iednak
gdy będą z łaſką, i w łaſce Bożey uczy-
nione, oraz złączone z męką i zaſługa-
mi Chryſtuſowemi. Może ſię przez nie
człowiek z kary, ktorą przez grzech za-
ſłużył, Bogu wypłacić. Tak Dawid Bo-
ga proſił, żeby go tu karał, i ſam to
czynił, tak Niniwitowie poſzcząc, i po-
piołem głowy ſwoie poſypuiąc, a o mi-
łoſierdzie do Boga wołaiąc, gniew Bo-
ſki ubłagali. Tak Daniel iałmużną grze-
chy okupować radził, ktora gdyby nie
pomogła, do ich odpuſzczenia byłaby
daremna. Powtore: że każdy grzech,
ſkoro ſię tylko nań dobrowolnie czło-
wiek odważy, pociąga za ſobą winę i
karę. Przez winę, traci łaſkę Boſką po-
święcaiącą, ſtaie ſię ſynem gniewu i za-
tracenia wiecznego. Przez karę zaś
zaſługuie na to, żeby go Bóg poty nie-
ubłaganie karał, pokiby ſię iego ſprawie-
dliwości doſyć nie ſtało. Ta kara za
grzech śmiertelny, przez pokutę nie
zgładzony, ieſt wieczna; za powſzedni
doczeſna, albo na tym, albo na tamtym
świecie w czyſcu. Bywa to, że nam
Bóg odpuſzcza grzechy co do winy,
ale nie odpuſzcza co do kary. Jako ſię
to pokazuię na Dawidzie. Zgrzeſzył
on,

on przeciwko piątemu i szostemu przykazaniu, ale iż za te grzechy żałował, BOG mu ie odpuścił, i o tym go odpuszczeniu przez Natana Proroka upewnił, a przecie mu karania doczesnego nie odpuścił, bo ukarany iest śmiercią syna, i lubo surowo pościł, i modlił się, iednak go od śmierci wyprosić nie mogł. Tak się stało z Moyżeszem i Aaronem, gdy lud wybrany usychał od pragnienia na puszczy, nie maiąc wody, kazał im Pan Bóg wziąść laskę, nią w opokę uderzyć. Oni nie dowierzali mocy Boskiey, mowiąc: Izali z tey skały, z tego kamienia, będziemy wam wodę wyprowadzić mogli? Z ktorey skały, gdy się za dotknieniem owey laski, żywey wody strumienie otworzyły, żałowali za owo niedowiarstwo, odpuścił im także BOG grzech co do winy, ale nie odpuścił co do kary, bo nie doszli do Ziemi oney obiecaney, ani iey oglądali. Tak się właśnie dzieie, iako gdy syn wykroczy przeciwko Oycu, zasługuie sobie na to, żeby go wydziedziczył, i za syna nie znał, ale gdy on uznawszy winę swoię, do nog się Oycowskich rzuca, przeprasza, płacze, prosi, odpuszcza mu onę winę iego, ma go za syna, nie wydziedzicza, ale mu kary nie odpuszcza. Tak i Bóg czyni, gdy po grzechu żałuiemy, żeśmy go iako dobrego Oyca obrazili, gdy się spowiadamy, z mocnym

i nie-

i nieodmiennym postanowieniem poprawy, ow iako w dobroci i miłosierdziu nieprzebrany, winę nam odpuszcza, dziedzictwo wieczne, przez grzech stracone, powraca, ale karę sobie zachowuie, albo tu na tym świecie, albo na tamtym w czyscu po śmierci. Ta kara, ktorą nas tu na tym świecie za grzechy karze, raczeyby się miłosierdziem nazwać powinna, nie karą, bo kogo tu za grzechy karze, po Oycowsku karze, nie tak iakośmy zasłużyli, maiąc wzgląd na słabości nasze. Tak, iako kiedy sami Rodzice karzą dzieci swoie, gdy w czym przewinią, ręka ich lubo karząca, tym samym lżeysza iest, że Rodzicielska.

Karą Pana Boga za grzechy nasze, iest to wszystko, co nam dokucza. Wszystkie nieszczęścia, utrapienia, choroby, kalectwa, głody, powietrza, ognie, woyny, szarańcze, zbytnie susze, nieurodzaie, powodzi, wszystko to karą Pana Boga za grzechy nasze. Karą Pana Boga iest i to, co od ludzi cierpiemy, iako to obmowy, potwarzy, szkody, posądzania, prześladowania, sławy ubliżenia. Pan Bóg w tey mierze tak z nami postępuie, iako lekarz doskonały, ktory nie zawsze sam przez się lekarstwo daie choremu, ale zażywa do tego ręki cudzey, osoby podleyszey, iako to Cyrulikow, Aptekarzow, sług swoich. Tak czyni i Bóg, używa częstokroć stworzenia

nia, iako instrumentu, na ukaranie człowieka za grzechy iego. Tak iako przepuścił Semei na Dawida, żeby mu złorzeczył, ktorego gdy słudzy iego zabić za to chcieli, nie dopuścił im tego czynić Dawid, mowiąc: Nic mu złego nie czyńcie, albowiem Pan kazał mu, żeby mi złorzeczył, a tak grzechy moie przez niego ukarał, nie on to mowi, ale Bóg przez niego.

Uskarżamy się częstokroć, że na nas Bóg rożne utrapienia, dolegliwości dopuszcza. Nie uskarżać się, ale owszem Oycowską Pana Boga rękę całowaćby nam należało, i dziękować mu za to, że nas tu na tym świecie karze. Mowiemy: Nie wiem, za co mnie Bóg karze, nie czuię się do niczego, nikomu nic nie winienem, a taką krzywdę ponosić muszę. Nie wiesz, za co cię Bóg karze? tylko nie pobłażaiąc sobie, roztrząśniy sumnienie, dowiesz się za co. Na obiaśnienie wasze, przytoczę wam tu przykład S. Efrema. Ten chłopięciem ieszcze będąc, wyszedłszy w pole, trafił na owieczkę zabłąkaną, goniąc za nią, ze swawoli i płochości dziecinney, kamieniem ią uderzył i zabił, powracaiąc do domu, natrafił na niewiastę, ktora szukała owey owieczki, ta spotkawszy go, pytała: ieżeliby iey nie widział? odpowiedział Efrem: nie widziałem; i szkodę ubogiey niewieście zrobił, i skłamał.

Słuchay-

Słuchayciesz, iak go BOG za to ukarał: Po kilku lat, posyłaią go Rodzicy do bliskiego Miasta, gdy go noc nadeszła, prosił pasterzow, trzodę w polu pasących, aby go do siebie na noc przyięli, iakoż i przyięli. Gdy wszyscy spali, podeszli wilcy, trzodę częścią rozproszyli, częścią podusili i pożarli. Wstaią rano pasterze, widząc tak znaczną szkodę, wszyscy się na Efrema zmowili, tyś to (mowili) musiał rozpędzić trzodę, tyś musiał mieć zmowę z złodzieiami. Nie wiele myśląc, związali go i zaprowadziwszy do bliskiego miasta, w więzieniu osadzili, gdzie też dwoch więźniow zastał, z ktorych ieden był oskarżony o cudzołostwo, drugi o zaboystwo. Siedzi w owym więzieniu Efrem, płacze, narzeka, mowiąc: nic nie winienem, a cierpieć lubo niewinnie tak srogie więzienie muszę. Po czterdziestu dniach, przychodzi do niego Anioł, i pyta: A ciebie za co tu osadzono? Odpowie: niewinnie, nie znam się do tego, w czym mnie obwiniaią; niewinnie tu siedzisz? rzecze Anioł. A owa owieczka ubogiey białogłowy, od kogo zabita? tyś o tym zapomniał, ale Bóg nie zapomniał. Spytay się i tych dwoch, ktorzy z tobą siedzą, i oni też tak powiedzą, iako i ty, że niewinnie w tym ich więzieniu osadzono; z tym wszystkim sprawiedliwie

wszyscyście trzey do tey wtrąceni kaźni. Gdy Anioł odszedł, wdał się w rozmowę z owemi dwoma wspołwięźniami swoiemi Efrem, pytaiąc się ich, za co wy tu ludzie siedzicie? Odpowie z nich ieden: Mnie oskarżono, iakobym człowieka zabił, a widzi Bóg, nie zabiłem, niewinnie iestem o zaboystwo pomowiony, bo się do tego nie czuię. Odpowie drugi: Mnie udano, iakobym cudzołostwo popełnił, a ia niech idę na sąd Boski, nie znam się do tego, bom nawet ani pomyślił. To słysząc Efrem, mowi do nich: Nie podobna, musieliście wy kiedykolwiek grzechem iakim Boga obrazić? Aż ten, ktory był o zaboystwo oskarżony, powiada: Jać się do tego, w czym mnie oskarżaią, nie czuię, ale sobie przypominam, co się przed lat kilku stało. Gdym szedł z miasta, wraz ze mną dwoch ludzi przez most przechodziło, ci zwadziwszy się z sobą, ieden drugiego z owego mostu w rzekę wtrącił, tak że i utonął, iam ich mogł rozwadzić, nie rozwadziłem, nawet gdy ow zepchnięty tonął, mogłem go ratować, sam wołał na mnie, prosił, abym mu rękę podał, nie ratowałem; to to podobno zaboystwo moie? Rzecze drugi: Y ia też sobie przypominam: Przed dwoma laty, dway bracia rodzeni, prawowali się o dziedzictwo z siostrą, ktorego część na nię przypadała. Tę chcąc wyzuć ze wszystkiego, zadali

zadali iey cudzołostwo, na poparcie potwarzy, namowili mnie, abym świadczył i poprzyfiągł, świadczyłem, poprzyfiągłem, odsądzono ią od wszystkiego, a była niewinna, toć to widzę teraz cudzołostwo moie? Uważcież sobie, z tego przykładu, iak to Bóg sprawiedliwie karze, lubo nie zaraz po grzechu. Rozumiemy częstokroć, gdy się na grzech iaki odważamy, gdy się nam wszystko powodzi, gdy nas ani głowa, ani nawet palec nie zaboli, rozumiemy, że się to nam przepiekło, żeśmy wszelkiey uszli kary, że o tym Pan Bóg zapomniał? Nie zapomniał, nie, przez to nam tylko pokazuie, że iest do karania i zemsty nie skwapliwy, że chce tego, aby się sam człowiek za grzechy swoie karał i przez dobre uczynki iemu się wypłacał, ale gdy tego nie czyni, w ten czas go sam karze. Narzekacie niektorzy, zwłaszcza z białychgłow: Mnie pomowiono o czary, mnie o szkodę, o kradzież, a ia niewinna, do tego się nie czuię; bydź to może, żeście w tym niewinnemi, w czym was pomawiaią, ale przypomnieycie sobie, ieżeliście też kiedy kogo podobnie nie pomowili? otoż za to was Bóg karze. Płaczecie, gdy was szkoda iaka potka, gdy pracę waszą albo złodzieie wykradną, albo ogień spali, albo żołnierz wydrze, i mowicie: nikomu nic nie winieniem, a taką szkodę ponosić muszę;

przypomnieycie so ie, czy wam tylko Bóg wet za wet nie oddaie, za owe uciemiężenia poddańſtwa, za zatrzymane albo nieoddane ieſzcze zaſługi ſłużącym, rzemieślnikom, naiemnikom, za ukrzywdzenie ſierot, za niemiłoſierdzie nad ubogiemi i ratunku waſzego potrzebuiącemi. Utyſkuiecie inni, że was na ięzyki wzięto, że ſławę waſzą oczerniono, zpotwarzono, i mowicie: Co ia komu winien? A wam co był winien bliźni waſz? kiedyście go przed innemi oſławiali, a przez to oſławienie, do dorobku, do ſtanu, do ſłużby przeſzkodzili. To pewna, że Bóg niekiedy przepuſzcza na nas utrapienia, dolegliwości, ucifki, choroby, tym końcem, aby ſprobował cierpliwości naſzey, tak iako przepuścił na Tobiaſza ślepotę, na Joba utratę dobr, i wſzyſtkiey maiętności iego, obſypał go wrzodami od ſtopy do głowy. Częściey iednak dopuſzcza za grzechy naſze, zwłaſzcza za te, za ktore, gdy ſię ſami nie karzemy, on nas ſprawiedliwie karze.

Coż ſobie ztąd za pożytek weźmiemy? Niech ten będzie. Naprzod. Wiemy do ſiebie, żeśmy grzeſzni, Wiemy i o tym, że nadgrodzić krzywdy od nas Bogu uczynione winniśmy. Jeżeli my zadoſyć ſprawiedliwości iego nie uczyniemy z ſiebie, Bóg ią z nas ſobie uczyni. Wiemy do ſiebie, i znamy to, żeśmy grzeſzni. To prawda (iakom iuż na-

mienił)

mienił) że nikt z nas dostateczney i rowney za krzywdę Bogu przez grzech uczynioną, nadgrody uczynić nie może. Dla tego potrzeba było Synowi Boskiemu stać się Człowiekiem, Krew swą wylać do ostatniey kropelki, umrzeć na Krzyżu, dla rowney nadgrody, za przestępstwa nasze, i dosyć uczynienia sprawiedliwości Bogu. Atoli ten nakład Krwi naydroższey Jezusowey, pożyteczny nam nie będzie, ieżeli go sobie stosować nie będziemy, to iest: ieżeli do iego cierpliwości nie przyłożemy cierpliwości naszych. A chociaż te nie maią, ani mieć mogą żadnego porownania, tak do zasług Chrystusowych, iako i do grzechow naszych, iednak do miary przemożności naszey powinny się stosować. To iest: ieżeli oddać nie możemy sprawiedliwości Boskiey tyle, cośmy winni, przynaymniey nam oddać potrzeba to, co możemy. Y to to iest, co Paweł S. Apostoł czynił, i nam czynić każe, żebyśmy dopełniali tego, czego nie dostawało do cierpliwości Chrystusowych. A to iak? Oto takim sposobem, i tak właśnie, iako gdyby ubogi kmieć, winien Krółowi długu sto tysięcy, nie stać go na to, żeby się zupełnie wypłacił, Syn Królewski płaci za niego, kwitować go iednak z długu nie chce, ażby co może, z swey pracy i dorobku swego dołożył. On nie ma więcey, tylko grosz iedem,

przyi-

przyimuie go. Ten grofz, od owego kmiecia dany, żadney nie ma proporcyi, do fta tyfięcy długu, ale kiedy będzie przyięty, do fummy Syna Krolewfkiego, i do niey przyłączony, dług zupełnie ufpokaia. Tak i zafługi nafze, gdy będą z zafługami Chryftufowemi złączone, względem niefkończonego fzacunku, ktory maią z Ofoby Syna Bofkiego, tę maią dzielność, że długi grzechow nafzych okupuią.

Powtore: Bierzmy ten pożytek, że znofić cierpliwie powinniśmy wfzyftkie utrapienia, ktore na nas Bóg zfyła, bo przez to pokazuie nam miłość fwoię, że nas kocha, a my daiemy dowod miłości, że go kochamy. Przeciwności, ktore w tym życiu ponofiemy, wiodą nas do tego, żebyśmy myślili o zbawieniu nafzym. Wfzakże mamy to z doświadczenia, że gdy fię nam wfzyftko według woli i upodobania nafzego dzieie, gdy fię nam fzczęści w zamyflach nafzych, ledwie nam kiedy przyidzie pomyslić o Bogu, niechże przyciśnie utrapienie, dopiero fię do niego uciekamy. Tym śrzodkiem wielu Bóg od złego odwodzi, a prowadzi do dobrego, iako mowi Dawid o fobie: Wrociłem fię do Ciebie Boże w ten czas, gdyś mnie utrapił. Tym fpofobem uwalnia nas od wielu niebefpieczeńftw i okazyi grzechow, w ktorebyśmy wpadli, gdyby było nie poprzedziło utrapienie. Wieluby fortuny

na złe zażyło, przeto ią im Bóg odebrał. Wieluby się było w stworzeniu z grzechem kochało, wieluby było samo zdrowie do grzechu służyło, on przepuścił chorobę, kalectwo, zagradzaiąc tym drogę, ktorą byśmy idąc, duszę zatracili. O! iakeśmy wie... Bogu powinni za te około nas rozporządzenia, gdy nam odbiera to, co nam miłego, ale duszy szkodliwego widzi. O! iakeś dobry Panie, (mawiał Swięty Augustyn) kiedy nas tak karzesz? ktoż się nie podda pod Oycowską rękę twoię?

A nie tylko nam Bog osobliwszą miłość swoię świadczy, gdy nas tu za grzechy karze, ale i my sami daiemy mu naybardziey przez to szczegulney miłości dowody, gdy te ukarania, utrapienia mile i cierpliwie od niego przyimuiemy, bo kto kocha Boga, dla tego, że mu dobrze czyni, kocha go z interessu, i obawiać się potrzeba, żeby bardziey nie kochał dobra doczesnego, ktorym go obdarza, niż dawcę tych dobrodzieystw. Ale kto kocha w ten czas, kiedy go iakim utrapieniem dotyka, ten kocha prawdziwie. Tak: gdy dobrze czyniemy tym, ktorzy nas kochaią, pokazuiemy, że bardziey sobie ich poważamy, niżeli te dobra, ktore dla nich traciemy, lecz gdy chętnie co przykrego dla nich cierpiemy, w ten czas oświadczamy się z prawdziwą i szczerą ku nim miło-

miłością, ponieważ ich nad samych siebie przenosiemy. Mamy wszyscy obowiązek do miłości Boga, ktory nie na tym zawist, żebyśmy usty tylko mowili, Boże kocham Cię, Boże kocham Cię, ale na tym, żebyśmy miłość naszę ku Bogu oświadczali. A kiedyż ią bardziey możemy oświadczyć? iako w ten czas, gdy chociaż nas biczuie, my Oycowską iego rękę całuiemy.

Gdy to czyniemy, utwierdzamy się w nadziei wiecznego szczęścia i błogosławieństwa z Bogiem, ponieważ sam Zbawiciel nas o tym upewnia, że są błogosławieni, ktorzy dla sprawiedliwości utrapienia cierpią. Każde utrapienie od Boga pochodzi, a możnaż to, żeby od nieskończonego dobra, miało przyiść co złego? utrapienie prowadzi nas do Nieba, iakże to mieć za złe, co nam wieczną szczęśliwość sprawuie. Ochotnież tedy to wszystko przyimuiemy, co na nas Bóg dopuszcza, a że on ma nad słabością naszą wyrozumienie, tyle tylko dopuszcza, ile znieść z łaską iego możemy, żebysmy za grzechy nasze, tu raczey Bogu dosyć uczynili, nie na tamtym świecie, gdzie się aż do ostatniego kwartnika wypłacać trzeba. Tacy, ktorzy gdy na nich utrapienie iakie Bóg dopuści, a oni szemrzą, mruczą, bluźnią, przeklinaią, coż wzdy wskoraią? oto to, że gdy dobrowolnie nie chcą, poniewolnie cier-

pieć

pieć muszą, podobni do owego złego łotra, ktorzy z krzyża swego poszedł na potępienie w ten czas, kiedy dobry łotr z swego iak po drabinie do Nieba wstępował.

O! iakobyśmy już wiele do tych czas potrącić sobie mogli długow grzechow naszych, i z nich się sprawiedliwości Boskiey powypłacać, gdybyśmy to, co iuż minęło prożno, co na nas Bóg dopuścił, cierpliwie znosili. Przynaymnieyże teraz oświadczmy się z Augustynem Swiętym, i mowmy: Panie, poddaię się we wszystkim Oycowskiey ręce twoiey, tu mnie raczey karz, tu siecz, tu biczuy, bylebyś mi na wieki przepuścił. Amen.

NAUKA

NAUKA XX.

Z tego Pytania: *Ktore są grzechy przeciwko Duchowi Swiętemu?* Odp: *Te: 1. Rozpacz o zbawieniu. 2. Zbyteczna ufność o tymże zbawieniu. 3. Sprzeciwienie się uznaney prawdzie. 4. Zatwardziałość w grzechach. 5. Zazdrość miłości Braterskiey. 6. Zaniedbanie pokuty aż do śmierci.*

Zaczynamy tę Naukę Katechizmową o grzechach w szczegulności, a naprzod o grzechach przeciwko Duchowi Swiętemu, ktorych liczy się sześć, iako się powiedziało. Ze są grzechy szczegulne przeciwko Duchowi S. o tym wątpić się nie godzi, bo tego sam nas Chrystus nauczył owemi słowy: Ktoby rzekł słowo przeciwko Synowi Człowieczemu, będzie mu odpuszczono, ale ktoby mowił przeciw Duchowi S. nie będzie mu odpuszczono ani na tym, ani na tamtym świecie. Byli tacy, ktorzy nauczali, iż grzech przeciwko Duchowi Swiętemu, iest każdy po Chrzcie grzech, w ktory Chrzescianie wpadaią, wziąwszy Ducha Swię-

Swiętego, i one odrodzenie, ktore z niego iest, ale tego rozumienia Kościoł S. nie przyimuie. Byli i tacy, ktorzy nauczali, iż takiego grzechu Bog odpuścić nie może, co iest wielkie bluźnierstwo, bo lubo go Pan JEZUS nieodpuszczonym zowie, ale nie przeto, aby pokutuiącym szczerze i prawdziwie nie mogł bydź odpuszczony, ale (iako wykładaią Oycowie Swięci Hieronim, Atanazy, Hilary) iż tacy z trudnością i rzadko do pokuty przychodzą, z tey przyczyny: iż łaską Pana Boga gardzą, odmiataią natchnienia i oswiecenia Ducha Nayświętszego. Tak właśnie, iako o tym, ktory wszystkie lekarstwa odmiata, i brać ich nie chce, mowiemy: że iest nieuleczony. Lecz aby się i tacy przyimować od Pana Boga nie mieli, a miłosierdzie im Boskie i pokuta zamkniona była, to się mowić nie godzi, bo nie masz tak złego na świecie człowieka, mowi Augustyn Swięty, o ktorymby się godziło rozpaczać, albo za ktorego nie godziłoby się Pana Boga prosić. Gdyż i Szczepan Swięty za takie bluźnierce na Ducha Swiętego, i mężoboyce swoie Pana Boga prosił, a ieżeli się za nie Pana Boga godzi prosić, toć nie godzi się o nich nadziei tracić. Mogą tedy i tacy dostąpić odpuszczenia grzechow swoich, byleby się przez szczerą pokutę do Boga nawrocili.

Grzech

Grzech tedy przeciwko Duchowi Swiętemu ieſt, gdy kto uwłoczy dobroci Pana Boga, i przeciwko teyże dobroci, rozmyślnie i dobrowolnie grzeſzy. Naprzykład: gdyby kto w ciężkie zabrnąwſzy grzechy, uroił ſobie niepodobieńſtwo, aby ich odpuſzczenia mogł doſtąpić, tak iak ow Kaim, mowiąc ſobie: Większa ieſt nieprawość moia, niż Boſkie miłoſierdzie. Ja iuż zginiony, iuż potępiony, iuż nadziei doſtąpienia zbawienia nie mam. Ten grzech, nie przeto ſię nazywa przeciw Duchowi Swiętemu, iakoby ſię przezeń ſam tylko Duch Swięty obrażał, ale przeto, że ſię dobroci Boſkiey ſprzeciwia, ktorą dobrocią ieſt Duch Nayswiętſzy. Jeſt bowiem obrazą całey Troycy Przenayświętſzey. Jeſt obrazą Oyca Przedwiecznego, do ktorego mowiemy w Pacierzu: Oycze naſz, ktoryś ieſt w Niebie, święć ſię Imie twoie, przyidź Krόleſtwo twoie. Ta modlitwa ieſt poſpolita wſzyſtkim, tak naywiękſzym Swiętym, iako i naywiękſzym grzeſznikom, a ieżeli i tym, toć i naywiękſi grzeſznicy mogą uznawać Oyca Przedwiecznego za Oyca ſwego, mogą ſię ſpodziewać Kroleſtwa Jego, i onego pragnąć, gdy mowią: Przyidź Kroleſtwo twoie. Rozpacz zaś, ſprawuie to w zdaniu grzeſznika, iakoby Oyciec Przedwie-

czny

czny nie był Oycem naszym, iakoby się wyzuł z wnętrzności miłosierdzia, iakoby Krolestwo Niebieskie miał tylko dla siebie, a nam go dać nie chciał. Taż rozpacz obraża cięzko i Syna Boskiego, bo na iakiż koniec Syn Boski stał się Człowiekiem? na iaki koniec Krew wylał? śmierć na Krzyżu poniosł? nie inszy był tego koniec, tylko zbawienie wszystkich ludzi, mianowicie grzeszników, iako sam powiedział: Nie przyszedłem wzywać sprawiedliwych, ale grzeszników. Człowiek zaś rozpaczaiący, tego iest mniemania: Ze Krew i Męka JEZUSOWA, nic mu nie pomoże. Inne grzechy, lubo wielkie, przecież nie odbieraią nadziei Męce JEZUSOWEY, żeby w grzeszniku pożytkować nie miała, bo iest ieszcze nadzieia, że pokutować będzie grzesznik, a tak przez pokutę przystosuie sobie Mękę Chrystusową na zbawienie, ale gdy przystąpi rozpacz, ta odmiata pokutę, bez ktorey żadną miarą nie może bydź odpuszczenie grzechow, i zbawienie, a JEZUS, straciwszy nadzieię pożytku ze Krwi swoiey, z wielkim żalem mowi: Jakiż pożytek ze Krwi moiey, gdy idzie w zepsucie? Rozpacz obraża osobliwie Ducha Nayświętszego, kto bowiem, lubo poznaie prawdę iaką zbawienną, przecież się iey złą swą wolą sprzeciwia, ten grzeszy przeciwko Duchowi S. ale każdy rozpaczaiący tak

grze-

grzeſzy, bo lubo ma rozum wiarą obiaśniony, pokazuie tę prawdę, że BOG nad każdym, by naywiękſzym grzeſznikiem, ſzczerze pokutuiącym, gotow ſię zmiłować, on opacznie ſądzi, że ſię nie zmiłuie. Patrzcie, co iego za wiara o Bogu w Troycy S. iedynym. Oyciec Przedwieczny, ſtworzył człowieka do Nieba, on powiada: że go ſtworzył do piekła. Syn Boſki za wſzyſtkich naydrożſzą Krew wylał, na okup grzechow naſzych, i życie ſwe na Krzyżu położył, on powiada: że Męka Jego mu do zbawienia nie pomoże. Duch Nayświętſzy, każdego człowieka na świat przychodzącego obiaśnia, on powiada: że go w ciemności zoſtawuie, i lubo mu to światło oczy przeraża, on ie zaſłania i mruży, żeby go nie widział, i przekłada ślepotę ſwoię, nad światło rozumu. Coż bardziey obrazić może Troycę Przenayświętſzą?

Rozpacz, ieſt grzechem wſzyſtkich grzechow, bo kto rozpacza, na wſzyſtkie ſię grzechy gotow odważyć, tak iak owi deſperaci mow ć zwykli: Mamli bydź w piekle po pas, niech będę po uſzy. Inne grzechy z tym ſię życiem kończą, i tak: nieczyſty, nie będzie w piekle grzechu nieczyſtego popełniał; piiak, nie będzie ſię w piekle upiiał; złodziey nie będzie w piekle kradł. Grzech rozpaczy, nie tylko w czaſie, ale i w wieczno-

czności, nie tylko na ziemi ale i w piekle trwa, i ponawiać się zawsze będzie, bo wszyscy potępieńcy zawsze rozpaczaią i w tey rozpaczy Boga nienawidzą i bluźnią.

Co gdy tak iest, proszęż was grzesznicy, choćbyście też sumnienie nie wiem iakiemi grzechami obciążone mieli, proszęż was przez Rany Jezusowe, żebyście żadney rozpaczy, nigdy a nigdy w sercu waszym mieysca nie dawali, niech to wam nigdy w myśli nie postanie: Bóg mi nie odpuści grzechow. Bóg mi nie da pomocy do poprawy życia. Bóg mi nie da łaski swoiey. Nie mowcie: Wielkie są grzechy moie, z Kaimem, bo nieporownanie większe iest miłosierdzie Boskie, a niżeli grzechy wszystkich nas ludzi. Tyś popełnił to, przez co powinieneś bydź potępiony, ale Bóg nie utracił tego, przez co możesz bydź zbawiony, Tobie grzech przypadkowy, Bogu miłosierdzie istotne. Nie mow: ależ bo ia nie raz obraził Boga? po tak wielu uczynionych spowiedziach, wielem się razy do grzechu wracał, iakoż mi odpuści? Słuchay: ty mi liczbę grzechow twoich, ktore zrachować można, pokazuiesz; a ia ci pokazuię liczbę nieprzerachowaną miłosierdzia Boskiego. Miey tysiące, a gdyby i miliony grzechow, byleś miał wolą iuż więcey Boga nie obrażać, a za przeszłe żałował, Bóg się nad tobą zmiłuie, bo miłosierdzie

iego

iego ieſt nieprzebrane. Mowiſz: Straſzne ſą Sądy Pana Boga, ktorych ſię lękam dla grzechow moich. Dobrze ieſt lękać ſię, ale nie dobrze rozpaczać, lękać ſię powinien i ſprawiedliwy, iako mowi Dawid Swięty: *Boycie ſię Boga wſzyſcy Swięci iego*, ale grzeſznik by naywiękſzy, rozpaczać nie powinien. Bo ten, ktory nas ſądzić będzie, rozkazał nam ſurowo, abyśmy w nim ufności nie tracili. Gdyby ſię nie chciał, albo nie miał zmiłować, za cożby mieć nadzieię w miłoſierdziu ſwoim rozkazywał? Prawda, że w boiaźni i ze drżeniem, ſtaraćemy ſię powinni o zbawienie naſze, to ieſt: patrząc grzeſznik na grzechy ſwoie i na ſkłonność do grzechu, powinien ſię lękać potępienia, ale oraz powinien ſię uciekać do miłoſierdzia Bożkiego, w ktorym znayduie pociechę i upewnienie o zbawieniu ſwoim. Obiaśniam to ku wyrozumieniu waſzemu podobieńſtwem proſtym wprawdzie, ale tę rzecz, o ktorey mowię, dobrze wyrażaiącym. Wybiega dziecię częſto z izby od Matki ſwoiey, ta poſtrzegłſzy niebeſpieczeńſtwo dziecięcia ſwoiego, żeby kiedy ze ſchodow nie ſpadło, i nie rozbiło ſię, namawia ſłużebną: Jak dziecię z izby wybieży, naſtraſz go dziadem, i mow: Oto tu dziad ſtoi, weźmie cię w torbę, i poydzie z tobą. Tak ſię ſtało: Wybieży ſwawolne i nierozumne dziecko, krzyknie ſłużebna, dziad cię porwie, uciekay. Przeſtraſzone dziecię, wraca ſię nazad, bieży czym prędzey do Matki, chwyta ſię iey za ſuknie, za nogi, płacze, krzyczy:

Dziad

Dziad mnie bierze. Co słysząc Matka, koiąc płacz i boiaźń dziecięcia mowi: Nieboy się, brać cię nie dam, ia cię obronię, dopiero się w boiaźni swey uspakaia, i w płaczu koi. Tak i my sobie postępować powinniśmy: Gdy sobie wspominasz na sądy straszne Pana BOGA, a ułomność swoię i do grzechu skłonność, dobrze czynisz, że się lękasz, ale iak cię tylko ta boiaźń ogarnie, nie postępuy daley, ale czym prędzey uciekay, iako dziecię do matki swoiey, to iest do miłosierdzia Boskiego. Wszakże mowi BOG u Jzaiasza. Choćby matka zapomniała dziecięcia swoiego, ia go nie zapomnę. Uciekay do niego co prędzey, i mow. O to niestateczność moia, O to zdrady szatańskie straszą mnie, iakobym miał zginąć na wieki. Matko nayukochańsza niewyczerpane Miłosierdzie BOGA moiego, w Tobie nadzieia moia, broń mnie. Nie patrzę na to co ia nie mogę, ale w tym myśl zatapiam, co ty możesz. Ty mi przykazuiesz żebym ufność moię, w tobie położył, o toż w Tobie samym nadzieię moię pokładam, a wiem, że nie będę zawstydzony na wieki: Straszą ci mnie ciężkie grzechy moie, ale mnie cieszy nieprzebrane miłosierdzie twoie, ktorego Ty i naywiększym grzesznikom do Ciebie się garnącym, nie umykasz. Cieszą mnie i w nadzieię pokrzepiaią obietnice twoie, wyroki twoie, i przykłady wielu grzesznikow, ktorycheś do łaski przyiął. Niech w piekle rozpaczaią czarci i potępieńcy, bo

ci nadziei mieć żadney nie mogął, że ſię nad niemi zlituieſz, ale ia rozpaczać nie mogę moy Panie, zwłaſzcza gdy patrzę na Ciebie na Krzyżu wiſzącego. Skłoniłeś głowę, abyś mnie do ſiebie przywabił, rozciągnąłeś ręce, na przyięcie moie Nogiś ſobie przykuć pozwolił, abym był pewny, że mi ich nieumkniesz. Na oſtatni a ten naywiękſzy dowod Dobroci twoiey, dałeś ſobie ſerce na wylot przebić, abym widział te otwarte wrota miłoſierdzia twego. Żal mi tego żem cię obrażał. Odpuść mi Nayłaſkawszy Oycze winy moie, mam mocną nadzieię w Miłoſierdziu twoim, Amen.

NAUKA XXI.

Z tego Pytania: *Ktory iest grzech drugi przeciwko Duchowi Swiętemu?* Odp: *Zbyteczna ufność w Miłosierdziu Boskim zbawienia swego.*

Iako rozpacz o zbawieniu, (o ktorey na przeszłey Nauce mowiliśmy) iest grzechem przeciwko Duchowi Swiętemu, bo się sprzeciwia Dobroci Boskiey i nieskończonemu miłosierdziu Boskiemu, a Duch Nayświętszy iest Duchem Dobroci, Duchem miłosierdzia. Tak też i zaufanie zbyteczne w teyże Dobroci Boskiey i Iego miłosierdziu, iest drugim grzechem przeciwko temuż Duchowi Swiętemu. Słyszeliście iako żaden grzesznik by naywiększy, wątpić nie powinien o miłosierdziu Boskim, bo byleby się całym sercem chciał do BOGA nawrocić i pokutować, gotow mu BOG odpuścić grzechy iego. Ten tylko (mowi Augustyn Swięty) mogłby rozpaczać, ktory tyle zgrzeszyć może, ile BOG odpuścić nie może. A że to iest niepodobna, żeby się mogł znaleść taki grzech, albo taka liczba grzechow, ktorychby BOG odpuścić nie mogł, przeto żaden z ludzi grzesznych, rozpaczać o zbawieniu swoim, i wą-

tpić nie powinien, i gdyby się taki desperat znalazł, ciężeyby zgrzeszył rozpaczą, a niżeli wszystkiemi grzechami swemi.

Z kąd się rozpacz w sercu grzesznika rodzi, i z iakich pospolicie przyczyn pochodzi, że się tacy albo wieszaią, albo zabiiaią, albo truią, albo topią, doszedł tego Bernard Swięty, ktory tak mowi: Odważenie się na grzech raz, drugi, trzeci, dziesiąty, i daley, sprawuie nałog. Nałog sprawuie potrzebę nieiaką grzeszenia, potrzeba grzeszenia, sprawuie niepodobieństwo do nie grzeszenia. Niepodobieństwo do niegrzeszenia sprawuie rozpacz. I iak tu iuż zabrnie grzesznik, iak na tym ostatnim szczeblu i stopniu zguby swoiey stanie, maiąc zatwardziałe serce, zaślepiony rozum, nie maiąc względu na dobroć Pana BOGA, ale uważaiąc ciężkość grzechow swoich, a przytym czuiąc ustawiczne zgryzoty sumnienia, sam się nad sobą katem i tyranem staie, bo albo złożony ostatnią chorobą, w tey rozpaczy życie swoie kończy, albo się zabiia. Taki był ow Kaim pierwszy z ludzi desperat, a potym potępieniec, ten zabiwszy brata swego Abla, gdy krew iego niewinnie wylana, o pomstę na niego wołała, nie żałował za owe zaboystwo, nie prosił BOGA o odpuszczenie grzechu swego, ale rozpaczaiąc mowił: Większa iest nieprawość moia, niżeli miłosierdzie BOGA, i w tey rozpaczy zginął. Taki był i ow Judasz zdrayca, ktory zmowiwszy się z żydami na zgubę i zatracenie Zbawiciela i

Nau-

Nauczyciela JEZUSA, gdy go sumnienie o tak straszny grzech strofować poczęło, zamiast pokuty i żalu, że się na taką zbrodnią odważył, wpadł w ostatnią desperacyą, mniemaiąc, że go do łaski swey nie przyimie JEZUS, a JEZUS chciał go koniecznie zbawić. Dawał mu nayprzod łaski poprzedzaiące, dawał Oycowskie upomnienia, nawet i zatraceniem wiecznym groził, dosyć iasnemi słowy. Biada temu człowiekowi przez ktorego Syn człowieczy wydany będzie, przestrzegaiąc go żeby Nauczyciela swego (iako iuż był w umyśle swoim postanowił) nie przedawał, on przedał. Po przedaniu, dawał mu łaski, aby pokutował, on temi łaskami pogardził, i zaczął rozpaczać. W samey nawet rozpaczy, gdy się na drzewie obiesił, cudem Boskim zchyliło się pod nim do ziemi drzewo, że się za owym razem nie zadusił, bo nogami na ziemi stanął, (iako świadczy Theofilactus,) czyliż to nie łaska? Zawiesił się drugi raz powroz ktory sobie na szyię zadziergnął, zerwał się z owym wisielcem, iako pisze Ekumeniusz. Czyż był sobie pomyślić nie powinien? Widzę że BOG zguby moiey nie chce, ale ani pomyślił o tym. Zawiesił się trzeci raz, dopiero obwisł, i w tey rozpaczy nieszczęśliwą wyzionął duszę. Otoż macie przykłady Pisma Swiętego, tak starego iako i nowego Testamentu, z ktorych poznać możecie, do czego to rozpacz przywodzi.

Gdy ia o ciężkości grzechu tego rozpaczy mowię, boię się, żebym pokazuiąc wam szkopuł ieden, o ktory wielu się rozbiło, na drugi was niebespiecznieyszy nie wprowadził, albo żebym się podobnym nie stał owemu, ktory dobywaiąc Zamku iakiego, albo Miasta, nie wymierzywszy dobrze Armat lub z ogromnym hukiem do murow szturmuie, nic im iednak nie szkodzi, bo go kule albo przenoszą, albo niedosięgaią, i tak wszystka iego praca podaremnie ginie. Tak i ia, gdy o rozpaczy mowię, i wszystkich was do ufności w miłosierdziu Boskim zachęcam, obawiam się, żeby kto boiąc się rozpaczy, zbytecznie nie ufał o zbawieniu swoim.

To zbyteczne i nieporządne ufanie, troiakim się sposobem dzieie. Nayprzod: gdy kto w nadzieię miłosierdzia Boskiego grzeszy. Powtore: gdy kto grzeszy w nadzieię spowiedzi. Potrzecie: gdy kto takie sobie uroi mniemanie, że bez własnego starania i przyłożenia się, może bydź zbawionym. Taka ufność, nie ufnością iest, ale iako ią nazywaią prezumpcyą, to iest zuchwałym i głupim iakimsi mniemaniem o BOGU, że choć Go grzesznik obrażać będzie, On iako miłosierny, winien mu odpuscić grzechy, darować urazę.

Nieporządną tą ufnością wykraczaią przeciwko BOGU nayprzod ci, ktorzy zabrnąwszy w grzechy, myślą sobie i mowią: BOG zguby duszy moiey nie chce. Dobry iest, miłosier-

łosierny ieſt, chociaſz Go obrażę, zmiłuie ſię nademną, łatwo mi odpuści, bo gdyby odpuścić nie chciał, nie byłby dobrym, nie byłby miłoſiernym. Tacy ludzie na ſamey Dobroci Boſkiey na ſamym miłoſierdziu Boſkim grzechy ſwoie zaſadzaią. Inne grzechy ſą złym zażywaniem rzeczy ſtworzoney. Piiańſtwo, złym zażywaniem napoiu. Obżarſtwo, złym zażywaniem pokarmu. Łakomſtwo, złym zażywaniem pieniędzy. Nieczyſtość, złym zażywaniem ciała. Grzech w nadzieię miłoſierdzia Boſkiego popełniony, ieſt złym zażywaniem ſamey Dobroci Boſkiey, ſamego miłoſierdzia Boſkiego.

Miłoſierdzia Boſkiego iſtotna właſność ieſt, grzech gładzić, i odpuſzczać go grzeſznikowi, a grzeſznik wywraca ten porządek, i tego chce, aby mu to miłoſierdzie ſłużyło za narzędzie grzechow ſwoich bo z tey ſamey Dobroci Boſkiey, bierze ſobie pochop do grzechow. Tak właśnie, iako bezbożny Syn, maiąc dobrego Oyca, gdyby go lżył, znieważał w tę nadzieię, że dobry ieſt. Sądźcie czyby był godzien odpuſzczenia? Tak i grzeſzący w nadzieię miłoſierdzia Boſkiego, tym ſamym że w tę nadzieię grzeſzy, ſtaie ſię niegodnym miłoſierdzia Iego, bo to ſamo miłoſierdzie Boſkie ktore grzeſznikowi powinno być mocną pobudką do miłości Iego, iemu ieſt pobudką do nienawiści BOGA. Jakże ſobie taki zuchwalec obiecywać może odpuſzczenie grzechow ſwoich? ktory ich nie umnieyſza

ale przyczynia, w tę nadzieię że BOG dobry, że mu będą odpuſzczone.

Są drudzy ktorzy w nadzieię ſpowiedzi grzeſzą i mowią ſobie. Coż z tąd że obrażę BOGA? Alboż nie mam Sakramentu ſpowiedzi? poydę do Kapłana, wyſpowiadam ſię, da mi łatwo rozgrzeſzenie, i tym ſpoſobem grzechy moie zgładzę. Wſzak nie na co innego ten Sakrament uſtanowiony, tylko na zgładzenie grzechow. Mowiſz: że rozgrzeſzenia doſtąpić łatwo. Ah! gdybyś wiedział co to koſztowało JEZUSA rozgrzeſzenie, na ſpowiedzi od Kapłana dane, nigdybyś tego nie mowił. Muſiał ci ſię to JEZUS krwawo pocić, muſiał bydź policzkowany, zeplwany, od ſtop do głowy cięty, cierniem koronowany, muſiał bydź do Krzyża przybity na ktorym życie ſwoie tak drogie położył, żeby nam był to Sakramentalne ziednał rozgrzeszenie, a ty mowiſz: że rozgrzeszenia doſtąpić łatwo. Prawda: że ten Sakrament poſtanowiony dla zgładzenia grzechow naſzych, ale nie tym końcem, żebyśmy w tę nadzieię grzeszyli, lecz tym, ieżeli z krewkości, z ułomności upadniemy, żebyśmy znowu powſtać, i przez zaſługi Chryſtusowe utraconą łaſkę Boſką odzyſkać mogli. Grzeſzyć w tę nadzieię, że ſię wyſpowiadasz, ieſt to tak właśnie, iak gdybyś mowił: Ia ſobie ſkaliczę ręce i nogi, bo ſą doſkonali Cyrulicy, Doktorowie, maią doświadczone plaſtry, ktoremi te rany, ktore ſobie zadam, zagoić potrafią, byłażby to ro-

zu-

zumna mowa? Dopieroż gdybyś nie tylko tak mowił, ale i uczynił. Czyliby cię każdy nie miał za ſzalonego, czyliby ci nie powiedziano: głupcze, alboż to na to lekarze i plaſtry, żebyś ſię umyślnie ranił? Tak właśnie czynią ci, ktorzy w nadzieię ſpowiedzi grzeszą, a do tego czy wiedzieć mogą, że im przyidzie do ſpowiedzi, alboż mało takich było, ktorzy zaraz po popełnionym grzechu nagle poumierali Nie przyſzło im do ſpowiedzi, nie przyſzło do żalu, bo ich nagle śmierć napadła. A daymy to, żeby ſię i ſpowiadali. Iaka ich ſpowiedź będzie? iakie rozgrzeſzenie? raczey ci to świętokradztwo, nie grzechow odpuſzczenie.

Są ieszcze tacy, ktorzyby chcieli doſtąpić zbawienia, ale ſię do niego przyłożyć nie chcą. I to to ieſt trzecie nieporządne a bardzo głupie uſanie. Żądać odpuſzczenia grzechow, a nie chcieć za nie pokutować, żądać łaſki, a do niey ſię nie ſposobić, pragnąć Chwały wieczney, a nie zaſługować na nię, nie chować przykazania, tylko uſać po kacerſku, i rozumieć że doſyć ieſt na ſamey wierze do zbawienia. Tacy ludzie chcą latać bez ſkrzydeł; chcą przebyć morze, bez okrętu i łodzi, chcą widzieć bez oczow, ſłyſzeć bez uſzow, a podobnaſz to? Poſzli oni na owego złego łotra, ktory wiſząc na krzyżu obok przy JEZUSIE, mowił: Jeżeliś ieſt Zbawicielem, zbawże nas, pragnął on zbawienia, ale że nic nie czynił,

i czy-

i czynić nie chciał, coby do zbawienia swego czynić należało, zginął.

Z tego wszystkiego wnieście sobie CC. iako ta zbyteczna i nieporządna ufność niebespieczna. Zdaie się takim że do miłosierdzia Boskiego dążą, a oni dalekiemi są od niego. Zdaie im się, że oni coś zbawiennego myślą, a oni o zbawieniu swoim całe zapominaią, bo przez taką nieporządną ufność, domagaią się od BOGA rzeczy niepodobney. Obiecał BOG w prawdzie każdemu grzesznikowi miłosierdzie swoie, ale pod pewnym zakładem i kondycyą. Ten zakład wyrażony iest w Piśmie Bożym. Nayprzod Ezech: 33 v. 12. *Niezbożność nie zaszkodzi niezbożnemu, ieżeli się do mnie* (mowi BOG) *nawroci*, i na innym mieyscu. *Powiem niezbożnemu umrzesz, i żyć nie będziesz, a on ieżeli pokutować będzie, i grzechow poprzestanie nie umrze, i żyć będzie*. I ten to iest warunek dostąpienia miłosierdzia Boskiego, każdemu grzesznikowi koniecznie potrzebny, żeby go wypełnił. Ale człowiek, gdy się tylko na samo miłosierdzie Boskie ogląda, a sam przykładać się do zbawienia, i warunku wypełnić nie chce, nie chce pokutować, trwa w grzechach, i onych ieszcze przymnaża, iest podobny do owego, ktoryby chciał co widzieć oczy zamrużywszy, chciał wniść do domu, a drzwi do niego otworzyć nie chciał, chciałby nieprzyiaciela pokonać, a z nim się nie chciał potykać. Tak i ci ludzie, ktorzyby radzi chcieli zbawić duszę

swo-

ſwoię, ale ſię ani żadnych śrzodkow do zbawienia chwytać, ani pokutować nie chcą, podobnaſz to, żeby ią zbawili?

Ufaycie wy w miłoſierdziu Boſkim, ale ufaycie zbawiennie i pożytecznie, Mieycie przed oczyma dobroć Boſką, ale oraz i ſprawiedliwość, bo BOG nie tylko ieſt Dobry, ale i ſprawiedliwy, i gdyby tylko miał w ſobie ſamę Dobroć, a ſprawiedliwości nie miał, nie byłby Bogiem. Mieycie ufność i nadzieię, ale przy tym czyńcie to wſzyſtko, co wam do zbawienia pomoc może. Ieżeli ſię z was trafi komu (czego uchoway Boże) wpaść w grzech iaki ciężki śmiertelny. Niech nie wychodzi z domu, poki żalu za grzechy nie uczyni, i mocnym przedſięwzięciem nie poſtanowi, że ſię już więcey do grzechow wracać nie będzie, i ſtrzedz ſię będzie bliſkich do grzechu okazyi. Ieżeli zaś natychmiaſt nie może dla iakiey przeszkody, niech nazaiutrz, niech jako nayprędzey, i nieodwłocznie, uczyni ſpowiedź iak naydokładnieyſzą wſzyſtkich grzechow ſwoich. Tym ſpoſobem zagrodzi drogę do nieporządney ufności, i otwarte znaydzie wrota miłoſierdzia Boſkiego, ktoremi day Boże, żebyśmy wſzyſcy weſzli, do wiekuiſtego żywota, Amen,

NAUKA

NAUKA XXII.

Z tego pytania: *Ktory iest trzeci grzech, przeciwko Duchowi Swiętemu?* Odp: *Sprzeciwianie się uznaney prawdzie.*

Lubo wszystkie grzechy przeciwko Duchowi S. nazywaćby się mogły sprzeciwianiem się uznaney prawdzie, bo wszystkie pochodzą z szczerey złości grzeszącego, nie z niewiadomości a tym samym sprzeciwiaią się dobroci Boskiey, ktorą to dobrocią nieskończoną iest Duch S. Z tym wszystkim iest szczegulny i osobliwy grzech, gdy się kto uznaney iakiey prawdzie, zuchwale, i z iedyney złości sprzeciwia, i lubo ma przekonany rozum, on iednak fałsz za prawdę udaie, i przy owym błędzie swoim uporczywie stoi.

BOG ktory iest istotną i wieczną prawdą, rożnemi drogami, do uznania prawd zwłaszcza wiecznych, człowieka prowadzi. Nayprzod: prowadzi go przez oświecenia na rozumie, przez owe wownętrzne łaski swoie, mocne nathnienia, instynkty, poruszenia woli do dobrego.

I ża-

I żadnego człowieka nie ma, ktoremuby BOG tych łask nie dawał (bo iako mowi Jan S.) on oświeca każdego człowieka na ten świat przychodzącego. Takie łaski daie BOG, nie tylko sprawiedliwym, ale i grzesznym, samym nawet Poganom, żydom, odszczepieńcom, ale ten tylko szczęśliwy, ktory się tych łask Pana BOGA chwyta, i onemi niepogardza. Tak ow Genezyusz Komedyant, ktory przypatrzywszy się obrządkom Krztu Swiętego, żeby był rozśmieszył Dyoklecyana Cesarza, Wielkiego prześladowcę wiary Chrystusowey, i cały Dwor iego. Wyprawił Komedyą udaiąc się że chce Chrześcianinem zostać, i bydź okrzczonym. Tym końcem wyuczył podobnego sobie Kuglarza, iak miał te Ceremonie odprawować, iakie miał słowa nad nim mowić, iak go wodą polewać. Gdy tedy tak dwornie przed owym Cesarzem żarty rożne czyni, i z obrządkow się Chrześciańskich naśmiewa. Iak go tylko ochrzczono, tchnęła go łaska Pana BOGA w Serce, tą oświecony wołać począł: Chrześcianinem iestem, Chrześcianinem iestem. Smiał się niezmiernie z owego kuglarza Cesarz, śmieli się wszyscy, mniemaiąc że żartuie, ale to iuż nie żarty były, bo prawdziwie w Chrystusa uwierzył, Wiarę iego wyznał, i Męczennikiem został. Prosiłże on, o tę łaskę BOGA? nie, Patrzcie; iak szczęśliwy, że się iey chwycił, że nią nie pogardził, sprawiła bowiem w nim tak cudowną odmianę, że z nie-

niewiernego wiernym sługą Chrystusowym, i Swiętym stał się Męczennikiem. Podobne łaski i wam BOG daie, nie wątpcie, żeby wam na nich zchodziło. Wspomnieycie sobie na ow czas, kiedy rozum wasz żywo prawdę iaką Boską poymował. Łaska to Boska, oświecenie to Boskie było. Pomnieycie na ow czas, kiedyście w bliskiey do grzechu byli okazyi, i iuż się nań odważyć mieli, a tu was z nienacka boiazń ogarnęła, że do obrazy Boskiey nie przyszło, było to szczegulne Boskie wewnętrzne nathnienie, ktorym was BOG od złego odwodził, do dobrego prowadził.

Powtore: Prowadzi BOG, do poznania prawdy ludzi, przez rożne niepomyślne przypadki, albo iakie straszne innych przykłady. I tak słyszemy częstokroć, że ten nagle umarł, ten spadł z mostu, i kark złamał, ten w rzece utonął, tego kula zabiła, takich przypadkow często się nasłuchamy, ba i napatrzemy: z czego przychodzi nam nie raz Uwaga; Co temu dziś, tobie iutro trafić się może, radżże wcześnie o Zbawieniu swoim? Ieżeliś iest w stanie grzechu, coż z tobą będzie? ieżeli cię w tym stanie śmierć nagła zaskoczy? Bywa i to, że kto z tresunku na pogrzeb człowieka przyidzie, i pyta się, kto to umarł? powiadaią mu, że to był Człowiek możny, dostatni, miał tyle dobr, maiętności, dochodow, i z tym wszystkim pożegnać się musiał. Z tego przypadkowego widzenia, słyszenia, przychodzi ci reflexya, i uwaga,

ktoż to wie, iak prętko, podobnie toż się z tobą stanie? przystąpi zatym łaska Pana BOGA, tchnie mocno w serce, że szczerze pomyślisz o Zbawieniu duszy twoiey. Tak się stało z Swiętym Franciszkiem Borgiaszem. Ten będąc udzielnym Xiążęciem Gandyi, Wiceregem Katalonii, Margrabią Lombadyi. Gdy był wysłany od Karola V. Cesarza, aby zmarłey żony iego Jzabelli ciało, do Granaty Miasta prowadził i tam do pogrzebu assystował. Gdy przy pochowaniu ciała onego, według zwyczaiu trunę otworzono, piękność oney twarzy, ktorey wdziękami wszystkich celowała, bo ią pospolicie cudem urody nazywano, obrociła się w przebrzydłą maszkarę, z ust przewiiały się węże, z przegniłych oczow snuło się robactwo, fetor nieznośny z owego trupa pochodzący, wszystkich przytomnych raził. Co widząc Borgiasz pomyślał sobie: Tyżeś to Izabello? Tyżeś to, ktoreś wszystkich oczy do siebie wabiła? Tyżeś to? Widzę w tobie, że wszystkie światowe okazałości, iako dym i para, iak bańka na wodzie, lepiey widzę BOGU służyć niżeli światu tak odmiennemu; Przystąpiła łaska Pana BOGA, i tego w sercu Borgiaszowym dokazała, że natychmiast postanowił świat opuścić, wzgardzić temi ktore miał, i ktore go ieszcze czekały honorami, i co postanowił, to i uczynił, obrał sobie Zakonne życie, w Towarzystwie Jezusowym, w ktorym świątobliwie żyiąc, w pokorze ubostwie, zaprzeniu samego siebie, wkrotce po-

śmier-

śmierci, w poczet Swiętych wpiſany. Podobnie ſię ſtało, z Swiętym Brunonem, ktory będąc na pogrzebie, iednego możnego, i wziętego u ludzi człowieka, uſłyſzawſzy z uſt umarłego, wyrok iego wiecznego potępienia, boiaźnią ſądow Boſkich przerażony, poporzuciwſzy świat z wielu innemi na puſtynią poſzedł, gdzie w uſtawicznych oſtrościach, i ſurowościach życia ſwego ſzczęśliwie dokonał. Coż mu do tak świątobliwego życia powodem było? przypadek owi przykład nieſzczęśliwego człowieka. O! iak wielu podobnemi ſposobami, prowadzi BOG do uznania prawdy, do poprawy życia, do odmiany złych obyczaiow; ſami na ſobie muſicie mieć wielorakie doświadczenie.

Potrzecie: prowadzi BOG ludzi do poznania prawdy przez Kazania, ſłuchanie zbawiennych nauk, i ten ieſt poſpolity ſpoſob, ktorego BOG do nawrocenia grzeſznych używa. Powiedziałem że to ieſt ſpoſob poſpolity, bo poſpolicie BOG nie zażywa innego, tylko tego. Sam Zbawiciel wyſyłaiąc na świat ſwoich Swiętych Apoſtołow, naprzod im nauczać kazał, bo ten ieſt naydzielnieyſzy ſpoſob, ciągnienia ludzi do Boga. Iako kiedy chceſz wmowić w kogo, żeby on kochał to, czego nie widzi, ſtawiaſz Obraz iego, natężaſz dowcip, opiſuieſz piękność, mądrość, doſtatki, urodę. Tak i my nigdybyśmy o Dobroci, piękności BOGA naſzego nie wiedzieli, gdyby nam o tym nie powiadano.

W tey

W tey mierze, tak BOG ſobie poſtępuie, iako ow, ktory rzuca ziarno na rolą, aby pożytek przynieſło. Nauki i Słowo Boże, to ziarno, iako mowi Pan JEZUS, *Semen eſt Verbum DEI*, na czyim ſercu, zaſieie to ziarno, ſprawuie swięte chęci, zapalenia woli do dobrego, ſłodzi gorzkości, ułatwia trudności, oświeca rozum, gdy tedy za tym oświeceniem idzie człowiek, zbłądzić nie może, bo idzie drogą, ktora ieſt naypewnieyſza, trzyma ſię tych śrzodkow, ktore ſą nayſkutecznieyſze do zbawienia. Tak ſobie BOG w tey mierze poczyna iako ptaſznik, rzuca ziarno i paſtwę, ſtawia ſieci, aby ptaſzynę zwabił. Tak iako kiedy kto chce, oderwać kamień z opoki, pierwey go ochwieie, dopiero ztrąci. Tak uczynił, z Magdaleną, ſłyſzała ta Niewiaſta, mowiącego i nauczaiącego Chryſtusa, ſłuchała Kazań iego, o piekle, o oſtatnim Sądzie, o Synu marnotrawnym, i pomyśliła ſobie: Co ia za niebaczna, i ſzalona, na tym życie targam, co ſię z życiem zakończy, a o to niedbam, co całą wiecznością mieć trzeba, w tym ſię zatapiam, co z dymem ginie, a oto ſię nie ſtaram, co ſię nigdy nie ſkazi, i nie przeminie. Przyſtąpiła zatym łaſka Pana BOGA, tchnęła mocno w Serce, iużci ona inſza, iuż ięczy, wzdycha, płacze, ſuknie z ſiebie zruca, z rozczochranemi włoſami do nog JEZUSOWYCH leci, i odpuſzczenie wſzyſtkich grzechow odbiera. Tak ſię ſtało, i z owym

 Ma-

Matheuſzem, ten będąc iawnogrzeſznikiem, na pieniądze łakomym, chciwym, cały zatopiony nad ſwemi regeſtrami, expenſami, perceptami, przytym roſkoſzny, delikatny, niedotkliwy, wygod ciała ſzukaiący, iak tylko przyſzedł na naukę JEZUSOWĄ, gdy obaczył z iaką łaſkawością przyimuie grzeſznikow, iuż ci Matheuſz i iak ochwiałe drzewo, z iawnogrzeſznika Apoſtoł, z owego lichwiarza, uboſtwa Chryſtuſowego naśladowca. Podobnie ſię i z wami ſtać może N. M. ani ſię ſami ſpodzieiecie, co przez ſłuchanie Nauk Zbawiennych, łaſka Boſka w ſercach waſzych ſprawić może. My ſłowa Boſkiego opowiadacze, ieſteśmy iako owa nabita ſtrzelba, ktora ogłos i huk czynić może, ale BOG trafia do ſerca, i one przeraża. Słowa naſze, ile naſze na powietrzu giną, i przemiiaią, ale ſłowo Boſkie, ieſt, iak ow młot ogromny, ktory naytwardſze ſerca kruſzy i odmienia.

Iak ſłowo Boſkie ieſt dzielne, ktore ſię wam pod czas Miſsyi Apoſtolſkiey opowiada, ſamiście podobno na ſobie doświadczyli. Wielu ſię was przed tym ſpowiadało, a bydź to może żeście wſzyſtkich grzechow na ſpowiedziach nie wyznawali, bydź to może żeście drudzy one ze wſtydu taili, teraz ſkruſzeni na ſercu, oświeceni łaſką Pana BOGA, a Zbawienną boiaźnią przerażeni, oneście wyznali, niemi ſię zbrzydzili, mocną na daley BOGU poprawę przyrzekli. Coż to ſprawiło? Moc i dzielność ſłowa Bożego. Zadney więc

na

nauki, żadnego Kazania, zwłaszcza gdy do słuchania sposobności wam BOG pozwala, opuszczać nam nie trzeba, bo nie wiemy i wiedzieć nie możemy, do ktorey nam ta łaska przywiązana.

Naostatek do uznania prawdy, prowadzi BOG Heretykow, Odszczepieńcow, żydow, daiąc im oświecenia, wewnętrzne natchnienia, do porzucenia błędow swoich, że o swey wierze powątpiwaią, prawdę Katolickiey Wiary uznaią, ale gdy w niedowiarstwie, i błędach swoich trwaią, lubo przekonani na rozumie, grzeszą przeciwko Duchowi Swiętemu. Day im Boże upamiętanie, aby się Duchowi Swiętemu, Duchowi prawdy nie sprzeciwiali, ale za Tobą, ktory iesteś Drogą, Prawdą, i życiem poszli do żywota wiecznego.

Pożytek z tey Nauki mieymy ten. Abyśmy nigdy wewnętrznemi Pana BOGA łaskami, natchnieniami, ktore nas wiodą, do cnoty do pobożnego Chrześciańskiego życia, nie sprzeciwiali się, ani tego światła nie tłumili, bo iako dla oczow obmyślił BOG światło słoneczne, tak dla duszy naszey, oświecenia, a iako słońce nie oświeci tego, ktory się przed nim kryie, albo drzwi i okna zamknie, żeby go promień iego nie doszedł, tak i łaska Pana BOGA, nic zbawiennego w takiey duszy nie sprawi, gdy będzie pogardzona. Powtore: gdy się nam trafi słyszeć albo widzieć iaki straszny przypadek, nierozumiey-

my, żeby to BOG przepuſzczał, na ukaranie oney tylko oſoby, przez takie przykłady, przeſtrzega, i upomina nas, żebyśmy ſię złego kaili. Takie przykłady ſą iak owe grzmoty, i pioruny, ktore nam ludziom znać daią gromem ſwoim o Wſzechmocności BOGA naſzego. I że nas ukarać, kiedy chce może. Ale coż! kiedy nas to nie przeraża, acz widziemy co ſię z innemi dzieie. Było to że dway zmowiwſzy ſię na obrazę Pana BOGA, gdy w drodze iednego z nich piorun zabił, drugi ſię nieupamiętał, ale poſzedł i obraził BOGA. Było i to: że dwie oſoby ſpolnie grzeſząc, i taraiąc ſię w nieczyſtości, gdy w ſamym aktualnym grzechu, iedno z nich nagłą śmiercią ukarane, drugi porzuciwſzy trupa, poſzedł, do inney oſoby, i namowił ią do wſzetecznych chuci ſwoich. Tacy i tym podobni, ſą w nieſzczęśliwym duſzy ſwoiey ſtanie, bo tak maią zaślepiony rozum, że widząc, nie widzą, ſłyſząc, nie ſłyſzą, i prawdzą ſię na nich owe ſtraſzne ſłowa JEZUSOWE, *ut videntes non videant, & audientes non intelligant.*

Zachoway nas Panie od takiey ślepoty, a te prawdy wieczne, ktore nam obiawiſz, wyryſuy głęboko na ſercach naſzych, żeby nam zawſze w myśli, w pamięci tkwiały, po wſzyſtkie dni życia naſzego, Amen.

NAU-

NAUKA XXIII.

Z te.o Pytania: *Ktory iest grzech czwarty przeciwko Duchowi Swiętemu?*
Odp: *Zatwardziałość w grzechach.*

CO to ieſt zatwardzenie ſerca? Mieliście iuż o tym wzmiankę, częścią w Kazaniach, gdzie rzecz tego wyciągała, częścią w innych naukach. Ale żebyśmy iaśniey ciężkość grzechu tego poznali, w ſzczegulności tu o nim mowić będę. Serca zatwardziałość, ieſt to także grzech przeciwko Duchowi Swiętemu, bo ſię ſprzeciwia iego miłości i Dobroci nieſkończoney. Ieſt zas w ten czas, kiedy kto nie ſłucha i nienawidzi tego, ktory mu dobrze i zbawiennie radzi, i dla uporczywey woli ſwoiey złego poprzeſtać nie chce.

To zatwardzenie i upor, nie pochodzi z tąd, żeby miał BOG zatwardzać ſerce grzesznika, ale ſam grzesznik ſerce ſwoie zatwardza, pogardzaiąc łaſkami Boſkiemi wewnętrznemi Ducha Nayświętszego inſtynktami, przez co wſzyſtkie doſtateczne łaſki, ktore mu BOG daie, nieſkutecznemi ſobie czyni. Prawda to, że do zatwardzenia ſerca

ca nie tylko śię człowiek, ale i BOG przykłada. Człowiek śe zaczyna, a BOG kończy. Człowiek dopuſzczaiąc śię grzechu, a BOG karząc grzech iego. Człowiek ſprzeciwiaiąc śię oświeceniom Boſkim, a BOG umykaiąc światła łaſki ſwoiey. Człowiek nieſprawiedliwie, bezbożnie, złośliwie czyni, gdy ſerce ſwe zatwardza, lecz BOG nader ſprawiedliwie, gdy to zatwardzenie kończy.

Kalwin mowi: że BOG oślepia i zatwardza duſze, ale to ieſt ſtraſzne bluźnierſtwo, i bezbożna mowa; bo BOG niemoże nikogo do złego prowadzić, i owſzem będąc z iſtoty ſwoiey iedyną i nieſkończoną Dobrocią, chce wſzyſtkich ſzczęśliwemi wiecznie uczynić, ale ſam człowiek, i iego zła wola ieſt pierwſzą przyczyną zatwardzenia ſwego. Tak to właśnie: iako Oyciec wyprawuiąc Syna do cudzych Kraiow, wyprawuie go tym końcem, aby on w owych kraiach nabywſzy poloru, i wyuczywſzy śię rożnych ſtanowi ſwoiemu przyzwoitych umieiętności, był mądrym, godnym, zaſzczytem Domu i Familii. Lecz gdyby ow Syn pieniędzy owych ktore wziął od Oyca, zażył na zbytki, ſwawolę, rozpuſty, niewſtydy, i powrocił wierutnym hultaiem, ktoby temu był winień? nie Oyciec, bo on tego nie chciał, i nie tym go końcem do cudzych Kraiow wyſyłał, ale iego własna wola, a bardziey ſwawola. Kto temu winien, że od słońca błoto czernieie, i twardym śię ſtaie, a wosk topnieie, i bieleie, nie słońce,

bo

bo to zarowno oboygu dogrzewa, ale ſama nieſpoſobność ſzpetnego błota, że topnieć, i białości nabrać nie może. Kto temu winien? że rola zorana, zaſiana dobrym ziarnem nie rodzi. Nie ziarno, ale ſama ziemia opoczyſta, i nieurodzayna, że ſię wkorzenić owemu ziarnu nie dopuſzcza. Kto temu winien że ciemno w izbie. Nie ſłońce, bo to oświecać gotowe, ale ten kto okna i drzwi zamyka, zaſtania, żeby tam promień ſłoneczny nie doſzedł. Tak i BOG nie winien człowieka zguby, bo iey nie chce. Nie łaſka winna? bo ieſt doſtateczna, ale ten ktory nią pogardza. Iedno było kazanie Jezuſowe, tak dla Faryzeuſzow, iako i dla Magdaleny, a iak rożny i odmienny ſprawiło ſkutek. Ta poznawſzy ſproſność grzechow ſwoich, boiaźnią ſądow Boſkich przerażona, ięczy, płacze, ſuknie z ſiebie zrzuca, z rozczochranemi włoſami do nog Jezusowych pada, oni iak gdyby do kamienia mowił, nie tylko ſię na ſercu nie kruszą, ale żeby go w ſłowie podchwycić, czuwaią, i iakby na życie iego naſtąpili, myślą. Ah! ktoż temu winien? nie Dobrotliwy JEZUS, bo ten przyszedł na to, żeby grzesznych zbawił, ale właſna ich ślepota, i zatwardzenie ſerca. Jedne były ſłowa Jezusowe, gdy na Krzyżu umierał, ktorych ſłuchali dway Łotrowie, obok przy Nim wiſzący. Ieden ſię nawrocił, drugi nie, ktoż temu winien? ſam ſobie przez ſwą zakamiałość.

Ani

Ani rozumieycie, żeby człowiek i w ten czas gdy ſerce ſwoie zatwardza, tak był od BOGA porzucony, żeby mu żadney łaſki do zbawienia dać nie chiał. Daje mu i w ten czas łaſk ſwoich doſtatecznych obfitość, przez oświecenia na rozumie, wewnętrzne inſtynkta, woli do dobrego wzbudzenia, lecz gdy człowiek przez ſwoie do złego nałogi, brnie co raz to głębiey, grzechow do grzechow przyczynia, wſzyſtkie iego łaſki nieſkutecznemi ſobie czyni. Więc też BOG na ukaranie złości iego, albo mu ſkraca życia, albo dopuſzcza, że ſposobu do pokuty mieć nie będzie. Tak ſobie w tey mierze poſtępuie, iako ow lekarz z chorym iuż zdesperowanym, daie mu lekarſtwa, ktoreby mu pomoc ieſzcze mogły, ale widząc że ich przyiąć nie chce, odmiata ie, i brzydzi ſię niemi, ſłuſznie go porzuca. Oſądźcieſz: kto tu będzie śmierci takiego chorego przyczyną? Nie lekarz? bo ten czynił co z ſiebie, nie lekarſtwa? bo i te gdyby ie był przyiął, mogłyby mu były do zdrowia pomoc, że nie pomogły, ſam zguby ſwoiey przyczyną. Ani też BOG powinien łaſkami ſwoiemi, zwłaszcza ſkutecznemi, tak ſzafować, żeby ie i na niegodnych zlewał. Ieżeli tedy tych łaſk ſwoich umknie, coż ſię ſtanie? Oto, iako żelazo kiedy wyięte będzie z ognia, twardnieie, tak i ſerce grzeſznika, ani ſię żadnym nabożeńſtwem nie miękczy, ani ſię żadnym karaniem nie po-

ſpra-

prawia, i owszem w naywiększych uciskach gorszym się staie, iako mowi Pismo.

Taki był ow Farao Krol Eiptu, o ktorym mamy w Piśmie Bożym. Trzymał on w ciężkiey niewoli lud Izraelski, i uciemiężał go. Zmiłował się BOG nad ludem onym, i postanowił go wybawić z tak ciężkiey niewoli. Posłał więc do niego Moyżesza i Aarona, z tym rozkazem, aby go wypuścił z tey w ktorey go trzymał niewoli, ale on ani mowić sobie o tym nie dał. Kazał BOG wziąść Moyżeszowi laskę w rękę, i przed nogami owego Krola rzucić, ktorą gdy rzucił, w węża się obrociła. To widząc Farao, przyzwał czarownikow, ktorzy także laski swoie gdy rzucili, w smoki się zamieniły, ale laska Moyżeszowa wszystkie owe czarownikow smoki pożarła, tym cudem nię nawrocił się Farao. Przeto kazał BOG Moyżeszowi, aby znowu poszedł do niego, i rzekł mu: BOG Jzraela posłał mnie do ciebie, z tym rozkazem: Wypuść lud Jego, aby Mu ofiarował. Gdy na to nie dbał: Rozkazał BOG Moyżeszowi, aby laską wodę uderzył, i zaraz wszystkie wody w krew się obrociły i wszystkie rzeki Eiptu krwią płyneły, że żaden z Eipcyanow wody pić nie mogł. On kazał sobie z kąd inąd wody przynieść, a upamiętać się nie chciał. Posłał BOG ieszcze Moyżesza do tego Krola w złości zaciętego, aby mu imieniem Jego powiedział; że wola ta iest BOGA Naywyższego. Wypuść

puść lud ſego z niewoli, w ktorey go trzymaſz. Gdy tego nie uczynił, kazał BOG żeby ową laſką wodę znowu uderzył, ſkoro to uczynił, wielka moc żab, ze wſzyſtkich rzek i kałuż wyszło, że ſię od nich odegnać nie mogli. Wſzędzie ich pełno było, po domach, komorach, łożach, nawet i do potraw, ktorych pożywać chcieli, lazły owe żaby. Gdy ſię mu i ludowi iego owe ropuchy naprzykrzyły, przyzwać kazał do ſiebie Moyżeſza i Aarona, prosząc ich żeby ſię modlili do BOGA, aby od niego te plagi odwrocił. Stało ſię, że za ich modlitwą, wſzyſtkie owe żaby wyzdychały; ale gdy ſię od owych żab uwolnił, znowu ſię do ſwego uporu wrocił, i z niewoli owego ludu wypuścić nie chciał. Rzekł BOG do Moyżesza. Podź ieſzcze do Faraona, powiedz mu: Niech wypuści lud moy, aby mi oſiarował. Czego ieżeli nie uczyni, uderz laſką w proch ziemie Eipſkiey, uderzył, za ktorym uderzeniem, wyſzło mnoſtwo wielkie myszy, ktore ſię po całym Eipcie rozbiegły, i wſzyſtkie domy, ſtodoły, ſpikrze napełniły, ale i to zakamiałego ſerca iego nie zmiękczyło. Chciał BOG ieszcze żeby ſię upamiętał, przeto gdy żaby uſtąpiły, myſzy wyginęły, ſpuścił na niego i całe Kroleſtwo iego nieprzeliczoną moc much, ſzarańczy, i innego ziadliwego robactwa, ktore ich kąſało, w dzień i noc pokoiu i odpoczynku nie dało. Gdy od onego uprzykrzonego robactwa odiąć ſię

nie

nie mogł, posłał znowu po Moyżesza i Aarona, aby się za nim do BOGA wstawili, obiecuiąc im, że wszystek lud wypuści z niewoli. Prosił Moyżesz za nim BOGA, i uczynił BOG na prożbę iego, że owe muchy, robactwo w momencie zniknęło, przepadło, pozdychało, i do szczętu wyginęło. Co gdy się stało, on tego co obiecał, nie tylko nie uczynił, ale ieszcze bardziey lud ow uciemiężał, i w ściśleyszey niewoli trzymał, za co go BOG ukarał na bydlętach, że wszystkie iego konie, woły, owce, Wielbłądy wyzdychały, on się i tą karą nie upamiętał. Spuścił BOG potym na niego i na całe Krolestwo straszne gromy, pioruny, błyskawice, spuścił grad z ogniem zmieszany, tak wielki, iaki nigdy przed tym nie był widziany, ktory cokolwiek w polu żyiącego było, wszystko wytłukł, i pozabiiał, ogień wszystko popalił, wiatr wszystkie drzewa połamał, i tym się ow bezbożnik nie upamiętał, bo mowi Pismo Boże: Ociężało serce iego i skamieniało, i nie puścił owego ludu. Ieszcze BOG, chcąc owego zatwardziałego Krola zmiękczyć, i przywieść ku upamiętaniu, kazał się zaćmić słońcu, że cały Eipt takie ciemności ogarneły, iż ieden drugiego przy sobie nie widział, i z mieysca ruszyć się nie mogł, na ktorym stanął, a te ciemnosci tak były zarażaiące, że ktokolwiek ruszył się za prog domu swego, trupem padał; ale i to nie pomogło, trwał w swoim uporze, i ludu owego nie wypu-

szczał.

ſzczał. Gdy go i ta kara Boſka nie zmięk-
czyła, kazał mu BOG powiedzieć: że wſzy-
ſtkie dzieci pierworodne Eipcyanow wygu-
bi, począwszy od Syna iego aż do pierwo-
rodnego niewolnicy. I tak ſię ſtało, bo
teyże nocy wyciął Anioł wſzyſtkie Syny
pierworodne, i pozabiiał, począwszy od ie-
go właſnego Syna, ktory miał bydź naſtęp-
cą Tronu iego. Gdy i to ieszcze nie zmięk-
czyło ſerca iego. Wynalazł BOG inſzy ſpo-
ſob wyprowadzenia owego ludu z niewoli
Eipſkiey. Morze ſię rozſtąpiło, i wolne mu
przeyście uczyniło bo owę wody rozſtąpio-
ne, ſtanęły iako mur, a między niemi śrzod-
kiem po ſuſzy, lud ow przechodził. Wi-
dząc to Farao, ktory z woyſkiem w pogoń
puścił ſię za niemi, aby ich znowu w nie-
wolą zapędził, pokuſił ſię ich tąż ſamą dro-
gą, ktorą oni przechodzili ścigać. Wſzedł
w rozſtąp one morze z całą iazdą ſwoią, ale
w ſamym śrzodku wody go ogarnęły i wſzy-
ſtkie iego wozy potopiły. Zginął i ſam, i
całe woyſko iego, tak że ani noga żadnego
nie uszła. Uważayciesz tu, iak wielu, i iak
rozlicznemi karami przywieść chciał BOG
Krola tego żeby ſię upamiętał, nic to nie
pomogło. Ze zginął i na ciele docześnie, i
na duszy wiecznie, ktoż temu winien? nie
BOG, ale uporczywa wola iego. Patrząc na
takie cuda i widząc że Lud Jzraelſki ſuchą
nogą morze przebywał, powinien był ſobie
pomyślić: Czyni BOG takie cuda dla Jzra-
elczykow, ale dla mnie nie uczyni; nie po-
my-

myślił o tym, lecz ślepo na oczywiste niebespieczeństwo samochcąc naraził się, i w owey swey zakamiałości zginął. Tak pospolicie bywa, gdy człowiek zabrnie głęboko w grzechy i nałogi grzechowe, chociasz go BOG rożnemi sposobami srzodkami prowadzi do tego, żeby się upamiętał, i do Niego przez pokutę nawrocił, chociasz go i na tym świecie karze, rożne nieszczęśliwe na niego przypadki dopuszczaiąc, on się tym nie poprawia, i pospolicie w swey zakamieniałości ginie.

Drugi przykład macie na Absalonie. Ten mimo wyraźne przykazanie, tak przyrodzone, iako i od BOGA podane, powstał przeciwko Oycu swemu Dawidowi, i podniosł przeciw niemu rebellią, ale tak był od woyska Dawidowego porażony, że uciekać musiał. W tey ucieczce zaciekł się z mułem przez gęste dębowe krzewiny, przedzieraiąc się przez owę gęstwinę, zaplątały się włosy iego na gałęziach, że na nich obwisł, a muł na ktorym siedział przebiegł. Patrzcie że ten Absalon mogł się oderwać, bo nie był łańcuchami, ani powrozami skrępowany. Miał wolne ręce, mogł się odciąć, i dobyć miecza ktory miał przy boku swoim. Mogl zawołać żeby go w owym razie i przypadku ratowano, bo sam nie był, było z nim trzech ludzi. Nie przyszło do tego, odiął mu BOG rozum, odiął sposob do ratowania się w przypadku onym, i tak trzema włoczniami przebity od Joaba. Że się

nie dał przywieść do upamiętania, że podniosł broń i rękę na Oyca swego, w onym uporze zginął.

Macie trzeci przykład, o ktorym w życiu Swiętego Franciszka Borgiasza czytamy. Tego przywołano raz do chorego grzesznika, ale srodze w uporze swoim zaciętego, i zakamieniałego, że się nie chciał ani spowiadać, ani nawrocić do BOGA, ani żałować za grzechy swoie. Chcąc ten Swięty duszę iego pozyskać, przekładał mu miłosierdzie Boskie, stawiał przed oczy przykłady Łotra, Magdaleny, i innych grzesznikow, odwodził od rozpaczy, wzbudzał do nadziei, pokazywał zasługi męki Jezusowey, ale darmo, iak gdyby do kamienia mowił. Innego sposobu nie maiąc, udaie się na modlitwę, klęknie przed Ukrzyżowanym JEZUSEM, modli się gorąco za niego, i mowi: Panie zmiłuy się nad tą duszą Krwią Twoią odkupioną. Niech ta Krew, ktorąś dla niey wylał, marnie nie ginie. Wiedz o tym (rzecze mu Pan JEZUS) Fracifszku, że ia nie chcę zguby tey duszy, wroć się ieszcze do grzesznika tego, i upewniey go Imieniem moim, że mu grzechy odpuszczę i do łaski przyimę, byleby się upamiętał. Oto ia sam do niego idę, zastaniesz mnie tam w postaci lekarza, będę miękczyć w raz z tobą to zakamiałe serce. Wstawszy z modlitwy Franciszek, idzie do owego desperata, zastaie przy łożku iego w postaci lekarza samego Chrystusa. Namawiaią do pokuty, i żalu za grzechy, żeby

przy-

przynaymniey westchnął serdecznie do BOGA, łzami się zalał, w piersi się uderzył, i te słowa wymowił: Boże bądź miłościw mnie grzesznemu. Darmo on tego słuchać nie chce, uszy ieszcze zatula. Franciszek Swięty trzymaiąc w ręce Obraz Ukrzyżowanego JEZUSA, rzecze: Weyrzyi grzeszniku na ten Obraz Zbawiciela twego, oto ręce wyciąga ku tobie, na znak, że cię przyiąć do łaski gotowy. Oto nogi zniżył do pocałowania, przy tych nogach Magdalena odpuszczenia grzechow swoich dostąpiła, i ty dostąpić możesz. Oto widzisz, że ma serce otwarte, iako wrota miłosierdzia swego, nie zamknie ich przed tobą. Ah! kogożby te słowa zmiękczyć nie powinny? Ale nie tego desperata, bo wrociwszy oczy i twarz od JEZUSA, to tylko wymowił: Idż mi precz z tym JEZUSEM, nie chcę go. Na te słowa Ukrzyżowany JEZUS w obrazie, ktory trzymał Franciszek, oderwał rękę od Krzyża, i nabrawszy Krwi z boku swego, rzucił na twarz nieszczęśliwego owego desperata, mowiąc: *Niechże ci Krew moia będzie na potępienie*, a on w tym punkcie z wielkim przeklęstwem i bluźnierstwem, nieszczęśliwą wyzionął duszę. Uważcie do czego to zakamiałość serca grzesznika prowadzi.

Ta kara kiedy człowiek serce swoie zatwardza, iest ze wszystkich w tym

ży-

życiu naywiększa. W inszych karaniach swoich BOG się Oycem pokazuie, ale kiedy grzesznika, tym zatwardzeniem karze, iako nieprzyiaciel karze. W innych karaniach swoich BOG chce bydź ubłagany, i dla tego karze, aby się grzesznik upamiętał, i do tego poczuwał, aby sobie BOGA przebłagał. Ale w tym karaniu BOG szuka zemsty swoiey, bo grzesznik nie poczuwa się do Iego przebłagania, ale większy gniew Boski ostrzy, przeciw sobie, i tak w życiu zaczyna nie iako swoie potępienie. Bo grzesznik, kiedy przyidzie do tego stopnia złości swoiey, że serce zatwardzi, taki ani już żałuie za grzechy swoie, ani się żadnym nabożeństwem nie miękczy, ani się poprawia żadnym Boskim ukaraniem. Wszystkie łaski Boskie nieskutecznemi sobie czyni, żadnego upomnienia nie przyimuie, i owszem na tych się gniewa, ktorzy go zbawiennie przestrzegaią. Iuż się taki żadnych niebespieczeństw zbawienia nie lęka, nie wstydzi się grzechow choć nayszromotnieyszych, i owszem bezwstydnie się z nich przed innemi chlubi. Zgoła o nic nie dba, zapomina o BOGU, o duszy, o zbawieniu swoim.

Z tego wszystkiego co się mowiło, wnieście sobie tę prawdę. Ze zawsze kiedy człowiek grzeszy, zle czyni, ale kiedy powraca do grzechu, nierownie

bar-

bardziey duszy swoiey szkodzi, bo tym samym powoli serce swoie zatwardza, bo iuż wstrętu żadnego do grzechu nie ma, i śmiało się nań odważa. Sumnienie ktoie go po pierwszym grzechu strofowało, uż go po drugim, trzecim, dziesiątym powtorzonym strofować przestanie. Przeto zawsze się grzechow, ale naybardziey po pokucie wystrzegaycie. Czas ten ktorego wam Dobroć Boska pozwala, iest czas zbawienia waszego, gdy was BOG przez sług i posłańcow swoich upomina po Oycowsku, i serca wasze przeraża. Więc prosiemy was przez miłość zbawienia waszego. Dziś, gdy te słowa Boskie usłyszycie, nie zatwardzaycież serc waszych, bo za takim zatwardzeniem idzie kara wieczna, i zguba wiekuista, od ktorey zachoway nas, Dobrotliwy Boże.

NAUKA XXIV.

Z tego pytania: *Ktory iest grzech piąty, przeciwko Duchowi Swiętemu.* Odp: *Zazdrość miłości Braterskiey.*

Zazdrość o ktorey teraz mowić poczynam, według Augustyna Swiętego, iest nienawiścią cudzego szczęścia, według S. Damascena. Iest smutek z cudzego dobra, a radość z nieszczęścia bliźniego. Ten grzech także sprzeciwia się Duchowi Swiętemu, i Swiętym Pańskim z Bogiem kroluiącym, bo gdyby w Niebie zazdrość iaka była, nie byliby szczęśliwemi.

Według nauki S. Tomasza Doktora Anielskiego. Zazdrość iest dwoiaka: Iedna, kiedy kto zazdrośei komu tych doczesnych rzeczy. Druga, kiedy kto zazdrości Duchownych i wiecznych. Pierwsza iest, kiedy człowiek smuci się dla tego, że bliźni iego iest naprzykład: urodziwy, zdrowy, ma fortunę, naukę, honor, wziętość u ludzi, że go wszyscy szanuią, poważaią. Druga kiedy człowiek smuci się dla tego, że bliźni iego iest cnotliwy, pobożny, z Bogiem złączony. Pierwsza zazdrość iest zła, ale ta druga,

kiedy kto komu zazdrości dobra Duchownego, iest nierownie gorsza, bo zawiera w sobie złość taką, ktora iest ciężkim grzechem śmiertelnym.

A to z tych przyczyn, naprzod: że inne grzechy mogą mieć iaką przynaymniey pozorną wymowkę, i tak cudzołożnik, albo porubca, może się wymawiać krewkością, ułomnością, pokusami. Ten ktory kradnie, mogłby mowić: musiałem się na to odważyć z niedostatku i ubostwa mego, i że mnie potrzeba do tego przycisnęła, zaboyca może się składać pierwszym impetem, passyami, popędliwością, ale pytamy się zazdrosnego, czemu ty zazdrościsz bliźniemu? żadney wymowki mieć nie może, przyznać to choćby nie rad musi, bobym chciał, żeby mnie tylko samemu dobrze było, mnie tylko się samemu szczęściło, i powodziło, a inni, żeby poniszczeli, pokapieli; możesze bydź większa złość, iako zazdrosnego?

Powtore: że zazdrosny człowiek przez to samo że iest zazdrosnym, wiele ciężkich grzechow popełnia; iest pysznym: bo nigdy zazdrość bez pychy nie iest, taki chciałby się nad innych wynosić, i gdy widzi kogo nad siebie w szczęściu wyższego, cierpieć go nie może. Zawzięty iest łakomym, bo radby wszystko sam pochłonął, pożarł, zagarnął. Iest gniewliwy: bo na bliźniego prostym okiem iako Saul na Dawida patrzyć nie może: iest zawziętym na życie ludzkie, i nieubłaganym, bo z kąd nayczęściey pochodzą; owe

poiedynki, zaboystwa, trucizny, ieżeli nie z zazdrości, iako widziemy na owych zaletnikach, gdy im o iednę wilczycę chodzi. Iest wydziercą cudzey pracy, fortuny, bo czegoż zazdrośni ludzie nie czynią, aby bliźniego w niwecz obrocili. Niech widzą, że ten, albo ow przyszedł do chleba, do fortuny, zaraz kluczki na niego szukaią, sąsiadow namawiaią, w kłotnie, w prawne procesa wdaią, podatkami obciążaią, a tak z maiętnego uczyniwszy ubogim, gdyby to diabli na kępie (tak ich nazywa Chryzostom Swięty) chychoczą się i śmieią, że się zazdrosnym ich umysłom dobrze powiodło, i że czego chcieli dokazali.

Uważa Cypryan Swięty, że cokolwiek było kiedy Herezyi, odszczepieństwa od Kościoła Bożego, te wszystkie zazdrość wprowadziła. Pominąwszy inne dawnieysze, chcesz wiedzieć z kąd się wzięła Luterya? z zazdrości nayprzod swoy początek wzięła. Gdy bowiem Leo X. Papież, Zakonowi Kaznodzieyskiemu Iubileusz ogłaszać w Niemieckim Państwie kazał, pominąwszy Lutra, w innym Zakonie Theologii Doktora, i Kaznodzieię, gniewem na Papieża i zazdrością ku tym Zakonnikom zapalony Luter. Iuż na Kazaniach Papieża szpocić, iuż w pismach Wiarę S. szczepać, iuż błędy dawno potępione wskrzeszać, i protekcyi złych Panow szukać postanowił. O! co za ruiny i szkody w duszach ta przeklęta Lutra zazdrość poczyniła, pominąwszy krwawe i długie woyny, ktore z tąd po rożnych Krolestwach nastąpiły,

pomi-

pominąwszy mordy Chrześcian, Kościołow ſpuſtoszenia, Swiętych Sakramentow obelgi, i ſprofanowania z żalem dotąd patrzemy na to, że w tych błędach tak wiele duſz ginie, że ta zaraza piekielna nie uſtaie, ktorą iednego Mnicha zazdrość wprowadziła.

Zazdrość ieſt takim grzechem, że na niego lekarſtwa nie maſz, na inne grzechy ſą środki i ſposoby, od ktorychby ſię powściągnąć można, zazdroſnemu żadne środki, i ſposoby nie pomogą. Kto ſkłonny do grzechu, przeciwko ſzoſtemu Przykazaniu, może przez poſty i umartwienie ciała, od niego ſię utrzymać, kto nawykł do piiaństwa, może przez wſtrzemięźliwość odwyknąć od niego, kto do kradżieży, może ſię iąć pracy, rzemiesła, godziwego handlu, zarobku, i ſwoią ſię pracą żywić, ale kto zazdrosny, tego grzech ieſt nie uleczony. Nie bez przyczyny Salomon zazdrość, nazwał ropą zamkniętą w kościach: *Putredo oſsium invidia;* iako bowiem otok z kości trudno wywabić, tak zazdrość z ſerca ieszcze trudniey wyprowadzić, zazdrość ieſt to rana wewnętrzna, bardzo ią ciężko zagoić, przydaie Chryzoſtom Swięty, że iadowitą iaſzczurkę, może kto prędzey z wnętrzności wyprowadzić, niżeli zazdrość poſkromić.

Uważaycie proſzę, do czego wielu, ta ślepa zazdrości namiętność przyprowadziła. Czytamy o Kaligule Ceſarzu, iż Brata ſwego rodzonego, za to zabić kazał, iż miał pięknieysze włosy. Mamy o pewnym zawzię-

tym, i zadrosnym Kawalerze, że będąc w kompanii, z swoim riwalem, a nie mogąc się inaczey zemścić, pchnął się puginałem, zabił siebie, żeby i iego za sobą stoiącego zabił. Inny wziął z umysłu w usta swoie truciznę, odważył samego siebie otruć, żeby otruł, i drugiego. Czytamy w Historyach że pewny Krol Sycylijski, miał dwoch w Woysku swoich Kawalerow, ktorzy mu się w rycerskich czynnościach, bardzo dobrze popisali, ale ieden z nich był bardzo łakomy, drugi bardzo zazdrosny. Chcąc z nich sobie uciechę zrobić, przywołać obydwoch na Pałac do siebie kazał, i rzekł do nich. Wiecie po com was przywołał? oto po to, że chcę nadgrodzić zasługi wasze; niechże tedy ieden z was obierze sobie, iaką chce nadgrodę, a zaraz dana mu będzie, drugiemu zaś każę dać tyle dwoie. Zamilkli obydwa na to, łakomy nie chciał obierać, bo się bał, aby drugi nad niego więcey nie wziął, zadrosny nie chciał, bo się bał, aby mniey nie wziął. Przymusił Krol zazdrosnego, żeby on obierał, i powiedział, iakiey chce nadgrody? Cóż on obrał sobie? słuchaycie: O to pokłoniwszy się Krolowi rzecze, Nayiaśnieyszy Panie, poniewasz wola Twoia iest abym ia odbierał, a moy kolega wziął tyle dwoie, tego co ia obiorę, w nadgrodę zasług swoich, ia nic więcey nie chcę, tylko aby mi iedno oko wyłupiono, a on kiedy ma brać tyle dwoie, niechże mu obiedwie oczy wyłupią. Rozśmiał się Krol, kazał zazdrosnemu oko wyłupić, a łakome-

komego wolno puścił i udarowáł. Patrzcie do czego to zazdrość prowadzi, lubo nigdy zazdrosnemu na dobre nie wychodzi. Co pomogła zazdrość Braciom Iozefa Patryarchy, że go Oyciec bardziey kochał, niżeli ich, że mu ozdobnieysze sukienki sprawiał, zazdrościli mu tego, przegryzali, prześladowali iak mogli, zabić go nawet z owey zazdrości przedsięwzięli, a gdy przecie do zaboystwa nie przyszło, w suchą go studnią wrzucili, a potym Izmaelitom w niewolą zaprzedali. Cóż przez to wskorali? nic, bo za pomocą Boską Jozef został Panem Egiptu, a oni potym nie iako Bratu, ale iako Panu kłaniać się musieli. Co pomogło Ezawemu, że zazdrościł Iakubowi błogosławieństwa Oycowskiego? nic, bo Iakuba BOG błogosławił, i całe potomstwo iego, Ezawa od siebie odrzucił. Co pomogło Amanowi, że Mardocheuszowi żydowinowi, zazdrościł łaski Pańskiey? szubienicę dla niego wystawił, a on sam na niey był powieszony. Weście Historye Cesarzow, tak Wschodnich iako i Zachodnich, więcey z nich takich było, ktorych zazdrość zgubiła, niżeli ktorych śmierć przyrodzona z tego świata zabrała. I wiekow naszych, o podobne nie trudno przykłady. Iedni przez czarostwa kaleczeią, inni przez zadane trucizny, inni przez poiedynki, przez zdrady i zasadzki giną. A chociasz wielu iest zazdrosnych, ktorzy tego nie czynią, bo nie mogą, gdyby iednak mogli pewnieby czynili.

Wiel-

Wielka iest złość zazdrości, gdy kto komu zawiści dobra doczesnego, ale nie rownie większa, gdy kto zazdrości dobra duszego, dobra duchownego. Będzie owo człowiek cnotliwy, sprawiedliwy, uczęszcza do Kościoła, na Kazania, Missye, często się Spowiada i Kommunikuie, zazdrosny cierpieć tego nie może, przeto go przed drugiemi chydzi, wyśmiewa, nazywa go świętoszkiem, nabożniczkiem, Faryzeuszem, i gdzie może, sławę iego szarpie, z tey tylko przyczyny, że mu się w nim cnoty, i dary łaski Pana BOGA, nie podobaią. Tacy byli owi Faryzeuszowie, ktorzy wszystkie sprawy Pana Jezusowe Nayświętsze łżyli, szpocili, szkalowali. Patrząc na iego miłosierdzie, że w Sabath chorych leczył, mowili: że nie iest to Człowiek z BOGA, ktory święta nie zachowuie. Patrząc że z miłości przyimował grzesznikow, mowili, że ma z niemi społeczeństwo. Patrząc na wielkie Cuda iego, ktore czynił, mowili: że te dziwy nie mocą Boską czyni, ale mocą Bełzebuba czarta. I gdy go zgubić, zamordować postanowili, zazdrość im do tego powodem była, iako tego dostrzegł Piłat, bo to sam wyznał: *Sciebat, quia per invidiam tradidissent eum.* Zgoła nic w człowieku nie masz dobrego, czegoby zazdrosne oko złym nie uczyniło. Bo zazdrosny iest iako sęp, ktory gdy przelatuie przez pola, i ogrody, gdzie są wonne kwiaty, ani weyzrzy na nie, bo ich woni ścierpieć nie może, a gdzie ścierw iaki przebrzydły leży, tam się bawi.

bawi i zastanawia. Tak i zazdrosny człowiek, na cnoty, i chwalebne postępki bliźniego nie rad patrzy, i brzydzi się niemi, to chwali co nagannego, a to gani, co chwalebnego. Zazdrosny, iest iak ow paiąk, ktory z wouney roży trucizne bierze, i onym się miłym zapachem truie, lubo z niey pszczołka miod i słodycz zbiera.

Tych ktorzy zazdroszczą dobra Duchownego bliźniemu, bardziey BOG karze, niżeli tych, ktorzy zaiszczą dobra doczesnego. Macie tedy przykład na Kaimie i Romulusie pierwszym Rzymu Fundatorze. Tak Kaim zabił Abla brata swego, iako Romulus Rema także brata swego. Rzecz dziwna, że Kaim za to bratoboystwo od BOGA skarany, i od Lamecha zabity. A ten był bez kary, bo i swoią śmiercią umarł, i Państwo Rzymskie założył. Grzech był tak Kaima, iako i Romulusa rowny, a nie rowna kara. Chceciesz wiedzieć czemu? O to temu, że Kaim zazdrościł Ablowi bratu swemu szczęścia Duchownego, że Abla ofiary BOG przyimował, a iego nie, przeto go zabił. Zaś Romulus zazdrościł Remusowi szczęścia doczesnego, żeby był sam panował, z tey go tylko przyczyny z świata zgładził, i lubo wieczney nie uszedł kary, ale doczeźnie nie był za to karany, Kaima zaś i doczeźnie i wiecznie.

Acz powiedziałem że na ten grzech zazdrości lekarstwa nie ma, podàm ia wam iednak niektore sposoby, żebyśmy sobię tę pamiętność ochydzili. Nayprzod: gdyby człowiek pamiętał na to, na co iest stworzony, to iest, aby z Bogiem wiecznie krolował, i że te dobra doczesne z dymem giną i przemiiaią, nie zazdrościłby nikomu. Wszakże Krol nie zazdrości chłopu, że dobrze orze, Teolog nie zazdrości Szewcowi, że dobrze boty szyie, bo względem Krolewskiey godności rola, względem powagi Teologiczney Szewska sztuka, iest podła. Tak ieżeli Chrześcianin poznawać będzie czym iest, i do iakiego stworzony końca, kontent będzie z szczęścia swego, i nikomu zazdrościć nie będzie tego doczesnego dobrego mienia, o co się tylko starać będzie, żeby iemu samemu dobrze wiecznie było.

Powtore: Gdyby człowiek to sobie uważył, że cokolwiek między ludźmi około zdrowia, życia, fortuny, dzieie się, wszystko się dzieie z szczegulnego rozporządzenia mądrości Boskiey. Iednemu BOG daie wiele, drugiemu mało, trzeciemu ieszcze mniey, bo wie, co każdemu potrzeba do zbawienia iego. Widzi to BOG, i widział od wiekow, że gdyby ten ktory teraz nic nie ma, miał fortunę, nie byłby zbawionym. Przeciwnym sposobem: gdyby ten, krory teraz ma fortunę, żył w u-

bostwie, byłby potępiony, gdyby to sobie wziął na uwagę człowiek wiarą Swiętą oświecony, niepodobna żeby miał czego komu zazdrościć, i owszem myślby swoię podniosł do BOGA, i mowiłby: Dziękuię Ci Boże że innym błogosławisz, a mnie martwisz, bo widzisz, że im tak, a mnie tak potrzeba do zbawienia, niech się dzieie wola Twoia.

Potrzecie: Gdyby człowiek na to pamiętał, że wszyscy ktorzy żyiemy Chrześcianie, iesteśmy członkami mistycznego Chrystusowego Ciała, zazdrościć nie będzie. Iako bowiem w tym Ciele fizycznym, żaden członek drugiemu nie zazdrosci, oko iedno nie zazdrości drugiemu, że obydwa widzą, ucho drugiemu, że oba słyszą, iedna ręka i noga, drugiey nie zazdrości, ale obiedwie robią, chodzą. A gdy ieden członek zachoruie, inne się z tego nie cieszą, ale się ratuią, i wraz z boleiącym boleią. Tak między nami Chrześcianami, bydź powinno, nie zazdrośćmy nikomu, życzmy sobie dobrze, kochaymy się spolnie doczesnie, żebyśmy się w Niebie kochali wiecznie, bo tam zazdrości nie masz.

NAUKA

NAUKA XXV.

Z tego pytania: Ktory iest grzech szosty, przeciwko Duchowi Swiętemu. Odpo: *Zaniedbanie pokuty aż do śmierci.*

Ostatni grzech przeciwko Duchowi Swiętemu, iest zaniedbanie czynienia pokuty, aż do śmierci, ten grzech pospolicie rodzi prezumpcya, to iest nieporządne ufanie w miłosierdziu Boskim, gdy człowiek acz ma czas do pokuty, czynić iey nie chce, gdy BOG chce, ale w ten czas, kiedy mu się podoba, uroiwszy sobie to głupie mniemanie, że i w ostatnim życia zgonie znaydzie Boskie miłosierdzie, i dostąpi grzechow swoich odpuszczenia, w iakie się przeto niebespieczeństwo zguby wieczney podaie, obaczmy.

Nie masz nic niebespiecznieyszego dla grzesznika, iako dzień ostatni życia iego, bo co to iest dzień śmierci? iest dzień bolow na ciele, i na duszy nieznośnych, na ciele, dla sił osłabionych, mdłości, gorączki, konwulsyi, na duszy, dla grzechow, i złego sumnienia. W on

czas

czas dufza ieſt zewſząd uciśniona, iak owe miaſto na oſtatnią zgubę od nieprzyiaciela obleżone. Dzień śmierci ieſt dzień boiaźni i trwogi, gdy ſobie chory żywo wyſtawi na umyśle, śmierć nad karkiem iuż ſtoiącą, po śmierci ſąd naſtępuiący, a ten nieuchronny, bo gdy wzrok ćmić mu ſię będzie, gdy zamykać ſię będą, oczy ciała, otwierać ſię będą oczy duſzy iego, co przedtym zdaleka patrzył, zbliſka iuż na ten czas poglądać będzie, na owę wieczność, ktora po śmierci naſtępuie. Dzień śmierci ieſt to dzień potyczki z mocami piekielnemi, ktore w on czas na konaiącego, wſzyſtkie ſiły wywierać będą. Dzień śmierci, ieſt dzień generalnego rachunku z Bogiem, bo ſię w ten czas ſprawić trzeba, z tego wſzyſtkiego, co ſię przez całe życie myśliło, mowiło, czyniło. Rozum mowić mu będzie: źle ſię żyło, umierać trzeba, iak że ſię grzeſzniku po złym życiu przepędzonym ſzczęśliwey śmierci ſpodziewać możesz? Pamięć przypominać mu będzie czas marnie ſtracony, okazye do dobrego zaniedbane łaſki Boſkie odrzucone. Wola do złego wzwyczaiona, podobnaż to żeby ſię w ten czas łaſki Boſkiey chwyciła, ktora ią ſobie zawſze nieſkuteczną czyniła.

Cała przyczyna tych nayzuchwalſzych ludzi, ktorzy pokutę odkładaią, na oſtatnią śmierci godzinę, ieſt ta. Mowią

wią oni: Do zbawienney pokuty według Theologow, dosyć na tym, byle człowiek bliski śmierci, iuż mowić nie mogący, przytomnemu Kapłanowi dał znak żalu, i Sakramentalne od niego odebrał rozgrzęszenie, a gdy tak łacna pokuta, czemuż iey odłożyć nie mamy, na godzinę śmierci? Do pokuty zbawienney dosyć iest (mowisz) dać znak żalu w godzinę śmierci. Pozwalam dla tego, gdy się trafi Kapłanowi, bydź zawołanym do chorego, ktory iuż mowę zamknął, i spodziewać się nie może, w ten czas podaie mu Pana JEZUSA ukrzyżowanego mowiąc: *Sciśniey ten Krzyż albo weyrzey na Zbawiciela twego, a przez to day mi znak że za wszystkie całego życia twego grzechy żałuiesz, iedynie dla dobroci Boskiey obrażoney, i masz wolą że więcey nigdy BOGA nie obrazisz, choćby ci łoskawość iego dłuższego pozwalała życia*, gdy to uczyni chory, w ten czas Kapłan, mocą Chrystusową, odpuszcza mu grzechy iego, przez te słowa. *Ja ciebie rozgrzeszam*. Pozwalam na to, ale oraz chcę was mieć przestrzeżonych, że nie na samym danym znaku, ani na samych słowach Kapłańskich, prawdziwa zależy pokuta, ale potrzeba ieszcze skruszonego serca, i niezmyślonego przedsięwzięcia poprawy, ieżeli tego nie będzie choćby tysiąc razy chory Krzyż całował, choćby tysiąc razy dawał mu Kapłan rozgrzeszenie, prawey pokuty nie masz.

Day-

Daymy to, żeby ſię taki człowiek nawet ſpoſobnym znalazł do pokuty, w oſtatnią śmierci godzinę, przydaſz że ſię to na co? Do ważności pokuty, tego koniecznie trzeba, żeby z wolney, i ochotney woli, z miłości Boga, nie z przymuſu, nie z boiaźni kary pochodziła. A możemyż beſpiecznie ſądzić o pokucie przy śmierci, że ieſt bez przymuſu, że nie z boiaźni kary, nie zboiaźni utraty doczeſnego życia tego, gdy kto o niey za zdrowia nie myślił? Ale ieſzcze i na to pozwolmy, lubo wierzyć trudno, żeby taka pokuta iakożkolwiek z ſtrony umieraiącego uyść mogła, lecz o to ſię pytaymy czy ią BOG przyimie. Jeżeliśmy winni całym życiem Panu Bogu ſłużyć, że nas od wiekow ukochał, że nam wieczną w Niebie zgotował nadgrodę. Sprawiedliważ to? w ten czas chcieć żyć BOGU zaczynać, gdy iuż konać trzeba. Wiek kwitnący czartu zgniłki wieku zgrzybiałego BOGU oddawać? Maſz to BOG mile przyiąć, czegoby człowiek od człowieka nie chciał. Toć to ieſt, o czym cale wątpił Hieronim S. ledwie ieden mawiał on, że ſtu tyſięcy ludzi, ktorych złe życie było, zaſługuie u Boga odpuſzczenie. A Bernard S. i przykładu o tym nie znayduie, Przeczytałem mowi całe Piſmo Swięte

od początku świata, to ieſt przez lat pięć tyſięcy i daley, iednegom nie znalazł, ktoryby przy końcu życia pokutuiąc, zbaw nia doſtąpił, procz łotra na Krzyżu, bo ſię to ſprawiedliwym ſądem Pana BOGA dzieie, że grzeſznik umieraiąc zapomina o ſobie, ktory żyiąc zapomniał o BOGU. Zdanie to ieſt wielkiego Auguſtyna *percutitur hac animadverſione peccator, ut moriens obliviſcatur ſui, qui vivens oblitus eſt DEI.*

Grzeſznik, by też nayniezbożniey, nie chciałby iednak iść do piekła, zawſze ſobie roi iakąś nadzieię zbawienia, ale że ta iego nadzieia nieporządna ieſt, oſzuka go i omyli, iako mowi Duch S. *Spes impiorum peribit.* Ta iego nadzieia bardzo głupia, bo ſię na tych trzech fałſzywych i wcale nie pewnych oſadza mniemaniach. Pierwſze mniemanie iego ieſt, że ſię przy śmierci będzie ſpowiadał. Drugie: że ſię będzie dobrze ſpowiadał. Trzecie: że iak ſię dobrze wyſpowiada przy śmierci, będzie zbawiony. Niepewne pierwſze, bo z kąd tę pewność mieć może, że ſię przy śmierci ſpowiadać będzie? A gdy go śmierć nagle zaſkoczy? gdy Apoplexya zmyſły odeymie? paraliż uduſi? gdy kark złamie, albo w niego piorun uderzy? gdy w letarg wpadnie? gdy mali-

gna

gna nagle rozum. odbierze? będzieſz ſię ſpowiadał? O! iak wielu ta nadzieia omyliła. Dopieroż niepewnieyſze drugie, że ſię będzie dobrze ſpowiadał. Zeby ſpowiedź była dobra, potrzeba, żeby była zupełna, dokładna, żeby taka była, przypomnieć ſobie wſzyſtkie grzechy trzeba, dać ſię winnym BOGU za nie. W oſtatnią życia godzinę w bolach, ſłabościach, możnaſz mieć tę przytomność? nie mogłbyś teraz przy zupełnym rozumie, że ſtu tyſięcy do ſzeląga w punkcie dać rachunku, á iak z tylu ſłow, uczynkow, myśli, całego żywota, będzieſz ſię mogł BOGU ſprawić? Do ſpowiedzi dobrey potrzeba ſzczerego żalu i przedſięwzięcia poprawy, ale iako niepodobna, żeby ſię przegniłe w błocie drzewo w mgnieniu oka zaięło, tak żeby w ten czas, gdy iuż okrzepnie ciało, krew zlodowacieie, mogł grzeſznik, do ſerdecznego za grzechy wzbudzić ſię żalu. Ten żal powinien bydź nadprzyrodzony, á iak go ſobie obiecywać może? Ale daymy to na koniec, żeby ſię i przy śmierci dobrze wyſpowiadał, ieſzcze pewności mieć nie może, że zbawiony będzie, bo trzebaby, żeby zaraz po takiey ſpowiedzi ſkonał. A ieżeli ieſzcze cokolwiek pożyie, á zaż w ten czas całe piekło wywierać nie będzie potęgi ſwoiey? á zaż trudno będzie w ſercu takim, zapalić ogień pożądliwości, ktore iuż do tego przyſpoſobione?

ne? Wielu, wielu, powtarzam znowu, ta nadzieia omyliła.

Rzeczesz: Ależ BOG miłosierny! Prawda: Miłosierdzie Boskie, iest iedyną podporą zbawienia naszego, ale taki człowiek, ktory całe życie swoie źle przepędziwszy, pokutę na godzinę śmierci odkłada, możesz bydź godnym miłosierdzia Boskiego? Gdyby bowiem BOG, nad każdym takim miłosierdzie pokazywał, otworzyłaby się do wszystkich zbrodni droga, bo mogłby każdy mowić: pozwolę ciału, namiętności, lubości, przy śmierci tylko w piersi się uderzę, westchnę do BOGA, á BOG mi, z miłosierdzia swego wszystko daruie, ktożby chciał poskramiać chuci, namiętności swoie?

Mowisz: wszakże łotr dobry, całe życie swoie był złym á w godzinę śmierci dostąpił miłosierdzia? Prawda: coż mi z tąd wnosisz? Więc i ty chociaż całe życie swoie złym będziesz, podobnego dostąpisz miłosierdzia? Zle sobie wnosisz, bo mi przytaczasz, ieden tylko przykład, á ia ci przytoczyć mogę nieprzeliczone, tych, ktorzy w tę nadzieię ufaiąc, wiecznie poginęli. Gdybyś widział, że w ktorym zapowietrzonym domu, wszyscy wymarli, ieden tylko ocalał, czybyś tam mieszkać chciał. Gdybyś widział że komu trucizna, choć ią wypił nie szkodziła; czybyś ią pił. Ze łotr przy śmierci dostąpił miłosierdzia, to rzadki trafunek, powiedz mi wielu takich było ktorzy go dostą-

pili.

pili. O to iż nie wſpomnę innych, czytamy o iednym, ktory ſobie tuſzył, że trzema słowy miał duſzę ſwoię zbawić, mowiąc: *Boże zmiłuy ſię;* lecz inaczey ſię ſtało, bo czaſu iednego iadąc na koniu przez moſt, gdy koń zlękſzy ſię z moſtu w wodę z nim leciał, wymowił trzy słowa, ale bardzo odmienne. *Weźcie wſzyſtko diabli*, i tak zginął nie tylko na ciele doczeſnie, ale i na duſzy wiecznie

Boycież ſię grzeſznicy tey odwłoki nieſzczęśliwey i tą odwłoką, nie zaſmucaycie Ducha Nayświętſzego, Pomnieycie, i na przeſtrogę Zbawiciela. *Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ compræhendant.* Póki światło łaſki Pana BOGA maciel, czas do pokuty, tyle do niey pobudek, ty e ſtraſznych przykładow odwłaczaiących, nie gaścieſz światła tego, żeby was ciemności nie ogarnęły, i nie pogrążyły w przepaść wiekuiſtą, gdzie pokuta wieczna, ale niepożyteczna.

KONIEC CZĘSCI TRZECIEY NAUK MISSYINYCH.

NA WIĘKSZĄ BOGA CHWAŁĘ.

REGESR

NAUK MISSYINYCH

CZĘSCI III.

wſzę-

NAU-

Odp:

Cena Zło: = = 18.

Patrz Approbacyi Części II. i III. w Części I. położoney.